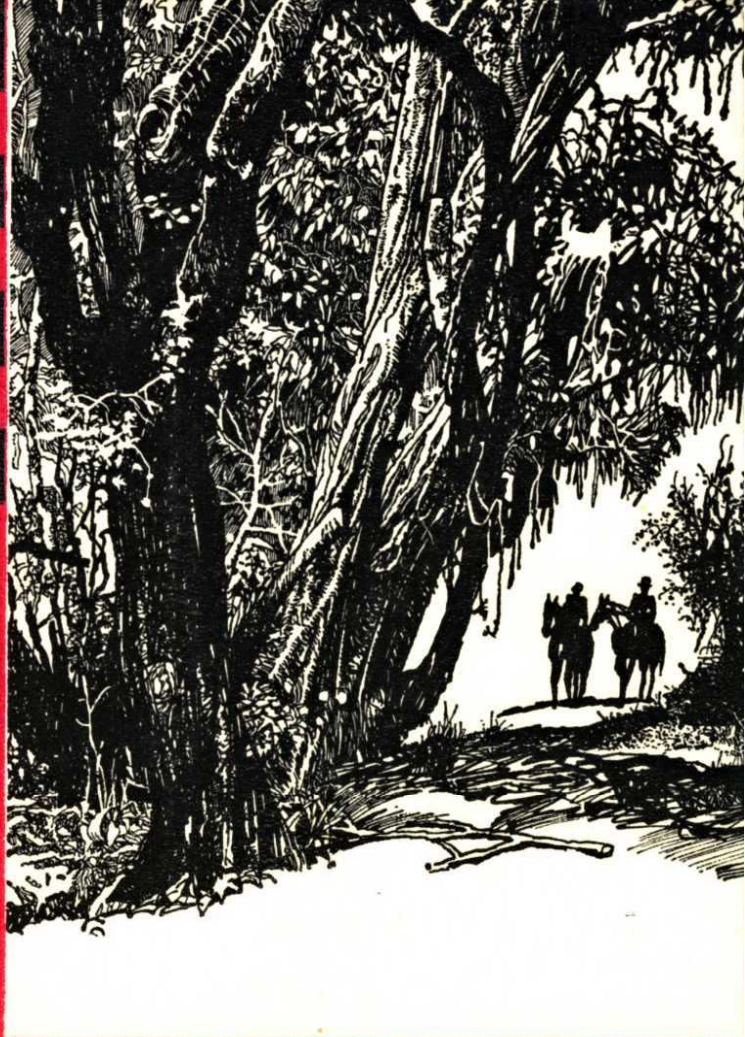

KNIHY ODVAHY

A DOBRÓDRUŽSTVÍ

SVAZEK 148

Hester Burtonová

BEZ DOPROVODU

BUBNŮ

Joe a Dick Hintonovi jsou stejní venkovští chlupci jako tisíce jiných. Žijí na jihu Anglie počátkem minulého století, a nebýt bouřlivých událostí doby, které je do sebe vtáhnou, nejspíš by prožili v rodné vesnici celý život. Jenže je čeká jiný osud. Stále narůstající bída je dožene k účasti na vzpouře zemědělských dělníků a po jejím potlačení jsou stejně jako mnozí další odsouzeni k deportaci do tehdy nově osidlované země — Austrálie. V řetězu příhod a dobrodružství, které je od sebe oddělí, se nakonec daleko lépe osvědčí statečný mladičký Joe než jeho sice starší, ale mnohem výbušnější, vznětlivější a v jistém smyslu nezralejší bratr Dick. Spolu s Joem zažije čtenář bouři na moři, viděnou tentokrát nikoli zrakem námořníků, ale očima trestanců uzavřených v podpalubí, zažije těžké začátky nového života, plného dřiny i všudypřítomného nebezpečí uprostřed exotického tasmanského buše a nakonec ničivý lesní požár, uprostřed něhož se Joe za dramatických okolností znovu setká s Mary, svou kamarádkou z dětství a první nesmělou láskou. Daleko od svého někdejšího domova, daleko od známých a přátel se oba mladí lidé sblíží ještě víc...

Hester Burtonová je známá anglická autorka. Píše pro mládež historické romány, čtivé a napínavé, přitom však historicky věrné a většinou založené na skutečných událostech (v tomto případě čerpala například mimo jiné z autentického rukopisného deníku námořního kapitána, který svého času velel právě takové trestanecké lodi, jako je ta, na níž se plaví hrdinové našeho příběhu). Angličtí čtenáři si její knihy už dávno oblíbili, věříme, že kniha *Bez doprovodu* bubnu se zalíbí i čtenářům našim.

13-737-79 14/64

Vázaný výtisk 24 Kčs

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ

E. Dillonová: Ostrov Divokých koní — *M. Leblanc*: Arsène Lupin kontra Sherlock Holmes — *E. T. Seton*: Dva divoši — *J. Fabricius*: Tajemství starého venkovského sídla — *Z. Davydov*: Zajatci ledu a noci — *F. Steuben*: Tekumseh II. — *L. McGiffinová*: Lovci mustangů — *B. Bartosová-Höppnerová*: Pozor, laviny! — *R. Armstrong*: Zakleté moře — *J. F. Cooper*: Lodivod — *J. O. Curwood*: Kočovníci severu — *M. Pašek*: Muž pro Oklahomu — *W. Morey*: Sever, můj domov — *L. Düngel-Gillesová*: Knud Rasmussen, výpravy za Eskymáky — *P. d'Ivoi*: S prázdnou kapsou kolem světa — *K. M. Staňukovič*: Muž přes palubu — *V. Ananjan*: Zajatci Pardáli soutěsky — *E. Salgari*: Město malomocného krále — *E. Hiob*: Novou zemi pro divoká zvířata — *W. Makowiecki*: Tři útěky z Korintu — *M. Pašek*: Ztracená prérie — *W. Meinck*: Mexické drama — *F. Steuben*: Tekumseh III. — *J. Kjellgaard*: Lovec kuguárů — *V. Šustr*: Dobrodružství malého Indiána — *M. Pašek*: Nesmrtelný kovboj — *F. Flos*: Albatros. Nad Tichým oceánem — *N. Smirnov*: Říše slunce — *N. Čukovskij*: Čtyři kapitáni — *W. Legère*: Sám mezi korbáry — *F. Flos*: Lovci kožišin — *W. Morey*: Zima v kaňonu — *J. Broskiewicz*: Trosečníci z řeky Meteorů — *G. R. Richter*: Lvi přicházejí — *J. Pecháček*: Ostrov tisíce vůní — *H. Burtonová*: Bez doprovodu bubnu.

PŘIPRAVUJEME:

F. Steuben: Tekumseh IV.
M. Pašek: Děvče pro Oklahomu
J. Alex: Černé lodě
S. O'Dell: Pětina pro krále
T. V. Olsen: Léto bubnu

Hester Burtonová

BEZ DOPROVODU
BUBNŮ

ALBATROS PRAHA

© Hester Burton, 1966
Translation © Milan Rejl, 1979
Illustrations © Ervín Urban, 1979

*Grizeldě,
která navrhla, abych napsala tento příběh*

MARY HOGANOVÁ. ČERVEN 1829

První váhavé vyzvánění ze Stantonského sv. Judy se plížilo tak pokradmu přes tichá nedělní pole, že Joe Hinton, stojící u matčina škopku na prádlo svlečený do půli těla, musel nastražit uši jako křepelák, aby se ujistil, že jsou to vůbec zvony. Potom, když se venkovští zvoníci v podsadité kostelní věži vzdálené půldruhé míle dostali do svého patřičného rytmu, všechno to radostné vyzvánění se pyšně vzdulo a rozletělo jako galeona se všemi plachtami rozpjatými a valilo se údolím a po Stantonově hůrce s pomalou krásou větru čeřícího lán pšenice nekonečným vlněním.

Joe miloval ty zvony. A od té doby, kdy pocítil mučivé hoře nad otcovou smrtí, miloval je ještě více, neboť jakýmsi divným způsobem, kterému nerozuměl, mu jejich vytrvalé, vyrovnané vyzvánění každého nedělního jitra pomáhalo zacelovat čerstvou ránu, jež mu zela v srdci. Jejich vyzvánění nad krajinou bylo cosi spolehlivého a bezpečného – jako příchod jara nebo bahnění ovcí – něco, co statečně přetrvávalo, když všechno ostatní se hroutilo.

Onoho nedělního rána, na něž neměl nikdy zapomenout, chvílku stál a naslouchal zvonům, zatímco slunce se vlévalo korunou klenu nad jeho hlavou a vytvářelo mu na pokožce světelné skvrnky. Potom ponořil hlavu hluboko do škopku a vyfoukl z úst mohutnou salvu bublinek. Pak si začal šplíchat na prsa, paže a ramena průzračnou vodou. Přitom zvrátil hlavu dozadu, a potřepáváje vlasy ze strany na stranu, vystříkával do letního vzduchu oslnivé spršky dešťových kapek.

Nyní k němu zvony doléhaly jako naléhavá výzva, aby se už vydal na cestu.

„Už je pozdě, Phoebičko!“ zavolal na sestru, když popadl hrubý ručník, který mu tam matka přichystala. „Pospěš si s tou košilí!“

„Vždyť to dítě je už deset minut se vším hotové,“ řekl hlas u jeho ramene. „Sbírá ti teď na louce chudobky, aby sis je mohl dát za

klobouk.“

Stála vedle něho matka. Přes jednu paži měla přehozenou čistou košili, přes druhou kabát. Byly zašíváné a záplatované a o číslo větší, než potřeboval – ale byly to nedělní šaty; drahocenné šaty, pro Joea takřka posvátné, neboť dříve patřily jeho otci. Joeův bratr Dick vyrostl v muže ještě před otcovou smrtí a vzali mu míru na kabát na předešlém michalském trhu. A tak to byl Joe, vyrůstající z chlapeckých let, kdo podědil kožený kabátec, který vždycky nosíval jeho otec.

„Počkej, ještě ne!“ pravila matka trochu ostře. „Ještě ses neutřel mezi lopatkami.“

Joe se zarděl pod matčiným upřeným pohledem a zlostně znovu popadl ručník. Když na něho taktó dohlížela, připadal si jako dítě. A přitom byl už takřka muž. Oblékat se do kostela před Phoebe, to bylo něco docela jiného! Phoebe bylo jen osm let. Phoebe v něm vzbuzovala pocit, jako by byl princem. Když před Phoebinýma zbožňujícíma očima odhodil zašpiněné pracovní šaty a navlékl otcovu košili, mohl se oddávat nejbujarejšímu, nejpříjemnějšímu snění. Za vážných, střízlivých nedělí si představoval, že je Křesťan, který se vydává bojovat proti Apollyonovi. Za veselých, dobrodružných nedělí, jako byla dnešní, kdy slunce pronikalo ve skvrnách korunami stromů a vítr měl příchut' soli, si představoval, že je Gulliver nebo Crusoe, vyplouvající na moře.

„Pomalů, Joe! Takové tahání košile nevydrží.“

„Ale už je pozdě!“ zaprotestoval a snažil se přetáhnout košili přes hlavu.

„Měl ses začít vypravovat dřív.“

Tato výtká byla tak očividně nespravedlivá, že každá odpověď tu byla zbytečná. Joe byl krmičem, a proto musel být na Batemanově statku dokonce i v neděli ráno. Bylo třeba donést kbelíky pomyjí a šlichty prasatům a oves a seno do stájí a nakrmit slepice a housata a kozy. Když obě cesty utíkal a v běhu posnídal, jen taktak se stačil umýt, obléci si nedělní šaty, popadnout otcův klarinet a seběhnout z kopce jednu a půl míle do kostela sv. Judy, aby byl na kruchtě na svém místě ve sboru deset minut před zahájením bohoslužeb.

„Tak, chlapče,“ pravila matka již laskavěji a přidržovala mu kabát, aby se mohl obléci. „A udělej něco s těmi vlasy, než ti přinesu klobouk.“

To něco, co udělal s vlasy, bylo docela jednoduché. Znovu si kučery

nad čelem namočil ve škopku na prádlo, levou rukou je uhladil do strany, vzal od matky klobouk, pevně si ho narazil na hlavu, a dříve než mohla ještě něco namítnout, vběhl do chalupy pro klarinet.

„Sbohem, maminko,“ pravil a sehnul se, aby ji políbil na čelo.

„Provázěj tě pámbu, Joe,“ odvětila měkce.

Věděl, že toto požehnání mu patří jen zčásti. Zbývající část patřila muži, po němž zdědil rysy obličeje a jehož šaty nosil.

„A nezapomeň na pečení, až půjdeš domů,“ volala za ním.

Zapomenout na pečení! Jak by mohl! Bylo to přece první maso, které po měsíci zase budou mít. Myslel na ni ráno celou cestu na statek a celou cestu zpátky. Skoro ji už cítil, jak bude bublat a syčet na pekáči, až s ní poběží po kostele z pekárny domů.

A navíc si s nimi na ní pochutná i Mary. Tuto neděli má Mary volno. Budou mít celý ten krásný, jasný den pro sebe.

„Joe, Joe...!“ zavřískal dětský hlásek, když chlapec utíkal po cestě. Otočil se a spatřil Phoebe, jak se protahuje mezerou v živém plotě a svírá kytičku sedmikrásek, rozrazilu a červeného šťovíku. „Zapomněl sis květiny!“

Joe na ni počkal, rozpřáhl paže a myslel si, že mu do nich vskočí.

„Ne, jsi moc vysoký. Nemohla bych ji pořádně upravit,“ pravila udýchaně.

A tak se Joe na cestě sehnul a stál tam, zatímco sestra mu upevňovala kytičku za šňůru na klobouku.

„Rozrazil uvadne, Phoebe. Nevydrží, než se dostanu do kostela.“

„Ale teď je překrásný,“ pravila a hleděla na křehké modré kvítky na pozadí tmavohnědé plsti klobouku. „Je krásný pro mě.“

„No a na ničem jiném vlastně nezáleží,“ usmál se Joe.

Kdo by si pomyslel, že v takový den by mohlo přijít do Stantonova údolí neštěstí?

Byl to nejkrásnější den z celého roku. Byl červen. Byla neděle. Když Joe běžel ke kostelu a sestřina kytička mu vesele poskakovala za kloboukem, rozhlížel se svými doširoka posazenými šedomodkýma očima a shledával, že život je příjemný. Stíny obláček se honily po pahorkatině, po ovčích, hopkujících zajících, po lese na svahu. A týž lehký vánek, který poháněl oblaka, mírně rozčeřil kvetoucí louky, takže

celé dno údolí od Stantonského Hurstbournu na východ až k Stantonskému svatému Judovi vypadalo jako jediné vlnící se šedozelené moře trávy. Joe se na okamžik zastavil, aby se vydýchal, a užasl při tomto pohledu na trávu, jako by ji nikdy předtím nespátřil. Jako by poslední dva červny za senoseče po celé dny nestál a nesekal ji v mohutných pokosech a nenechal ji ležet a umírat, zatímco postupoval stále hlouběji do polí. Usmál se sám pro sebe; pak se zamračil a znovu se usmál v příjemných rozpacích nad divnou krásou, jež přišla do jeho rodného údolí.

„Pospěš, pospěš, chlapče! Už i tak jdeme pozdě!“

Joe se ohlédl.

Po cestě za ním hbitě cupital pan Mellersh. V ruce pevně svíral housle a obličej měl strnulý onou nervózní autoritou, jež je vlastní kapelníkům, vesnickým kantorům a kostelníkům – autoritou, jež byla panu Mellershovi vlastní třikráte, neboť zastával všechny tyto funkce. Byl malý, tlustý a bystrooký, hotový čermáček v lidské podobě, mentor, jemuž se Joe smál, ale kterému se zároveň i obdivoval.

Poslední zadunění zvonů zaniklo mezi stvoly světlíků v dálce na kopcích a po něm následovalo nepřetržité rychlé vyzvánění tenorového zvonce. Bylo to pětiminutové varování rozptýlenému sboru.

„Pří, chlapče! A to se musíme prokousat tou starou stovkou. A jde tu o řádné vyjádření onoho žalmu!“

Oba přešli do klusu.

„Nechť záplavy si stisknou ruce, pauza. Nezapomeň na tu pauzu!“

„Nezapomenu, pane.“

Nyní běželi kolem dolní části nevelké zahrady, jež patřila slečnám Croftovým. Právě zde sloužila Mary Hoganová. A když se Joeova hlava vyhoupla nad živý plot, zahlédl ji. Byla oblečena v prostých, střízlivých kartounových šatech, které jí slečny darovaly, a skláněla se nad trsem macešek. Stejně jako Phoebe trhala květiny do kostela.

„Ne aby ses hned pustil do toho ‚nechť kopce vespolek plesají‘!“

„Ne, pane.“

„Orchestr musí vést, chlapče. Je to pastýř sboru.“

„Ano, pane.“

Mary vzhlédla, a když viděla Joeovu vyhupující se hlavu, hodila po něm zmuchlaným chomáčem listů a květů.

„Sir Hugh přijel z Londýna,“ sípal pan Mellersh. „Takže ne abys zase kopal patami do podlahy kruchty!“

„Ne, pane,“ odpověděl Joe a ústa se mu křivila zadržovaným smíchem, neboť Mary teď běžela po druhé straně živého plotu a napodobovala zvláštní zvyk malého kantora, jenž kdykoliv promluvil, pokývl hlavou dopředu a zase do strany.

Mariny splývající, rozpuštěné rudé vlasy a nemístné grimasy přidávaly další záblesk potěšení k Joeově radosti z tohoto dne.

Joe znal Mary každičkový den v týdnu po celých těch jedenáct let, kdy běhali v blátě, lezli po stromech a skákali přes příkopy – po celý ten čas od chvíle, kdy ji pan Bateman, chudinský opatrovník farnosti, přivedl jako obecního sirotka bez domova k Joeově matce. A přece, třebaže si byli skoro jako bratr a sestra, Mary ho neustále překvapovala. Ani čtyři léta lopoty v kuchyni slečen Croftsových nezbavila její oči ohnivosti a smíchu.

„Přijdu k vám na maso, Joe!“ zavolala za ním.

Rychle se otočil a spatřil, jak sedí na jabloňové větvi a mezi listím se na něj směje.

Pan Mellersh podrážděně zakvokal. Nemohl popadnout dech a šel pozdě. A Marin zpěvavý hlas se slabým irským přízvukem mu připomněl nejsvěhlavější, nejživější žačku, jakou kdy vyučoval. Byla pohotová, inteligentní a veselá. Její mysl se střemhlav vrhala a stáčela za věděním, jako když se vlaštovka střemhlav vrhá po komárech a muškách nad řekou. Ale jestliže se jednou nestrefila, nedala se přimět k tomu, aby se obtěžovala a vrhla se podruhé. Naučil Mary číst a psát, ale nikdy se mu nepodařilo naučit ji pravopis nebo dělat početní úkoly.

Pětiminutový zvonec jako by vyzváněl stále rychleji a rychleji. Bylo pozdě.

Pan Mellersh naposledy rozmrzele zakvokal a zapudil Mary z mysli.

„Ten tvůj jazýček...“, zasupěl k Joeovi. „Vyřezal sis nový jazýček?“

„Ano, pane.“

Minuli kovárnu a stodolu na ukládání desátků i otevřené dveře pekárny a dorazili k obecnímu trávníku. Tam si malý kantor, kterého začalo ostře píchat v boku, vynutil, aby se na chvíli zastavili u obecní pumpy.

„Minulou neděli to, chlapče, znělo jako Balámova oslice,“ zafuněl. „Učiněná Balámova oslice! Nanejvýš nemuzikální hýkání.“

Joe si náhle připadal jako puklý balón. Miloval hru na klarinet. Poskytovala mu hrdé vědomí, že pokračuje tam, kde jeho otec přestal. A kromě toho – hýkání nehýkání – měl rád zvuk, který jeho klarinet vyluzoval. Podle jeho mínění to byla mimořádně působivá, jasná melodie, jako když se v lese rozezpívají ptáci, a rád poslouchal, jak se divoké lkání jeho hudebního nástroje prolíná s vrzáním houslí a sténáním violoncella pana Ducketta a s chrápáním, jež vycházelo ze serpentu – hadovitě točené basové trouby – Toma Blacka. Nejraději měl chvíli, kdy tóny klarinetu unikly ze spletené houštiny kůru sv. Judy, aby se rozpínaly a jako vítr vířily v krovu starého zavlhlého kostela. V takových chvílích se Joeovi zdálo, že není pouhý prostý, polovzdělaný mladý krmič, kterým vskutku byl – neohrabaný šestnáctiletý výrostek –, ale král hudebníků. Myslel na to, jak David tajemnou mocí zkonejšil Saulovo šílenství, a říkal si, že i on má moc – moc přimět faráře a urozeného majitele panství a vůbec všechny mocné dole v kostele, aby dychtivě čekali na tóny a kadence, jež vyluzoval.

Když pan Mellersh vzhlédl a uviděl Joeův schlíplý obličej, položil

chlapci ruku na rameno.

„Nic ve zlém, Joe,“ řekl laskavě. „Nic ve zlém. Časem z tebe bude kapitální muzikant. Tak znamenitý muzikant, jako byl tvůj otec.“ Naposled si otřel rozpálený, zarudlý obličej kapesníkem a potom se vzchopil, aby podstoupil závěrečný stoyardový spurt ke kostelu. „Věží to v jazýčku, Joe. Musíš se ten jazýček naučit změkčovat.“

Kostel ve Stantonském sv. Judovi nejenže byl pozoruhodným odrazem krajiny, z níž vzešel, ale zřetelně vyjadřoval i charakter a chudobu farnosti, které sloužil. Protože v tomto koutě Hampshiru nebyl žádný jiný stavební kámen než pazourek uložený v drolící se křídě místních kopců, kostel byl postaven z lomového kamene s pazourky a tu a tam byla poškozená místa nazdařbůh vyspravena cihlami. Stavba byla dostatečně pevná a robustní, avšak ničím zvlášť nevynikala; jako by se Sasům, Normanům a v pozdější době ani Angličanům – neboť ti všichni zde přiložili ruce k dílu – nedařilo ve Stantonově údolí natolik dobře, aby si mohli dovolit přepych ozdobné kamenické práce, barevného, katedrálního skla nebo půvabné špice věže. Podsaditá věž kostela, sotva dosahující k vrcholům tisíc nasázených na hřbitově u kostela, svědčila více než co jiného o všeobecné chudobě v Údolí, neboť stavitelé vyčerpali své prostředky dříve, než dosáhla výše třiceti stop.

Uvnitř kostela však panovalo překvapující ovzduší světského pohodlí a pompy – ovzduší, jež svědčilo o tom, že alespoň majitel panství, farář a jeden či dva zámožní sedláci měli prostředky k tomu, aby vzývání Boha spojili s pohodlím a aby potomstvu zanechali ozdobné památníky svého života. Vnitřek kostela divoce hýřil barvami a byl změtí vysokých kostelních stolic, kazatelny se třemi podlažními a vyčnívajícími dubovými deskami, jež zabraňovaly průvanu. Krakorce byly natřeny okrem, zdi nabarveny růžově a oltářní desku pokrýval rudý turecký koberec. Kostelní stolice byly potaženy hrubou vlněnou látkou v jasných barvách – jedna stolice tkaninou modrou, druhá karmínovou a třetí lilovou. Po všech těch měkce zelených a šedých tónech venkovní krajiny a prostých, půvabných křivkách Pahorkatiny se zdálo, že toto místo, určené ke vzývání Stvořitele, je příliš vyfintěné a plné zmatku.

Avšak při pohledu z Joeova místa v přední řadě západní kruchty nebyl dole vůbec žádný zmatek. Když se k nedělním bohoslužbám

shromáždili všichni věřící a každá rodina se posadila tak, jak to odpovídalo místu v životě, na něž se Bohu zlíbilo ji povolát, chrámová loď kostelíčka byla velmi přesným náčrtem stantonské společnosti.

Největší a nejnádhernější stolice – nejbliže k oltářnímu zábradlí – patřila siru Hughu Freebournovi, baronetovi, urozenému majiteli panství Stantonského sv. Judy, vrchnímu šerifovi v Hampshirském hrabství a smírčímu soudci. Kolem něho seděli jeho manželka, jeho jediný syn, desetiletý chlapec, a tři jeho neprovdané dcery. Za stolicí majitele panství byla stolice pana Barstowa, baronetova správce, a za ní stolice slečen Croftsových, což byly ony dvě panenské dámy, pro něž pracovala Mary. Přímo pod kazatelnu stála stolice farářova a stolice dvou zámožných sedláků – pana Batemana z Úvozu a pana Franklina z Newtonova Kříže. Zbytek věřících neměl žádný světský majetek, a tudíž ani žádné stolice. Byli to oráči a jejich ženy, ovčáci, pasáci krav, dojičky, kovář pan Wilkins, Joeova ovdovělá matka, nebohý John Stubbs, který ztratil nohu u Waterloo, a paní Stevensová, slepá žena z Newtonovy hůrky. Všichni tito bezzemci seděli při severní a jižní stěně chrámové lodi na hrubých lavicích, vzývajíce Boha tak říkajíc bokem, a špatně zasklenými okny z lahvového skla jim táhlo na krk. Pod kruchtou, v místě, kam nebylo vidět, stály čtyři dlouhé lahvice, kde seděly děti z farnosti pod laskavým, ale neúčinným dohledem paní Mellershové, kantorovy manželky.

Každý, kdo v Údolí dovedl zpívat a udržel přitom melodii nebo kdo uměl hrát na nějaký hudební nástroj, seděl s jejím manželem a Joem nahoře, hrdě vyznamenaný a odlišený od ostatních a povýšený nejspíš k jedinému důstojenství, jehož mohl v tomto pomíjivém světě dosáhnout.

Joe hleděl dolů na svou ustaranou matku, sedící velice vzpřímeně na lavici, která stála bokem při severní stěně, a na dvě volná místa mezi matkou a paní Blackovou a dumal, kam se poděla Mary.

Bohoslužby už skoro začínaly, ale po Mary ani po Joeově bratru Dickovi nebylo ani stopy. Dick se nepodřizoval žádným zvyklostem; přicházel a odcházel, jak se mu zlíbilo. Jeho účast v kostele byla vždy poněkud pochybná, neboť spíše než co jiného seděl po celou dobu bohoslužeb v hospodě U freebournského erbu nebo šel s Timem Ducketem na ryby do rybníka nad mlýnem. Ale Mary, třebaže nevypočitatelná ve všem ostatním, cítila neochvějnou přichylnost ke své

pěstounce a v kostele sedávala skoro vždy po jejím boku.

Kde je Mary?

Farář vstoupil do kněžiště. V nejbližším okamžiku již vystoupí do druhého podlaží kazatelny a otevře Knihu modliteb.

Právě teď se to stalo.

„Říkáme-li, že nemáme žádného hříchu,“ četl farář, „podléháme sebeklamu a není v nás pravdy.“

Jeho hluboký hlas vytrvale hučel, tu a tam přerušován odpověďmi pana Mellershe v úloze kostelníka. A Joe poklekal a vstával a foukal na klarinet nebo byl zticha, jak to obřad vyžadoval, zatímco slunce, pomalu putující k jihu, zalévalo stále větší a větší část chrámové lodi proudy světla. Hlas reverenda Pierse Wentworthe bručel stále dál. Byl to příjemný, ospalý zvuk, jako bzučení včel. Pan Black na lavici vedle Joea upadl ve spánek, opíraje se o svůj serpent. Neviděn nikým jiným než duchovním a sborem na kruchtě, i pan správce Barstow začal klimbat ve své vysoké stoličce – hlava mu sklesla, až se bradou opíral o prsa. Venku jedna z krav sedláka Batemana prorazila plot čtyřicetiakrové louky a popásala se na hřbitovní trávě. Joe ji mohl vidět docela jasně tabulkou zeleného okenního skla. Byla to Betsy Moll – poznal ji podle bílých skvrn na jejím tříslovém boku.

Konečně dospěli k litanii – k Joeovu každotýdennímu nudnému pokání, při němž mu křečovitě trnula kolena.

Onoho svěžího nedělního rána se Joe — ke svému trvalému neštěstí – vyklonil daleko přes sloupkové zábradlí krucht, aby se zbavil bolesti v kolenou, a přitom pohlédl přímo dolů.

Za vysokou stolicí slečen Croftsových stála ještě jedna, menší, kterou nikdo nepoužíval, neboť ve vesnici už nebyl nikdo tak zámožný, aby si ji najal. A právě do této stolice padl Joeův zrak.

Na podlaze neužívané stolice, zcela z dohledu kohokoliv jiného v kostele kromě Joea, seděli Dick a Mary. Nemohlo jít o žádnou mýlku. Byly to zcela nepochybně Dickovy lesklé černé vlasy. Byla to Marina splývající ryšavě kaštanová hříva. Joe se vyklonil ještě víc a ohromeně na ně zíral. Mary si pažemi objímala kolena, v ruce pevně svírala kytičku macešek a obličej trochu stáčela k jeho bratru Dickovi. Když Joe na ně hleděl, Dick se líně natáhl po jedné Marině květině, vzal si ji a pomalu otrhával z květu jeden lístek za druhým.

Celý svět Joeova dětství se zhroutil. Znal svého bratra. Znal Mary. Mary byla jejich sestra. Jejich sestra!

Když Dick zničil květinu, vzal jednu z Mariných kaštanových kadeří a nakroutil si ji na prst.

Joe, zlostí bez sebe, povstal, zvedl svůj těžký žaltář a hodil ho bratrovi přímo na hlavu.

O dvě minuty později byl venku na hřbitově a nešťastně zíral na krávu Betsy Moll. Tváře měl rudé, otcův kabát u krku neuspořádaně vyhrnutý, jak ho pan Mellersh popadl za límec a strhl zpátky, a hlava ho bolela od pohlavku, který mu kantor uštědřil, když ho shazoval ze schodů kruchty.

Opřel se zády o zeď kostelní věže a zavřel oči, jako by tím, že se nebude dívat, mohl zapudit z mysli Dicka laskavějšího se s Marinými vlasy.

Čím více myslel na bratra, tím nešťastněji se cítil.

Dick byl chytrý, smělý a pohotový. Vynikal krásou i silou. Dokonce svým osobitým, divným způsobem byl i velkomyslný a laskavý. Ale byl také chlubil – chvástal se svými styky s děvčaty. Ukradený polibek na trhu o svatém Michalu nebo dovádění na seně s Jenny Blackovou či divoké půlnoční skotačení se Susanou Frostovou, to všechno byla jeho věc. Ale když šlo o jeho nevlastní sestru, když šlo o Mary – Joeovi se zlostí a hanbou dělalo až nevolno.

Poprvé v životě svého bratra nenáviděl.

„Jdi domů, ty slaměná kebule!“ zvolal Dick posměšně.

Bylo pokročilé odpoledne. Dick a Mary běželi vzhůru úvozem směřujícím na Stantonovu hůrku. Joe je umíněně sledoval.

„My tě nechceme, ty hlupáku. Vrať se domů s Phoebičkou.“

Joe se ohlédl a asi padesát yardů za sebou uviděl svou sestřičku, jak se nešťastně vleče za ním.

„Jdi domů, Phoebičko!“ zavolal dozadu na dítě takřka drsně.

Celý ten svěží den pro Joea zhyнул. Pan Mellersh na něho dští oheň a síru, duchovní ho opovržlivě káral, majitel panství na něho chladně zahlížel, matka mu hořce vyhubovala a Dick ho popichoval a špičkoval. Ne že by se ho tyto drobné strasti příliš dotýkaly v hoři, jež pociťoval. Ze všeho nejvíce ho deptal a drásal Marin šťastný smích – její nevinné,

přátelské chování a její půvab.

„Ne, Dicku!“ oddychovala. „Ať jde Joe s námi.“

S tváří zardělou od usilovného běhu se zastavila uprostřed cesty, shrnula si vlasy z očí a zakřičela:

„Poběž, Joe! Sedneme si nahoře v lese.“

Kráčel s nimi mlčky vzhůru, zachmuřený a mrzutý, a srdce ho bolelo. Byl to den, na který se po celý měsíc těšil. Měli společně jíst maso. Měli dělat a říkat si na sta příjemných, hezkých věcí, měli se sami spolu toulat letními cestami. Ale maso mu chutnalo, jako by měl v ústech bláto. A teď tu stál mezi nimi Dick a smál se Joeovi zpod zlostně vyhlížející boule, která mu naskočila nad okem.

„Pojďte, poběžíme, kdo bude dřív u lesa!“ pravila Mary. „Ale nejdřív se zbavím těch hloupých střevců.“

Usedla na mez při živém plotě mezi ptačince a červenavé luční kohoutky, stáhla si boty a bílé pletené punčochy a nacpala je do králíčích nory.

„Někdo by je mohl ukrást,“ zamumlal bezděky Joe.

„Když je přikryju trávou, tak ne,“ zasmála se.

Přehoupli se přes branku, přeběhli nízký pružný trávník sladce vonící mateřídouškou a na okraji lesa usedli a hleděli hluboko do dálky do

Stantonova údolí. Viděli řeku a obecní trávník a černé tisy na hřbitově i sám kostel. Jak jejich oči těkaly vzhůru po protějším svahu údolí, uztřeli ve čtvrtině cesty na Eversleyské výšině chalupu Hintonových – kde všichni ani ne před dvěma hodinami jedli v nepříjemných rozpacích maso. Z místa, kde seděli, bylo vidět na dvůr za chalupou.

Mary mhouřila oči, jak napínala zrak.

„Vy jste na střechu nad naší světnicí dali nové došky!“ zvolala. „Toho jsem si nikdy předtím nevšimla.“

Dick přisvědčil a řekl, že s Joem vyspravili díru ve střeše dvěma náručemi slámy, kterou daroval Joeovi pan Bateman. Pravda, byla to neumělá práce, neboť otec je nikdy doškovat nenaučil, ale přece jen při dešti nemohlo zatékat na matčinu a Phoebinu dřevěnou pryčnu, i když teď odtud chalupa vypadala tak rozčuchaně a strakatě.

V té chvíli Joe v srdci cítil, že by uměl Dickovi odpustit. Vždyť se všechno zřejmě vrátilo do obvyklých kolejí. Patřili všichni k téže rodině, byli vychováni a živeni u téhož krbu. Ale v onu nešťastnou chvíli sluneční paprsek pronikl bukovým listím, jež jim šelestilo nad hlavou, a v plné síle a jasu dopadl na zářivě ryšavé Mariny vlasy. Dick uzřel ten záblesk a náhle vyskočil, vztáhl paže a přitáhl Mary k sobě.

„Nechme tu hloupou nůši neštěstí tady, ať se stará sama o sebe,“ zasmál se a pohlédl na Joea. „Pojď se podívat na koně v ohradě sira Hughy.“

Když je Joe znovu dohonil, seděli na laťkovém plotě ohrazujícím pastvinu a Dick držel Mary kolem pasu. Hleděli na vysokého ztepilého loveckého koně spásajícího travu ani ne deset yardů od nich.

„Podle toho, jak je ta klisna lehce stavěná a štíhlá, můžeš poznat, že má v sobě spoustu arabské krve,“ vysvětloval Dick s výrazem znalce.

„Ne, to teda nemá!“ vybuchl Joe. „O koních nevíš vůbec nic. Jenom děláš, že něco víš, aby ses mohl vytahovat.“

Tato uštěpačná poznámka byla tak zlostná, nejapná a dětinská že by ji Dick byl měl odbýt pouhým smíchem. Byl však navýsost podrážděn tím, že Joe šel za nimi, a tak se přestal ovládat.

„Joe, ty pitomé, ošklivé slonbidlo!“ zvolal. „Ty sám jsi nikdy nejel na ničem jiném než na tažné herce – a i na té jen jednou nebo dvakrát za rok.“

„Já ti ukážu! Já ti ukážu, jak já se vyznám v koních!“ zvolal Joe, ve tváři celý rudý zlostí. „Objedu na téhle kobyle celou louku. Však uvidíš, jestli to dokážu nebo ne!“

„No tak to tedy udělej. Jen do toho!“ posmíval se mu Dick.

„Bože, Joe, tak ráda bych tě viděla,“ smála se Mary a tleskala rukama. „Objed' celou louku. Nikdo tu není.“

Joe rychle pohlédl z jednoho na druhého. V koních se vůbec nevyznal. A oni dobře věděli, že se v nich nevyzná. Ale byla to výzva.

Bylo to skoro stejné, jako by ho byl Dick vyzval, aby se seprali. Svlekl otcův kabát, vyhrnul si rukávy na otcově košili, plivl si do dlaní, přešel plot a se silou a hbitostí, jež se zrodily z čirého zoufalství, vyskočil klisně na hřbet.

Zvíře se vzepjalo a zaržalo překvapením a zlobou. Potom vyhodilo zadkem a zlomyslně vykoplo kopyty dozadu. Joe se držel, jako by mu šlo o život. Nohama svíral boky klisny, prsty zabořil hluboko do hřívky a pevně se jí přidržoval. Stromy, plot, Mary a Dick, to vše se po straně rozkymácelo v opilém tanci – a pak už klisna s Joem vyrazila energickým tryskem na druhou stranu louky.

„No tak prrr, Betsy! Prrr, Betsy, holka zlatá,“ nejspíše supěl koni do ucha. „Jen pomalu. No tak, jen klid.“

Tímto způsobem Joe mluvíval ke kravám pana Batemana a něco z jeho laskavosti ke všem zvířatům proniklo klisně do mozku. Věděla, že nemá na hřbetě ani hlupáka, ani zbabělce. Zvolnila a přešla do klusu. U protějšího živého plotu se krotce otočila, ještě jednou si odfrkla a pak uklidněné, vyrovnaně klusala zpátky.

„Výborně! Výborně, Joe!“ křičela Mary. Vzrušením se na plotě postavila. „Tak, a teď je řada na tobě, Dicku.“

Jakmile Joe sklouzl na trávu, vyskočil na klisnu Dick, rozhodnutý zhostit se úkolu dokonce ještě lépe než jeho bratr. A také se mu to podařilo. Lovecký kůň – rozzlobený, že má opět na hřbetě dalšího neznámého člověka, a tušící, že tento jezdec neví o zvířatech vůbec nic a dbá o ně ještě méně – totiž ržal a frkal, natřásal se a vyhazoval všema čtyřma takovým způsobem, že Joe až zalapal po dechu. Dick zaťal zuby a chladně, zachmuřeně setrval na klisně na hřbetě, až konečně kůň, přesvědčen, že tohoto jezdce se mu nepodaří snadno shodit, změnil svou taktiku a náhle se šíleným tryskem rozběhl ke kaštanu u protějších vrat.

Dick cítil, že začíná zvíře ovládat, a vyrazil mohutný jásavý výkřik, který se rozezněl po louce a nesl se daleko vzhůru do lesa na svahu.

„Dokázal jsem to! Dokázal jsem to!“ volal vítězoslavně, když se klisna divokým tryskem hnala nazpátek.

Ale lovecký kůň s ním ještě neskončil. Klisna náhle zaryla kopyta do země a na místě se zastavila, načež Dick proletěl plavmo vzduchem a s křikem a se smíchem dopadl Joeovi k nohám.

Ani jeden z bratrů dost dobře nevěděl, co se potom událo.

Joe se shýbl, aby se podíval, jestli si Dick neublížil, a Dick ho se smíchem odstrkoval, když tu náhle oba zaslechli Marino jásavé volání:

„Teď je řada na mně! Teď je řada na mně!“

Vyděšeně vzhlédli a spatřili, že Mary sedí na šíleně podrážděném, potícím se koni.

„Nejezdi!“ vykřikl Dick.

„Slez dolů, Mary!“ hulákal Joe.

Bylo však již pozdě.

Klisna se odhodlala k obrovskému skoku a přenesla se s Mary přes plot ven na Stantonovu hůrku; její ocas a Mariny ryšavé vlasy vlály za nimi.

„Seskoč!“ volal Joe. „Skoč do trávy!“

Ale Mary byla už příliš daleko, než aby slyšela. U hořejšího lesa se klisna náhle stočila z kopce dolů a ve chvílce se jim kůň i děvče ztratili z očí.

„Zabije se,“ zasténal Dick.

MARY ODCHÁZÍ ZE SCÉNY

Hloupost onoho svěžího dne měla děsivé důsledky. Ani pohled na otcovo mrtvé tělo, jež přinesli na jednom dílu košáru před pouhými šesti měsíci, nepřipravil Joea na takový krutý zvrát osudu.

Mary se nezabila. Držela se jako klíště uprchlého loveckého koně po celou cestu dolů úvozem, kterým všichni tři stoupali ani ne před hodinou, a seděla koni stále ještě na hřbetě, když s dusotem proběhl kolem kostela. Ale v půli cesty přes obecní trávník, kde se děti s vrískotem rozběhly na všechny strany, se klisna znovu vylekala. Ostře zahrnula doleva do úzké vesnické uličky, spatřila před sebou dvoukolový kočárek pana Barstowa, zahrazující jí cestu, a narazila přímo do zdi kovářny.

Pan Barstow vyskočil ze své dvoukolky a běžel ke svíjejícímu se koni zápasícímu se smrtí. Kovář zvedl omdlelé děvče. Klisna si zlomila nohu a museli ji zastřelit. Mary Hoganová si narazila hlavu a vymkla paži v rameni.

Když Mary přišla k sobě a ranhojič ze Stantonského Hurstbournu ošetřil její zranění, pan Barstow ji odvezl po dlouhé cestě vedoucí k Stantonskému zámku. Tam ji majitel panství formálně obvinil z krádeže a uzamkl v neužívané stáji, aby čekala, až ji s plnou přísností postihne zákon.

Krádež!

Mary se zmocnila klisny, která jí nepatřila, a ujela s ní. Ukradla cenného loveckého koně z pastviny jeho pána a narazila s ním do zdi kovářny. Mary klisnu zabila.

Krádež!

Byl to zločin, který mohl být potrestán smrtí!

„Ale to přece nebyla krádež!“ zvolal Joe, zachvácený hrůzou. „Byla to nesmyslná, hloupá hra.“

„Snažili jsme se ji přimět, aby toho nechala, maminko, skutečně jsme

se snažili,“ zamumlal Dick, bledý ve tváři.

Paní Hintonová pohlédla z jednoho syna na druhého. Vyslechla již jejich vyprávění o tom, jaké hlouposti vyváděli na pastvině.

„Vy oba jste společně to děvče zničili,“ pravila přísně.

Paní Hintonová věděla, co věděla celá ves. Klisna byla loni na podzim zakoupena z newburyského hřebčína za sto guineí. Mary byla pomocnice v kuchyni, obecní sirotek. Neměla vůbec žádnou cenu.

Joeův zaměstnavatel, laskavý pan Bateman, dosud pocítoval odpovědnost za rudovlasé dítě, které před tak mnohými lety svěřil do pěstounské péče paní Hintonové. Sledoval děvčátko, jak vyrůstá; byl na jejím biřmování; našel jí první místo – zaměstnání pomocnice v kuchyni u slečen Croftsových. A teď, když se dostala do nesnází, ji neopustil, ale stál pevně při ní. Spěšně zajel do Stantonského zámku přesvědčit sira Hughu Freebournu, aby zastavil stíhání. Ale baronet byl neoblomný jako kámen a pevně trval na tom, že se má dát průchod zákonu. Privil, že celý kraj je zamořen čtveráky a zloději. Pytláci mu každé noci plení lesy. A hle – tu máme lehkomyšlné, nanicovaté děvče, které si zamane a ukradne a zabije jednoho z nejcennějších koní z jeho stájí. Samozřejmě že bude obviněna a za své provinění stíhána.

„Proklatě, sire!“ vybuchl sedlák. „Přece ji nemůžete obžalovat! Je to dítě z vaší vlastní vesnice. Je jí jenom šestnáct.“

„Ukradla klisnu,“ odpověděl baronet kamenně.

„Ne, sire. Bylo to jenom darebáctví rozpustilého děvčete. Dobře víte, že to tak bylo. Nebyla to krádež. Mějte rozum, sire! Co by služebná dělala s ukradeným koněm?“

„Mohla ho zabít,“ odvětil baronet zlostně.

Dosud nikdo se nechoval k siru Hughu Freebournovi s takovou jadrnou umravňující rázností ani ho tak tvrdě nevybízel, aby „měl rozum“. A tato nová zkušenost děvčeti ani trochu neprospěla, jenom majitele panství ještě více popudila. Jak to jen nejdříve bylo možné, dal odvést Mary z neužívané stáje a zavřít v hrabské věznici.

Stantonský sv. Juda přijal tuto novinu odevzdaně, tak jak ji s sebou přinesl život. Lidé si už zvykli na šibenici, deportace, bičování, věznění a na nucené vystěhování v jiných vesnicích Údolí, a teď, když jedno z těchto velikých neštěstí viselo nad příslušníkem jejich vlastní farnosti,

vesničané byli připraveni přijmout tuto skutečnost s unavenou rezignací. Majitel panství a zákon, to byla neštěstí, jež se musela snášet – právě tak jako boží hněv, záplavy, bouře a sucha. Tváří v tvář těmto strastem si člověk utáhl opasek a zamnul si zkřehlé, znečitlivělé prsty, jako to dělával v zimě, když měl prázdný žaludek a ohniště bylo vyhaslé.

„Chudák holka. Chudák hloupá, bláhová holka,“ zamumlal kovář Enoch Wilkins, když hleděl za panem Barstowem, odjíždějícím na svém dvoukoleovém kočárku. Správce mu právě sdělil, že ho povolají za svědka k přelíčení s Mary.

„Je to dítě mého srdce,“ štkala paní Hintonová v temném soukromí svého dřevěného lůžka. Byla příliš hrdá, než aby plakala před svými syny, ale v noci, když Phoebička byla vedle ní pohroužena v hluboký spánek, oplakávala svého zemřelého manžela a truchlila pro děvče, které nebylo její vlastní.

Přesto se však vyskytli ve farnosti i jiní lidé – lidé, které zpráva o Marině neštěstí dojala méně. Někteří si vzpomněli, že Marin otec byl nejbezbožnější, nejopilejší, nejrouhavější rošťák, jakého Údolí kdy poznalo. Patrick Hogan přivandroval do zdejšího kraje jako dráteník. Našel zalíbení v Netty Smallové, pocházející kdesi od Stantonského Hurstbournu, a vystavěl pro oba neumělou chýši na neobdělané půdě na druhé straně Stantonovy hůrky. Nějakým nedopatřením zákona se stalo, že obecní správa nemohla tyto svévolné usedlíky vypudit. A tak tam oba zůstali – nesezdání, nestoudní, žijící v bědném nepořádku a špíně – až do dne, kdy o pět let později Netty Smallová opustila dráteníka a jejich společnou dceru a utekla do Londýna s obchodním cestujícím a kdy Patrick, aby utopil své hoře, se zpil pod obraz boží u Freebournského erbu a cestou domů spadl z lávky do řeky Darnell.

„Jablko nepadne daleko od stromu,“ poznamenala paní Duckettová suše.

Stejně jako mnoho jiných matek ve Stantonském sv. Judovi, které měly syny na ženění, i paní Duckettová si velmi oddechla, že teď už nikdy nebude muset přivítat Mary do svého domova jako snachu. Nepřála si, aby se ani kapka divoké drátenické krve smísila s krví Duckettů.

A pak tu byli ještě jiní – ti, kteří si vzpomněli na Mariny vlastní prohřešky. Když jí bylo sedm, vybojovala pěkný, poctivý zápas s

osmiletým Samem Mellettem a vyrazila mu dva přední zuby. V devíti bombardovala čerstvými koňskými kobližkami tři sestry Ridgeovy, poněvadž ji nazvaly parchantem. Když jí bylo čtrnáct, vesničtí chlapci jí začali nosit slaměné košíčky a lopuchové listy plné prvních zralých ostružin. Celkem vzato, na obecního sirotka byla až příliš divoká, příliš hrdá a příliš hezká. Neuvědomovala si, kde je její patřičné místo.

Joeovi se svíralo srdce hořem oněch dnů. Věděl, že je odpovědný za Mariny nesnáze, neboť právě on první navrhl, že pojede na té nešťastné klisně. Byla to jen jeho vina. Celou tu krutou tragédii zavinila jeho žárlivost na Dicka – náhlá zlost a nenávisť, jež v něm tak nevysvětlitelně vytryskly onoho svěžího, nešťastného dne. A vskutku to tragédie byla. Jako všichni ostatní i Joe v hloubi duše věděl, že soud s Mary může skončit jen jedním ze dvou způsobů: buď bude odsouzena k smrti, nebo bude deportována. Půlka vesnice ji viděla jet na klisně; nebyla nejmenší naděje, že bude zproštěna viny. Joe krmil dobytek pana Batemana a čistil prasečí chlívký a na dlouhé louce kosil trávu, ponořen do temného, šíravého neštěstí. Bylo to, jako by slunce zmizelo z oblohy; jako kdyby všemu, co bylo šťastné, volné a svobodné, byl navždy zakázán vstup do Údolí. Byl slepý k stínům oblaků honících se po Hůrce, hluchý k pronikavému čířikání stehlíků, kteří se vrátili na malý, bodlácím zarostlý kousek úhoru za jeho domovem, necitlivý k bohaté, pronikavé vůni sena a k hřejivému dotyku slunečních paprsků, jež mu dopadaly na záda. Dovedl myslet jenom na Mary, uzavřenou v páchnoucí věznici; na Mary, kterou bolí zraněné rameno; na Mary osamocenou; na Mary vyděšenou, čekající na smrt nebo na vyhnanství.

Dick zastíral svůj pocit hanby okázalým vzdorem. Byl muž. Bylo mu dvacet. Věděl, že je to ostuda, že byla odhalena jeho účast na hloupém uličnictví, k němuž došlo na baronetově pastvině onoho nedělního odpoledne. A navíc ho Joe zesměšnil, když na něho v kostele hodil žaltář. Půlka vesnice se ptala, co vlastně on a Mary dělali na podlaze nepoužívané stolice. A Dick na to nedovedl odpovědět ani jim, ani sobě. A přece nesl hlavu vysoko a po boku svého bratra rozmáchle projížděl trávu kosou s půvabem a silou, jež neměly v Údolí obdoby, a při páně Batemanově oslavě skončení senoseče do sebe obracel džbánky s pivem takřka vesele – jako by neměl žádný podíl na Marině zkáze.

A přece deset dní po sklizni pšenice – v té době se Mary soužila a chřadla ve vězení již tři dlouhé měsíce – to byl Dick, a ne Joe, kdo udělal veškeré přípravy, aby se všichni tři mohli zúčastnit přelíčení s Mary při zasedání porotního soudu ve Winchesteru. Požádal paní Blackovou, aby se po několik dnů starala o Phoebe. Poprosil pana Batemana, aby dovolil kočímu Tomu Fellovi vzít s sebou jeho matku, až Tom pojedje ten týden s povozem na trh; a nějakým způsobem se mu podařilo dát dohromady dost peněz, aby mohl pro všechny zaplatit ubytování ve městě. Joe zachmuřeně uznával, že Dick je schopný, a nenáviděl jeho elegantní vzezření, když oba vyrazili dlouhými, nenásilnými kroky venkovanů, aby ušli dvacet pět mil cesty na hrabský soud. Dick švihal hůlkou po kapradí, jež rostlo podél cesty, a když se prodrali živým plotem k mýtu, halasně pozdravoval vozky, kteří je míjeli na silnici. Ale Joea, vzdor zlatistému zářijovému počasí a pronikavému pachu velikých ohňů, který měl tak rád, obklopovaly dusivé, hořké, mlžné chmury.

Život mu vyvedl během necelého roku dva strašlivé kousky. Jeho otec, jeho laskavý a mírný otec je za úsvitu opustil s žertem na rtech – a

před polednem ho přinesli na jednom dílu košáru mrtvého. Postavil se do cesty darnellské štvanici, když se lovci řítili stádem bahnících se ovci. O pouhých šest měsíců později on, Joe, ztratil trpělivost s Dickem – a čtyři hodiny nato byla Mary obviněna z krádeže. Život je podvod! Krutý podvod! Kde je ta milující boží i lidská laskavost, kterou měl očekávat a v níž měl věřit, jak ho k tomu vedl farář a pan Mellersh? Kde je ona nadějná víra ve spravedlnost věcí, víra, které se je všechny snažil tak trpělivě učit jejich otec? Nic není v pořádku! A jak tak nešťastně kráčel k Winchesteru, cítil, že už nikdy nic v pořádku nebude.

„Neužírej se, Joe,“ pravil Dick. „Stejně by k tomu bylo došlo, dříve nebo později, ať bychom udělali nebo neudělali cokoliv.“

„Co tím myslíš?“

„Mary by se byla stejně octla na nesprávné straně zákona.“

„Ne, nebyla!“ vykřikl Joe.

Dick švihl hůlkou do živého plotu.

„Ale ano. Mary není jako jiná děvčata.“

„Byla by ... byla by někomu hodnou ... ženou,“ takřka zavzlykal Joe.

Byl tak zneklidněn, že se jeho mužský hlas náhle zlomil a vrátil se do chlapecké fistule.

Dick mlčel. Ale jak pokračovali v cestě do Winchesteru, rozpomínal se na všechny ty vesnické povídačky o divoké rodině v chatrči na druhé straně Stantonovy hůrky a na ten den, kdy skoro před dvanácti lety Marina matka opustila své dítě i Marina opilého otce, aby vandrovala s cest'ákem do Londýna. A přes veškerou moudrou a milující péči, kterou Mary poskytla jeho matka – copak mohla být Mary úplně stejná jako jiná děvčata v Údolí? Konejšilo a uklidňovalo ho pomyšlení, že vlastně celý Marin osud byl již dávno vepsán ve hvězdách. Dávalo mu to rozhřešení, pokud šlo o jeho účast na událostech oné červenové neděle.

Joe nenáviděl soudní síň. Byla nacpaná a dusná a studená. Nenáviděl v ní všechno. Nenáviděl bystré, lstivé obličejy právníků a čpavý pach jejich paruk. Nenáviděl vzhled dřevěné ohrádky, kde měla stát Mary, i lavice, které zůstávaly volné pro porotu, a vyvýšené pódium, kde měl sedět soudce řídící porotní zasedání. Nenáviděl celé to formální, bezcitné ovzduší tohoto místa. Pohlédl na matku, sedící vedle něho, na

její napjatý výraz, a na hezkého Dicka, sedícího jí po boku na druhé straně, i na statného a červenolícího pana Batemana a na mohutného, rozpačitého kováře pana Wilkinse, kteří byli oba usazeni v hlubším parteru soudu. Povšiml si, jak tyto známé obličejové tváře pod širým nebem byly jiné než všechny ostatní tváře v onom dusném, knihomolském sále, a zaplavila ho dokonce ještě horší předtucha, než jakou měl při cestě sem.

Jak by mohl kdokoliv z těchto ve městě vychovaných lidí, pořád uzavřených v místnosti, rozumět tomu, co se před třemi měsíci stalo v sluncem zalitým stantonském kostele a v zelené svěžesti baronetovy pastviny? Dokonce ani sir Hugh Freebourne a pan Barstow, jeho správce, kteří nyní byli oba usazeni přímo pod soudcovým trůnem, nemohli, nebyli schopni pochopit, co se toho dne stalo mezi Dickem, Mary a jím. V mučivých úzkostech kroutil šňůrkou na otcově klobouku, který měl položený na koleně. Jak mohl kdokoliv porozumět něčemu, čemu nerozuměl ani on sám?

V té chvíli všechno utichlo a porotci jeden za druhým zaujali svá místa. Joe pohlédl na dvanáct obličejů a snažil se v nich najít něco laskavého a mladého. Ale v odhadování městských tváří se nevyznal; byly příliš upjaté, bezúsměvné, příliš soustředěné na vlastní záležitosti, než aby bylo možno jim porozumět při letném pohledu. V příštím okamžiku již soud povstal, aby přivítal soudce.

Vyvolali Marino jméno. Přelíčení začalo.

Do soudní síně vešla bledá hrdá dívka, s tvářemi bílou a pohublou, s očima temně žhoucíma, jako by byla nemocná, s dlouhými, splývajícími zčuchanými vlasy, v nichž zářily kousky slámy.

„Panebože!“ zamumlala vedle něho matka. „Copak jí nikdo nemohl půjčit hřeben?“

Děvče chvíličkou hledělo omámeně na moře tváří a potom zoufale hledalo v řadách lavic, až mu pohled padl na trojici lidí sedících vedle sebe. Usmála se – nikoli vesele, ale s vřelostí, pod kterou Joeovo zkrěhlé, skomírající srdce roztávalo. Vytrvale na ně hleděla, jako kdyby jeho matka, Dick a on sám byli jediní lidé v soudní síni, jako kdyby soudce a porota neexistovali.

„Mary Hoganová,“ spustil ostrý, úsečný hlas polykající hlásky. „Stojíte zde, obviněna z těžkého zločinu krádeže spočívající v tom, že

jste v neděli 14. června milostivého léta Páně 1829, kterýžto den byl dnem svatě Trojice, ve farnosti Stantonského sv. Judy v hrabství Hampshire jela na klisně a svévolně s ní ujela, řečená klisna byvší zákonným majetkem ...“

Dál a dál štěkal onen hlas a Mary pořád stála v dobytčí ohradě a toužebně hleděla přes zaplněnou soudní síň na naši trojici, jako by její život závisel na ní, a nikoli na soudci nebo na porotě.

„Mary Hoganová, přiznáváte svou vinu, nebo ji popíráte?“

Když bylo teď podruhé vysloveno její jméno, dívka se vytrhla ze svého snu, obrátila se k prokurátorovi, odhodila si vlasy z čela a pravila:

„Popírám svou vinu, pane.“

Řekla to tak hlasitě a nebojácně, že Joea se náhle zmocnila absurdní, nepřiměřená touha smát se. To byla Mary, jakou znal.

Toho dne se však již neudálo nic, v čem by byl byt' i jen stín úsměvu. Celá ta smutná, strašlivá fraška pokračovala svou vyšlapanou cestou. Předvolali svědky a vyslechli je. A pře proti Mary se stávala stále jasnější a jasnější. Pan Bateman najal advokáta, aby Mary obhajoval, a nyní tento právník povstal a předčítal osvědčení o její poctivosti, které napsaly slečny Croftsovy, a vysvědčení o dobrém chování od vesnického kantora. Joe se velice podívoval páně Mellershovým drobným lžím; ale nebylo dost času, aby mohl více hloubat nad tímto divem, neboť teď již každou chvíli očekával, že právník pana Batemana zavolá Dicka a jeho, aby vysvětlili, co se stalo na pastvině.

Joe nevěděl nic o zákonech; nikdy předtím nebyl při soudním přelíčení, čekal s tlukoucím srdcem a v mysli se snažil sestavit odpovědi na otázky, jež očekával. Ale dříve, než si uvědomil, co se stalo, obhájce se posadil.

„Mary Hoganová,“ pravil soudce. „Chcete něco říci na svou obhajobu?“

Mary vyhlížela polekaně.

„Já, pane?“ zeptala se. „Copak on nebude mluvit za mě?“

Ukázala na právníka pana Batemana.

„Ne. Anglický zákon požaduje, aby vězeň promluvil sám za sebe.“

„Já... já nejsem zvyklá, pane,“ hlas jí selhal. „Nejsem zvyklá ... mluvit před takovými lidmi, jako jste vy.“

„Musíte se pokusit říci, co budete moci.“

Znovu si odhodila vlasy z očí, zhluboka se nadechla a začala:

„Říkají, že jsem ukradla klisnu, pane. Ale já jsem to neudělala. Skočila jsem jí na hřbet a ta... ona mě prostě odnesla. Nemohla jsem ji zastavit, pane – o nic víc, než... než kdybych byla skočila do řeky Darnell... a ona... ona by mě odnesla, i kdybych jí říkala, aby se zastavila.“

Joe vyskočil. Jestli ji chtěl zachránit, pak teď, nebo nikdy.

„Byla to hra, pane! Hloupá hra! Nebyla to krádež!“ zakřičel svým podivným lámajícím se polochlapeckým, polomužským hlasem.

„Sedněte si, člověče!“ ozval se sbor hlasů.

„Buďte zticha,“ okřikl ho muž poblíž.

„Byl jsem taky na té pastvině,“ zakřičel Joe znovu.

Ale jeho hlas zanikl ve vřavě.

„Joe, sedni si. Už ani slovo.“ Matka mu svírala rukáv otcova kabátu.

„Dosáhneš jenom toho, že tě taky oběsí.“

Dick se naklonil přes matku a strhl ho na lavici.

„Hlupáku,“ zasykl. „Copak nevidíš, že ji nemůžeme zachránit?“

Nato Joea zachvátil pocit obrovské bolestné prázdnoty. Soudce odešel – porota se vzdálila – a Mary odvedli. Po deset mučivých minut čekali, než se porota rozhodla. Jakoby v děsivém, přízračném snu – v noční můře vytrhující člověka ze spánku – Joe viděl, jak se soudce, porota a Mary vrátili na svá místa.

„Shledali jsme vězně vinným, Vaše Lordstvo,“ řekl předseda poroty.

Mary byla velice bledá, ale stála vzpřímeně a poslouchala nehnutě, když soudce vynášel rozsudek.

Dopustila se těžkého zločinu, pravil. Ukradla a zabila cennou klisnu. Kdyby nebyla tak mladá, odsoudil by ji k smrti. Ale s ohledem na její nesmírné mládí, pokračoval, dá jí příležitost, aby začala nový život v jiné zemi.

Odsoudil ji k deportaci na sedm let.

Když právníci sbírali své spisy a vězeňští dozorcí ji vlekli pryč, Mary se jim na okamžik vyškubla a otočila se k Dickovi, Joeovi a jejich matce. A z této trojice to byl Joe, na něhož se obrátila s divnou prosbou, vyslovenou takřka beze slov, s prosbou, která ho pak znovu a znovu pronásledovala:

„Joe!“ zavolala na něho. „Joe! Joe!“

BŘEZNOVÁ NOC

Marin hlas Joea pronásledoval. Její vroucné, naléhavé „Joe! Joe!“ k němu slabě přicházelo hustou podzimní mlhou, která je obklopovala a ukrývala při zpáteční cestě. Jako by Mary v mlze zabloudila a volala na něho, aby jí ukázal cestu domů. Byl to on, na něhož volala; nebyla to ani jeho matka, ani Dick. A právě *on* jí musí pomoci.

Ale co mohl dělat?

Mary od nich násilím odtrhli. Nikdy se už nevrátí domů. Až skončí sedmiletý trest nucených prací, kde by sehnala peníze, aby si zaplatila cestu přes moře zpátky do Anglie? Soudcův rozsudek byl odsouzením k doživotnímu vyhnanství. Joe už Mary nikdy nespátí; nikdy se nebude dívat, jak si odhazuje své ryšavé vlasy z obličeje; nikdy už neuvidí zajiskření v jejích očích; nikdy neuslyší její smích, ani jak se vesele raduje. Bylo to, jako by někdo hrubě přibouchl dveře před hlasem uprostřed písničky. Bylo to jako další smrt.

Paní Hintonovou pronásledovala dívčina sinalost a její strašlivě zbídačený vzhled. Obě slečny Groftsovy, otřeseny chybným krokem, který učinila jejich služebná, poskytly Mary osvědčení o její poctivosti, ale nikdy je nenapadlo, aby jí do věznice poslaly těch několik ubohých kousků šatstva, které měla. K soudnímu přelíčení musela jít bosa, oblečena v tytéž prosté, střízlivé kartounové šaty, které měla na sobě v onu osudnou červnovou neděli. Po tom, co v nich spadla z klisny, a po třech měsících věznění byly potrhané, zmačkané a špinavé.

„Nemůžeme ji nechat odejít do té Ďáblovky země tak docela samotnou jenom v hadrech,“ obořila se paní Hintonová na své syny zlostně, když všichni zase byli v chalupě. „Musíme jí opatřit nějaké šaty.“

Joe se rozhlédl po prázdném, bědném obydlí, které bylo jejich domovem, a přemýšlel, co by mohli prodat. Ještě zde zbylo na stěně měděné ohřívadlo – nablýskaná, třpytící se připomínka lepších časů.

A byl tu také jeho klarinet. Ano, prodá otcův klarinet. Nemělo cenu zabývat se myšlenkou, že budou více nebo déle pracovat – zimu měli už skoro na krku, a práce bylo tedy málo. Joe si jako krmič vydělával jen čtyři šilinky a šest pencí týdně. A jestli se Dickovi nepodaří sjednat, že bude mlátit obilí, za měsíc nebo za dva budou všichni na pokraji hladu. Také příjem několika pencí, které měla jeho matka a Phoebe za třídění brambor, skončí ještě před příchodem mrazů. Nedá se nic dělat. Musí se zeptat pana Mellershe, jak by mohl prodat klarinet.

„Jen si ten krám nechej, Joe,“ pravil Dick drsně. „Seženu ty peníze. Kolik chceš na ty šaty, matko?“

Dick byl popuzen opovržením, kterého se jim oběma od matky dostalo, a poraněn ve své pýše, protože se Mary ve svém zoufalství obrátila k Joeovi, a ne k němu.

„Prosím tě, jakpak *ty* seženeš peníze?“ zeptala se paní Hintonová se šíravým opovržením.

V té chvíli jí připadalo, že Marino neštěstí je neštěstím všech žen. A zavinili to muži – takoví muži, jako byli její dva synové. Nemohla jim odpustit krutou urážku, již byla postížena Mary a ženy vůbec.

„Jakpak ty seženeš peníze, synu?“ zeptala se znovu s hořkým opovržením.

Dick zrudl zlostí.

„Seženu je, nestarej se jak.“

„Snad ne nepoctivě, Dicku?“ pravila skřípavým hlasem.

„Ne, nebudu krást, jestli myslíš tohle. Nevezmu nic, co nepatří nám všem.“

Matka vteřinu přemýšlela o jeho slovech.

„Přece nechceš pytláčit?“ zeptala se a popadla ho za rameno.

Drsně ji setřásl.

„Kdo se neptá, neuslyší lež,“ zakřičel přes rameno a vyrazil z chalupy.

„Dicku!“ zvolala. „Nechceš se přece spolčit s překupníky?“

Neodpověděl. Byl už dole na cestě; mohli slyšet zlostný dupot jeho vysokých bot na pazourcích v křídě.

Matka stála a napínala oči do tmy.

„Slíb mi, že to neuděláš!“ křičela za ním.

Stála a okamžik naslouchala, jestli se ozve odpověď; potom, když

žádnou odpověď neuslyšela, vyběhla za ním do tmy.

Phoebe nenáviděla rodinné hádky. Vzbuzovaly v ní strach. Během několika posledních minut se přikrádala blíž a blíž k Joeovi, k místu, kde seděl na tvrdé, udusané jílové podlaze, pažemi si objímal kolena a nešťastně zíral do čadícího ohně z rašeliny.

Teď se mu opírala o rameno a tváří se třela o kůži otcova kabátu. Měla ráda Joeův pach; byl svěží a plný zeleně – jako pach Joeových krav.

„Proč se Dick nesmí spolčit s překupníky?“ zašeptala. Pro Phoebe byli překupníci jenom lidé, kteří zajížděli na venkov, aby nakupovali vejce a drůbež pro londýnský trh. „Copak jsou překupníci špatní lidé?“

Joe přikývl.

„Proč jsou špatní?“

„Vyhrožují pytlákům a nutí je, aby pro ně zabíjeli zvěř.“

„To je špatné?“

„Jakmile jim jednou prodáš bažanta nebo zajíce, mají tě v drápech navždycky. Vyhrožují, že tě udají soudci.“

„A Dick se s nimi chce spolčit?“ zachvěla se.

Joe pokrčil rameny. Nevěděl.

Dlouho seděli bratr a sestra pospolu a zírali na okraj rašeliny, jež teple, rudě doutnala jako zářící, rozžhavené stehličí hnízdo. Trochu je to v té pusté, strastiplné chvíli utěšovalo; oba mysleli na nebezpečí, jež hrozí Dickovi, a na příčinu tohoto nebezpečí: na skutečnost, že Mary potřebuje nové šaty. Oba pociťovali bolest – hoře nad tím, že Mary byla navždy vyhnána z jejich života.

„Kde je Dáblova země?“ zašeptala Phoebe znovu.

„Je to Démonova země – maminka si to spletla.“

„Tak kde je Démonova země?“

Joe zavrtěl hlavou. Vlastně ani nevěděl – věděl jediné to, že je strašně daleko. Kdysi mu řekl pan Mellersh, že Démonova země je na konci světa a tak daleko, že to trvá více než čtyři měsíce, než tam plachetnice dopluje. O vánocích bude Mary stále ještě na moři. Stále ještě bude na moři, až na hřbitově u kostela vyrostou první sněženky. Nepřistane dřív, než na mezích živých plotů vroubících pole v údolí rozkvetou petrklíče. Zdálo se mu, že je to hrozně dlouhá doba, aby byl člověk uzavřen bez přátel v podpalubí trestanecké lodi.

Phoebiny myšlenky se vrátily k Dickovi.

„Joe,“ řekla pomalu, „musíš prodat ten klarinet.“

Pohlédl na její smutný pohublý obličejíček, mdle ozářený doutnajícím ohněm z rašeliny.

„Ano, Phoebičko,“ odvětil, „prodám ten klarinet.“

Joe prodal otcův klarinet a za utržené peníze zakoupila jeho matka dvě ženské košile, dvě sukně, dva živůtky, šátek, plášť, tři páry vlněných punčoch, dva páry bot, jehly, nůžky, nitě a bibli.

„Ve šťastnější době by to mohly být svatební šaty pro to dítě,“ pomyslně si smutně, když předávala balík povozníkovi, aby ho odvezl do Portsmouthu.

Se šaty odcházely i jejich poslední dopisy. Joe, příliš nešťastný, než aby mohl psát, zabalil do jedné sukně velký zavírací nůž, který kdysi dostal od otce, a doufal, že Mary pochopí.

Ale i když Joe prodal klarinet, Dick se přece spolčil s překupníky.

Časy byly zlé. Byly čím dál tím horší od té doby, kdy Dickovi bylo sedm let a Joeovi tři roky. Jejich dědeček byl drobný rolník v Yattonu, čtyři míle za Stantonským Hurstbournem, a v době prosperity za francouzských válek jezdil se svým gigem – dvoukolovým kočárem – na trh. Joe si ještě pamatoval, jak stařík sedával u krbu se svým křepelákem Moffatem. Po bitvě u Waterloo a po uzavření míru ceny placené rolníkům silně poklesly a drobní hospodáři v jižní Anglii udělali úpadek. Velkostatkáři a zámožní sedláci vykoupili jejich usedlosti. Joeův otec Tom Hinton se však přesto vytrvale držel půdy jako rolník. Obdělával několik polí u Stantonského sv. Judy a vystavěl si chalupu, ve které teď bydleli, a vedle ní malou stodolu. Ale štěstí ho opouštělo víc a víc. Za Joeova dětství prodali jedno pole po druhém a konečně asi před šesti lety byl jejich otec nouzí donucen, aby se dal najmout jako ovčák k panu Batemanovi, a musel se dívat, jak jeho synové chodí pracovat na cizí grunty. Teď, když byl mrtvý a Joe prodal jeho klarinet, všechno, co zbylo z rodinného dědictví, byla chalupa a stodola, které vystavěl, čtyři knihy ve výklenku u krbu a měděné ohřívadlo.

Se ztrátou otce přišla i ztráta jeho mzdy. Jako ženatý člověk a dobrý ovčák si vydělával devět šilinků a šest pencí týdně. Dokud žil, měli každý den maso nebo sýr nebo masnou polévku, ale teď když museli žít

z Dickovy a Joeovy mzdy, život byl zcela jiný. Chléb a brambory a za penci čaje, to byla chladná a smutná potěcha na konci dlouhého pracovního dne. Poněvadž Dick nebyl ženatý, sedláci, kteří ho zaměstnávali, mu platili sotva polovinu toho, co platíval pan Bateman jeho otci. Přece však i v této nouzi by život mohl být snesitelný – alespoň v zimních měsících –, neboť otec jim zanechal stodolu. Když Dick vzal všechno správně do rukou, vydělával si od sv. Michala do května skoro patnáct šilinků týdně mlácením pšenice sousedům. Byla to práce, kterou miloval; byl silný, byl nezávislý, nepodléhal žádnému pánovi. Rytmické komíhání cepu, jeho nárazy na mlat stodoly a dmoucí se mračna plev mu byly stejně příjemné, jako byly Joeovi příjemné krávy, žvýkající trávu a odfrkávající rosu. Ony dvě zimy před otcovou smrtí Dick mlátil od rána do večera a vydělával si tolik jako kterýkoliv jiný mlavec.

Toho neblahého podzimu roku 1829 se však v onom koutě Hampshiru, kde Hintonovi žili, poprvé objevila mlátička. Pan Barstow koupil jednu pro statky majitele panství Freebourna, další byla ve Stantonském sv. Klementu a pan Franklin, bohatý sedlák v Newtonově Kříži, zakoupil třetí. Pro mlatce v jejich roztroušených stodolách to znamenalo konec. O vánocích mlátili ještě pšenici pro zbývající sedláky. Ale v prvních týdnech roku 1830 připadli na starost obci a museli pracovat jako nádeníci za pakatel vyplácený jim z chudinského fondu.

Navíc to byla nejstudenější zima, jakou v Hampshiru zažili za poslední desetiletí. Od svatého Štěpána do poloviny března sníh, led a mráz svíraly celý kraj v železném objetí.

Joe poznal hlad, jaký nepoznal nikdy předtím. Jako dítě se toulal s Mary po krajině a jedl špaččí a drozdí vejce, kozlíček polníček, ostružiny, šípky a první zelené přesleny kapradí. Ale to bylo víc ze zvědavosti než z nouze. Teď, v mrazivých lednových dnech, kdy ptáci se chvěli hluboko v břečťanovém houští a tráva na lukách byla ztuhlá mrazem, pociťoval hlodavý hlad. A nikde nebylo nic, co by si mohl v mezích zákona vzít a sníst. Dokonce i rychle tekoucí řeka Darnell byla již týden zamrzlá. Joe měl dojem, že jeho čelisti pořád touží prudce se zakousnout do něčeho pevného. A někdy byl tento pocit tak dravý, že Joe byl v pokušení zkusit jíst klacky a kusy kůry. Byl zahanbený a zlostný, neboť mezi bramboračkou, kterou mu matka dala brzy ráno, a

velkým kusem chleba v poledne a horkou bramboračkou a slabým čajem večer musel vydržet hodiny a hodiny kručení v břiše. Hlad dokonce zapuzoval i jeho myšlenky na Mary. Joe jako by se stával jedním ze zvířat, které krmil – hladovým zvířetem ve zmrzlé krajině.

Co platilo o něm, platilo i o Dickovi, o Phoebe a o jejich matce. Bylo by nesprávné, aby si jim stěžoval na svůj nedostatek, když trpěli stejnou nouzí. A bylo bezúčelné stěžovat si někomu jinému – neboť polovina Údolí měla za oné zimy podobné nesnáze.

Příchod mlátiček znamenal pro ně pro všechny katastrofu.

Na začátku února Dick přinesl domů své první dva králíky.

„Nemá cenu zachovávat zákon, když nás ten zákon nenakrmí,“ pravil vzdorně v odpověď na matčin pohled.

„Ale tvůj otec ...“

„Otec je mrtvý.“

V chalupě, kterou jejich otec vystavěl, zazněla jeho slova brutálně.

„Nemůžu pracovat při stravě, kterou nám dáváš, matko,“ zvolal zlostně. „Joe taky ne.“

Matka zírala nejdříve na Dicka a pak na oba králíky, pohozené na zemi, a Joe viděl v její napjaté tváři bolestnou nerozhodnost.

„Jen se na nás na všechny podívej!“ znovu promluvil Dick skřípavým hlasem. „Podívej se na Phoebičku! Podívej se na Joeovy lokty a kolena. Je jak uzlíček tyček.“

Matka se upřeně zadívala na oba, jak seděli skrčeni na podlaze kolem prskajících větviček z živého plotu, které Joe přinesl domů ze statku pana Batemana. Pak se znovu podívala na Dicka.

„Vezmi je ven,“ pravila chmurně, „a stáhni je.“

Pytláctví se trestalo pokutami, vězením a při třetím odsouzení deportací nebo trestem smrti. Věděla to. Věděl to i Dick. Věděl to také Joe. Ale rovněž věděli, že dlouhý hlad také nakonec odsuzuje k smrti. Právě minulý týden byl jistý zemědělský dělník z Yattonu nalezen ve vyschlé strouze mrtvý, a ať už byl výsledek soudního ohledání mrtvoly jakýkoliv, lidé v Údolí věděli, že onen muž zemřel z jediné příčiny: z nedostatku jídla.

„Nikdy si s sebou neber ven obušek, synu,“ řekla matka daleko veseleji, když připravovala králíčí pečení. „A nikdy se nepaktuj s překupníky.“

Byla to rozumná rada. Když byl člověk ozbrojený, mohli ho falešně obvinít, že napadl hajného; a když se spolčil s překupníky, mohly mu sice v kapse zvonit stříbrňáky – ale zaprodal duši d'áblu.

„Vzít si jednoho nebo dva králíky, aby člověk naplnil břicha svých dětí, to nemůže být nic zlého,“ pokračovala s větší jistotou, když se v mihotavém plápolání začala světlicí rozlévat lahodná, pikantní vůně škvařícího se masa.

Joeovi se zdálo, že bude slintat jako pes. Dick se v přítmí usmíval.

„Ale nechytej toho víc, než co můžeme sníst. Nebudeme pokoušet Prozřetelnost víc, než je třeba.“

Dick neprodleně naučil svému pytláckému umění Joea. Joe byl obratný, ostražitý, pečlivý, rychlý. Oba se za nocí plížili do lesů sira Hugh Freebourn v bratrské shodě, jakou od smrti svého otce nepoznali, a ve veselé náladě, jakou nepocítili od onoho tragického červnového nedělního rána, kdy je jejich láska k Mary tak trpce znesvářila. Dick ho naučil, jak se má dělat oko; jak naslouchat nočnímu šumění stromů a ptákům a ovcím; jak rozpoznat soví houkání hajných dorozumívajících se navzájem; jak se pohybovat krajinou ve stínech; jak se nehlučně zmocnit králíka chyceného do oka. Joe začal poněnáhu ty pytlácké noci milovat. Jejich nebezpečí ho osvěžovalo, jejich dary ho živily. Ale co měl snad nejraději, byl pocit, že má za noci kolem sebe důvěrně známé lesy a kopce a živé ploty. Miloval svůj rodný kraj. A tady mu zjevil svou novou tvář – Stantonovo údolí a Hůrku, temné a stínovité, šeptající větrem a neklidné ptactvem – Hůrku a Údolí, jež byly pro něho do té doby tajemstvím.

Ke konci měsíce přenechal Dick pytláčení pro rodinu Joeovi – a spolčil se s překupníky.

Lovit králíky pro matčin pekáč bylo pro něho příliš krotké. Chtěl mít nejen plné břicho, ale i peníze v kapse. Kromě toho toužil po společnosti mužů. Z olše, která rostla dole u řeky, si vyřezal krásný obušek a za nocí vycházel, aby se připojil k tlupě pytláků za Newtonovým Křížem. Ti byli spolčeni s překupníky a měli dobré výdělky. Nebylo třeba zmiňovat se matce o tom, co dělá, neboť v té době se Dick i Joe vracívali domů v nejrůznějších nočních hodinách, někdy společně, jindy jednotlivě. Bylo nejlépe ponechat ji, aby věřila, že Dick zůstává na kopcích déle než Joe, protože líčí oka na příští noc. Nejlépe, když matka nebude o

překupnicích nic vědět.

Tak se stalo, že tehdy v noci na sklonku března 1830 byl Joe nahoře v lese na Stantonově hůrce sám.

Zabil králíka tak, jak ho to naučil Dick – rychle a čistě, ostrým úderem hrany ruky –, položil ho do trávy a s tlukoucím srdcem naslouchal zvukům ozývajícím se ve tmě.

Vanulo k němu šustění uvadlého bukového listí na okraji lesa a vítr vzdychal v krátké trávě Hůrky a harašil a hvízdal mezi holými stromy za jeho zády. Po chvíli se Joeovi obličej, strnulý napětím, trochu uvolnil, protože v celé té zmeti zvuků se neozvalo žádné varovné zapraskání sešlápnutých větviček; žádné tlumené ptačí volání, jímž si hajní dávali navzájem znamení, když pročesávali Hůrku. Přece však, když znovu po hmatu, naslepo líčil oko, oči mu rychle zatěkaly doprava a doleva, jestli snad nezahledne první záblesk hlavně pušky a zvolna se vynořující siluetu lidské postavy oddělující se od vůkolní temnoty.

Dick ho vyučil dobře.

„Zůstaň u svého úlovku plnou minutu,“ říkával mu. „Musíš srůst se zemí, jako bys byl keř.“

Choužil se svou minutu na okraji lesa a lehce se zachvíval vzrušením a zimou. Potom zvedl králíka a vecpal si ho za košili – částečně proto, aby skryl svůj lup, hlavně však proto, že dotyk králíkovy měkké, teplé srsti, který cítil na nahé hrudi, mu nějakým podivným způsobem poskytoval útěchu při krutém činu, který spáchal. Vzpřímil se, čekal ještě několik vteřin, aby k němu dolehly zvuky z kopce, a potom s instinktivní ostražitostí zvířete zrozeného k tomu, aby za noci lovilo i bylo loveno, kráčel dolů po úbočí k polím.

Když byl v půli cesty z kopce dolů, hustá přibližující se hradba mraků se trochu ztenčila a na závoji mlh se objevil nevýrazný, široký oranžový prstenec vroubící úplněk. Joe vzhlédl a zamračil se. V minutě vypluje měsíc na otevřené nebe a zastihne ho na volné, nechráněné Hůrce – černou pohybující se postavu rýsující se na trávniku ozářeném měsícem. Postavu, kterou každý noční poutník uvidí na míle daleko. Přidal do kroku a rozběhl se; směřoval k úkrytu staré ovčí cesty, která se mezi košáry a neuspořádaným živým plotem vinula k ovčímu koupadlu na břehu řeky. Ve chvíli, kdy zazářil veliký, jasný měsíc, se Joe skutálel do vyschlé strouhy vedle cesty a tam ležel, těžce oddychoval a snažil se popadnout dech a zároveň své dýchání ztišit, aby mohl pozorně naslouchat zvukům živého plotu. Ještě předtím, než se Joe dal do běhu, vítr se trochu stočil a zmírnil a teď mu ševelil v hloží nad hlavou a šťastně mu připomínal jemné noční pohyby vrabců v došcích chalupy doma. Nemohl dělat nic jiného než zůstat tam, kde byl, dokud vítr zase nezahalí měsíc mraky. A tak se ve strouze pohodlněji natáhl, zasunul si ruku pod košili, aby mohl hladit králíčí kožešinu, a ležel a díval se vzhůru k obloze.

Otcovu smrt a Marino vyhnanství pocíťoval teď jako dlouhou, vytrvalou tupou bolest. Jen tehdy, když mu něco živě připamatovalo nějaký žert, který jeho otec kdysi udělal, nebo jak otec mluvil nebo jak se smál nebo jak si pobrukoval nebo jak vypadal, když stál ve dveřích chalupy s osiřelým jehnětem, které bylo třeba krmit – tehdy se měnila jeho bolest v krutou, bodavou muku. A stejné to bylo i s Mariným odchodem. Několik týdnů po přelíčení připadalo Joeovi jeho neštěstí takřka nesnesitelné. Mary s ním byla všude, kamkoli se obrátil. Šla vedle něho za bíle pruhovaných rozbřesků, kdy usilovně kráčel, aby ušel ony dvě míle na statek pana Batemana. Byla tam a dívala se na něho, jak

stojí u stohu s nožem na píci a s podávkami a odsekává seno pro krávy. A byla tam a smála se na něho, když ho první jitřní sluneční paprsky zastihly, jak s velkou dávkou sena nabodnutou na vidlích dupe po cestě k polím a namáhavě ji udržuje v rovnováze na rameni.

„Vypadáš spíš jako chodící kupka sena než jako Joe!“ zavolala na něho kdysi vesele z druhé strany živého plotu.

Mary byla všude. Pořád s ním ještě byla, když oné noci ležel ve vyschlé strouze a čekal, až mraky zakryjí měsíc. Dosud ho pronásledovalo její „Joe! Joe!“ ze soudní síně i podíl, který on a Dick měli na jejím vypovězení. Ale Mary i bolest i vina byly teď natolik součástí jeho bytosti, že se s nimi naučil žít. Vzhlédl k měsíci a k několika hvězdám a přemýšlel, jaká asi noční obloha se klene nad Mary na druhé straně světa.

A právě tuto myšlenku roztržtil výstřel, jako když střela zasáhne ptáka. Joeova mysl se zřítíla do vyschlé strouhy.

Výstřel z pušky se rozezněl po kopcích. Pak zaduněla další rána. A třetí. Od Newtonova Kříže se ozvaly vzdálené výkřiky. A potom mocně zaburácela střelba z pušek, jako by se v tichém srdci Hampshiru strhla bitva.

Joe se v měsíčním světle vyděšeně posadil a z úleku se mu udělalo až nevolno. Dickova tlupa byla v nesnázích. Hajní si to vyřizovali s pytláky – pušky s křesadlovými zámky proti obuškům.

Vyskočil, nic nedbaje na proudy stříbrného světla, a běžel dolů úvozem k ovčímu koupadlu. Mohl kličkovat od stínu ke stínu mezi vrbami, přebrodit řeku u farního statku, prodrat se živým plotem, který obklopoval čtyřicetiakrové pole, a být doma na Eversleyské výšině asi za deset minut, jestli bude utíkat dost rychle. Nikdo po něm nebude pátrat. Zákon má dnes políčeno na větší ryby.

Dick potřeboval pomoc, Joe si tím byl jist, i když nevěděl, co by mohl udělat, aby bratrovi pomohl. Uvědomoval si však, že zůstane-li sedět ve vyschlé strouze v polovině cesty na Stantonovu hůrku, neprospěje tím nikomu. Musí být doma – když pro nic jiného, tedy aspoň aby pečoval o matku a Phoebe.

„Zaplat pámbu, že jsi zpátky!“

Matka stála ve dveřích malé místnosti, kde spávala s Phoebe. Když

Joe za sebou zavřel dveře chalupy, přistoupila k němu z přítmí.

„Kde je Dick?“ zašeptala chraptivě.

„Přijde později.“

„Kdes ho nechal?“

„Venku na Hůrce,“ odpověděl sklesle.

Nechtěl se matce podívat do očí, a to jí prozradilo, že lže.

„Joe,“ pravila zuřivě a popadla ho za rameno. „Když se tam takhle střílí – proč jste se hned nevrátili – a společně?“

„Však on přijde, maminko. Nedělej si starosti.“

Vytáhl zpod košile králíka a jemně ho položil na stůl.

„Joe, ty mi lžeš! Je v nebezpečí. Je tam dole u Newtonova Kříže.“

Její úzkost a to, že nevěděl, co počít, zlomilo jeho odpor.

„Nevím, maminko. Nevím ..., ale myslím, že tam je.“

„Spolčil se s tou tlupou.“

Se zoufalstvím paní Hintonové mohlo soupeřit jen její opovržení.

„Proč jsi mu to dovolil, Joe?“ uhodila náhle na svého mladšího syna.

„Proč jsi mu nezabránil, aby udělal něco takového?“

Joe na ni pohlédl s očima údivem doširoka rozevřenýma. Odkdy Dick dělal to, co se na něm chtělo? Odkdy si nechal poradit od Joea? Dick byl od přirozenosti jiný. Každý to věděl. Od svých deseti let neposlušal ani otce, ani matku. Pan Mellersh zjistil, že si nedá poroučet. Sedláci, kteří ho zaměstnávali, přišli na to, že je nemožné ho popohánět. Dick byl Dick. Nepodřizoval se ničemu.

V té chvíli zazněla druhá série střelných ran, teď už mnohem blíž. Ozývala se z Mohylové hůrky, nebo snad dokonce z odlehlejšího konce Stantonského sv. Judy. Joe a matka na sebe chvatně, polekaně pohlédli.

„Udusej ty žhavé uhlíky, Joe,“ zašeptala matka. „Udělej to tiše.“

Když se chystala sfouknout svíčku s knotem ze sítinové dřeně, oči jí padly na králíka.

„Rychle ho odnes ven a hod' ho do křoví.“

Pak, když se vrátil, seděli potmě, ona na své stoličce u krbu, on na podlaze u jejích nohou, a oba napjatě naslouchali sporadické střelbě, která se k nim blížila vzhůru údolím. Udělali pro Dicka to málo, co mohli: připravili všechno tak, aby se mohl vrátit do temné a tiché chalupy. Joe se modlil k Bohu, aby zastřel měsíc mraky a popřál bratrovi trochu štěstí.

S prvními paprsky úsvitu přikulhal Dick domů.

Jeho matka zničeně odešla na lůžko hodinu předtím a Joe si navlékal vysoké boty, připraven odejít do práce.

„Co se stalo?“

Dick vyhlížel strašně. Obličej měl pomazaný bílým jílem a rozdrápaný šípkovými keři a kabát celý zablácený. Třásl se, jako by měl horečku.

„Přines mi kbelík vody, Joe.“

Joe donesl vodu a Dick si svlékl kabát, košili a kamaše a smýval bláto a jíl z obličejů.

„Vymni to bláto z kabátu.“

Joe se o to pokusil.

„Nejde to, je mokré.“

„Hod' ho pod postel.“

Dick se spěšně rozhlížel šednoucí místností a všimal si každé maličkosti.

„Co se stalo?“ zeptal se Joe znovu.

„Cos udělal s úlovkem?“ zeptal se Dick ostře.

„Hodil jsem ho do křoví.“

„A co tvoje oka?“

„Jsou venku na Hůrce.“

„Žádná tu nezůstala?“

„Ne. Co se stalo, Dicku? Co se stalo?“

Dick se vrhl na postel a zabořil obličej do přikrývky z ovčí kůže. Dlouze, těžce oddechoval a ramena se mu nadzvedávala. Jestliže to Dick vůbec dovedl, tedy plakal.

„Co se stalo?“

Dick dlouhou chvíli neodpovídal.

Pak se obrátil k Joeovi a obličej měl sevřený zoufalstvím.

„Na Newtonově hůrce leží mrtvý hajný,“ zachroptěl. „A v houštině u Mohylového hájku je Tim Duckett s prostřelenými plícemi.“

LOV NA LIDI

Celé okolí zamrzlo do mlčenlivé, zlobné ostražitosti. V dlouhé, strašné pytlácké válce, jež posledních padesát let drásala kraj se vzrůstající hořkostí, Stantonovo údolí poznalo pokuty a vězení, rozbité hlavy, a co horšího, i zrazenou věrnost mezi pytláky, a dvakrát dokonce i deportaci. Nikdy předtím však nepoznalo vraždu.

„Jsou to dvě vraždy, ne jedna,“ zamumlal Dick nešťastně k Joeovi v bezpečí stodoly. „To oni zastřelili Tima dřív, než jsme my srazili pana Hawstona svými obušky.“

„My?“ vykřikl Joe vyděšeně. „My?“

Dick se vrhl na hromadu plev a skryl si obličej v dlaních.

„Nebyla to moje rána, Joe,“ zasténal. „Jsem si jistý, že to nebyla moje rána.“

Joe nešťastně čekal, až se jeho bratr vzpamatuje. Po celý den rozvažel pro pana Batemana hnůj a bědy nočních událostí mu ležely na srdci jako olovo. Po celý ten čas byla jeho tvář uzavřena vůči jeho pánovi; vůči paní Batemanové; vůči oráči Tomovi a Effii, děvčeti, které se staralo o drůbež; skoro i vůči zvířatům, o která pečoval, a vůči záhonku zeleniny, který zakrýval, aby se na něm udržela vláha. Věděl, že má Dickův život ve svých rukou. Jak se unaveně plahočil domů za dlouhého se jarního soumraku, míjel zemědělské dělníky, které znal po celý život, a jejich obličejy byly stejně uzavřené a nepřístupné jako jeho. Přátelské vztahy byly přerušeny, mosty vytaženy a každý člověk v Údolí se náhle stal ostrovem sám pro sebe. A teď v houstnoucích stínech otcovy stodoly Joe se sklíčeným srdcem čekal, až se Dick zbaví svého břemene a vyzpovídá se z nelidské hrůzy předešlé noci.

„Odtáhli jsme Tima do houštiny,“ vypravil ze sebe Dick konečně. „Chroptěl a vykřikoval. Krev mu bublala v hrdle. Bylo to strašné, Joe! Nikdy jsem nevěděl, že se takhle umírá.“

Uvnitř stodoly bylo již temno. Slyšeli, jak si venku Phoebe tiše

prozpěvuje, když sbírá z živého plotu prádlo, které tam viselo od rána.

„A pak?“

„Seth... jeden z nás s ním zůstal. Ostatní jsme šli pomstít jeho smrt.“
Chmurná neúprosnost jeho slov vzbudila v Joeovi mrazivou hrůzu.

„Znovu jsme na ně narazili na Newtonově hůrce. Měsíc byl celý z mraků venku a ti hlupáci šli z kopce dolů bok po boku a pušky měli napříč přes ruku.“

„Měsíc byl celý z mraků venku?“

„Zastavili jsme se a ve strouze jsme si pomazali obličej blátem.“

„A pak?“

„Běželi jsme vzhůru lesem po obou stranách Hůrky a počíhali, jsme si na ně v místě, kde se cesta u lomu zužuje.“

„A oni vám vlezli do pasti?“

„Byla to jejich past, ne naše!“ zasténal Dick trpce. „Bylo jich mnohem víc a ukrývali se v hlodaši přímo v lomu. Jakmile jsme tamty tři napadli, ostatní vyrazili z křoví přímo za námi.“

„A vy jste se do nich pustili obušky?“

„Právě tak – a oni se do nás pustili pažbami pušek. Byl to boj

zblízka. Rvali jsme se v jediném hustém chumlu.“

Dick hledal v přítmí bratrův obličej.

„Nebyl jsem to já, kdo ho srazil obuškem, Joe. Určitě jsem to nebyl já.“

Joe si z Dickova přerývaného vyprávění sestavil události oné noci. Hajný padl k zemi jako vůl na porážce, povídal Dick. A když se svalil, zápolící dav se rozestoupil. Krátký, pomíjivý okamžik pytláci i hajní shlíželi v hrůze na to, co způsobili. Phineas Hawston tam ležel natažený v měsíčním svitu s horní částí lebky roztrřštěnou – mrtvý jako mlýnský kámen. Potom, když smrt v mlází byla tak pohotově splacena smrtí na Hůrce, hněv z pytláků náhle vyprchal. A vystřídal ho strach.

„Probili jsme si cestu k útěku, Joe. Všichni, co jsme tam byli. Byla to vražda. Vyložená vražda, co jsme udělali.“

Dick se pustil dolů do údolí. Mohl se tam lépe krýt mezi živými ploty a jívami u řeky než nahoře na Hůrce, ozářené měsícem. Když se tlupa rozptýlila a dala se na útěk, hajní za nimi začali pálit z pušek.

„Dokonce ani nevím, jestli někoho z nás zasáhli,“ zasténal Dick v úzkosti. „A dnes se na to nemůžu v Údolí nikoho zeptat.“

Nešlo jen o to, že i jiné členy jeho tlupy mohli hajní zabít. Kdyby totiž některého z nich hajní poranili, byl by z něho poznamenaný člověk; jeho zranění by bylo cejchem viny – nepopiratelným důkazem, že předchozí noci byl na Newtonově hůrce.

„Složili jsme přísahu,“ zamumlal Dick. „Dej bůh, abychom její slova dneska doopravdy dodrželi.“

„Jakou přísahu?“

„Že se nezradíme. Že nikdy neprozradíme jména těch druhých. Ani za peníze. Za nic. Ani kdybychom se tím mohli zachránit před šibenicí.“

Seděli teď v temnu. Nohy jim obestírala známá vůně plev a nad hlavami jim ze zdi zářily otcovy pastýřské nástroje. Všude kolem je obklopoval domov a jejich chlapecká léta.

Ale Dick byl kdesi daleko na osamělé cestě. Poprvé v životě se strašlivě bál.

„Jestli jediný z nás poruší přísahu,“ pravil a hlas se mu přitom lámal, „bude to znamenat dvacet životů za jeden.“

Sir Hugh Freebourne a jeho kolegové soudci požádali o pomoc nově

vytvořenou metropolitní policii. A o tři dny později lidé viděli, jak dva členové policejního sboru, ve svých vysokých kloboucích a dlouhých přepásaných kabátech, jedou vzhůru Údolím v doprovodu hajných sira Hughha. Joe stál na kopci na jedné z pastvin pana Batemana a pozoroval podivnou kavalkádu, jak jede od chalupy k chalupě, od jedněch dveří ke druhým. Konečně zastavili u domova Duckettových, sesedli, vešli do dveří a zmizeli uvnitř.

„Bože, smiluj se nad nimi!“ modlil se Joe.

Po celých deset měsíců sedával vedle pana Ducketta v kostelním orchestru – po celých těch deset měsíců od otcovy smrti až do doby, kdy prodal klarinet, aby mohli koupit šaty pro Mary. Byla to bolestná, zmatená doba, ale hodiny, které proseděl na západní kruchtě vedle tohoto stařečka, chvíle, kdy foukal na svůj klarinet a pan Duckett vrzal na své violoncello, mu přinášely podivný pocit míru a pokoje. Prostá laskavost pana Ducketta způsobila, že si Joe uvědomil nehynoucí dobrotivost a spravedlivost obyčejných lidí – a to právě v době, kdy tuto jistotu potřeboval nejvíce. A teď si i k tomuto starci proklestily cestu hoře a zkáza. Svého jediného syna ztratil ve válce, z níž nevzešla ani sláva, ani hrdinové; v mrzké, zákeřné, fanatické válce, v níž Angličané bojovali proti Angličanům o bažanty, králíky a zajíce; v níž Angličané věšeli Angličany, aby se zachovával zákon o honitbě. Tim Duckett byl mrtvý a v plíci mu vězela střela hajného; a jeho přátelé, kteří pomstili jeho smrt, se skrývali ve svých chalupách nebo na polích či ve chlévech a co chvíli očekávali zaklepání na dveře nebo plácnutí na rameno, které jim ohlásí, že byli na Newtonově hůrce poznáni nebo že jeden z jejich druhů porušil přísahu.

Jak tam Joe stál nahoře na pastvině onoho mírného jarního dne, cítil na zádech vlahé teplo dubnového slunce – první letošní skutečné teplo. Viděl, že dole u řeky vrbové větévky houstnou a že na svahu v lese se buky slabě červenají nalévajícími se pupenci. Život a naděje a teplo opět proudily do Údolí po krutém, železném sevření mrazů za dlouhých zimních měsíců. Ale i když to Joe všechno viděl, ta krása jako by se mu vysmívala. Když byl Joe ještě malý, jara mu přinášela bouřlivý, divoký druh radosti; chodil s Mary vybírat hnízda; vylézal na vrchol nejvyššího buku, aby cítil lehký vánek, který mu províval vlasy, a aby se mohl dívat na otcova jehňata, jež z radosti skákala na Stantonově hůrce. Ale toto

jaro, stejně jako jaro minulé, mu přineslo sotva co jiného než hoře a bolest.

Pozoroval, jak hajní a oba policisté vycházejí z chalupy Duckettových, nasedají na koně a zahýbají za hřbitovní tisy. Z pomyšlení na jejich pátrání se mu dělalo nevolno. Bídny strach, který tato vražda vnesla do Údolí, to byla jedna z nejhorších životních zkušeností, které během několika posledních dnů poznal. Nemohl unést vzpomínku na Dickovu hrůzu tehdy v noci, kdy došlo k vraždě, nebo na jeho úzkost ve stodole. Dick byl vždycky tak statečný a veselý! Tak pyšný a arogantní, tak sebejistý! Strach, to bylo něco zcela neznámého v době, kdy žil jeho otec. Bylo to cosi nového, ohavného a nenáviděného. Strach byl ponižující.

„Haló, Joe!“

Joe otočil hlavu a vylekaně sebou trhl, když spatřil pana Batemana, jak k němu dlouhými kroky kráčí přes pole.

„Stojíš tu už deset minut – úplně bez hnutí jako strašák. Co se s tebou děje, chlapče?“

Joe se prudce otočil zpátky k louce a ke kravám, které měl pást.

„Nic, pane. Vůbec nic!“

Sedlák stál nyní vedle něho, a když pohlédl směrem, kam se předtím díval Joe, uviděl kavalkádu, jak se vynořuje z vesnice a jede po cestě vzhůru k Eversleyské výšině.

Pan Bateman popadl Joea za rameno.

Nedalo se o tom pochybovat. Policisté a hajní jeli k chalupě Hintonových.

Věděl snad starý pan Duckett o Dickově účasti na událostech oné noci? Zradil ho?

Joe se snažil vymknout ze sevření svého pána, ale pan Bateman ho stiskl ještě pevněji.

„Nemůžeš nic dělat, Joe.“

„Mohl bych být se svou matkou,“ odvětil Joe zuřivě. „Mohl bych se postarat, aby jí neublížili.“

A divoce zápolil, aby se osvobodil.

„Jen klid, chlapče. Nemůžeš NIC udělat.“

Jezdci se nyní zastavili přede dveřmi chalupy a Joe a pan Bateman zdálky viděli, jak jejich droboučké postavičky sesedají z koní.

„Kde je tvůj bratr?“

„Kope strouhy pro pana Franklina,“ odpověděl Joe zachmuřeně.

„To nejlepší, co můžete, vy chlapi, pro svou nebohou matku udělat, je, že budete jako čerti pokračovat ve své práci,“ pravil sedlák stroze.

„Pojď, Joe. Zpátky na statek! Můžeš s Tomem čistit prasečí chlívký.“

Když se Joe onoho večera vrátil domů, našel před chalupou Phoebe v slzách. Pokoušela se sebrat peří, jež pátrací skupina vysypala na trávu z peřiny, kterou rozpárala. Uvnitř chalupy byl ještě větší zmatek a skličující nepořádek. Matka, pro tu chvíli zdeptaná a poražená, seděla mezi troskami několika málo kusů domácího zařízení, jež jí ještě zbyly. Joeova a Dickova postel ležela rozbita a pohozena na hliněné podlaze, saze z komína byly vymetyeny do krbu a někdo – snad jeden z policistů – zvnitřku rozsekl šavlí došek, bezpochyby když hledal oka, sítě nebo obušek – cokoliv, co by mohlo její syny uvést do spojitosti se šarvátkou na Newtonově hůrce.

Dick stál nad matkou a zasypával ji otázkami.

„Na co se tě ptali? Cos jim řekla? Co hledali? Kterým směrem se pustili?“

Když spatřil výraz matčiny tváře, Joe byl náhle Dickem pobouřen.

„Přestaň!“ zakřičel. „Už toho má až nad hlavu. Tys to zavinil. Je to všechno *tvoje* vina.“

Dick se po něm obrátil. A dříve než si Joe uvědomil, co vlastně dělá, zjistil, že jeho pěst dopadla na Dickovu bradu.

Dick na něho zuřivě pohlédl, nepříjemně překvapen, a potom ho mohutným rozmachem své pravice odhodil do zčernalého krbu. Pak vyšel z chalupy a práskl za sebou dveřmi.

„Jsi strašný blázen, Joe,“ řekla mu matka znaveně, když na něho hleděla, jak s roztaženýma nohama a rukama leží mezi vyhaslými uhlíky. „Rány nepřinesly na tomhle světě nikdy nic dobrého, aspoň já o ničem nevím.“

Opětoval její pohled, na chvíli zbaven dechu silou, s jakou ho Dick odhodil stranou. Matka vypadala zdeptaně, ustaraně a poraženě – ale nezmocnila se jí panika. Dick není v bezprostředním nebezpečí, pomyslel si Joe. Starý pan Duckett buď neznal druhy svého syna, nebo je neprozradil. Přece však – co to jen mohlo posednout policisty a hajné, že prošťárali jejich domov tak krutě? Co hledali?

„Vyptávali se na vás na oba,“ řekla jeho matka jako bez života v odpověď na nevyslovenou otázku.

„Na oba?“

„Chtěli vědět, kde jste tu noc oba byli.“

Joe se pracně zvedl a setřepával si popel a saze z kabátu.

„Cos jim řekla?“

„Řekla jsem, že jste tu byli oba v chalupě se mnou.“

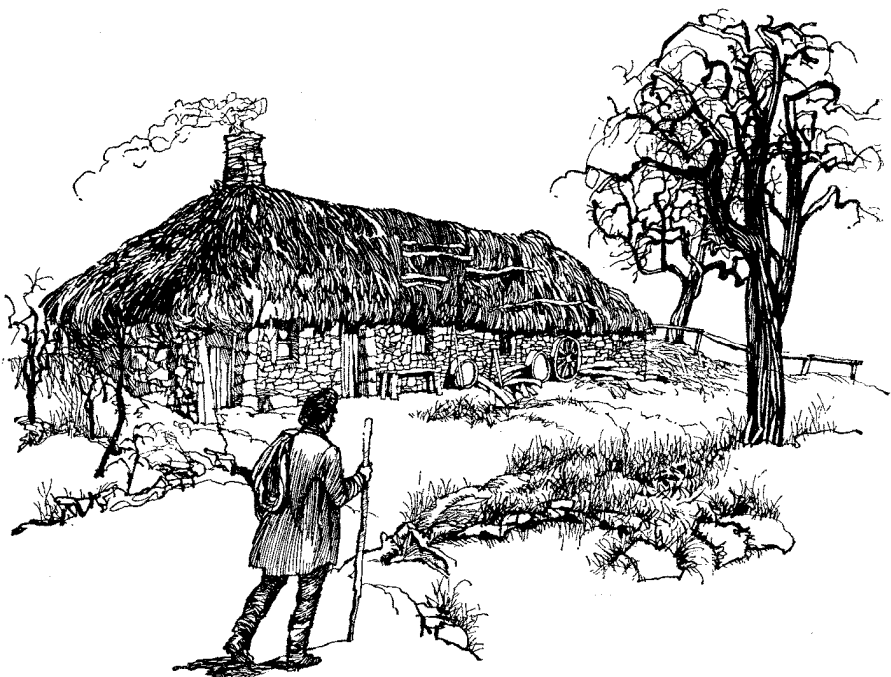
„Tys kvůli nám lhala?“

„Jste moji synové,“ řekla přísně.

Neřekla to pyšně. Joe věděl, že byla zahanbena tím, co musela udělat. Před měsícem, aby je všechny zachránila před hladem, strpěla, aby její synové pytlačili; a dnes ráno, aby je zachránila před šibenicí, musela zalhat. Nikde nebylo možno nalézt útěchu – jen v tom, že dosud žili a že nebyli zatčeni a ve vězení.

Stále ještě omámen tím, jak vletěl do krbu, a otřesen matčíným hořem, Joe nemotorně tápal po sednici a snažil se dát ji do pořádku. Unaveně sebral rozbité kusy prken, jež kdysi tvořily jeho a Dickovu postel, a odnesl je do stodoly.

„Nech toho peří, Phoebičko,“ řekl. „Pojď a pomoz zamést saze a já

zatím ucpu hadry ten došek. Bude pršet.“

Té noci se Dick domů nevrátil a Phoebe, vyčerpaná strastmi dne, se stočila u ohně, který matka znovu rozdělala, a usnula.

Joe s matkou seděli ve slabé záři uhlíků a každý z nich byl ponořen do vlastních bezútěšných myšlenek.

„Když jsi byla mladá, bylo to často taky takové jako teď?“ zeptal se konečně Joe.

„To, že muže na Pahorkatině vraždili?“ zeptala se hořce. „A strach a lži? Myslíš tohle?“

„Ne,“ odpověděl Joe pomalu. „Myslím takový hlad ... a... a to, že si lidé opatřovali pytláčením, co si nemohli vydělat.“

Dříve než matka odpověděla, chvíli přemýšlela.

„Ne, Joe,“ pravila. „Nebylo to takové jako teď. Bývaly také zlé časy, ale nikdy tak zlé jako teď. A člověk zlou dobu nějak přestál – vydržel to, než přišlo léto. Ach Joe, vždycky byla naděje, když jsme byli mladí.“

Její zamrzlá sklíčenost roztála vzpomínkami na staré časy. Náhle zvedla ruce k obličejí a rozplakala se.

„Tvůj otec byl takový dobrý člověk,“ zavzlykala.

Joe viděl matku, jak ji nikdy předtím nespátřil. Nebyla již nedostupná a silná. Byla poražená, zmatená a ztracená.

„A já jsem rozená Hambridgeová,“ plakala. „Hambridgeová z Ropley. Oba jsme pocházeli z takových poctivých rodin – otec i já.“

Rozhlédla se po světnici a s novou bolestí hleděla na zpustošení způsobené ranní prohlídkou.

„Je to hanba, Joe,“ zachvěla se, „že se náš prvorozený syn spolčil s bandou hulvátů a darebáků, kteří zabili člověka.“

„Hajní nejdřív zastřelili Tima Ducketta,“ namítl Joe. „Zastřelili ho dávno předtím, než se Dickovi přátelé obrátili proti hajným.“

„Tím větší hanba padá na ty tupce!“ zvolala. „Mají na svědomí dva životy místo jednoho. Nedošlo by k žádnému střelení, kdyby nebyli venku v tlupě.“

Joe si tím nebyl tak zcela jist, ale mlčel. Na jistého muže z Yattonu – člověka, kterého znal – hajní vystřelili, když si sám tiše pytláčil. Po setmění se na venkově nedodržovala žádná válečná pravidla.

Bylo již pozdě, a Dick stále ještě nebyl doma. Matka znaveně povstala ze stoličky.

„Zvedni to dítě, Joe,“ řekla, shlížeje na svou pobledlou dcerku, jež jim spala u nohou.

Joe odnesl Phoebe do vedlejší místnosti a položil ji na postel.

„Dobrou noc, synu,“ pravila matka ze tmy.

„Dobrou noc, maminko.“

„Musíš si houni rozprostřít u krbu, když ti nenechali žádnou postel.“

Za úsvitu, když si Joe šel do stodoly pro otcovy podávky, našel Dicka. Dick se zahrabal do hromady plev, aby mu bylo teplo, a tvrdě spal, zatímco první světlo bledého, vodnatého jarního dne se mu plížilo na shrbená ramena a ztichlou tvář. Joe stál a v podivném pohnutí shlížel na bratrův nezakrytý, nechráněný obličej. Léta, která je stále oddělovala – ona čtyři léta, jež z Dicka udělala muže, zatímco Joe byl ještě chlapec –, se oddrolila, a na krátký okamžik viděl Dicka jako někoho, kdo je stejně mladý a zranitelný jako on sám. Když Dick spal, vypadal, jako by se neprohřešil pýchou. Únava a vrásčitý, zmatený smutek mu zastíraly tvář.

Joe ho nechal spát, vzal podávky a kráčel po cestě dubnovým mžněním, jež k němu jemně stoupalo z údolí. Bylo to mírné počasí – počasí růstu. Všude kolem vyvěraly a vznášely se bohaté vůně vlhké půdy a mokré trávy a zelených, rašících pupenců a lístků. Avšak Joe, i když svými smysly vnímal příchod jara, nedokázal myslet na nic jiného než na Dicka.

Dick byl nějakým způsobem ošizen. Všichni byli ošizeni. Ale Dick byl z nich ze všech ošizen nejvíce. Dick by měl mít nějaké skromné úctyhodné postavení v životě – jako měl jeho děd. Měl by mít vlastní gig, nebo aspoň koně. Měl by obdělávat svou vlastní půdu nebo pást své vlastní stádo ovcí. Nebyl zrozen k otročení a k tomu, aby snášel tisíce drobných ponižení jako obecní nádeník, kterého najímají teď zde, jindy onde, takřka jen z chladné dobročinnosti, aby zůstal naživu.

Když Joe zahýbal po cestě, tam, kde se ostře zatáčela, ohlédl se na ubohou, rozčuchanou, ošumělou chalupu – svůj domov – a na stodolu, kde spal Dick, a znovu si uvědomil, že to je všechno, co jim zbylo z nadějí a lopoty jejich předků. A i ta stodola ztratila svůj význam a nemohla splnit, co slibovala. Se svíravou bolestí si vzpomněl, jak býval Dick pyšný, že má vlastní mlat, i na potěšení, s jakým sypal matce do klína lesklé šilinky, které si vydělal. A přece i o tuto radost přišel. Sedláci si zakoupili mlátičky. Příští zimu už skoro nikdo nebude potřebovat sílu jeho dlouhých paží s cepem. Nebude mít již žádné význačné, čestné postavení, které by mu zjasňovalo život. Bude stejně vykořeněný, stejně bédný a neceněný jako všichni ostatní nádeníci v Údolí.

Na rozcestí, kde se cesta do Stantonského sv. Judy odchylovala od stezky vedoucí ke statku pana Batemana, se Joe na okamžik zastavil, neboť uslyšel, že se na venkovské cestě ozývá dupot koní a zvonění postrojů. Kavalkáda strážníků a hajných byla již zase na objíždě. Začal další den čekání a strachu. Možná že Dick nemá vůbec žádnou budoucnost – ani jako nádeník. Možná že ho zatknou a odsoudí pro vraždu a oběsí ho, dříve než léto skončí. Jak za tichého rána naslouchal dusotu koní a hudbě postrojů, Joe znovu pocítil chlad – mrazivý strach z toho všeho. Jak by bylo možné, aby dvacet mužů – z nichž mnozí jsou darebáci, jak je jeho matka nazvala – dovedlo dodržet svou přísahu? Což je možné, aby za plného měsíčního světla na Newtonově hůrce

nikoho z nich nepoznali, i když byli pomazáni blátem? Dickovy dny jsou jistě sečteny.

Přesto však den po dni strážníci a hajní vstupovali do chalup v Údolí a vyslýchali a zastrašovali a prohledávali. Den za dnem byli na polích a na dvorech statků a vyslýchali muže ze tří farností – ze Stantonského sv. Judy, Yattonu a Newtonova Kříže. A přece dosud nikoho nezatkli. Vyslýchali Joea. Vyslýchali Dicka. Vypptávali se pana Batemana, co si o tom myslí. A o Květné neděli reverend Piers Wentworth přísně nabádal všechny hříšníky, aby se vyznali ze svých hříchů a káli se. „Pozemský trest za vraždu,“ promlouval ke svému shromáždění věřících, „je jenom mírný a laskavý štulec ve srovnání s věčnými mukami, jež jsou v pekle vyměřovány těm, kdož zemřou s nepřiznanou bratrovraždou vepsanou v duši. Všichni jsme si navzájem bratry. Jeden či dva nebo více lidí v našem Údolí zabilo Phinease Hawstona, našeho bratra v Kristu. Dokud se jeho vrazi nepřiznají a nebudou se kát ze svého hříchu, budou chodit s Kainovým znamením vypáleným na čele.“

A přece zázrak stále trval. Nikdo se nepřihlásil. Nikdo nezradil žádného ze svých druhů pytláků. Byla to válka dvou světů. A hranici mezi těmito světy nepřekročila ani odpovědnost k zákonu, ani odpovědnost k náboženství.

Nahoře na kruchtě pan Duckett naslouchal farářovým slovům zlomeně a bezútešně. Policisté nevyšetřovali vraždu jeho syna. I když pan Wentworth pohřbil Timovo tělo v odlehlém koutě hřbitova, nevyzýval *jeho* vrahy, aby se přiznali ke svému zločinu. Jeho syn, jak dobře věděl, byl příliš nepatrným, nevýznamným „bratrem v Kristu“, než aby se kvůli němu zarmucovaly v neděli ráno srdce či duše vznešeného panstva. Jeho syn byl mrtvý a ve smrti zneuctěný. Lidé, kteří ho zabili, byli hajní, strážci kratochvíle bohatých lidí. Nebyla žádná naděje, že někdo na onom světě bude jeho smrt považovat za zločin.

Začátek pašijového týdne byl vlhký a bouřlivý. Od jihozápadu vál teplý vítr. V nepravidelně se rozbíhajících živých plotech se tuhé, nalité pupence leskly jasnou, živou zelení a cesty byly lepkavé bílým blátem. Nad hlavou mezi cáry přicházejících mraků jasně, klidně zářila světlá modř dubnové oblohy, naplněná příslibem blížících se letních dnů. Teď byl čas na to, aby se lidé radovali. Krutá zima skončila. A první stvoly

pšenice a rozkvetlé ovocné stromy a louky vlnící se trávy a senoseč a žně byly před nimi.

A přece strach dosud svíral Údolí. Po celé pondělí, úterý i středu kavalkáda metropolitní policie a hajných pokračovala ve své objížděce tří farností. Na Zelený čtvrtek rozhodili své sítě šíře a proslechlo se, že je lidé viděli jet do hornáckých vesniček Whitehurstu, Vyššího Yattonu a Horního Dvora. Lidé v Údolí vydechli úlevou. Ale na Velký pátek byli vykonavatelé zákona zase s nimi v samém srdci Stantonského sv. Judy. Na dlouhé hodiny se zavřeli s Benem Petersem, hostinským od Freebournského erbu. Když Joe hleděl do údolí z vršku posledního stohu sena pana Batemana, viděl jejich koně přivázané na dvoře hostince. „Opil se snad některý z Dickových společníků a vybreptal jejich tajemství?“ napadlo Joea a náhle byl znovu napjatý strachem. Po celý den vyhledával práci na výše položených místech statku, aby mohl hledět dolů na to, co se děje v hostinci. Po celý den koně trpělivě čekali na jezdce, kteří byli uvnitř. Také jiní lidé na vůkolních polích spatřili koně a kladli si stejně zoufalé otázky, jaké si kladl Joe na vršku stohu pana Batemana: O kterém z pytláků se vědělo, že žvaní nad džbánky? Který z nich na okamžik zapomněl, že všichni lidé pozorují, čekají a naslouchají, zda nezaslechnou sebemenší slovíčko o tom, co se stalo na Newtonově hůrce? Dick a Joe – stejně jako mnozí jiní mladí muži v Údolí – trávili úzkostné hodiny uprostřed noci přemýšlením, zda je to v jejich životě poslední noc doma.

Bílá sobota začala za rozbřesku krásným, zářivým, jasným počasím. Slunce, svítící z bledého azurového nebe, sálo v řídké bílé mlze vlhkost z poříčních luk, a jak se den oteploval a vyjasňoval, skřivani triumfálně prozpěvovali nad kopci.

Po ránu lidé viděli, že známá, nenáviděná kavalkáda jede dlouhou příjezdovou cestou k Stantonskému zámku – bezpochyby aby siru Hughovi Freebournovi, smírčímu soudci, podala hlášení o tom, co zjistila.

Potom Údolí zatajilo dech – oba příslušníci metropolitní policie znovu nasedli na koně, vrátili se po příjezdové cestě a projeli klusem vesnicí. Vypadali jako lidé, kteří skončili svou práci. Paní Hintonová, kolem níž na silnici projeli, si začala pomalu uvědomovat, že jedou domů, že nezjistili nic, co by mohli majiteli panství ohlásit; že nikdo

nezradil své druhy; že se nikdo u Freebournského erbu v podnapilosti nepoděklí; že její syn Dick je, aspoň pro tuto chvíli, v bezpečí před následky svého spojení s násilnickou tlupou desperátů.

Toho večera se u dveří jejich chalupy zastavil Seth Parsley a potvrdil jejich domněnky. Lidé viděli, že oba policisté odjíždějí po silnici vedoucí Farnboroughem k Londýnu.

Údolí mohlo znovu dýchat.

Za oněch úzkostných dnů se ve Stantonově údolí žilo dvojím, odlišným způsobem. Zatímco muže, manželky a matky ze tří postižených farností zcela zaujala vražda na Newtonově hůrce a dlouhá štvance na lidi, která následovala, v mysli dětí, i když se zpočátku zajímaly o příchod metropolitní policie, tato událost přece zakrátko ustoupila do pozadí. Dětem se zdálo, že tajemné cesty podivné kavalkády jsou jen nedílnou součástí jednotvárného, nevysvětlitelného životního rituálu dospělých. Na mezích živých plotů vypučely petrklíče. Sasanky a vlaštovičníky a nejprvnější zvonky zjasňovaly dubové mlázi na úpatí Mohylové hůrky; ptáci stavěli hnízda; ryby se vymršťovaly v řece Darnell. To byly věci, o které se děti staraly, ne o nejistotu a strach pytláků. Obavy a nepokoj jejich rodičů k nim doléhaly jen jako netrpělivost a špatná nálada, jako nezasloužené štulce a pohlavky, jako rozmluvy pronášené šeptem – rozhovory, které ustaly, jakmile se děti přiblížily. Bylo lépe být z dosahu takového nepříjemného chování, být venku na teplém dešti a ve slunečném svitu, být venku na větru.

„Musíš mi pomoci, Joe – pomoci mi s květinami,“ řekla Phoebe, když v sobotu večer běžela vstříc bratrovi, vracejícímu se z práce dómů.
„Ted' už tu není Mary.“

„S květinami?“ zeptal se Joe a svrástil čelo. Měl plnou hlavu zázraku, že policisté odešli. Nedovedl myslet na nic jiného než na to, že Dick unikl. „S jakými květinami?“

„Joe!“ vykřikla. „Joe, přece jsi nemohl zapomenout?“

„Zapomenout?“

„Joe, vždyť je přece velikonoční svatvečer!“

Byl skutečně velikonoční svatvečer – večer, kdy se na hřbitově zdobily hroby jarními květinami. Lidé si přinášeli sázecí zahradnické lopatky, aby mohli do travnatých náhrobků vyrýt jamky a zasadit tam

kytice petrklíčů, fialek a kyselého šťavele.

Phoebin obličej se rozzářil smíchem. Vzala Joea za ruku a táhla ho k potůčku, jenž stékal z kopce vzadu za chalupou.

„Mám tu barvínek a fialky a podběl a kyselý šťavel a pampelišky.“

„Pampelišky?“

Phoebině skromné radosti byla přistřižena křídla.

„Jsou tak krásné, Joe! Jsou to takové zářivé, veselé, rozkošné květiny!“

Joe znovu svařtil čelo.

„Myslíš, že by to mohlo tatínkovi vadit?“

Zavrtěl s úsměvem hlavou.

Přivedla ho k maličké, tiché tůňce, kterou proudy ženoucí se vody vymlely v trávě u kořene vrby. Tady, za hrází udělanou z hroudy jílu, leželo víc než tučet kytic z jarních květin, které Phoebe toho dne již dříve nasbírala.

„Jsou krásné, Phoebičko. A jak svěží!“

„Byl to Marin nápad, dát je sem do potoka,“ švitořila Phoebe. „A naučila mě, jak je ohradit blátem, aby neuplavaly.“

Joe přinesl svou zahradnickou sázecí lopatku a pomohl Phoebe odnést květiny na hřbitov.

„Musíš mě naučit, jak ozdobit tatínkův hrob,“ pravil.

V příšeří hřbitova děti běhaly přes náhrobky a volaly a pokřikovaly a navzájem se zvaly, aby se šly podívat, co udělaly. Jejich tváře i tváře nakupených divokých květin bledě zářily ve slábnoucím, zmírajícím světle.

Phoebe se chopila sázecí lopatky svého otce.

„Musíš to udělat takhle – a takhle – a takhle,“ říkala bratrovi rozhodně.

Ale Joe seděl v dřepu na patách a hleděl přes tmavnoucí hroby a myslel na jiný velikonoční večer – před šesti, sedmi, osmi lety.

Mary, s planoucíma očima a s rozčuchanými vlasy, stála zaskočena na náhrobku Patricka Hogana a vzdorně se postavila proti venkovským chlapcům.

„Vím, že byl opilec!“ křičela. „Vím, že se utopil v řece! Ale je to *můj tatínek* – a já mu ozdobím hrob.“

„Vzbud' se, Joe,“ řekla Phoebe a šťouchla ho loktem. „Vůbec mě

neposloucháš, co říkám.“

Joe se pohnul a věnoval se bezprostředním úkolům.

Když už skoro skončili – zbyly jim už jen dvě kytice, které měli zasadit do trávníku –, odložil Joe lopatku.

„Jsou tu ještě dva hroby, které potřebují tvoje květiny, Phoebičko. Věnujme jim tyhle.“

Na protějším konci hřbitova viděl starého pana Ducketta a paní Duckettovou, jak se pohybují kolem hrobu svého syna.

„Vezmi tuhle kytici Duckettovým, Phoebičko,“ pravil. „Pro tuhle, kterou mám tady, mám jiný domov.“

KAPITÁN OPRÁTKA

Co v létě roku 1830 platilo o Stantonově údolí, to bylo pravda o celé jižní Anglii: zemědělství dělníci upadali, třebaže ne vlastní vinou, stále hlouběji do mučivé, beznadějně bídy. Poněvadž byli o dvě generace předtím připraveni o právo pást prasata a krávy a těch několik husí, co měli, na obecní půdě a ježto jim jejich zaměstnavatelé odmítali platit slušné mzdy, ze kterých by mohli žít, neměli žádné jiné vyhlídky než na život plný vysilující, zvířecké lopoty na polích a na konci dne na návrat domů pod střechu, již zatékalo, ke studenému krbu a k ženě a dětem vyhublým hladem. Byla to chudoba, jež omamovala mysl, chudoba, jež měnila muže v zachmuřená, plahočící se hospodářská zvířata, sklíčená, a přece ne rezignovaná. Jen mladí však měli odvahu protestovat.

„Proč nám nemůžou platit víc, pane Mellershi?“ zeptal se Joe svého starého učitele, když spolu jednou v neděli kráčeli z kostela. „Dick má docela pravdu. Nemůžeme žít z toho, co nám dávají. A je to pořád horší.“

Laskavý růžolící obličej páně Mellershův se pokryl lítostivými vráskami.

„Je to zlý svět, Joe.“

„Ale proč je o tolik horší pro nás?“

Kantor vyrazil další povzdech.

Nemohl říci Joeovi, že mnozí odpovědní lidé v Anglii – inteligentní lidé s dobrým srdcem, kteří jsou na důležitých místech ve vládě – si myslí, že chudoba, taková chudoba, v jaké žil Joe, je nutné zlo; že kdyby se zemědělským dělníkům platilo více, povzbudilo by je to, aby měli víc dětí, čímž by v zemi vzrůstal počet chudáků. Nemohl mu říci, že Joeova budoucnost v Anglii – a Dickova a Phoebina budoucnost i budoucnost jeho matky – je takřka beznadějná.

„Slyšel jsem, že Dan Frost se svou rodinou bude na sv. Michala emigrovat z Horního Dvora do Ameriky.“

Zatímco mluvil, pan Mellersh vrhl ze strany na Joea jeden ze svých letmých ptačích pohledů.

„Je to skvělá země pro pár silných rukou, Joe,“ pokračoval. „Říkají, že je tam půda pro toho, kdo na ní dovede pracovat.“

Joe pokračoval ve šhubání vysokých stvolů trávy, které rostly u živého plotu.

„Proč se vy čtyři nevystěhujete, Joe?“

Došli k místu, kde se jejich cesty rozcházel, kde cesta vzhůru k Eversleyské výšině se setkávala s cestou vedoucí kolem Vysoké stráně k chalupě pana Mellershe na Stantonově vršku.

„K tomu, aby se člověk mohl vystěhovat, potřebuje peníze, není-liž pravda, pane?“

„Ano, trochu.“

„My už nemáme žádné. Ani nemáme nic, co bychom mohli prodat.“

„Jsou lidé a spolky, co by vám pomohli, chlapče.“

Byl zase jeden z těch letních dnů plných mihotavého světla, a jak Joe stál a přemítal o tom, co kantor říká, pozvedl oči k oblačným stínům ženoucím se přímo před ním po Pahorkatině. Za takového počasí nedovedl odtrhnout oči od kopců.

„Mám to tady rád,“ vyhrkl náhle. „Mám to rád ve Stantonu, pane Mellershi. Nechci odejít.“

Kdyby mu jen pan Bateman platil deset šilinků týdně. A kdyby Dick mohl místo mláčením obilí dělat nějaké jiné řemeslo – kdyby se tak mohl stát ovčákem nebo sedlářem nebo něčím –, pak by bylo zase všechno v pořádku. Přece tu jistě musí být nějaká naděje.

Když pan Mellersh viděl, že Joeovy oči utkvěly na kopcích, zadíval se na svého společníka trochu déle. Joe byl vysoký, širokoplecí a štíhlý. Nebyl to již pouhý výrostek jako loni v létě; krutá zima a vražda na Newtonově hůrce ho utužily v muže. V šedých očích se mu zračila tichá rozhodnost a jeho rysy byly pevné jako rysy člověka, který se teprve nevytváří, ale který už dorostl v muže. Tvář měl však bědně hubenou; celá jeho postava byla příliš vyhublá – jako by se již po měsíce dosyta nenajedl.

„Pojď k nám na skopové, Joe,“ pravil kantor impulsivně. „Teď, když se Sylvie a Carrie provdaly, je to u nás doma pro oba trochu moc poklidné.“

Joe přestal zírat na kopce a pohlédl na tlustého mužíka.

„Děkuji, pane,“ usmál se.

Pan Mellersh nikdy předtím nikoho z nich nepozval, aby s ním pojedl maso. Byl to příliš velký div a zázrak, než aby toho člověk nevyužil. Kromě toho od té doby, co se Joe rozloučil se svým klarinetem, hladověl po společnosti kapely a po tlachání s kantorem při cestě do kostela a zpátky.

„Velice by mě to těšilo, pane Mellershi.“

Jak se zvolna loudali kolem Vysoké stráně, hrál Joeovi na tváři lehký úsměv; při jednom ze svých letmých pohledů pan Mellersh tento úsměv zachytil a povšiml si, jak se Joe podobá svému otci. Tom Hinton býval spokojeným člověkem, vzdor tomu, že neměl úspěch. Byl to tichý, družný, veselý chlapík.

„Jsi takový, jako býval tvůj otec, Joe,“ pravil kantor. „Měl také rád Pahorkatinu. Nikdy by nechtěl opustit Údolí.“

Ve všech jižních anglických hrabstvích, od Devonu až na východ ke Kentu, jiní mladí mlatci a jiní mladí krmiči kladli stejné otázky jako Dick a Joe. Proč jim nemohou statkáři a sedláci platit mzdy, ze kterých by mohli žít? Proč, když pracují od slunka do slunka, jsou všichni odsouzeni k nuzotě? To byla všeobecnější otázka, ale byla tu ještě další, naléhavější – otázka, která je doháněla k zoufalým činům. Jak se jim podaří přežít ještě jednu takovou zimu, jako byla loňská, když nebudou mít peníze, které byli zvyklí si vydělat mlácením ve svých stodolách? Teď, když se dokonce i na odlehlých statcích objevovalo stále více mlátiček, jak může kdokoliv z nich přežít příštích šest měsíců?

V neděli 29. srpna obcházelo v Hardresu v Kentu čtyři sta zemědělských dělníků ve spořádaném houfu sousední statky a ničilo mlátičky. Místní soudce je potrestal a v odvetu mu zapálili stohy. Po celé září vzbouřenci kolem Canterbury rozbíjeli mlátičky a spalovali stohy pšenice. Začátkem října se bouře rozšířily do Doveru; a koncem měsíce noční obloha kolem Maidstoneu byla rudá plameny hořících stohů. Jako lesní požár za větru se hněv a zoufalství dělníků hnaly krajinou na západ. Dělníci se však nedopouštěli násilí proti lidem, neboť tu byla naděje – dobře odůvodněná naděje, že sedláci vyhoví jejich požadavkům a zvýší jim mzdy. Ve vesnici Brede, poblíž Rye v Sussexu,

vyslali zemědělstí dělníci 5. listopadu deputaci, která se v hostinci U rudého lva sešla se sedláky; a tam se navzájem dohodli, že ženatému muži se dvěma dětmi budou během zimních měsíců vypláceny dva šilinky a tři pence denně a od března do svatého Michala dva šilinky a šest pencí. Také se dohodli, že dělníci vyprovodí nenáviděného obecního chudinského opatrovníka z vesnice, a to v jeho vlastním obecním dvoukolovém voze a s veškerou uctivostí. A to také udělali. Ženy a děti šly mezi ojemi a dvoukolák táhly, a když ho vyprovázeli, dav pěti set vesničanů zpíval. Sedláci jim na oslavu jejich úspěchu věnovali sud piva. Zemědělstí dělníci mysleli, že vyhráli. Hlad skončil a vesnický tyran byl sesazen.

Zvěst o úspěchu zemědělských dělníků v Brede se rozletěla na západ a na sever od vesnice k vesnici Ninfieldem a Ticehurstem a Heathfieldem. V polovině listopadu noční obloha v Berkshiru a Hampshiru a Withshiru zářila plameny hořících stohů.

Dick a Joe a Seth Parsley a Sam Mellett a tři synové pana Blacka, Joshua, James a John, se sešli ve stodole Hintonových, aby tuto novinu prodebatovali.

„Zapálili stohy u Oaklay,“ supěl Seth, když se vřítel širokými vraty dovnitř. „Viděl jsem světlo na obloze, když jsem šel přes Mohylovou hůrku.“

„A v Headley rozmlátili chudobinec,“ vpadl Joshua Black.

„Chudobinec!“ zvolali všichni.

Chudobinec v Headley byl nejnenáviděnější institucí v Hampshiru.

„Panebože, a copak udělali s mým dědou?“ ptal se Sam.

„Co udělali s dětmi?“

V headleyském chudobinci byly děti Freda Silletta. Nezbyvalo, než aby všechny odešly do chudobince, když majitel panství odsoudil Freda k deportaci do Botanického zářívku.

„Všechny je vyvedli v bezpečí na dvůr,“ vysvětloval Joshua, „a potom v tom proklatém místě rozmlátili každou místnost.“

„A žádné jim v tom nebránil?“ zeptal se Sam.

„Ne. Sedláci tam jen postávali. A nikdo neřekl ani slovo.“

Zázračné zničení chudobince je na chvíli umlčelo. Být poslán do headleyského chudobince, do robotárny, to byl od nepaměti přízračný

děs starých, nemocných a nuzných ve Stantonově údolí. Bylo to něco, o čem se hovořilo jen šeptem. Chudobinec byl peklem a Bastilou zároveň, byla to nejspodnější stoka tyranie a hanby. A teď muži – stejní muži, jako byli oni sami – to strašné místo zničili. Když mohli zničit headleyský chudobinec, nebylo nic, co by nedokázali.

Dick náhle skočil doprostřed mlatu a oči se mu ve světle osamocené lucerny, visící z trámu, leskly dychtivostí.

„Je načase, abychom něco podnikli i my. Teď je vhodná doba, abychom v Údolí rozmlátili mlátičky. Doba k tomu, abychom žádali řádnou mzdu.“

„Kam půjdeme?“ zeptal se John Black, stejně vzrušený jako Dick.

„K panu Franklinovi,“ navrhl Seth.

„To je moc daleko. Je to až v Newtonově Kříži.“

„Tak k majiteli panství.“

„Ne. K panu Batemanovi. Je to náš chudinský opatrovník. On se má starat, abychom byli lépe placeni.“

„K panu Batemanovi ne!“ protestoval Joe. „Je to spravedlivý člověk. Dělá pro nás všechno, co je v jeho silách.“

„Ne, to teda nedělá, Joe,“ vpadl mu do řeči John Black. „Je stejně špatný jako ti ostatní. Zrovna minulý týden si koupil mlátičku.“

„Měl by se postarat o to, abychom byli lépe placeni.“

„Dva šilinky denně!“ vykřikl Sam.

„Ne – dva šilinky a tři pence,“ řekl Joshua, odhodlaný a silný. „Dva šilinky a tři pence. Ani o penci méně – jsem ženatý člověk.“

Dick se rozhlédl kolem po svých šesti družích.

„Takhle je nás málo. Nejlepší, když půjdeme do Stantonského Hurstbournu a také do Yattonu, jestli se k nám nechťejí přidat.“

„Čtyři Tylerové z Horního Dvora – ti s námi půjdou,“ řekl Seth. „Vím, že s námi půjdou.“

„A Watmoreovi ze Stantonova vršku.“

„A Ridgeovi z Whitehurstu.“

„Ať každý z nás přivede, koho se mu podaří sehnat,“ pravil Dick a sňal lucernu z háku. „Kdo bude chtít jít s námi, ať sem k nám za dvě hodiny přijde a potom půjdeme do Úvozu a budeme žádat svá práva.“

O tři hodiny později, brzy po desáté, za oné mrazivé listopadové noci

dav asi čtyřiceti mužů a chlapců ze Stantonského sv. Judy a ze sousedních vsí stál tiše v květinové zahradě pana Batemana, zatímco Dick mohutně bušil na zřídka používané přední dveře statku.

„Nepůjdeme zadem ze dvora,“ vysvětloval jim už cestou. „Dneska tu nejde o pána a jeho čeledíny.“

Stáli tam a každý z nich čerpal odvahu od souseda. Všichni byli ale trochu vystrašení, že jsou na území paní Batemanové a že svými vysokými botami šlapou mezi jejími úpravnými zimostřázovými živými ploty, rozmarýnovými keři a úhledně okopanými záhony růží.

Slyšeli, jak někdo ztěžka otvírá nepoddajné závory, jednu po druhé, a pak se dveře hlučně otevřely.

V osvětlených dveřích stál pan Bateman a jeho mohutná postava je takřka úplně vyplňovala.

Díval se na ně mlčky, a jak nejstatečnější z nich postoupili vpřed do světla, pomalu hleděl z jednoho obličeje na druhý.

„No tak, Dicku Hintone, a ty, Sethe Parsley, a taky ty, Joshuo Blacku,“ řekl konečně. „Copak si tedy přejete?“

„Takovou mzdu, pane, abychom mohli uživit své rodiny,“ bez váhání odpověděl Joshua Black.

„Dva šilinky a tři pence denně pro ženatého!“ zvolal kdosi ze tmy.

„To je správné, pane,“ ozval se sbor hlasů. „Dva šilinky a tři pence pro ženatého.“

„A jeden šilink devět pencí pro nás ostatní, pane,“ řekl Joe.

„Bud' zdrav, Joe – to jsi ty?“ zeptal se pan Bateman, který rozpoznal jeho hlas, třebaže pro tmu neviděl jeho obličej.

„Ano, to jsem já, pane Batemane,“ řekl Joe. „Ti lidé mají pravdu; nemůžeme žít z toho, co nám platíte.“

„A chceme vaši mlátičku, pane Batemane!“ zařval jakýsi hlas na okraji davu.

„Správně! Rozbijte mu mlátičku! Rozbijte mu mlátičku!“ ozval se sbor vzrušených hlasů.

Pan Bateman vystoupil vpřed a zvedl ruku na znamení, aby byli zticha.

„Poslyšte, lidé,“ pravil. „Možná že byste skutečně měli dostat vyšší mzdu. Možná že bychom vám my sedláci skutečně měli platit víc. Ale my vám nebudeme moci platit vyšší mzdu, když nás předtím zničíte.“

„Nechceme vás zničit, pane Batemane,“ řekl Joe.

„Jsi blázen, Joe,“ vpadl mu do řeči Dick, který promluvil poprvé.
„Tím, že mu rozbijem mlátičku, ho přece nezničíme.“

„Byl jste dost bohatěj, pane Batemane, i předtím, než jste měl mlátičku,“ zasmál se kdosi vzadu.

„Když rozbijem vaši mlátičku a vůbec každou mlátičku v Údolí, budem mít zase svý zimní vejdělky,“ ozval se jiný hlas.

„My mlatci nemůžeme žít bez peněz za mlácení,“ zakřičel Simon Ridge.

„Vyslechněte mě!“ přehlušil pan Bateman rostoucí vřavu. „Nejste přece žádní hlupáci. Mlátičky jsou tady, a už tu zůstanou. To přece musíte pochopit.“

Z davu se ozval zlostný řev.

„Když vám dáme mzdu, kterou žádáte, musíte nám nechat ty stroje. Je to lacinější a rychlejší, mlátit mlátičkami. Ale když vám zaplatíme víc za orání a krmení a kopání struh a za hnojení, budete na tom líp – všichni.“

Trvalo chvíli, než si to promysleli.

„Zdá se, že máte pravdu, pane,“ řekl Joe.

„Ne, nemá,“ pravil Dick zlostně. „Je to úskok. Mlaty jsou naše

vlastní. Naše smlouvy se sedláky byly taky naše vlastní smlouvy. My mlatici jsme vždycky byli svobodní lidé.“

„To je pravda,“ přidal se Simon Ridge a přistoupil výhružně k panu Batemanovi. „Vemte nám mlácení, a nejsme nic jiného než vaše čeládka.“

„Rozbijte mu mlátičku! Rozbijte mu mlátičku!“ ozval se z davu hněvivý sbor hlasů.

„Ne!“ vzkřikl Joe, vyskočil na schod vedle svého pána, obrátil se a stál jim všem tváří v tvář. „Chceme peníze za práci. Řádnou mzdu pro nás pro všechny.“

„Dva šilinky a tři pence pro ženatého,“ opakoval Joshua Black hlasitě.

„Jeden šilink a devět pencí pro nás svobodné!“ zvolal jeho bratr James.

„Vyslechněte mě!“ řekl znovu pan Bateman svým mohutným, důrazným sedláckým hlasem. „Nepochybuju, že pan Franklin a pan Freeland nahoře v Horním Dvoře a pan Norris v Yattonu budou se mnou souhlasit, abychom vám zaplatili, co žádáte. Ale jestliže budeme všichni souhlasit s tím, že vám budeme víc platit, musíte zase vy souhlasit s tím, že pomůžete nám.“

„Jak?“ zeptal se Joshua podezřívavě.

„Inu, lidé, jestli vy úpíte při mzdách, které vám platíme, my sedláci zase úpíme pod těžkými desátkami, které na nás chtějí faráři. Jděte na reverenda Wentworthe, chlapci, a požádejte ho, aby nám slevil desátky na polovinu, a my sedláci vám zcela jistě budeme platit, co na nás žádáte.“

„Pojďte!“ zvolal Joe a vskočil zpátky do davu. „Jdeme k faráři!“

„Ne, Joe!“ zvolal Dick, uchopil bratra za rameno a smýkl jím zpátky. „Co chceme, je mlátička.“

„Rozbijte mlátičku! Rozbijte mlátičku!“ volali v davu mlatici.

„Ukaž nám, kde ji má, Joe,“ řekl Dick.

„Ne, to neudělám,“ zařval Joe Dickovi do ucha a zároveň se vykroutil z jeho sevření. „Kdo jde se mnou k faráři?“

„Já, Joe,“ pravil Joshua Black svým mohutným, dunivým hlasem.

„Já taky,“ zvolal James.

„Já jdu s vámi!“ zvolal další hlas.

„A j-já,“ vykoktal John Tyler. „J-já a mí bra-bratři n-nemáme žádný d-důvod, a-abychom r-rozbíjeli m-mlátičku p-pana B-batemana.“

Oráči, příkopáři a krmiči – všichni, kdo neměli vlastní mlat – se vydali k faře. Ale Dick a mlatci vyběhli z květinové zahrady paní Batemanové a zamířili přímo na dvůr statku a ke dlouhé stodole. Nebylo těžké najít mlátičku, neboť měsíc jasně svítil a obrysy jejích os a železných násadců se zřetelně rýsovaly v temnu.

Joe slyšel výkřiky mlatců, když spolu s bratry Blackovými a Tylerovými a asi s dvaceti staršími muži kráčel zpátky ke Stantonu.

„Čert aby vzal Dicka! Čert aby vzal mlatce!“ mumlal si chmurně pro sebe.

„Pan Wentworth prý dostává na desátkách šest set liber,“ podotkl James Black.

„Na co potřebuje svobodný člověk tolik peněz?“ zeptal se Joshua.

„Pan Bateman má pravdu,“ přispěl svým názorem jeden z Tylerů. „Tři sta liber mu musí úplně stačit.“

„Neoře, ani nekope, ani nehnojí, ani nedělá strouhy, neměl by mít ani zdaleka tolik,“ dodal jiný.

Joeova mysl kolísala mezi zlostí na Dicka a mezi úvahami, zda kdokoliv z nich dokáže najít slova, aby požádal pana Wentworthe o to, co chtějí. U pana Batemana se to zdálo jednoduché, protože pan Bateman byl přítel. Byl to spravedlivý, poctivý člověk; věděl, jaký mají život. Ale pan Wentworth byl jiný. Příslušel k panstvu. Jen zřídka kdy zavítal do chalup, a když to udělal, nevěděl, o čem mluvit. Byl to suchopárný starý mládenec bez znalosti světa. Nedovedl rozeznat pšenici od ječmene a berana od ovce. Byl vysoký, nedokrevný a vyběravý a nenáviděl stantonské bláto.

Přes zmrzlá pole, ozářená měsícem, se k nim donesly další výkřiky a výbuch smíchu.

„Čert aby vzal Dicka,“ pomyslel si Joe znovu. „Všechno to jen kazí.“

„Jářku, ti odvádějí řádnou práci,“ zasmál se jakýsi statný stín v jeho blízkosti. „Skoro bych tam chtěl být s nima.“

„Člověče, my chceme řádnou mzdu,“ pravil Joshua přísně, „ne rozbité mlátičky.“

Když došli na hřbitov, zastřížené tisy – černé v měsíčním svitu – vyhlížely jako vysoké hlídky střežící hroby. Za hřbitovní zdi spatřili

vzadu za cedrem tmavý čtverec fary. V oknech nebylo vidět světlo.

„Šel už spát,“ řekl Joe nejistě.

„Tak tedy velebníčka probudíme,“ pravil za ním jakýsi hlas posměšně.

„Joshuo,“ řekl Joe a rychle se obrátil na jejich vůdce. „Promluv s ním ty. Řekni mu, co jako ženatý člověk potřebuješ. Řekni mu, co nám slíbil pan Bateman.“

„Správně,“ přizvukovalo asi tucet hlasů. „Mluv za nás, Joshi.“

Šli po farské cestě a jejich vysoké boty zvonily na zmrzlém šterku. Vavřínové listy ozdobných keřů zachycovaly měsíční světlo jako tisíce štítů.

Joshua klepl uctivě do dveří – jednou. Ve vůkolním tichu to zaznělo jako výstřel z pušky, a zatímco ozvěna úderu zanikala, muži mlčky čekali.

„Zaklepej znovu, Joshi,“ zašeptal James.

Joshua zabouřil na farské dveře jednou, dvakrát, třikrát.

Konečně se v hořejším okně slabě zatřpytilo světlo. Zdola viděli, že někdo roztahuje záclony, a pak jakousi postavu v noční čepici, jak zápolí s klikou na rámu vysouvacího okna.

„Co chcete, muži?“ zeptal se pan Wentworth, když vysunul okno vzhůru. „Jestli je někdo nemocný, přijdu ráno.“

„Ne, pane,“ řekl Joshua. „Nikdo z nás není nemocný. Chceme s vámi mluvit o desátcích.“

„O mých desátcích!“ vzkřikl farář. „Mluvit se mnou o mých desátcích! To tedy ne! Zmizte, vy raubíři!“

Zastrčil hlavu a s bouchnutím spustil okno.

„Však vy s náma budete mluvit, pane Wentworth. Však vy s náma budete mluvit! Ať jsme zatracený, jestli nebudete!“ zvolal jakýsi rozzlobený hlas vzadu.

A o tři vteřiny později dopadla na dolejší okno hrst šterku. Sklo se roztříštilo a vysypalo a v proudícím světle jim zářilo v ústrety.

„Vyražte dveře!“ zvolal jiný hlas.

„Rozbijte všechna okna!“

„Ne. Dveře! Dveře!“

„Přijďme zítra znovu, Joshuo!“ vzkřikl Joe svému druhovi do ucha.

„Přijďme ve dne!“

Ale bylo již pozdě.

Joea a Joshuu tvrdě přitiskli na dveře zavřené na závoru. Celá generace zloby, zklamání a zmařených nadějí byla za tímto náporom.

„Zkuste okna,“ těžce oddychoval Joshua, takřka zadušený. „Rozbijte v nich okenice.“

„Všechno se to vyvíjí špatně,“ posteskl si Joe sám k sobě, když stál přiražen ke dveřím náporom paží a ramen mužů, kteří byli za ním. „Všechno se to vyvíjí hrozně špatně.“

V té chvíli uslyšel skřípění závoru, které někdo zvnitřku odtahoval, a v příštím okamžiku se dveře rozletěly a Joe a Joshua a bratři Tylerové a asi půltuctu dalších letělo střemhlav přes farskou předsíň.

„A teď si mě, vy hloupí budižkničemové, poslechněte!“ zahřímá za nimi ženský hlas.

Paní Borrittová, farářova hospodyně, zabouchla dveře a zastrčila závory a teď tu stála, tlustá a strašná, v nočním čepci, s vlasy natočenými na papírky, v hrubém vlněném přehození a tlustých bačkorách, a čekala, až vstanou z podlahy.

„Tohle je mi věru moc pěkná doba k tomu, aby sem někdo v noci přišel a strašil slušné lidi mluvením o desátkách.“

„Chceme mluvit s panem Wentworthem, paní,“ pravil Joshua a napřímil se, „a ne s vámi.“

„Inu, ale budete se muset koukat na mě, Joshuo Blacku, dokud nebude mít pan farář čas se obléknout.“

Uchopila lucernu, kterou nechala stát v předsíni na stole, a jednomu po druhém svítila do obličeje.

„Tak to jsi ty, Joe Hintone. A ty, Tome Tyler. A také ty, Abele Smithi. Měli byste se stydět.“

„Pan Wentworth měl s námi mluvit slušně, tak jako s námi mluvil sedlák Bateman, paní,“ pravil Joshua. Paní Borrittová na něho vyjela:

„A proč by měl gentleman mluvit slušně s bandou darebáků, kteří mu přijdou uprostřed noci rozbíjet okna?“

„Nejsme žádní darebáci,“ řekl Joe prudce. „Jsme pracující lidé, paní. Chceme řádnou mzdu.“

„Chceme uživit své děti, paní.“

„Jsou hladové, paní. Už hladovějí příliš dlouho.“

„Všichni máme hlad, paní Borrittová,“ vysvětloval Abel. „Taková je

pravda, paní.“

„Tak vy chcete jídlo?“ zeptala se hospodyně a pohodila hlavou. „Správně, paní,“ odpověděl Abel. „Peníze a jídlo.“ Paní Borrittová přešla předsň a vlevo otevřela dveře. „Jestli chcete jídlo, pojdte se mnou,“ řekla přísně. „Ale moh by sis sundat klobouk, Tome Tylere, a ty taky, Joshuo Blacku. Nesluší se to, mít na hlavě klobouk v gentlemanově domě.“

Zavedla je do farské kuchyně a z truhlíku přinesla chléb a ze spíže kulatý domácí sýr. Ze zásuvky kuchyňské kredence vzala ostrý nůž. „Kolik jich to tam ještě buší na dveře?“ zeptala se, když krájela krajíce.

Joshua pohlédl na své druhy, kteří tu v rozpacích mlčky stáli v teplé kuchyni, ozářené svíčkou.

„Ještě jsou tady s námi moji bratři James a John, paní,“ odpověděl. „A Sam Mellett. A Dave Watmore.“

„A můj bratr George,“ dodal Abel Smith. „A Thomas Webb.“

„T-ten ne,“ vykoktal nejstarší Tyler. „T-ten z-zůstal s m-mlatci.“

„Jdi a přiveď je, Joe Hintone, dřív než vyrazí dveře,“ řekla paní Borrittová. „Musíš odstrčit nahoře a dole závoru a otočit klíčem v zámku.“

Joe udělal, oč ho požádala.

„Co se děje, Joe?“ zeptal se James Black, když chlapec otevřel dveře.

„Zavedla nás do kuchyně. Dává nám sýr.“

„Sýr!“ zvolal George Smith.

„Kdože?“ chtěl vědět Sam Mellett.

„Paní Borrittová, hospodyně.“

Jak stáli v teplém blikajícím světle kuchyně a jejich zuby ukusovaly vypečený chléb a zahryzávaly se do tvrdého, chutného sýra, nezkratná paní Borrittová si je znovu prohlížela.

„Tak ven s tím, Joshuo Blacku!“ obořila se nakonec. „Copak je to s tím panem Batemanem a s desátky?“

„Pan Bateman nám řekl, že sedláci nám budou platit dva šilinky a tři pence denně, jestli pan Wentworth na nich přestane chít půlku desátků.“

„Půlku desátků!“ zvolala hospodyně. „Proč by to měl udělat?“

„Nemůžeme žít z toho, co se nám platí, paní Borrittová,“ řekl Joe.

„Musíme nějak žít,“ zamumlal Abel s ústy plnými chleba.

„Co vám platí, to je vaše věc a věc sedláků,“ prohlásila paní

Borrittová. „To nemá nic společného s panem Wentworthem. Až sníte sýr, uděláte nejlíp, když půjdte a panu Batemanovi to pěkně řeknete.“

„Chceme mluvit s panem Wentworthem, paní,“ řekl Joshua pevně.

„Neodejdeme, dokud si nepromluvíme s panem Wentworthem,“ dodal jeho bratr sveřepě.

V té chvíli se v kuchyňských dveřích zjevila vysoká shrbená farářova postava. Zdálo se, že farář je nervózní, zmatený a ve velmi špatné náladě.

„Co si přejete, lidé?“ zeptal se ostře.

Potom, když zjistil, že tolik jeho vlastních farníků pojídá jeho chléb, vkročil mezi ně, trochu už upokojen.

„Vyrážíte dveře? Rozbíváte okna? Co tím sledujete?“ ptal se vážně a zíral z jedné známé tváře na druhou. „Takhle se nechovají křesťané!“

„Jsou to nebozí hlupáci, kteří byli svedeni, jemnostpane,“ vložila se do toho paní Borrittová. „Pan Bateman je poštvál.“

„Budeme mluvit sami za sebe, paní,“ řekl Joshua hlasitě.

Vysvětlil panu Wentworthovi, jak trpí hladem a jak jsou chudí; řekl mu, že potřebují mzdu, ze které by mohli žít; vyličil mu, jak šli k panu Batemanovi a co jim řekl v odpověď na jejich požadavky.

„Musíte se vzdát půlky svejch desátků,“ vyhrkl Abel Smith.

Pan Wentworth na něho pohlédl v bezmezném údivu.

„Ale to přece nemohu udělat!“ zvolal a začal se usmívat nad absurdností tohoto nápadu. „Jak bych potom mohl žít já?“

Jeho otázka vyvolala hluboké mlčení – mlčení, jež se stávalo tím hrozivějším, čím déle trvalo. V nastalém tichu se Joe v duchu zabýval počítáním.

„Pořád by vám ještě zůstalo skoro šest liber týdně, pane,“ vyrazil ze sebe konečně. „A to nejste ženatý.“

„Tuhle Joshua, pane,“ vpadl do toho Joshuův bratr John, „má doma ženu a dvě děti. A vydělává si jen devět šilinků týdně.“

Pan Wentworth pohlédl vážně na Joshuu a pak na Johna a potom na Joea.

„Ach tak,“ zamumlal, „ach tak!“

„Teď když se navečeřeli, jemnostpane, jistě odejdou,“ pravila paní Borrittová. „A nepochybuju o tom, že jeden z nich ráno přijde spravit to okno.“

„Než odejdeme, chceme odpověď,“ pravil Joshua rozhodně.

„Ráno vzkážu sedlákům, aby ke mně přišli,“ odvětil pan Wentworth pomalu.

„Ne, pane. Chceme to mít na papíře černé na bílém.“

„Copak nevěříte mému slovu?“ zrudl farář zlostí.

„Jsme chudí lidé, pane. Bohatí si dávají všechno písemně. Chtěli bychom to taky tak.“

„Nemám tu žádný papír, člověče,“ utrl se pan Wentworth.

Joe uviděl za hlavou hospodyně viset na stěně břidlicovou tabulku.

„Tady, pane. Napište to na tohle,“ pravil.

„Na tabulku?“

„Před zákonem to stačí, pane, když to podepíšete,“ pravil Tom Tyler s nadějí.

„Vyhráli jsme, Joshi,“ zamumlal James šťastně, když jeden za druhým odcházeli po farské cestě.

„Jo, jestli dodrží slovo a jestli tabulka bude platit,“ odpověděl Joshua mrzutě.

„Samozřejmě že dodrží,“ protestoval Joe. „Je to přece farář. A podepsal se.“

„Tak se mi pořád zdá,“ pokračoval Joshua chmurně, „že si z nás dneska oba ztropili blázný.“

„Cože, Joshi, pan Bateman?“ zeptal se Tom Tyler. „Copak nemyslí vážně to, co říkal?“

„Ovšemže to myslí vážně,“ zlobil se Joe. „Pan Bateman je slušný člověk. Své slovo dodrží.“

V té chvíli vyšli z hlubokého stínu stromořadí a spatřili na východní obloze jasnou záři.

„Tohle přece není svítání!“ zvolal Abel Smith nevěřičně. „Tohle přece nemůže bejt ještě svítání!“

„Je to oheň!“ zařval Dave Watmore a rozběhl se doprostřed obecního trávníku, aby viděl dále do údolí.

„Je to v Yattonu!“ zvolal John Black, který ho dohonil a hleděl přes stantonské doškové střechy a zahrádky. „Zapálili stohy pana Norrise.“

Joe hlasitě zasténal.

Věděl, co se stalo. Jim a ostatní mlatci přišli do Yattonu rozbít mlátičku. A pan Norris je zasypal nadávkami nebo na ně vzal pušku

nebo na ně vypustil psy. A oni mu zapálili stohy.

„Ach Dicku, ty blázne!“ volal v duchu Joe. „Ty prokletý, zatracený, hloupý blázne!“

Světlo na obloze je přitahovalo jako magnet. Joe cítil, že mu srdce buší vzrušením, když běžel s ostatními po yattonské cestě, neboť i když ušlechtilejší část jeho bytosti byla rozhořčena na mlatce za jejich násilí, přece požár sám působil jako síla, které nebylo možno odolat. Oheň byl veselý, divoký, volný; jeho krása i hrůza byly neodolatelné. Půl míle od osady se jim chřípí počala zachvívat pachem kouře ze spálené slámy a ohořelé trávy; o tři minuty později začali běžící muži kašlat. Třebaže byli hluboko v úvoze, světlo přicházející shora jim zalévalo obličej načervenalou září a každý z nich, kdyby o to dbal, by byl mohl spatřit, jak se jeho druzi ženou vpřed s podivným, takřka šíleným úsměvem naotech.

Při každé zatáčce cesty byl hluk přicházející od statku pana Norrise hlasitější a zřetelnější; slyšeli dunivý štěkot psů, křik mužů a nade vším se ozýval nepřetržitý hukot plamenů a praskání hořících větví. A

když se pak vynořili z hluboké úžlabiny cesty a vhrnuli se bílou bránou do ohrazené pastviny u stáje, ohně se zjevily v celé své mohutnosti. Spatřili před sebou bílé stěny plamenů a před nimi černé postavy mužů pobíhající sem a tam.

„Zapálili tři stohy!“ zvolal Abel Smith.

„Ne, čtyři!“ zavřískal John Black.

„Zrovna teď začal hořet jeden za stodolou,“ zakřičel Joe, když uviděl, jak se za hřebenem střechy vyhoupl ohnivý jazyk a olízl noc.

„Pět ohňů! Pět ohňů!“ chechtal se Tom Tyler, když se celý rozrušený obracel ke svým druhům; po celém obličejí se mu rozprostíral úsměv.

Nikdy předtím nevidělo Údolí takový požár stohů.

Když stáli a hleděli na plápolající, hučící ohradu pro stohy, těžkopádně k nim přiklusal Joshua Black.

„To je jídlo, vy hlupáci,“ pravil zuřivě. „To je jídlo pro nás pro všechny na celou zimu.“

Náhle vybuchl k obloze mrak žhavých jisker.

„Tímhle je odtroubeno dobré pšenici,“ pokračoval rozzlobeně. „Za tohle budeme skutečně umírat hladem – jestli nás dřív neoběsí.“

„Neoběsí?“ vydechl Abel. „Přece nás nemůžou oběsit za to, co udělali mlatci, Joshi? To by přece neudělali?“

„A mlatce taky neoběsí, člověče,“ řekl Dave Watmore rozhodně. „Jen si vzpomeň na ty chlapy z Kentu a Sussexu. Zapálili stohy – a dostávají mzdu, kterou žádali.“

„Nikdo nemá právo zapálit stohy pšenice,“ zavrčel Joshua. „Dokonce ani když ty stohy patří panu Norrisovi.“

Pan Norris byl nejnenáviděnější sedlák v Údolí. Byl to zbohatlík, tyran, násilník. Šest Dickových druhů u hořících stohů byli vlastní zaměstnanci pana Norrisa a jeho tyranství mu spláceli obdobným násilím.

Z ohrady pro stohy se ozval hlasitější křik.

„Odcházejí!“ zvolal Joe, když viděl, že postavy běží pryč od hořících stohů.

„Běží sem k nám,“ zakřičel George Smith.

Dick a ostatní mlatci se hrnuli zpátky po cestě pana Norrisa. Jejich tváře byly šarlatové zárem a oči jim horečnatě, divoce plály. Všichni byli vyzbrojeni holemi nebo hřídelemi s železnými násadci, které si

vzali z rozbité mlátičky.

„Vzadu na domě chytly došky,“ řval vítězoslavně Dick.

„Vítr fouká od severu,“ volal jiný rozjařeně. „Jistě zapálí celý statek.“

„Všichni uhoří! To udělá ten vítr!“ zařičel třetí a jásavě se chechtal.

Joe na ně hleděl s hrůzou; vypadali jako opilí nebo šílení.

„Shoří mu dům! Shoří mu dům!“ volal Seth Parsley.

Byli krutí, povykovali a oči jim planuly – oheň je proměnil v d'ábly.

Joe si prorazil cestu různorodým, pestrým davem mlatců, oračů a krmičů a odtáhl svého bratra stranou.

„Co jste to udělali? Co jste to udělali, Dicku?“

Dick na něho divoce pohlédl, jako by byl šílený.

„Tohle jsme si přece neřekli, že uděláme,“ pravil Joe rozzlobeně a drsně bratrem zatrásal. „Tohle jsme si ve stodole neumluvili!“

Dick hleděl omámeně před sebe.

„Řekl nám, že si přeje, abychom chcípili,“ zvolal chraptivě. „Řekl, že si přeje, aby všichni zemědělství dělníci v Anglii pochočipali.“

Když to zaslechl Seth, obrátil se k Joeovi s týmž nenávisným pohledem v lesknoucích se očích.

„Řekl, že by z našich těl byl dobrý hnůj,“ zavřeštěl.

„Tohle že pan Norris řekl?“ vydechl Joe.

„Řekl, že by pro naši zem bylo lepší, kdybychom byli mrtví,“ zakřičel Thomas Webb a hlas se mu zlomil v dusivé, pronikavé zavzlykání.

„Tohle že říkal?“ opakoval John Black nevěřičně v mrazivém tichu, jež následovalo.

„Byl to žert,“ podotkl James vážnoucím hlasem.

„Nebo jste ho nejspíš rozzuřili,“ pravil Joshua chmurně. „Je to vznětlivý člověk.“

„Mluvili jsme s ním slušně, Joshi,“ ujistil ho Simon Ridge. „Pověděli jsme mu, jak nám pan Bateman slíbil lepší mzdu.“

„Ale rozbili jste mu mlátičku?“

„Udělalí jsme to tiše – dřív než jsme přišli k domu,“ vysvětloval Simon.

„Nemysli si, že věděl, co jsme mu udělali,“ řekl jeho bratr Enoch.

„Řekli jsme mu, že umíráme hladem,“ dodal další mlátec.

„Potom nám řekl, že si přeje, abychom chcípili,“ zavřeštěl Seth Parsley.

„Že jsme dobří jen pro hnůj!“ zařval Dick. „Dobří pro hnůj – a pro nic jiného.“

Při Dickových slovech vybuchli oráči, příkopáři, krmiči i mlatici v mohutný zlostný řev. Za nimi hořelo pět stohů pana Norrise a došky na jeho střeše a severní vítr je rozdmýchával. Před nimi, v temné vesnici dole, ležel Stantonský zámek a velkostatek.

„Rozbijme mlátičku baronetovi!“ zařval kdosi.

„Zapalme mu stohy!“ zakřičel jiný.

„Kapitán Oprátka!“ řval třetí.

„Kapitán Oprátka! Kapitán Oprátka!“ skandoval sbor zuřivých hlasů.

Joshua Black pohlédl na své rozzužené druhy a pak se obrátil k Joeovi.

„Běž k bráně ohrady, Joe!“ zvolal. „Utíkej k bráně a zavři ji. Zastav je u brány!“

Joe s davem těsně v patách se hnal po cestě pana Norrise, chytil bránu a pevně ji za sebou přirazil. Dick, Seth a muži, kteří byli nejvíce vpředu, se přitiskli na její tyče. A v několika vteřinách, které vyzískal tímto zmatkem, si Joshua prorazil cestu davem a vyšplhal se na nejhořejší břevno.

„Přátelé!“ zvolal. „Muži ze Stantonu! Muži z Yattonu! I vy, muži z Horního Dvora! My všichni pocházíme z Údolí. Všichni jsme Hampshirští! Nemáme žádné spolky s kapitánem Oprátkou! Nemáme nic společného se spalováním stohů!“

„To, co chceme, je vyšší mzda!“ křičel Joe, který vyskočil vedle Joshuy na bránu. „Pan Bateman nám ji slíbil.“

„Jděte domů, přátelé! Jděte domů!“ volal Joshua.

„Kapitán Oprátka! Kapitán Oprátka!“ začali znovu skandovat muži.

„Kapitán Oprátka dokáže, abychom dostali to, co chceme!“ zařval Seth.

„Není žádný kapitán Oprátka!“ zahřímal Joshua z brány.

„Že není?“ zvolal Joe a jeho věrnost k Joshuovi byla náhle otřesena.

V nespočetných vesnicích – od Kentu na západ až k Devonu, všude, kde vzplanuly stohy nebo zemědělství dělníci rozbíjeli mlátičky – lidé nacházeli jeho jméno namalované na zdích stodol nebo vyřezané do

kůry stromů nebo načmárané dehtem na vratech. „Střežte se osudné dýky!“ napsal stovkám majitelů půdy od Leicesteru až na jih k Dorsetu. Kapitán Oprátka se stal strašidlem pro všechny, kdo vlastnili pozemky; pro zemědělské dělníky byl však neviditelným vůdcem v rozhodné chvíli.

„Viděls někdy kapitána Oprátku, Joe?“ pravil Joshua posměšně. „Setkali jste se někdy s člověkem, který někdy viděl kapitána Oprátku? Ne, vy hlupáci. Kapitán Oprátka je jenom jméno pro vzbouření“. Chcete mít tady ve Stantonském údolí kapitána Vzbouření? Nebo chceme mít jídlo pro naše děti a slušnou mzdu?“

„Má pravdu! Chceme jídlo!“ křičeli někteří.

„Ne! Chceme mlátičky. Rozbít mlátičky!“ řvali mlatci.

Joe stál na bráně nad křičícími muži, hlavu měl nachýlenou ke straně a naslouchal. Ve zlostném burácení hlasů a ve vzdálenějším hukotu hořícího statku zaslechl ostrý dusot koňských kopyt.

„Poslouchejte!“ zvolal naléhavě. „Poslouchejte!“

V jeho znepokojivém, poplašném posunku bylo něco, co umlčelo jejich křik.

„Poslouchejte!“ opakoval Joe.

Od Stantonova údolí vzhůru úvozem, kterým před tak krátkou chvílí běžel s Joshuou a ostatními oráči a krmiči, se nesl dusot početných koní a cinkot postrojů jízdní hlídky.

„Zemanská kavalerie!“ vzkřikl James Black.

„Utečte do hájku!“ volal Dick. „Mezi stromy se koně na nás nedostanou!“

Při horní části cesty vyrůstal úzký dubový hájek s olšovými kravinami; teď byl bez listí, ale přece jen poskytoval jakýsi úkryt. Joe a Joshua seskočili z brány. Muži se vyrojili z ohrady, přeskočili strouhu a prodrali se uvadlým listím a praskajícími větévkami a přes zmrzlé polštářky mechu do úkrytu.

Joe ležel na mrazivé zemi a se zlobou a hořkostí v srdci čekal, až přijedou vojáci. On, Dick a Joshua a všichni ostatní se dnes v noci vydali ze stodoly s velikými nadějemi jako odhodlaná neozbrojená skupina lidí, kteří nechťeli nic víc, než co jim náleželo. A za necelé čtyři hodiny poté se tu skrývali v studeném mlázi – zahanbení, nejednotní a vystrašení – a drkotali zuby nikoliv jen zimou. Před nimi se vysoko k

obloze zuřivě vzpínaly plameny hořícího statku, vhodná odpověď na sedlákův šprým – byl-li to šprým. Avšak nenávist s těmito plameny nepominula. Joe byl vyděšený, užaslý, ohromený nad tím, jak se pan Norris posmíval jejich bídě. Drsná, přece však laskavá spravedlnost pana Batemana – ať jako obecního chudinského opatrovníka, nebo jako zaměstnavatele – ho po celý život ochraňovala před tím, aby si uvědomil krutý, hořký úděl zemědělských dělníků. Teď mu to bylo jasné. U nohou se mu rozevřela propast mezi jeho světem a světem ostatních Angličanů. Uvědomil si, že pro Dicka, Seta, Joshua a pro něho není v Anglii pana Norrise žádná čest, žádná spravedlnost a žádná budoucnost. Byli nevolníky na půdě. Měli menší význam než krávy a ovce a prasata, o které pečovali. Jejich mrtvá těla byla dobrá pro hnůj, pravil pan Norris. Bylo by lepší, kdyby byli mrtvi.

V posledních šesti měsících Dick nebyl na statku pana Norrise, a proto nevěděl, že vzadu vysekali hájkem cestu, aby se dala odvážet řepa z horního pole. Muži z Yattonu ho slepě následovali. Teď však už bylo pozdě. Jezdci, kteří se vynořili nahoře a uviděli, že se v houštinách něco hýbe, tryskem vjeli na vozovou cestu a znemožnili přehajícím útěk. Jiní jezdci zaujali postavení u vrat ohrady. Dělníci byli obklíčeni.

Náhle, s odvahou zrozenou ze zoufalství, Joe vyskočil. Byl to konec cesty. Zapálení stohů se trestalo oběšením nebo doživotní deportací. A Dick se svými přáteli jich zapálili pět a podpálili i budovu statku. To všechno v plné slávě hořelo necelých šest set yardů odtud. Má-li zemřít nebo má-li zemřít Dick, ať ho raději zajmou při pokusu o útěk, než aby ho zatkli, když bude přitisknutý k zemi a bude se ukrývat jako vystrašené zvíře.

Joe vytrhl ze země hroudu zmrzlého mechu i s kořínky, mrštil jím rovnou do obličeje vojákovy, který byl přímo před ním, přeskočil strouhu, proletěl mezi dvěma koni a bezhlavě prchal po cestě ke Stantonu.

„Tamhle jeden utíká!“ uslyšel kohosi vykřiknout.

Potom se za ním ozvalo hřmění kopyt a strašný úder do hlavy ho vmetl v bezednou temnotu.

WINCHESTER

Joe se na několik okamžiků probral, když ho kdosi drsně vyzvedl za nohy a ramena. Cítil koňské výpary. Cítil pach krve. Cosi teplého mu stékalo po krku. Slyšel drsné hlasy. Byla tma. Pak ucítil, že jím někdo hodil a že letí vzduchem. Dopadl na mokré, kluzké fošny. Ucítil sliz prken na své pohmožděné tváři. Věděl, že se tento sliz mísí s lepkavým praménkem jeho vlastní krve. Když znovu padal do propastné temnoty, všude kolem něho se vznášel sladký, těžký pach hnoje.

„Dobří pro hnůj. Dobří jen pro hnůj,“ zamumlal nezřetelně, když klesal hloub a hloub do bezedného neznáma.

Podruhé se probral, když letěl po povrchu země. Nastal úsvit a větve holých stromů uháněly kolem a jejich siluety se rýsovaly proti zelenavému nebi. Někdo mu obvázal hlavu látkou a přes její roztřepené okraje se Joe díval vzhůru a přímo nad sebou viděl uhánějící, vířící větvičky. Ale i když rozeznával těch několik málo hnědých listů, které zůstaly zkroucené na svých stopkách, přece stromy a větvičky a zkroucené listy vyhlížely podivně vzdálené a od něho oddělené – jako by mezi ním a vnějším světem bylo cosi zářivého a zároveň neviditelného. Potom si uvědomil, že se dívá skrz sklo: že je v nějakém povoze, v dostavníku nebo v kočáře. A když si to uvědomil, uslyšel někoho sténat.

„Jak se ti daří, Joe?“ ozval se hluboký hlas Joshuy Blacka kdesi pod ním.

„To jsi ty, Joshi?“

„Jo, chlapče, já. Jsem na podlaze kočáru a mám ruce pevně svázané za zády.“

Joe se to usilovně snažil pochopit.

„V kočáře? Ale kde jsem potom já? Proč tě nemůžu vidět?“

Cítil se podivně – jako by neměl tělo, jako by pod silným bušením na temeni hlavy už nic jiného neexistovalo; jako by neměl paže ani nohy,

jako by se nemohl ani posadit, ani rozhlédnout. Jen s největším soustředěním a úsilím se mu podařilo přimět mozek a jazyk, aby vytvořily žádaná slova.

„Kde to jsem, Joshi?“ zeptal se bezmocně.

„Ležíš na sedadle, Joe. Rozbili ti hlavu. Ležíš na sedadle kočáru. Já jsem na podlaze.“

„V kočáře? V poštovní příležitosti?“

„Jo, tak je to,“ zaduněl Josh.

Joeovi bylo náhle do smíchu. Nikdy v životě v poštovní příležitosti nejel. Bylo to cosi neslýchaného, něco, o čem nikdy ani nesnil. Avšak z jeho úst nevyšel smích – bylo to zasténání. Znovu se ho začalo zmocňovat jakési omámení a cítil, že kamsi sklouzává – někam daleko, daleko odtud.

„Deset nás nacpali do hnojáku pana Norrise,“ vysvětloval Joshua hluchým uším. Poněvadž byl zvyklý na vlastní mlčení, přijímal jako samozřejmé i mlčení Joeovo. Vypravoval, že vojáci doprovázeli hnoják do Stantonského sv. Judy a dál po cestě údolím do Stantonského Hurstbournu. Ale u Rudého lva se kavaleristé doslechli, že zemědělství dělníci z Hurstbournu na ně čekají na občině s obušky a holemi, aby je napadli a aby své druhy, kteří se zúčastnili bouří, z vozu osvobodili.

„A tak kapitán zabral všechny kočáry, co stály na dvoře hostince,“ pokračoval Joshua. „Kočáry pánů stejně jako nájemní kočáry. A spoutali nás vždy dva a dva a vhodili dovnitř. Ti lidé na občině neměli žádnou naději. V plném trysku jsme projeli rovnou mezi nimi. Neměli vůbec žádnou naději.“

Neměli naději!

Byla to trpká pravda. Ve studeném umírání onoho roku ani jeden ze zemědělských dělníků v Hampshiru, Berkshiru a Wiltshiru neměl naději. Z Londýna, zachváceného panikou, došly rozkazy: bouře musí být nemilosrdně potlačeny. Co se ještě před necelými třemi týdny odpustilo mužům v Kentu a Sussexu, nebo co se dokonce strpělo a přehlíželo, mělo se nyní bez milosti trestat. Vojáci měli rozkaz použít násilí. Vrchnostensší úředníci a soudci měli zakročít s veškerou přísností zákona. Joshua a jeho bratři, Dick a Joe a Seth Parsley a všichni ostatní mlatci a oráči a vozkové ve Stantonově údolí přišli se svým protestem příliš pozdě.

Když se den rozbřeskl a rozpínal se po širé hampshirské krajině a zelená barva oblohy se měnila v modř drozdích vajíček, Joe spal dál ve svém temném světě a nepociťoval strach, který mučil Joshuu, ležícího na podlaze s pevně spoutanýma rukama. Joshua vycítil změněnou náladu u kavaleristů podle brutality, s jakou zakročili proti Joeovi. Je se vším konec, pomyslel si chmurně. Vzbouřence deportují, jestli je neoběsí. Znamenalo to dát sbohem ženě a dětem. Znamenalo to dát sbohem Anglii. S obrovským úsilím, při němž proklínal provazy zařezávající se mu do zápěstí, se namáhavě, bolestivě posadil. Třebaže to bylo nepohodlné, mohl takto hledět z okna. Mohl se snad naposledy dívat na živé ploty a pole a kopce a na svou rodnou zem.

Podivná kavalkáda kočárů, střežená zemanskou kavalerií, uháněla po silnici na jih k Overtonu a pak na západ k Whitchurchi a pak opět na jih po silnici k Winchesteru. Dávno již opustili údolí a kopce, které Joshua znal, ale on pořád ještě v křečích a bolesti seděl a díval se na anglickou zimní krajinu, jako by se jeho oči nikdy nemohly tohoto pohledu nasytit. Plnými doušky vdechoval do plic Anglii.

„Máš hlubokou sečnou ránu vzadu na hlavě, chlapče,“ pravil vězeňský lékař, když sondoval Joeův šrám. „Člověk, který by neměl

takovou dubovou palici, by při téhle ráně viděl svět naposledy. Ale tobě se to zahojí. Rozhodně se ti to zahojí.“

Když vkleče udělal Joeovi osm stehů, zvedl se a rozhlédl se po přeplněné místnosti. Jeho úkol byl beznadějný; nevěděl, kam se dřív obrátit. Na tři sta účastníků rebelií čekalo na soud před zvláštním tribunálem a nebylo, kam je umístit. V každém bloku vězeňských budov bylo ubytováno dvě stě vězňů, třebaže tam mělo být jen devadesát. Nemocnice byla plná. Vězeňské dvory byly přečpané. Winchesterská věznice byla namačkána ovčáky a vozky v jejich kytlicích, oráči přicházejícími přímo od pluhů, mlatci a krmiči, plotáři a přikopáři – bezradnými, zmatenými, nešťastnými muži, kteří nikdy předtím neviděli vězení zevnitř a kteří si v této strašlivé chvíli zoufalství konečně uvědomili, kam až je zavedla jejich zloba proti sedlákům.

„V nemocnici není místo,“ pravil lékař, obraceje se na Joshuu a Dicka. „Musíte se o něj starat venku na chodbě. Opatřím vám nějaký slamník a pokrývku. Je to tam klidnější.“

Během prvních dvou dnů ve vězení si Joe jen občas, přerývaně uvědomoval, co se kolem něho děje. Spatřil Dicka, jak na něho hledí z mlhy pohybujících se siluet a drsných, nepříjemných, zvonivých zvuků, a viděl, že se jeho podlouhlá, hubená, hezká tvář svírá úzkostí. Jednou zaslechl, jak Joshua říká: „Ne, pane, neudeřil žádného vojáka. Joe nebojoval, nebyl ozbrojen.“

A pak se obrazy i zvuky vytratily a Joe si uvědomoval jen odporný zápach namačkaných, nemytých těl a pach moči, shnilé slámy a vlhkých zdí. Na dlouhou dobu dokonce i tento zápach přestal vnikat do jeho soumráčeného světa. Jednou zrána se paprsek zimního slunce proplížil mřížemi a dopadl mu na tvář. Joe se vrátil do zlatého věku. Bylo léto na březích řeky Darnell a on a Mary se pokoušeli chytit do rukou střevele. Oběma bylo osm let. Kvetly žluté kosatce.

Ale lékař měl pravdu. Sečná rána na hlavě se mu hojila a Joe zase nabyl vědomí. Úder šavlí ho ani nezmrzačil, ani ho nepřipravil o rozum. Týden po svém zatčení Joe již seděl a opíral se o stěnu vězení. Byl zesláblý ztrátou krve, ale zřetelně, v plné hrůze si vybavoval vše, co se stalo oné noci, kdy se ze stodoly vydali na cestu. A stále víc si uvědomoval, co je všechny čeká.

„Obviňují nás ze tří zločinů, Joe,“ pravil Joshua, když viděl, že se

chlapec zotavil natolik, aby pochopil, co se mu říká.

„Ze tří?“

„Z toho, že jsme vypálili statek pana Norrise – tenhle zločin je nejhorší.“

„Ale to jsme přece neudělali – ani ty, ani já, ani Abel nebo Dave. Neudělali jsme to.“

„Taky jsme to tak panu Poulterovi řekli,“ ozval se Abel, krčící se na slámě vedle něho.

„Kdo je pan Poulter?“

„To je pán, který nás obhajuje,“ vysvětloval Dave Watmore. „Jeden z jeho lidí je tady den co den a vyptává se nás a všechno si zapisuje.“

„Pan Poulter je právník,“ vysvětloval Joshua. „Pan Poulter říká, že nás osvobodí, jestli dokážem, že jsme nebyli s mlatci.“

Joe smutně přemýšlel o Dickově obhajobě. Co může říct Dick na takové obvinění? Jak to jen s Dickem dopadne?

„A jaké je to druhé obvinění?“ zeptal se sklesle.

„Že jsme se srotili, abychom rozbili mlátičku pana Batemana.“

„Ale ani to jsme přece neudělali! Říkal pan Bateman něco takového? Obvinil nás pan Bateman, Joshi? Obvinil tebe a mě a Abela a Davea? To přece nemohl udělat!“

Joe byl trpce sklíčený. Nemohl snést pochyby o poctivosti pana Batemana.

„Ovšemže ne, chlapče. Jen klid,“ pravil Joshua a položil mu svou velkou ruku na koleno. „Neber si to tak. Pan Bateman udal jen tak všeobecně, že mu někdo rozbil mlátičku. Jenže ta bláznivá paní Duckettová nás viděla, jak jsme se všichni společně vydali na cestu. Tak je to.“

„Pan Poulter si myslí, že nás v téhle věci taky osvobodí,“ pravil Abel. „Jestli budeme moci dokázat, že jsme odešli dřív, než mlátičku rozbili.“

Joe byl otřesený a zmocňovala se ho závrať; ale věděl, že je třeba čelit ještě jednomu obvinění.

„Jaké je to třetí obvinění, Joshi?“ zeptal se a pevně zaťal pěsti.

„Že jsme přinutili reverenda Wentworthe, aby podepsal, že se vzdává poloviny desátků.“

„A to bylo špatné?“

„Ovšemže, chlapče,“ odpověděl Joshua chmurně. „Pan Poulter řekl, že to bylo velice špatné. Říkal, že se budou snažit dokázat, že jsme to udělali násilím.“

„Že jsme mu rozbili okno,“ dodal Abel. „A že jsme mu vyhrožovali, že mu ublížíme.“

„Ale to jsme přece neudělali!“

„Ne, jenže on je takový strašpytel, že si to mohl myslet,“ pravil Dave.

„Ale paní Borrittová není žádný strašpytel!“ zvolal Joe.

Joshua zavrtěl hlavou.

„Pan Poulter říká, že nám paní Borrittová nebude nic platná. Říká, že to byla strašná věc, když jsme se my, nevědomí lidé, takhle chovali k panu Wentworthovi.“

„A kdyby nám byl dal tenkrát v noci peníze,“ dodal Abel, oči doširoka rozevřené, „kdyby nám byl dal peníze a my bysme je přijali – byli by nás obvinili z loupeže, říká pan Poulter.“

„Takový je zákon?“ zvolal Joe vyděšeně.

„Takový je zákon!“

Strašný, nemilosrdný chod zákona zasáhl Joea jako nikdy předtím.

Takový zákon je nesmyslný. Nelidský. A jak může pochodit Dick, když bude zachycen jeho nelítostným sevřením? Vezme zákon zřetel na krutý výsměch pana Norrise? Potrestá *jeho* za to, že dohnal mlatce k šílenství? Jakou má Dick naději, že unikne smrti?

O hodinu později zodpověděl tuto otázku sám Dick.

„Se mnou je konec, Joe,“ řekl. „Jednoho člověka obvinili z hrdelního zločinu, protože rozmáčkl panu Baringovi klobouk. Nezpůsobil mu ani škrábnutí. Jenom mu narazil a rozmáčkl klobouk. Co potom udělají se mnou a se Sethem a Ridgeovými a s Tomem Webbem, když jsme tomu lotrovi zapálili pět stohů a střechu? Za to se budeme houpat. Jsem si tím jistý.“

Joe na něho smutně pohlížel. Co také mohl říct?

„Musíš lhát, Joe. Musíš lhát jako sám ďábel. Musíš se z toho dostat. Kdo by se staral o matku a o Phoebe, kdybychom šli oba k čertu?“

Skutečně, kdo kromě vydrancovaného chudobince v Headley?

Při této myšlence se Joe zachvěl.

„Ale k čemu to bude dobré, když budu lhát?“ zeptal se nešťastně.

„Pan Bateman mě viděl, Dicku. Mluvil jsem s ním. A podal jsem panu Wentworthovi tu tabulku.“

„A musels běžet do Yattonu a koukat se jako hlupák na ty ohně,“ dodal jeho bratr trpce. „Proč jsi to, k čertu, udělal? Proč jsi, k čertu, hodil ten kámen tomu vojákovu do obličeje?“

„Kámen?“

„Tak to říkají.“

„Myslím, že to byl kus mechu s kořínky. Zdálo se mi, že je to kus mechu.“

„Ať to bylo co chtělo,“ zaduněl Joshuův hluboký, mocný hlas z rohu věžeňské místnosti, „zachránilo to dobrých třicet chlapů z Údolí.“

Byla to pravda. Tím, že Joe odpoutal pozornost svým divokým útekem po cestě, umožnil, aby oba mladší bratři Blackové, Sam Mellett, George Smith a všichni bratři Tylerové společně asi s dvaceti dalšími přeběhli přes vozovou cestu vzadu v mlázi. Jeho neočekávaný čin způsobil, že jen deset z mužů, kteří se té noci vypravili z Hintonovy stodoly, bylo zatčeno.

„Zdá se mi, že by Údolí mělo Joeovi poděkovat za to, že toho kavaléristu praštil po hlavě,“ řekl Dave Watmore.

„Ano, ale dá Údolí najíst naši matce a sestře?“ zvolal Dick v bolestné úzkosti. „Zachrání je Údolí před chudobincem?“

V sobotu a v neděli 18. a 19. prosince se město Winchester přeměnilo v podivuhodný obraz právnické pompy a všeobecného zmatku. Chvillemi byly některé ulice úplně zataraseny panskými vozidly – kočáry a dvousedadlovými vozíky – a vozy přivážejícími do města venkovany. Advokátní písaři, hrabští vrchnostenští úředníci, sedláci, svědci a panští služebníci do sebe navzájem vráželi, aby získali místo na chodníku. Hostince byly plné. Dokonce i nejskromnější ubytování byla již dávno zamluvena předem. V pondělí 20. prosince přicházely za úsvitu do města stovky otců, matek a manželek zemědělských dělníků. Ušli dvacet i více mil, aby mohli letmo zahlédnout své syny a muže, až je budou převážet z vězení do soudní síně.

Baron Vaughan, sudí Park a sudí Alderson, tři soudci zvláštního tribunálu jmenovaného králem, zahájili přelíčení v deset hodin dopoledne v přeplněné soudní síni za přítomnosti vrchního prokurátora, vrchního šerifa hampshirského a nejvyššího hrabského místodržitele, jímž nebyl nikdo jiný než sám vévoda z Wellingtonu. Nebylo opomenuto nic, aby si vězni i celá země vštípili v mysl závažnost této události a nesmírnost zločinů, kterých se rebelové dopustili. Deset baronetů, tři rytíři a deset urozených pánů, mezi nimiž byli tři příslušníci parlamentu, složilo slavnostní přísahu jako členové obžalovací poroty. Předseda poroty baron Vaughan k nim pronesl řeč o znepokojivé situaci, jež je svedla dohromady, a blahopřál jim k pohotovosti, s níž uposlechli výzvu, aby „pomáhali při potlačování a potrestání rebelských skutků vzbouření, násilí a plenění“. Potom v projevu, který trval déle než hodinu, vykládal ta ustanovení trestního práva, jež se zabývala pokusem vraždy, žhářstvím, loupežím, vzbouřením, vymáháním peněz vyhrůzkami a rozbíjením strojů. Někteří obvinění, pravil, budou na svou obhajobu uvádět, že trpěli hladem, že byli provokováni nebo že byli v nouzi. Jiní se budou hájit tím, že divoká rozlícenost davu je přiměla, aby se nechtě účastnili výtržnických skutků. Na takovou obhajobu, pravil, nesmí brát porota zřetel. Nejsou zde proto, aby zkoumali nesnáze a stížnosti obyvatel, ale aby soudili dle zákona. Země se nachází na pokraji povstání. Musí být obnoven pořádek, majetek musí být ochraňován,

zákony musí být respektovány. Nabádal je, aby dali průchod spravedlnosti.

Zvěsti o onom prvním dni zasedání soudu se donesly i k vězňům, kteří v Joeově vězeňském bloku stále ještě čekali na své přelíčení.

„Prej tam je sám starej Křivonoska,“ pravil jakýsi sedlář z Micheldeveru, který se právě vrátil z nádvoří.

„Kdo to je?“ zeptal se Joe.

„No přece vévoda! Náš vévoda! Copak jsi nikdá neslyšel o vévodovi, ty řípo?“

„Vévoda z Wellingtonu?“

„Zrovna ten samej! A na stolci seděj tři soudci!“ zvolal jiný vězeň.

„A všichni lordi z Hampshiru. Ještě nikdá nebyl takovejhle soud!“

Zdálo se, že někteří zemědělství dělníci jsou hrdi na to, že jsou poctěni přítomností tak vznešené společnosti. Jiní však byli velmi znechuceni.

„Ženou nás před soud jako stádo – vždycky tucet najednou,“ mručel jakýsi vozka z Kingscleru.

„Jako dobytek na prodej,“ pravil jiný.

„Spíš jako ovce na porážku,“ zamumlal Joshua. „Tomu se to víc podobá.“

„Cooper to slíznul,“ vrazil dovnitř jakýsi mladý krmič s vlasy jako hrubé konopí, jenž předtím stál u brány.

„Uznali ho vinným z hrdelního zločinu!“ zvolal jiný, který mu byl v patách. „Se sedmi dalšími ho odsoudili, že spáchal hrdelní zločin. Ostatních šest osvobodili.“

„Cooper?“ zeptal se Joe a obrátil se na svého souseda. „Copak ten udělal, Joshi?“

„Vedl fordingbridgeské rebelie. Rozbil přádelnu konopí a pytlovnu v East Millu.“

„Proč?“

Joshua pokrčil rameny.

„A tak bude viset?“

„Prozatím těch osm nechají čekat na rozsudek,“ vysvětloval jakýsi stařík, který byl ve vězení už dříve. „Řeknou jim to na konci soudního řízení.“

Den za dnem – vždy po celý den od devíti ráno do devíti večer –

zasedali tři soudci, vznešený vévoda a obžalovací porota i malá porota a polovina hampshirské šlechty při strašném soudním vyšetřování vzpoury zemědělských dělníků. A den po dni a vždy po celý den oráči a přikopáři, vozkové a mlatci, sedláři, doškáři a krmiči stáli po tuctech či po dvaceti za zábradlím v soudní síni, aby se zodpovídali z obvinění, která proti nim vznesli.

Druhý, třetí, čtvrtý i pátý den procesů muži ze Stantonského údolí stále ještě čekali, až na ně dojde řada a budou předvedeni před soud, a jejich odvaha pomalu odplývala v úzkostném, napjatém očekávání a při každodenním pohledu na muže, kteří přicházeli ze soudní síně, kde je uznali vinnými hrdelními zločiny. Hod boží vánoční i den sv. Štěpána bezútešně přišly a uplynuly.

Potom je časně zrána 28. prosince – ještě za tmy – odvedli na vězeňský dvůr. Brány se otevřely a po tři pozeňnané minuty stáli se svými otci, matkami a ženami na nádvoří mimo věznic.

Paní Hintonová objala své syny – nejdříve Dicka, pak Joesa.

„Požeňnej vám pámbu, synci moji.“

Nic více pro ně nemohla udělat – s tou výjimkou, že jim přinesla pašťiku a půl tuctu vajec v košíku. A oni nemohli nic víc udělat pro ni, než že přijali její pozeňnaní.

O hodinu později je přivedli před soud a řekli jim, aby se postavili do dvou řad po pěti. Joshuovi, Joeovi, Dickovi, Sethovi a Simonu Ridgeovi přikázali, aby se postavili dopředu.

V tichu přečpaného korunního soudu začal úředník vykřikovat první obvinění.

„Joshuo Blacku, Richarde Hintone, Josephe Hintone, Sethe Parsley, Simone Ridgi, Aarone Ridgi, Enochu Ridgi, Thomasi Webbe, Abele Smithi a Davide Watmore – všichni farníci ze Stantonského sv. Judy, Yattonu a Newtonova Kříže ve Stantonově údolí –, jste obviněni, že jste se rebelsky srotili v noci 23. listopadu za tím účelem, abyste dosáhli zvýšení mezd a rozbili stroje.“

Nejvyšší prokurátor hlasem prozrazujícím únavu sklesle přednášel proti nim obžalobu: že zaklepali na dveře pana Batemana a požadovali vyšší mzdy a že někteří z nich hrozili, že mu rozbijí mlátičku; a že později, když někteří z nich pokojně odešli, sedlák slyšel, jak se v jeho stodole ozývají výkřiky neukázněnějších účastníků srocení a jak mu

rozbíjejí mlátičku.

Zavolali sedláka Batemana, aby vypovídal jako svědek.

„Poznáváte, že všichni tito obvinění byli mezi těmi, kdo oné noci požadovali vyšší mzdu?“ zeptal se právní zástupce obžaloby.

Pan Bateman se pozorně zahleděl na dvě řady úzkostných, známých tváří.

„Viděl jsem Joshuu Blacka, Richarda a Joea Hintona, Setha Parsleyho a Simona Ridge. Byli tam ještě jiní. Mnoho jiných. Ale byla noc. Neviděl jsem zřetelně jejich obličej. Mluvil jsem o zvýšení mezd s Joshuou Blackem a Joem Hintonem a ti – spolu s jinými – pak pokojně odešli.“

„Souhlasil jste s tím, že jim zvýšíte mzdy?“ ptal se pan Poulter.

„Ano, jestli sedláci budou osvobozeni od placení poloviny desátků.“

„Řekl jste jim to?“ zeptal se právní zástupce obžaloby ostře.

„Ano.“

V soudní síni se ozvalo zlobné mručení.

„Bylo velice nepatřičné, aby člověk ve vašem postavení učinil takové prohlášení,“ podotkl pan soudce Alderson.

„Ale je to pravda, Vaše Lordstvo,“ namítl pan Bateman. „Ti lidé jsou skutečně nedostatečně placeni. A my sedláci jim nemůžeme dát vyšší mzdy, když musíme duchovenstvu platit tak veliké desátky.“

Mručení v soudní síni ještě zesílilo.

„Nejsme tu kvůli tomu, abychom debatovali o mzdách,“ pravil soudce Alderson stručně. „Jsme tu proto, abychom rozhodli podle zákona.“

„Joshua Black a Joseph Hinton pokojně odešli?“ zeptal se pan Poulter.

„Ano, právě tak.“

„A Richard Hinton, Seth Parsley a Simon Ridge a s nimi i jiní hrozili, že vám rozbijí mlátičku?“

„Ano.“

„Viděl jste, jak ji rozbíjejí?“

„Ne. Viděl jsem ji rozbitou ve stodole pět minut poté, co odešli. Osy odnesli.“

„A poznal jste, že osy, které byly při zatčení odebrány Richardu Hintonovi, Sethu Parsleymu a Simonu Ridgeovi, byly osy z vaší

mlátičky?“

„Ano.“

„Měl jste dojem, že Richard Hinton, Seth Parsley a Simon Ridge jako vůdcové srocní nabádají ostatní, aby rozbili vaši mlátičku?“

„Ano.“

A to tedy bylo zatím všechno.

Joe zíral na porotce, jak dali hlavy dohromady a rozmlouvali o případu. A o dvě minuty později oznámili své rozhodnutí. Shledali, že všech deset obžalovaných je vinno tím, že se spikli a násilnicky srotili, aby dosáhli zvýšení mezd. Dick, Seth a Simon byli shledáni vinnými, že rozbili mlátičku.

Potom vězni pomalu, jeden za druhým, odcházeli z prostoru pro obžalované. Ale sotva Joshua opustil soudní síň, již čtyři z jeho skupiny uslyšeli, že znovu vyvolávají jejich jména.

„Joshuo Blacku, Josephe Hintone, Abele Smithi a Davide Watmore, jste obviněni, že jste v domě pana Wentworthe rozbili okna a pana Wentworthe jste donutili, aby podepsal prohlášení o snížení desátků.“

Znovu vrchní prokurátor přednesl proti nim žalobu a znovu došlo k únavnému křížovému výslechu svědků. Bylo to beznadějně. Co mohli paní Borrittová a pan Wentworth říci než smutnou pravdu? Pan Bateman byl znovu důkladně, bez okolků kárán za to, že obžalované pobídl, aby se dopustili trestného činu. A znovu sedlák povstal a řekl zaplněné soudní síni, že zemědělstí dělníci jednali správně, když požadovali vyšší mzdy; nemohli uživit své rodiny z toho, co si vydělali. Byl chudinským opatrovníkem ve farnosti Stantonského sv. Judy; věděl, jak zemědělstí dělníci žijí. A věděl také, jaké desátky musí sedláci platit.

Baron Vaughan se na něho obořil ze soudcovského křesla.

„Pane Batemane,“ pravil zlostně, „máte skutečně štěstí, že nestojíte za zábradlím vedle obžalovaných. Vaše chování jak v noci 23. listopadu, tak i před tímto soudem dnešního rána by velice dobře mohlo sloužit za podklad k vašemu stíhání!“

Pan Bateman sestoupil z místa pro svědky a pan Poulter povstal, aby oslovil soud. Pohlédl nejdříve na Joshuu, Joea, Abela a Davea, kteří stáli nešťastně za zábradlím v prostoru pro obžalované – vysocí, zmatení, němí. Potom pohlédl přímo na vévodu z Wellingtonu.

„Velká bída panuje v současné době v Anglii,“ pravil. „Nelze o tom

pochybovat. Tito čtyři muži, kteří tu před vámi stojí, jsou dobří, poctiví, pracovití lidé. Jejich zaměstnavatelé o nich mluví pochvalně. Žádný z nich neměl v úmyslu spáchat nějaké násilí. Žádali jenom, aby si mohli vydělat tolik, aby uživilí své rodiny. Patří, Vaše Lordstvo, k třídě lidí, která přinesla této zemi veliký užitek. Byla dlouhá válka, a když je země potřebovala, odmítli snad vyhovět jejímu volání? Tito lidé – nebo jejich otcové – byli představiteli oné ušlechtilé třídy, jejíž příslušníci v době nesnází vybojovali pro svou zemi bitvy a zanesli slávu a proslulost své vlasti do nejuvzdálenějších koutů světa.“

Pan Poulter se odmlčel a pak se obrátil k porotě.

„Dny bojů nyní pominuly,“ pravil. „Poptávka po těchto lidech už není, ale neodmítejte je jako bezcenné proto, že teď už není válka, v níž by se mohli uplatnit. Nezapomínejte na dluh vděčnosti, který vůči nim máme! Nepřipusťme, abychom zkrušili ušlechtilého ducha, jímž se vyznačuje náš venkovský lid! Válka může opět navštívit naši zem, a my je budeme potřebovat.“

Odvrátil se od poroty, a jak znenadání doširoka rozpřáhl paže v naléhavé výzvě, jež obsáhla celou soudní síň, upoutal k sobě zraky všech.

„Nebud' me sami sobě nevěrní,“ žádal naléhavě. „Spíše podporujme a pomáhejme, než abychom odsuzovali a vypovídali do vyhnanství ty, kteří byli předmětem obdivu a závidění celého světa.“

Skvělá výmluvnost pana Poultera měla na porotu okamžitý účinek. Shledali vězně vinnými z toho, z čeho byli nařčeni, ale doporučili, aby všichni čtyři byli soudem omilostněni.

Když Joe opustil soudní síň, pociťoval zmatenou úlevu. Byl nesmírně vděčný za to, že porota mluvila o omilostnění, ale dramatické prohlášení pana Poultera, že on a Joshua a Abel a Dave byli „předmětem obdivu a závidění celého světa“, jím otřáslou svou zřejmou nepravdivostí. Nikdo ve Stantonově údolí se nikdy neobdivoval jejich údělu v životě ani jim ho nezáviděl. Ani jeden místní šlechtic jim – ani předtím jejich otcům – neprojevil sebemenší náznak úcty. Ale teď nebyl čas na řešení této záhady. Bylo třeba čelit ještě mnohem horšímu obvinění.

Takřka okamžitě bylo všem deseti nařízeno, aby se vrátili do soudní síně, a obvinili je, že zapálili stohy a statek pana Norrise.

Zatímco úředník chrлил jejich jména i jména jejich farností a s

veškerou odbornou hatmatilkou popisoval zločin, z něhož byli obviněni, Joe přelétl očima bílé, nepřátelské tváře v přeplněné soudní síni. Potom pohlédl na znavenou porotu. Bylo toho přespříliš. Hned poznal, že toho je přespříliš. On a jeho přátelé před ně předstoupili kvůli třem různým obviněním během necelé hodiny. Porotci žádali na soudu, aby jim čtyřem udělil milost. A teď tu zase všichni před nimi stojí obviněni z mnohem vážnějšího zločinu.

Vrchní prokurátor přednesl obžalovací řeč. A potom pan Norris složil přísahu jako svědek.

Ano, pravil, obžalovaní přišli k jeho dveřím brzy po desáté. Žádali na něm, aby jim zvýšil mzdy, a on odmítl. Vyhrožovali, že mu podpálí stohy, jestli nebude souhlasit. A on jim přesto stále odmítal vyhovět.

Pan Poulter byl v mžiku na nohou.

„Viděl jste oně noci Joshuu Blacka, Josepha Hintona, Abela Smithe a Davida Watmorea?“

Pan Norris se zle mračil, když si je prohlížel, a pak pokrčil rameny.

„Nejspíš tam byli,“ zavrčel. „Byla tam kolem mých dveří celá smečka řvoucích, vřeštících d'áblů.“

Pan baron Vaughan poučil porotu, že to není dostatečný důkaz. Při tak vážném obvinění, kdy je v sázce lidský život, je třeba podat zcela nesporný, nevyvratitelný důkaz o vině.

Joeovi se ulevilo, ale jen nakrátko.

Potom složila přísahu dojička sloužící u pana Norrise. Byla to ošklivá, mrzoutská tlustá mladá žena, která se jmenovala Martha Pearceová. Joe ji předtím nikdy v životě nespáčil.

Martha Pearceová svědčila, že u hořících stohů zcela zřetelně viděla jak Joshuu Blacka, tak i Josepha Hintona.

Joe zděšeně pohlédl na Joshuu. Co tím ta žena sleduje? Joshuova tvář, obvykle klidná a mužná, byla zkřivena zuřivostí.

Ano, zná Joshua Blacka dobře, pravila. Zná ho už léta. Byl tak vysoký a mohutný, že si sotva mohla ve světle hořících stohů jeho postavu splést s někým jiným. Ano, a zná také Josepha Hintona – aspoň od vidění. Ne, nepochází z jeho vesnice. Ale předešlý rok byla v neděli v den sv. Trojice v kostele ve Stantonském sv. Judovi. A právě tento Joseph Hinton se během bohoslužby choval nepřístojně a kostelník ho odtáhl z kruchty a shodil ze schodů. Ano, zná ho dobře. A té noci ho

viděla, jak se svým bratrem Richardem podpaluje stohy.

Pan Poulter ji podrobil ostrému křížovému výslechu, ale ona trvala na svých lžích.

Joe mohl stěží uvěřit svým uším. Nepřestal se obracet na Joshuu. Proč jen ta žena říká takové věci? Joshua si posuňkem vyjadřujícím zlostné, beznadějně zoufalství přešel rukou čelo.

Pan Poulter se obrátil k porotě. Jak mohli být tito lidé na dvou místech současně? ptal se. Je zde jasné, nevyvratitelné svědectví, že kolem desáté byli na faře ve Stantonském sv. Judovi. Jak tedy mohli být na statku v Yattonu ani ne o dvacet minut později? Obě vesnice leží přece dvě míle od sebe.

Pan Poulter dělal, co mohl. Udělal, co mohl, pro ně pro všechny. Řekl soudu o krutém šprýmu, který si vůči mlaticům dovolil pan Norris – o šprýmu, který je v jejich bědném postavení dohnal k šílenství.

„Jsou to nebozí, drsní, nevědomí lidé,“ pravil. „Když s nimi někdo zachází brutálně, odpoví stejným způsobem. Sedláci by se svými pracovníky měli zacházet lidsky. Tento sedlák jim spílal a posmíval se jejich bídě.“

Ale jeho přímluvy byly marné.

Osm obžalovaných z deseti odsoudili, že spáchali hrdelní zločin: byli uznáni vinnými, že zapálili pět stohů a budovu statku. Jen Abel Smith a David Watmore byli osvobozeni.

Joe vyklopýtal ze soudní síně. On a Joshua byli odsouzeni na základě falešného svědectví. Falešné svědectví! Svědectví ženy, kterou nikdy předtím neviděl a jejíž jméno slyšel dnešního rána poprvé!

Když je odváděli ze soudní síně, Joshua se obrátil k Joeovi. Obličej měl popelavý a vrásčitý jako stařec.

„Dvořil jsem se jí,“ pravil, „dřív než jsem se oženil s Bess.“

O dva dny později všech osm předvedli k vyhlášení trestu. Přivedli je společně s Jamesem Thomasem Cooperem, Henrym Eldridgem a Johnem Gilmorem, kteří vedli útok na fordingbridgeskou přádelnu konopí, a s Robertem Holdawayem a Henrym Cooperem, kteří byli vůdci při útoku na chudobinec v Headley, a se všemi ostatními vzbouřenci, kteří byli usvědčeni z hrdelního zločinu.

Soudní síň byla neuvěřitelně nacpaná. Vrchnostenští úředníci seděli

na okenních pražcích a na lavicích postavených v uličkách. A bylo tu tolik vězňů, nad nimiž měl být vynesena rozsudek, že Joea a ostatní muže ze Stantonova údolí umístili do prostoru pro porotu, poněvadž pro ně už nebylo místo za zábradlím v prostoru pro obžalované.

Soudci byli oblečeni v šarlatová roucha.

Jako ve strašlivém snu viděl Joe, jak Coopera, Eldridge a Gilmora vybírají ze skupiny dvaceti mužů stojících v prostoru pro obžalované a oddělují je od ostatních. Obžalovací úředník se jich zeptal, jestli mohou uvést nějaký důvod, proč by neměli být potrestáni podle zákona, a když všichni tři zachmuřeně mlčky stáli jako němá, nešťastná zvířata, trojice soudců si nasadila černé birety a baron Vaughan s veškerou hrůznou justiční pompou vynesl rozsudek smrti. Cooper zezelenal, jako by byl nemocný. Eldridge a Gilmore se zhroutili a zakryli si obličej rukama.

Joe pociťoval krutou lítost. „Ubožáci, ubožáci,“ myslel si. A pak se mu náhle zamotala hlava hrůzou. „Za pár minut,“ zašeptal sípavě sám pro sebe, „to bude Dick a Seth a Josh a já.“

Později, když stál v prostoru pro obžalované s ostatními a zíral na zaplněnou síň a naslouchal hlasu soudce, nemohl se z toho snu vytrhnout. Bylo to neskutečné. Nebyla to pravda. Nebyl to on, kdo tu čekal na vynesení rozsudku. Byl to někdo jiný. Zoufale se snažil nejen naslouchat soudcovu hlasu, ale také pochopit význam jeho slov. Avšak mysl mu bloudila jako v omámení, a náhle byl zpátky na hřbitově ve Stantonském sv. Judovi na Bílou sobotu a pomáhal Phoebe zdobit otcův hrob pampeliškami. Bylo šero a květy byly všechny pevně zavřeny.

Když se vrátil myšlenkami do winchesterské soudní síně, baron Vaughan mluvil k Dickovi, Sethovi a dalším mlatcům.

„Byli jste usvědčeni z řady zoufalých a nejvyšších ohavných násilnických činů,“ pravil, „ze zločinů, jejichž spáchání nemůže omluvit sebevětší provokace. Proto je nutno vynést nad vámi rozsudek smrti.“

Joe cítil, jak se Dick vedle něho chvěje.

„Když jsme však uvážili, jaké provokaci jste byli vskutku vystaveni, zlíbilo se mým bratřím soudcům a mně – po dlouhém posuzování vašeho případu – doporučit, aby vám koruna udělila milost. Třebaže vaše životy jsou nyní ušetřeny, musíte si uvědomit, že jste navždy vypovězeni z rodné země. Nesmíte chovat žádnou naději, že se kdy navrátíte do vlasti, jejíž zákony jste tak výrazně porušili. Musíte si také

uvědomit, že v zemi, kam budete posláni, výdělký vaší píce budou majetkem jiných a že budete žít takřka ve stavu otroctví.“

Dick a Seth a tři bratři Ridgeové a Thomas Webb byli tedy odsouzeni k doživotnímu vyhnanství.

Přikázali jim, aby odešli z vyvýšeného místa pro obžalované. A Joshua a Joe stáli teď proti soudcům sami.

„Joshuo Blacku a Josephe Hintone,“ pokračoval baron Vaughan, „posoudili jsme velice bedlivě navzájem si odporující důkazy vznesené proti vám oběma ve věci spálení stohů pana Norrise. A třebaže připouštíme možnost, že vaše role v této záležitosti nebyla velká, víme, že jste byli na statku přítomni brzy po vznícení požáru a že ani jeden z vás ne vynaložil žádné úsilí k tomu, aby své rebelující druhy přiměl k uhašení ohňů. Je zřejmé, že mezi svými druhy máte postavení vůdců. Své vůdcovství jste však měli věnovat nějakému zákonnému účelu. Povšimli jsme si dále, Joshuo Blacku, že jste to byl vy, kdo nejvíce naléhal na pana Batemana, aby zvýšil mzdy, i na pana Wentworthe, aby snížil desátky. Ti, kdo jsou první a nejpřednější v útoku, musí být první a nejpřednější i v trestu. Ve váš neprospěch, Josephe Hintone, dále svědčí, že jste protizákonně vzdoroval svému zatčení tím, že jste jednoho z vojáků Jeho Veličenstva uhodil do obličeje – což samo o sobě je dost veliké násilí, aby vás ve smyslu zákona vystavilo co nejprísnějšímu potrestání. Nicméně majíce na mysli vaše mládí a předchozí uspokojivá vyjádření vašich zaměstnavatelů o vás obou, odsuzujeme vás k lehčímu trestu než vaše druhy. Oba jste odsouzeni na sedm let do vyhnanství.“

Sedm let! A doživotí!

Osm mužů ze Stantonova údolí kráčelo již tak dlouho chmurným údolím stínů smrti, že v první chvíli po vyslechnutí rozsudku nedokázali myslet na nic jiného, než že unikli šibenici. Budou žít! Ale když se vrátili do svého vězeňského bloku, uvědomili si skutečnou hrůzu svého osudu.

Sedm let žít jako otroci! Být trestanci na doživotí! A všichni zůstat navždy ve vyhnanství! Nezáleželo totiž vůbec na tom, jestli je odsoudili na sedm nebo sedmdesát let. Nikdo z nich nikdy nedokáže získat tolik prostředků, aby si mohl zaplatit plavbu domů. Nikdo z nich už více neuvidí Stantonovo údolí.

Joe usedl do rohu vězeňského dvora a skryl si obličej v dlaních; bolestně toužil po matce a Phoebe; po panu Batemanovi a jeho kravách a prasatech; po zelenajících se polích, která miloval, a po dmoucí se křivce Stantonovy hůrky. Nikdy už neuvidí pana Mellershe ani nebude hrát na klarinet v kostelní kapele. Znamenalo to sbohem všemu, co miloval; bylo to rozloučení tak strašné jako náhlé odloučení ve smrti.

Správa věznice takřka ihned roztřídila zemědělské dělníky podle trestů. Ty, kteří byli odsouzeni k smrti nebo měli být deportováni na doživotí, odvedli do jiného bloku budov. Dicka odtrhli od Joea ve chvíli, kdy oba bratři rozmlouvali o matce a o tom, jak bude moci s Phoebe žít, když tu nebude ani jeden z nich, aby pro ně vydělával. Odvlekli ho, protestujícího a křičícího, společně se Sethem Parsleym a bratry Ridgeovými a Thomasem Webbem. Měli se připojit k jednomu stu a třiceti čtyřem dalším vězňům odsouzeným k doživotnímu vyhnanství.

Joe hleděl tupě za Dickem a přemýšlel, zda ho ještě někdy uvidí.

Ted' mu ze Stantonova údolí zůstal jen Joshua.

PLAVBA NA TRITÓNU

Když o dva měsíce později kapitán Herbert Clarke od šestnáctého jezdeckého pluku kopiníků dostal rozkaz, aby se nalodil se stráží dvaceti rekrutů na palubu trestanecké lodi *Tritón*, usedl k malému stolku v těsné špinavé kajutě, kterou mu přidělili, vytáhl svůj deník a učinil do něho následující znechucený záznam:

„Deptford 17. března 1831

Mimořádně mizerný den. Studený nárazový východní vítr. V pátek jsem se co nejdůrazněji obrátil dopisem na vrchního velitele a vylíčil mu, v jaké špině a hnusném stavu se nachází tenhle odporný bark. Dnešního rána jsem obdržel odpověď. Rozkaz se nemění. Není tedy možné žádným způsobem se vyzout z této nepříjemné povinnosti. Ten darebácký lodní kapitán a jeho posádka, můj oddíl, já a náš náklad lotrů máme začátkem příštího měsíce vyplout z Portsmouthu a dojet do Hobartu ve Van Diemenově zemi, odkud, až vyložíme naše trestance, máme pokračovat v cestě do Kalkaty, abychom se mohli před vánoci připojit v Cawpore k našemu regimentu. Jestli po takovéhle plavbě ještě někdy zase spatřím Indii, budu si myslet, že už můžu zemřít jenom sešlostí věkem.

Jediný příznivý výsledek mého hlášení vrchnímu veliteli je ten, že počet trestanců má být snížen ze sto třiceti na sto dvanáct. A tak jsem dnes odpoledne vydal rozkaz, aby byly odstraněny pryčny, které v trestanecké ubikaci stály proti okénkům. Dopřeje to těm nebožákům, aby v té pekelné díře měli trochu víc vzduchu – a budou ho náramně potřebovat, až doplujeme do tropů.

Kapitán téhle hnusné plachetnice je vyložený darebák. Vypadá a chová se jako kapitán otrokářské lodi. Dalo mi zatraceně moc práce přinutit ho, aby svému tesaři přikázal strhnout ty pryčny a uvolnit okénka. Říká, že už i jiní padouši přežili tuhle plavbu bez vzduchu. Jsou prý klidnější, když jsou napůl udušeni horkem.“

O týden později *Tritón* vytáhl kotvy a doplul dolů po Temži až k Blackwallu. Tam se s ním při plavolení málem srazila jakási loď, takže se zabořil do bahna. Kapitán Clarke si zapsal tuto zoufalou prosbu:

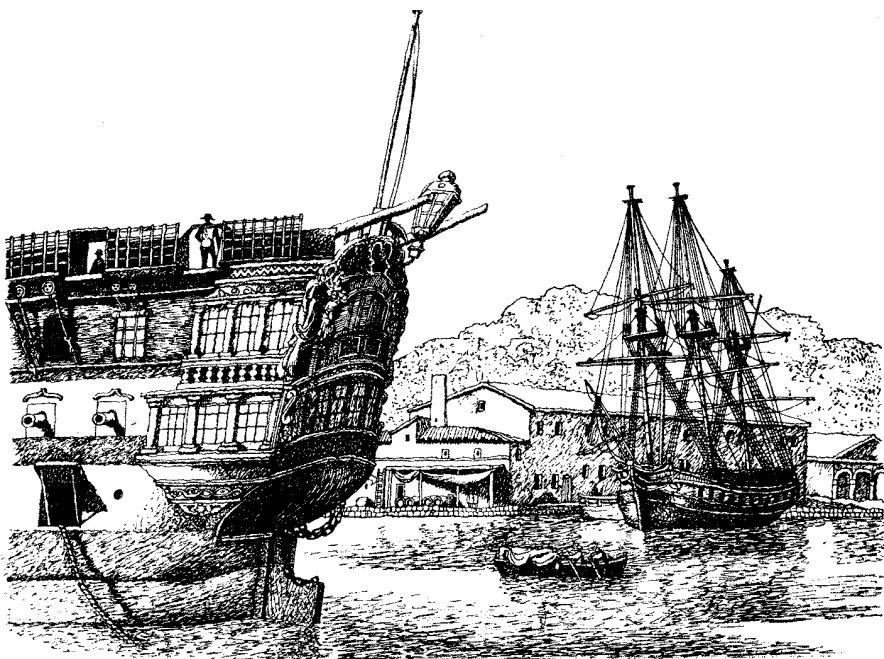
„24. března. Bože, dej, ať *Tritón* uvázne v bahně navždycky! Obávám se však, že nás takové štěstí nepotká.“

Takové štěstí nepotkalo ani kapitána Clarka, ani jeho dvacet kavaleristických rekrutů. Takové štěstí nepotkalo Joshuu a Joea ani sto deset dalších trestanců, kteří měli plout na této lodi. Neboť 3. dubna *Tritón* zakotvil u Spitheadu a o tři dny později Joea a Joshuu a jejich nešťastné druhy, všechny spoutané rachotícími řetězy na nohou, přepravili veslicemi z temžské trestanecké lodi přes temné, zasmušile pleskající moře pod baldachýnem mraků a v temné, páchnoucí trestanecké ubikaci je po třech nacpali na jednu pryčnu pět stop širokou a šest stop dlouhou.

Když si oči navykly na přítmí a uši na skřípavé, pronikavé řinčení tolika řetězů v tak stísněném prostoru, začal si Joe všímat svého námořního vězení. Trestanecká ubikace byla asi padesát stop dlouhá a padesát stop široká, ale méně než šest stop vysoká. Každý muž, který byl vyšší než šest stop, se musel při chůzi sehnout takřka vpůli ze strachu, aby nenarazil hlavou do mohutných trámů, jež se táhly napříč trojstěžníkem. Lůžka, umístěná po obou stranách vězení, byla uspořádána poschod'ové, vždy ve dvou řadách nad sebou; v každé řadě bylo devět lůžek. Horní lůžka byla méně než tři stopy od paluby nad nimi a dolní byla jen dvě stopy od podlahy. Joe pohlédl na svou pryčnu s užaslým úlekem. Byl trestancem č. 53, Joshua měl číslo 52 a jakýsi scvrklý malý Londýňan – jeden z mála, kteří nebyli odsouzeni za účast na bouřích – měl číslo 54. Této trojici bylo přiděleno horní lůžko hned vedle okna v boku lodi.

„Zaplať pámbu! Líp už sme to ani chytit nemohli!“ vyrazil ze sebe onen scvrklý mužík, když uviděl, kde budou spát, a roztáhl ústa v bezzubý úsměv.

Joeovi bylo odporné, jak ten muž vypadal; byl bílý, špinavý a nakysle páchl. A s nim mají Joshua a on sdílet lůžko po více než čtyři měsíce! Budou muset vdechovat jeho dech, ležet v těsné blízkosti a mít tváře, ústa a oči ani ne palec od jeho. Tato myšlenka Joea tak znechutila, že popadl Joshuu za rameno a vzdor tomu, že jim nenáviděné řetězy

překážely v chůzi, ho postrčil, aby se s ním prošel po ztemnělé prostoře uprostřed ubikace; a přitom stále ještě držel v ruce malý raneček s věcmi, jež mu dovolili vzít si s sebou.

Za tohoto prvního temného odpoledne se Joe rozhlédl kolem a obsáhl zrakem scénu, jež byla skoro příliš strašná, než aby se na ni člověk mohl dívat. Ti z jeho druhů, kteří se nebelhali v prostoru uprostřed – jako to dělal on a Joshua – nebo kteří neseděli v zasmušilých skupinách na podlaze, se vrhli na pryčny a zcela se poddali beznaději. Zoufalství je drželo ve spárech vskutku všechny, neboť dali sbohem polovině svého života. Naposled viděli tu Anglii, kterou znali. Naposled viděli své matky, otce, ženy a děti. Před necelými osmi hodinami odvrhli poslední znaky své lidské identity. Měli teď čísla, ne jména. Zmizely pastýřské kytlice, kápě vozků, pestré šátky na krk, známé rozedrané košile a kabáty, obnošené koženky, rozbité boty, křiklavé domácí záplaty. Pryč byly všechny důvěrně známé zvláštnosti, jimiž se odlišovali navzájem. Ostříhali jim vlasy a těla měli vymytá a vydrhnutá v obrovských vanách s mořskou vodou. Každý z nich měl teď na sobě smutný šedý trestanecký stejnokroj a oba kotníky na nohou

jim obepínal strašný železný odznak otroctví. Jenom jejich ohromené, omámené venkovské obličejě jim zůstaly, dosud hnědé životem stráveným venku na polích, avšak pokryté vráskami a celé jakoby nemocné úzkostnou mukou měsíců prožitých ve vězení. V soumrácném šeru trestanecké ubikace vypadali jako šediví nešťastní duchové v jakémśi strašném předpekli naloženém na loď.

Joshua se těžce belhal mezi spoluvězni, jako by sotva viděl. Nedbal na to, že do nich vrází nebo že je odstrkuje, a byl hluchý k jejich zlostným výčitkám. Joe na něho nešťastně hleděl. Od chvíle, kdy se Joshua rozloučil s Bess a dětmi, vyhlížel jako člověk zbavený zraku, sluchu, a dokonce i schopnosti přemýšlet. Pryč byla jeho síla a hrdost. Nebyl již vůdcem mužů. Němý a poražený, podroboval se sám vedení jiných. Zdálo se, jako by větší část jeho bytosti již odumřela. S bědným zoufalstvím mohutného dobytčete vedeného na porážku se šoural podél ztemnělé trestanecké ubikace s rameny shrbenými a s hlavou skloněnou, aby se vyhnul příčným trámům nad sebou.

„Myslím, že tamhle na konci je nějaký průduch,“ pravil Joe a ukázal směrem k zádi plachetnice na malý čtvercový otvor v přepážce, jež oddělovala trestaneckou ubikaci od ubytovacího prostoru vojáků. Všichni potřebovali víc vzduchu, neboť i když tu na větrání byla plachtovinová větrná trouba u zamřížovaného průlezu a dvě okénka vpředu, jejich vězení mělo stejně málo vzduchu jako světla.

Joshua neprojevil zájem, ale klopytal dál vedle něho.

Došli k přepážce. Z druhé strany slyšeli hovor a smích svobodných lidí. Potom přistoupili k osmnáctipalcovému otvoru, který vzbudil Joeovu pozornost. Byl ve výšce Joeových prsou, hluboký a temný.

Joe sáhl do otvoru a objel rukou cosi studeného, tvrdého a trubkovitého.

„Joshi!“ vydechl. „Je to dělo!“

Mohl jen stěží uvěřit tomu, co nahmatál, a proto se sehnul a přiblížil k otvoru oči.

„Joshi!“ vydechl znovu.

Hleděl do ústí houfnice. Veliké dělo mu mířilo rovnou do obličejě a přímo do středu ubikace za ním.

„Pěkně po ruce, že jo?“ zašklebil se jejich bezzubý spolunocležník, který se jim objevil těsně po boku. „Můžou nás pokropit kartáčem

pokaždý, když se na ně rozzlobíme.“

O jedenáct dní později, ve čtyři hodiny odpoledne 14. dubna, *Tritón* zvedl kotvu a začátkem noci se již plavil kolem Portland Billu. Joe byl nahoře na palubě, opíral se o zábradlí mohutné ohrady pro dobytek určené k tomu, aby si tam trestanci mohli protáhnout údy, a těšil se z posledního zbytku svého přídělů čerstvého vzduchu. Díval se, jak jeho rodná zem mizí po pravém boku lodi, nevýrazná, neskutečná a stínovitá – úzká stužka útesů, skal a pobřežních písčín, ve večerním šeru sotva rozeznatelná od závoje mraků visících nízko nad obzorem. Občas tento závoj protrhlo světlo: byla to poslední světla domova. Avšak Joe zůstával v této chvíli podivně lhostejný. Za poslední tři měsíce prožil příliš mnoho; příliš dlouho pocítoval hanbu a ponížení, příliš dlouho byl ořesený a zoufalý, než aby teď mohl cítit osten nové svíravé bolesti, když kolem tiše ubíhalo dorsetské pobřeží. Pan Poulter měl pravdu. V Anglii už nebyla poptávka po Joshovi, po něm a po jeho družích. Budíž: tak tedy odcházejí.

Jakýsi zemědělský dělník z Micheldeveru se k němu řinčivě blížil přes palubu, postavil se vedle něho a pozoroval s ním pobřeží.

„Tohle je poslední kus Anglie!“ zařval náhle v divokém vzteku. „Poslední, co ještě zbývá z té zlomyslné, zatracené bandy neřádů!“

A potom si důkladně odplivl směrem k břehu.

Joe hleděl na dmoucí se, pěnicí vodu, kam slina dopadla, a sledoval ji, dokud zpěněná vlna nezmizela pod zádí. „Anglie stojí za víc než za plivnutí,“ pomyslel si zvolna. „Ano, stojí za mnohem víc než za plivnutí.“

Anglie je plná dobrých, laskavých lidí.

Joe to věděl.

Rozzlobený muž se schlíple odlouдал; ale Joe tam dosud stál a cítil, jak jeho vlastní chladná otupělost pomalu roztává vzpomínkou na vřelé rozloučení v Portsmouthu před čtrnácti dny.

Pan Bateman přivezl jeho matku a Phoebe a pana Mellershe na selském dvoukolovém voze až ze Stantonského sv. Judy.

„Dlužím to tvému otci, chlapče,“ pravil pan Bateman těžkopádně. „A tobě také, Joe. Sloužils mi dobře – vy oba jste mi dobře sloužili.“

Joe si teď vzpomněl na jeho laskavost: na vepřovou paštiku a sýr,

keré by mu matka sama nemohla opatřit; na pánův ustaraný, lítostivý výraz ve tváři. Se svíravou bolestí se teď rozpomněl na matčiny statečné pokusy o úsměv a na děšť Phoebiných slz i na nervózní cukání kolem úst nebohého pana Mellershe. Ale v té době byl Joe hořem jako ztuhlý. Cítil se od nich podivně odtržen – jako by k nim mluvil z druhé strany obrovského moře; jako by jeho vyhnanství již začalo. Rty se mu pohybovaly, říkal děkovná slova i slova naděje a odhodlání, ale nebylo v nich ani jeho srdce, ani jeho myšlenky. Byl jako člověk mluvící ze spánku.

„A nemusíš se trápit kvůli své matce,“ pokračoval laskavý sedlák. „Ani tady pro slečinku Phoebe. Obě se nastěhují k nám.“

Joeova matka se při sedlákových slovech slabě usmála a přikývla na souhlas. Na všem se zřejmě ustanovili den poté, co se dozvěděli o rozsudku. Effie, děvečka, která pečovala o drůbež, se přiznala, že je už v pátém měsíci. O Velikonočním pondělí se měla provdat za Boba Higgetta.

„Takže slepice potřebují novou paní, Joe,“ vysvětloval pan Bateman. „A moje žena potřebuje další pár rukou v mléčnici.“

Joe poděkoval – a vskutku měl za co, neboť jeho matka a Phoebe byly zachráněny před headleyským chudobincem.

„Bude se ti to líbit, Phoebičko,“ usmál se na plačící dítě. „Vždycky jsi měla ráda kuřátka.“

Ale Phoebe nebyla k utišení. Tulila se k němu v horečnaté lítosti. Nedovedla myslet na nic jiného než na to, že Joe odchází. A on, daleko již na své cestě, si její muka uvědomoval jako z veliké dálky a nepřítomně ji hladil po hustých rozčuchaných vlasech a nechal dítě, opírající se mu o bok, plakat.

Jiní mluvili o plavbě; o velrybách a žralocích a o spalujícím vedru; o Van Diemenově zemi a o klokanech.

A náhle Phoebe přestala plakat.

„Uvidíš zase Mary, Joe,“ zaškytla a vzhlédla k němu.

Že uvidí Mary? V hloubi duše myslel sotva na něco jiného od chvíle, kdy se dozvěděl, jaký je *Tritónův* cíl. Že uvidí Mary? Byla to naděje, kterou se kojil a k níž se upínal, tak jako se člověk vržený doprostřed temnoty upíná k plamenu svíčky, kterou zoufale zaclání dlaní.

Ale matka se tvářila vážně a smutně a zavrtěla hlavou. Od chvíle,

kdy byla Mary deportována, nepřišel od ní jediný dopis, a když se pan Bateman dotázal úřadů na její adresu, dostal vyhubou odpověď. A v posledních dvou měsících, když byl Joe ve vězení, pronikly do Údolí zvěsti o strašných poměrech, jež panují v ulicích Hobartu: o opilství a nevázaném způsobu života a o bědném údělu nešťastných dívek, které jsou bez ochrany vrženy do této stoky neřesti. Joe, třebaže neznal tyto děsivé zvěsti, si přece povšiml úzkostné bolesti na matčině tváři a cítil, že na plamen jeho svíčky fouká studený vítr.

„A uvidíš Dicka,“ opět zaštkala Phoebe.

Dicka rovněž odvezli do Van Diemenovy země. Joe se o tom dozvěděl teprve teď. Řekli mu, že Dick odplul na *Dryádě* už před měsícem. Dick tam bude první, pomyslel si s bolestným bodnutím. Dick se setká s Mary, a on, Joe, bude v té době ještě na moři.

V tu chvíli na něho kantor vrhl jeden ze svých podivných letmých pohledů.

„Odvahu, chlapče!“ řekl pan Mellersh. „Však ty se neztratíš. Jsem si jist, že ne. Takového chlapce, jako jsi ty, nikdo nezdeptá.“

Potom plaše, se zardívajícím se obličejem a s pocukávajícími ústy, vyňal malý kantor z brašny, kterou měl po boku, jakýsi tenký dlouhý předmět.

„Hudba je mocná utěšitelka, Joe. Vzácná útěcha v utrpení.“

A podal mu hrubě zhotovený venkovský klarinet.

„Není tak dobrý jako klarinet tvého otce, Joe. Tak dobrý tedy není. Ale má sladký zvuk.“

Pan Mellersh nečekal na Joeova přerývaná upřímná slova díků. Místo toho zabořil nos do červeného bavlněného kapesníku a mohutně do něho zatroubil. Pak rychle s panem Batemanem odešli.

Joe zůstal sám s matkou a s Phoebe.

V Anglickém průlivu se vzdul noční vítr, a jak Joe stál opřen o zábradlí a hleděl na dorsetské pobřeží pomalu splývající s tmavou oblohou, vichr mu bičoval obličej sprškami slané vodní tříště. Když chlapec myslel na tyto poslední chvíle rozloučení, naplňovaly ho bolestné, ničím nezdůvodněné výčitky svědomí.

Co říká člověk lidem, které miluje, ve chvíli, kdy se s nimi loučí navždy? Nevěděl. Nikdy nepatřil k těm, kdo nosí srdce na dlaní. Věděl jen, že neřekl to, co si přál říct teď; měl poděkovat matce; poděkovat jí

za své dětství; poděkovat za veškeré štěstí, které poznal. Kvůli starým časům pozvedl Phoebe a posadil si ji na chvílku na rameno. A později se shýbl a dovolil matce, aby ho políbila na čelo.

Jen tolik tedy udělal, aby jim oběma projevil svou lásku a vděčnost. A teď ta chvíle již uplynula. Nikdy ji nebude moci zavolat zpátky.

„16. dubna. Teď už jsem viděl většinu trestanců a mluvil jsem s nimi,“ zapsal si kapitán Clarke do svého deníku. „A ještě nikdy jsem se nesetkal s vyplašenějšími a nešťastnějšími lidmi. Skoro všechny odsoudili za účast na nedávných nepokojích. Pokud se nemýlím, pošval je ten darebák Cobbett; myslím si totiž, že jsou spíše nevědomí než zlí. Jen málokterí vypadají jako zatvrzelí, vyzrálí lotři.“

Ve tři hodiny odpoledne jsme propluli kolem Výjezdu; v poledne jsme byli za Plymouthem.“

Později toho dne, když šedý mys zvaný Ještěrka ležel daleko po pravém boku lodi, dal kapitán Clarke rozkaz, aby trestance zbavili všech řetězů. A zatímco lodní zbrojř a ještě jeden námořník se zabývali odstraňováním okovů, kapitán ohlásil, že má v úmyslu uspořádat příštího dne ples.

„Ples!“ zašeptal posměšně Joeovi do ucha jakýsi mladý oráč z Headley. „To je přece pro urozené pány a dámy. Co by taková banda odsouzenců, jako jsme my, dělala na plese?“

Dokonce i Joeovi se zdálo, že je to výsměch jejich bědnému postavení.

„Nebudeme tancovat valčíky ani čtverylky,“ pravil kapitán Clarke, který vycítil odpor, „ale jistě znáte různé venkovské tance.“

„To ano, pane,“ řekl zdráhavě jakýsi pasák krav ze Selbournu. „Známe *Brightonský tábor*.“

„U nás tancujeme *Vyšlápni si důstojně*, pane, na melodii Paňáca,“ podotkl jakýsi muž z Lissu.

Všude po celé trestanecké ubikaci se muži nepokojně vrtěli a ozývaly se mručivé hlasy. Pomalu, jako by se vraceli do jiného světa, se rozpomínali na taneční zábavy o dožínkách a o vánocích.

„A my chlapi z Leshamu, pane,“ pravil třetí, „bychom mohli zatancovat morris. *Věrný Billy*, chlapi. Ukážeme jim, jak se tancuje *Věrný Billy!*“

„Ale kde vezmeme hudbu, pane?“ zeptal se jiný.

„Mám ve svém oddílu houslistu,“ odpověděl jezdecký důstojník. „A snad i někdo z vás hraje na nějaký hudební nástroj?“

„Tady číslo 53, pane,“ řekl malý cockney a postrčil Joea kupředu. „Fouká na klarinet.“

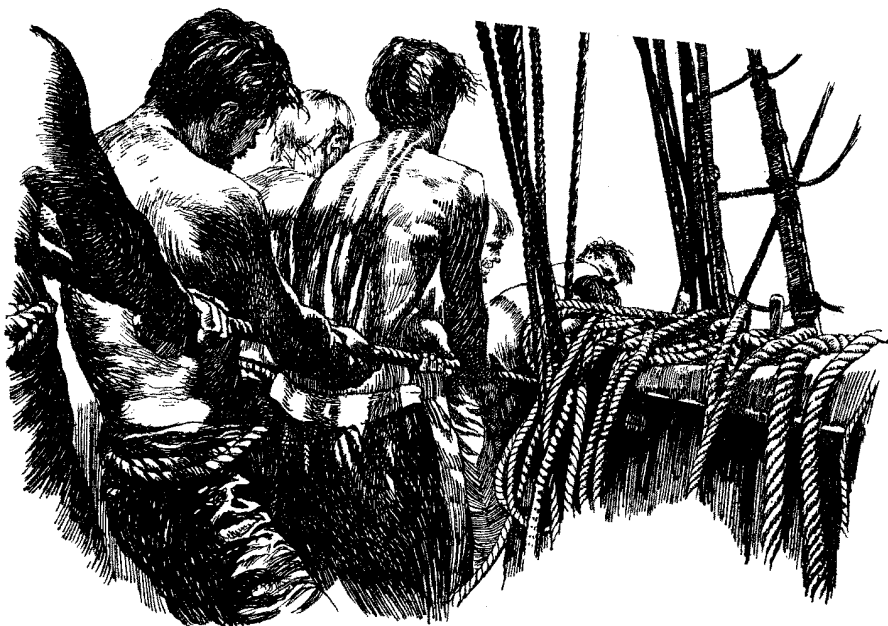
„A my tu máme člověka, pane, co hraje na flétnu!“ zvolal kdosi na druhé straně ubikace.

„Housle, klarinet a flétna,“ pravil kapitán Clarke, „to úplně stačí.“

A tak příštího dne k užaslé radosti většiny trestanců a k obrovskému vzteku lodního kapitána Browna plul *Tritón* na jih od scillských ostrovů, doprovázen pískáním klarinetu a flétny a vrzáním houslí kavaleristického rekruta, zatímco hlavní paluba zvučela rytmickým dupotem trestaneckých bot, jak zemědělství dělníci z Hampshiru tančili tance svobodných lidí.

O tři dny později se *Tritón* houpal na bouřlivém moři při Biskajském zálivu. Prudké větry dující od severozápadu bičovaly loď, takže se vzpínala a házela sebou jako podrážděný, jankovitý kuň. Ráhnoví bzučelo a drnčelo a částečně skasané plachty se napínaly v agónii vzdechů, vrzotů a stenů, jak se je prudké nárazy větru snažily rozervat. Mohutné vlny se převalovaly přes hlavní palubu a bičovaly provizorní ohradu postavenou kolem vyhrazeného místa pro trestance a snažily se ji vsát a strhnout do moře. Konečně se jedno prkno uvolnilo a vlny je odplavily, pak se uvolnila další dvě, potom tři, čtyři, a konečně celá palisáda, rozštípaná a rozbitá, byla smetena přes palubu a zmizela v obrovském kotlí vody, pěny a skučícího větru.

Pro volné, svobodné muže na palubě – pro lodního kapitána Browna a jeho mořem promáčenou posádku, a dokonce i pro klejícího kapitána Clarka a jeho nešťastné jezdecké rekruty, trpící mořskou nemocí – byla bouře zjevným, viditelným nepřítelem, proti němuž bylo třeba vymýšlet plány a s nímž bylo nutno zápolit v onom děsivém zlomku vteřiny mezi vzepětím obrovské, jako hora vysoké vlny s bílou zakroucenou čepicí a strašným pádem do kotle kdesi u dna oceánu. Ale pro Joea, Joshuu a jeho druhy, zabedněné pod palubními průlezy v temné, páchnoucí trestanecké ubikaci, to byla do té doby nepoznaná, neuvěřitelná hrůza. Byli chyceni jako do pasti v útrobách lodí, uvěznění jako Jonáš v břiše velryby. Vlny řvaly a burácely proti dřevěným stěnám jejich vězení,

odděleny od nich jenom tloušťkou prkna; narážely na uzavřená okna a štěrbinami kolem závěsů vysílaly dovnitř pršky vody, které smáčely nejbližší pryčny a vytvářely na podlaze ubikace šplíchající, rozlévající se jazyk špinavé mořské vody. A po celou tu dobu se loď vzpínala a klesala, takže trestanci prudce naráželi jeden na druhého a na vzpěry, shazovala je z horní palandy, tu jimi mrštila vzhůru na barikádu se střílnou blízko zádi, kde bylo dělo, tu je zase vrhala dopředu do koryta mezi vlnami.

Pohmožděný, rozbitý Joe se křečovitě přidržoval vzpěr své pryčny. Byl promáčený slanou vodou z blízkého okénka a úplně vyděšený nejen vlastním strachem, ale i strachem ostatních. Někteří muži sténali, jiní vřeštěli a někteří vyráželi úryvky modliteb. A skoro všichni – ať už sténali, vřeštěli, nebo se modlili – divoce zvraceli a jejich těla se křečovitě svíjela v zuřivosti moře. Byla to hrůza, o níž se těmto suchozemcům nikdy ani nesnilo. Ve Stantonově údolí přicházela smrt pomalu a za bílého dne, ne v burácející, kymácející se pasti na dně páchnoucí lodi.

Joshua se držel vzpěry vedle sebe, lhostejný k naději, lhostejný ke

strachu – kymácející se lidská kláda – a hrůzu jejich postavení si uvědomoval sotva více než ona tyč, kterou tak křečovitě svíral. Ale Joe nebyl lhotejný. Miloval život. Chtěl žít.

Mohutná vlna zasáhla *Tritón* a loď se pod tou ranou zakymácela, rozdrncela a roztrásla.

„Potápíme se!“ zavřeštěl jim do uší jakýsi hlas.

Byl to Jack Knipe, jejich cockneyský spolunocležník. Zoufale se držel Joshuy, jako by byli už smeteni do moře a vlny ho užuž unášely pryč.

„Odejdu z lodi,“ vzlykal. „Spustí čluny a odveslují.“

„Ne, to neudělají!“ křičel Joe, který se rozpomněl na přátelské, laskavé ovzduší trestaneckého plesu.

V té chvíli se bark náhle jedním svým koncem vzepjal, takže všichni tři byli vyhozeni z pryčny a vrženi mezi bijící paže a kopající nohy na podlaze. Joe se vyškrábal na nohy a z úst mu tekla krev, jak ho kdosi kopl do obličeje.

„Tak až k tomuhle jsme dospěli,“ pomyslel si chmurně. „Tak až sem to muselo dojít.“

„Pusťte nás ven! Pusťte nás ven!“ zavřeštěl jakýsi hlas u palubního průlezu.

„Pusťte nás ven!“ řvalo asi dvacet trestanců a kopalo přitom do příčky, která je poblíž zádi oddělovala od vojáků.

Další obrovská vlna zasáhla loď a Joe byl vržen stranou na vzpěru.

Od jeho pryčny se ozval nový ječivý výkřik hrůzy. Otočil hlavu. V kymácivém, zmítavém temnu neuzřel jenom spršku, ale celý mohutný vodní proud, který si razil cestu roztříštěným krytem okna.

„To je konec,“ zamumlal omámeně.

Nikdy už neuvidí Mary. Nikdy už neuvidí zelená pole.

Náhle se v něm láska k životu vzepjala jako mohutný víchr. Mary. Matka. Phoebe. Dick. Stantonova hůrka. Stíny oblaků. Lesy na úbočích. Vlnící se letní tráva. Takhle to přece nemůže skončit! Ne takhle – když je uvězněný v téhle dřevě, zachvácené mořskou nemocí.

Když doma zatékalo doškem, člověk ho vycpal hadry. Hadry!

Joe dlouhými kroky přeskočil těla mužů zápolících ve vodě na podlaze trestanecké ubikace, popadl pokrývku ze svého lůžka a ranec se svými a Joshuovými věcmi a plnou silou natlačil tento nevhledný

polštář na mohutný proud moře deroucí se dovnitř.

„Pomozte mi!“ křičel přes rameno dozadu. „Pomozte mi někdo s dalšími hadry!“

O několik dní později *Tritón*, celý potlučený, plul klidně a pokojně za lehkého severovýchodního vánku asi třicet mil západně od portugalských břehů.

„Dnes, poněvadž je neděle,“ zapsal si kapitán Clarke do svého deníku, „se v deset hodin konaly bohoslužby. Zúčastnil se jich můj oddíl v plné zbroji, posádka lodi a trestanci, kteří při této příležitosti seděli těsně vedle sebe vzadu na horní palubě. Celebroval jsem obřad a s potěšením mohu prohlásit, že jsem se nikdy nesetkal s větší pozorností věnovanou pobožnosti.“

Joe na ono nedělní ráno nikdy nezapomněl.

Blížkost smrti dodala životu pronikavou, nádhernou krásu. Hleděl na všechno kolem s radostí, vděčností a dychtivou láskou, jak je od svého dětství nepoznal. Nad ním se modře rozpínala obloha. Atlantský oceán se mírně dmul, širý a zelenavý až k samému obzoru, a lehký vánek jemně šeptal v plachtoví. Jak seděl se zkříženýma nohama vzadu na horní palubě se svým nebohým, vlhkým venkovským klarinetem v ruce, zhluboka, spokojeně si vydechl. Celý život, naplněný oblohou, sluncem a mořem, měl ještě před sebou; celá léta, kdy bude dýchat, jíst a dívat se, byla stále ještě před ním. Náhle odkudsi z obrovského kotle moře a oblohy bez země přeletěla nad palubou pěnka a na okamžik se posadila na stožárové záporny přímo před ním. Byla to docela obyčejná anglická pěnka. Joe mohl na vteřinu pohroužit oči do její měkce teplé růžové hrudi, zahlédl bílý záblesk jejích křídel, uviděl její bystré, pronikavé oko. Potom zmizela jako zelenobílá šmouha, ale mezi mořskými vzdechy lodi slyšel, jak se za velestožárovou vratiplachtou ozývá její pronikavé čírikání. Joe měl chuť nahlas se zasmát. Bylo příjemné být naživu.

Toho rána se vznesla k obloze stará, letitá slova jitřní bohoslužby. Byla pronášena zvucným vojenským hlasem přehlušujícím tiché šplouchání vln, a přece odříkávána prostě a uctivě, jak se slušelo na muže, který před chvílí pohlížel ve tvář smrti:

Ó vy blesky a mračna, žehnej vám Bůh ...

Ó veškerá ty zeleni pozemská, žehnej ti Bůh ...

Ó vy moře a záplavy, žehnej vám Bůh...

Na konci této krátké bohoslužby přiložil Joe svůj klarinet k poraněným rtům a vyloudil závěrečné tóny hymnu s větším pochopením a vyrovnaností než kdykoliv za poslední dva roky.

Později toho dne, kdy on a asi třicet dalších trestanců zůstávalo stále ještě na palubě – přivazovali si k zábradlí lodi své promočené přikrývky a košile, aby uschly –, uviděl Joe svou první velrybu. Pružný lesklý tmavý bok zvířete se zjevoval a mizel napravo od lodi a půvab jeho pohybu dodával jeho obrovitosti krásu.

„Co je to?“ zvolal Joe.

„Velryba, chlapče,“ vysvětlil mu jeden z námořníků. „Copak jsi nikdy neviděl velrybu?“

Neviděl. Proč by ji taky měl vidět? Velryby se nepovalovaly na zvlněné trávě Stantonova údolí. A nikdy předtím neviděl sviňuchy – ani delfíny nebo létající ryby. Každého dne, jak trestanecká loď uháněla k jihu, zjevovaly se jeho užaslým očím nové zázraky hlubin. Když se přiblížili k obratníku Raka a dny byly stále žhavější a žhavější, dlouhé dusivé hodiny v trestanecké ubikaci se proměnily ve stále se zhoršující děs plný nudy, mizérie a zápachu. Ale jakmile byl na palubě – po ony dvě hodiny, které byly určeny k pohybu na čerstvém vzduchu –, Joe cítil, jak mu do zad praží slunce, a s posvátnou bázní zíral na širý obzor před sebou. Pozoroval hejna tuňáků proplouvajících kolem lodi, občas zahlédl divné cizokrajné ptáky s dlouhými červenými ocasními pery, jak se mu mihli nad hlavou, a i když byl trestancem, žehnal osudu, že mu zachoval život, aby to všechno mohl spatřit.

Když se nebrala v úvahu vědná špína trestanecké ubikace, život na palubě *Tritónu* nebyl tak strašný, jak Joe předpokládal podle vyprávění odsouzců čekajících na deportaci v temžských trestaneckých lodích v Portsmouthu. Někteří z nich se tak jako jeho scvrklý spolunocležník Jack Knipe vraceli do Van Diemenovy země k odpykání druhého trestu. A ti vypravovali o mužích přivázaných k trojúhelníkovému pranýři a bičovaných do bezvědomí; o strážných, kteří bili trestance pažbami pušek do obličeje; o rvačkách na nože nebo o bitkách vybojovávaných střepinami skla, k nimž docházelo mezi odsouzcemi v děsivém polosvitu trestanecké ubikace. Vypravovali o nejrůznější brutalitě a ponížení, o

všemožném padouštví, zlovolnosti a neřesti.

„Tohle je náramně nudná plavba,“ stěžoval si Joeovi Jack Knipe měsíc poté, co vypluli z Anglie. „A víš proč?“

Joe zavrtěl hlavou.

„Protože vy venkovský balíci ste ubohá cháska bez trochy ohně a života. Ste jako ty vaše požehnaný ovce. Právě takový. V celým tom vašem hloupým stádě není ani trocha bojovnýho ducha.“

„Proč bychom měli bojovat?“

„Protože je to vaše poslední možnost. Proto.“

Stáli na hlavní palubě ve spalujícím slunečním žáru. Bylo takové vedro, že obloha i moře byly jako odbarvené. Nebylo na nich nic kromě slunce a trestanecké lodi; nebyly tu mraky; nebyli tu ptáci; nebyla tu země, skály ani jiné lodi. *Tritón* plul osamocený nezměrným, plochým, bezbarvým, prázdňým světem.

„Oni už nový bednění nepostavěj,“ zašeptal cockney Joeovi do ucha. „Jestli budem jen trochu chytrý, celá loď je naše.“

Joe pohlédl na vojáka stojícího na strážní ani ne dvacet stop od nich. Stál v pozoru, v ruce držel tasenou šavli, strnule na ně hleděl a obličej mu zaléval pot.

„Jak by se dalo bojovat holýma rukama proti šavlím?“ uvažoval Joe líně. Znovu pohlédl na obličej strážného. Byla to dobrá, poctivá tvář. Venkovský obličej. Joe viděl, že voják má opálené vrásky kolem očí – vrásky člověka uvyklého pozorně si prohlížet věci v jasném slunečním světle. A měl také mladý obličej. Voják musel být asi v jeho věku. Jak na něho Joe hleděl, rekrut náhle vyplázl koutkem úst jazyk a olízl si stružku potu stékající mu dolů po tváři. Joe se usmál. Kdysi tohle sám dělal za senoseče, když oběma rukama držel kosu. Rekrut, překvapený jeho úsměvem, se na něho rovněž usmál.

„Mohli byste znenadání přepadnout stráže,“ zašeptal Jack Knipe. „Takovejch třicet silnejch chlapíků, jako seš ty, by to dokázalo.“

Joe pohlédl do zlého drobného obličejje londýnského kapsáře a náhle pocítil trpký smutek nad sebou a hněv nad nespravedlivým osudem, jenž ho vyrval z rekrutova světa a posílá ho do vyhnanství společně s Jackem Knipem.

„A jakou úlohu sehraješ při tom ty, Jacku?“ zeptal se tiše.

Cockney se zašklebil bezzubým úsměvem.

„Já nemám tvou sílu, Joe. Já nemám tvou sílu, chlapče.“

Joe pohlédl přes mužikovu hlavu na nezměrný kotel moře a oblohy.

„Ale jistě umíš řídit loď, Jacku,“ pokračoval. „To pro nás přece uděláš. Naučíš nás, jak zacházet s plachtami a jak najít správný kurs a vydat se správným směrem.“

„To sem neřek, Joe,“ pravil cockney nervózně.

„Tak o co ti vlastně jde, Jacku?“ zeptal se ho s hořkým opovržením Joe. „Chtěl bys nás přimět, abychom se vzbouřili a aby nás potom bičovali a pověsili? To bys chtěl? Aby se zbabělec jako ty mohl na to dívat?“

„To sem přece neřek, Joe,“ zavřeštěl mužík. „To sem přece neřek.“

Joe se od něho s nechutí odvrátil, odešel k zábradlí, hleděl dolů do moře a rozladěn pozoroval, jak se voda čeří a s vířením odplývá, když se loď zařezává do vln. Zatoužil po tom, aby se z hlubin vynořila nějaká čistá, svobodná a statečná ryba a podívala se na něho.

Zatímco Joe vztahoval ruce k životu, Joshua Black chtěl zemřít. Odmítal jíst.

„Ale to je přece maso!“ protestoval Joe, když mu přinesl jeho dávku z menážního kotle. „Je to dobré maso, Joshi.“

Od té doby, co přišli na palubu, jedli lépe než kdykoliv předtím.

Každý den měli solené hovězí nebo vepřové, hrachovou polévku a octovou nebo citrónovou šťávu, aby nedostali kurděje, a každé ráno lodní suchar a misku ovesné kaše, a tu a tam dokonce i čaj s cukrem a máslo. Když si Joe vzpomněl na strašný hlad ve Stantonově údolí v zimě v devětadvacátém roce, měl na Joshuu zlost, že odmítá takové dobré potraviny.

„Je to jídlo, Joshi! Dobré jídlo.“

Ale Joshua se obrátil obličejem ke stěně.

„Je to přece to, za co jsme bojovali!“ vykřikl Joe zlostně. „Je to přece jídlo! Nemůžeš ho teď odmítat.“

Popadl svého přítele za rameno a otočil ho tváří k sobě. Joshua k němu vzhlédl mdlýma, neprotestujícíma očima.

„Nemám chuť na jídlo, Joe,“ odušil unaveně. „Nemám vůbec chuť na jídlo.“

Když se *Tritón* blížil k rovníku a trestanecká ubikace se proměnila ve

žhoucí peklo a všichni leželi na lůžkách, neboť jim bylo příliš velké horko, než aby se pohybovali, příliš velké horko, než aby přemýšleli, Joshua začal odmítat dokonce i svůj sporý příděl vlahé vody.

„Musíš pít, Joshuo!“ zasykl mu Joe do ucha. „Musíš, Joshi! Musíš!“

Joe byl sám tak vyprahlý, že toužil vypít nejen svůj vlastní, ale i Joshuův příděl. Přidržel koflík k naběhlým ústům přítele.

„Pij, Joshi! Umřeš, jestli nebudeš pít.“

Nakonec Joshua zaťal zuby a vzácná voda se mu vylila na kazajku – a Joe si uvědomil, že umřít, to je právě to, co si Joshua přál.

Pozdě odpoledne upadl Joshua do strnulé ochablosti, z níž ho Joe nedovedl již zburcovat.

Příštího dne, bylo to 15. května, kapitán Clarke zapsal do svého deníku: „0° 34' severní šířky, 23° 37' západní délky. Kurs jihozápadní. V 10 hodin dopoledne jsem sloužil služby boží. V 8 hodin večer jsme překročili rovník. Dnes odpoledne mě doktor Logan požádal, abych s ním šel do nemocnice navštívit jednoho jeho pacienta, Joshuu Blacka, který od doby, kdy vstoupil na loď, je ve stavu takřka netečné ochablosti. Toto je jeho příběh: Byl odsouzen k sedmi letům deportace, poněvadž vedl zemědělské dělníky se Stantonského sv. Judy. Protože se při bouřích choval umírněně, doufal, že bude odsouzen jen do vězení, nikoliv do vyhnanství. Zanechal v Anglii mladou ženu a dvě malé děti. Doktor říká, že ho nic nemůže vyburcovat a že ponenáhlu umírá v důsledku zlomeného ducha.“

Příští den, když teploměr vzadu na horní palubě ukazoval 90° F, kapitán Clarke zapsal: „Trestanci Joshuovi Blackovi se daří hůře. Pečuje o něho jakýsi mladík s upřímnou tváří, který pochází z téže vesnice. Rád bych ho měl ve svém oddílu. Ve svém neštěstí se chová výborně a s odvahou.“

Když Joe klečel vedle Joshuy u nemocničního lůžka, ždímal oblady a dával mu je na čelo, zamyšleně hleděl na přítelův velký nos a hluboké vrásky kolem úst a ostře řezanou bradu – těžká stravující choroba to všechno ještě zostřila a zvýraznila – a přemítal o záhadách osudu, který je oba odloučil od všeho, co znali ve Stantonu, a uvrhl je společně sem na odporně špinavou trestaneckou loď uprostřed Atlantského oceánu. Neboť Joe Joshuu sotva znal. Joshua byl již starší člověk; byl o dvanáct let starší než Joe; patřil k jiné generaci. Dvořil se Bess v době, kdy Joe a

Mary lezli po stromech a hašteřili se a smáli nad spadánými kaštaný, bukvicemi a drobnými červenými jablíčky, která z farního stromu spadla za zeď do vysoké trávy na hřbitově. Vždyť Joshua byl tak starý, že si pamatoval, jak se kostelní zvon ve Stantonském sv. Judovi rozezněl při národním smutku za lorda Nelsona. Byl tak starý, že po bitvě u Waterloo jedl na oslavu vítězství hovězí a švestkový pudink ve Stantonském zámku. Měl celou dlouhou minulost, o níž Joe vůbec nic nevěděl.

„Podařilo se ti ho zburcovat, chlapče?“ zeptal se laskavý skotský lodní lékař.

Joe zavrtěl hlavou.

A oba se společně zadívali na unavený, bezútešný obličej umírajícího muže.

„Řekl bys, že to byl vášnivý člověk? Nebo člověk, který se příliš zabýval přemýšlením?“

Joe znovu zavrtěl hlavou.

Pamatoval se, jak se Joshua choval v kostele. Nebyl to žádný zpěvák, ale přesto zpíval – hlasitě a falešně. A dunivě pronášel odpovědi při bohoslužbách. Byl solidní – spolehlivý – sebejistý. Při kázání pokaždé zavřel oči a usnul. Každý všední den byl vždy první na cestě do Stantonského Hurstbournu. Lidé určovali čas podle toho, jak přicházel a odcházel, a přizpůsobovali se i jeho názorům. Byl v Údolí příslovečně známý tvrdou prací. Tvrdou prací a zdravým rozumem.

„Ne, pane,“ odvětil Joe pomalu. „Byl to dobrý člověk. Tichý člověk. Všichni jsme si ho doma vážili.“

„Skutečně? Tak tomu tedy bylo?“ zamumlal doktor Logan svým smutným, laskavým, hlubokým skotským hlasem.

Po dva spalující bezdeché dny a po tři tiché dusivé noci ležel Joshua ve snu umírání a po celou tu dobu setrval Joe u jeho lůžka, omýval mu čelo, krk i hrud' a ovíval ho v těžkém vůkolním vzduchu. Díval se na jeho šednoucí neoholenou tvář, až znal každý její rys i odstín. Zavřel oči a v duchu ji viděl, pak oči otevřel a hleděl na Joshuu znovu. Neboť Joshua, to bylo vše, co mu zůstalo z domova. A světlo života se z něho rychle vytrácelo. Joshua ho opouštěl. Joe si vybavoval všechno, co se přihodilo za posledních šest měsíců: Joshuova moudrá slova ve stodole doma tehdy večer; Joshuu, jak stál vzpřímený, pevný a klidný na

schůdku u dveří pana Batemana; Joshuu, jak se chmurně tyčil ve farské kuchyni; Joshuu chrlícího opovržením na rozzuřené mlatce na statku pana Norrise. A pak viděl Joshuu ve vězení; viděl ho v soudní síni. Všude byl silný, rozvázný a statečný.

A přece teď odcházel z života bez boje.

„Joshi! Joshi!“ vykřikl v úzkosti a uchopil přítele za ramena. „Neumírej, Joshi, není to tak zlé! Ještě je naděje, Joshi! Je naděje! Stojíš za to, pokračovat v cestě.“

Joshua se pomalu probral ze svého snu, jako někdo, kdo vylézá z hluboké studně.

Nejspíš si myslel, že mu Joe nabízí jídlo.

„Dej ho Bess, Joe,“ zašeptal. „Dej ho Bess.“

Třetího dne ráno upadl Joe do vyčerpané dřímoty, a když se probudil, shledal, že nad ním stojí doktor Logan.

„Odešel, chlapče,“ pravil doktor pomalu. „Tvůj přítel umřel.“

Joe pohlédl vzhůru do lékařova letitého obličeje a přikývl. Věděl, že jinak to dopadnout nemohlo.

„A budu potřebovat tvou pomoc, abychom ho připravili do hrobu.“

Joe udělal, oč ho lékař žádal. Pomohl zabalit Joshuu do pokrývky a ovázal mu hrud' a nohy provazem.

Ale když do ložnice vstoupil námořník s párem okovů na nohy a začal je upevňovat k provazům, Joe vybuchl v trpký odpor.

„Nemůžete jim přece dovolit, aby udělali tohle, pane!“ zvolal, bez sebe rozhořčením. „Ne okovy! Žádné okovy! Je přece mrtvý, pane! Nemůžete ho odtud poslat jako otroka.“

Doktor Logan vzal Joea za ramena.

„Musíme ho pohřbit do moře, chlapče. Musíš pochopit, že je třeba jeho tělo nějak zatížit.“

„Ale ne okovy!“ Joe skoro plakal.

Doktor se mu upřeně zahleděl do obličeje a pak se laskavě usmál.

„Ale Joe, chlapče, nevezme si přece okovy s sebou tam, kam odchází. To přece víš. Ty zůstanou na mořském dně. Pan Black přece nepředstoupí před svatého Petra v okovech.“

A tak za pohřebního obřadu, který řízně přečetl kapitán kavalérie, spustili Joshuu do moře asi dvě stě mil od břehů Jižní Ameriky a pět tisíc mil od domova.

BEZ DOPROVODU BUBNŮ

Joe byl nyní osamělý jako nikdy předtím v celém svém životě. Neměl nikoho, ke komu by vzhlížel, ani nikoho, koho by ochraňoval. Jeho otec, Mary, Dick, jeho matka, Phoebe, Joshua – všichni byli pryč. Tytam byly všechny známé obličejy ze Stantonova údolí. Každé ráno, když vylezl z páchnoucí slabě osvětlené trestanecké ubikace a zamžoural oslněnými očima na další prázdnou poušť moře a oblohy, znovu pocítil svou osamělost. Ve svém zoufalství se ještě hlouběji, než bylo třeba, nořil do bědného, stísněného života kolem sebe. Nevšímal si buňňáků létajících mu nad hlavou ani osamělého velkého albatrosa nad hlavním stožářem, ale drhl své šaty i palubu, jedl, pil, smál se a hádal se se svými spoluvězni a hrál v kostky o malé žďibce masa, zpíval, křičel a klel. Avšak na sklonku dne nemohl uniknout vědomí, že on, Joe Hinton, jenž kdysi býval krmičem u sedláka Batemana, je vydán napospas obrovskému nezmapovanému světu a že poníženi a hrůzy Van Diemenovy země se rýsují v jeho mysli stále blíže a zřetelněji.

O to se postaral Jack Knipe. Když loď překročila obratník Kozoroha a mraky plynuly přes slunce, zatímco větry, teď už studenější, vzdouvaly vlny v mohutné valící se kopce šedé vody, malý cockneyský kapsář pozbyl svůj úsměv.

„Tys ještě houby viděl, Joe,“ zašeptal nešťastně v bezpečí jejich pryčny. „Ty parchanti tam, kam jedem, tě nechaj zmrskat třeba jen za to, jak se koukáš.“

„Ale to přece nemůžou udělat!“ namítal Joe. „Nedává to žádný smysl.“

„Nic nedává smysl. Ani jejich stromy, ani jejich ptáci, ani jejich zvířata. A když se na ně třebas jenom křivě podíváš, pošlou tě k soudci, aby tě dal zmrskat. Je to věrná pravda, Joe.“

A z nočních hrůz Jacka Knipea, jež mužík prožíval ke konci cesty, se vynořovaly ještě strašnější příběhy o krutých pánech a šlapacích

mlýnech, o pracovních čtách trestanců spoutaných řetězy a o pekle, o němž se jen šeptalo – pekle kárného tábora v přístavu Macquarie –, a neméně děsivé vyprávění o opilství, násilnostech, krádežích a lhaní mezi trestanci samými. Joe poslouchal a snažil se vystrašenému mužíkovi nevěřit, „Člověk nemá naději,“ pravil Jack Knipe. „Žádný trestanec nemá naději, jakmile na tom ostrově vystoupí z lodi.“

„Ale ty ses přece jen zase dostal domů,“ namítl Joe. „Jak se to stalo? Proč ti dali tak brzo milost? Kdes vzal peníze na zpáteční cestu?“

Pokradmé noční hovory znovu a znovu ztroskotaly na této otázce. Jak to, že kapsáře poslali zpátky do Anglie jako volného, svobodného člověka? A noc co noc Jack Knipe odpovídal na tuto otázku vyhýbavě. Stávaj se někdy věci..., nadhazoval neurčitě. Jeden má někdy štěstí. Okolnosti tomu občas přejou, člověk dostane někdy příležitost.

„Ale cos *udělal*?“ vyptával se ho Joe, jemuž to všechno zůstávalo záhadou. „Cos *udělal*, abys dostal takovou příležitost?“

Chtěl to vědět kvůli sobě; kvůli Mary; kvůli Dickovi. Mary žila v onom přízračném světě již plných šestnáct měsíců. Otrásl se, když si na to pomyslel. Po dlouhé roky to bude Dickův i jeho svět. Jak by se mohli odtamtud dostat? Jaké bylo kapsářovo tajemství? Jakým způsobem by se jim mohlo podařit, aby jim všem dali milost a poslali je domů?

Tato otázka však zůstávala stále nezodpovězena, když o šest týdnů později, čtrnáct tisíc mil od domova, se na obzoru přímo před nimi zjevila dlouhá šedá šerpa mlhy.

„Země!“ zvolal jeden námořník.

„Ano, ano,“ zasmál se doktor Logan a z plných plic se nadechl. „Můj nos ji už také docela dobře cítí.“

Joe hleděl jako očarováný na sílící čáru před sebou a rovněž se nadechl.

Ve vůni moře byl velmi slabounce cítit pach spalovaného dřeva, tlející vegetace, siličnatého listí a vlhké hlíny. Byla to země. Země – po tisících a tisících mil pustého, prázdného, lhostejného moře. Přece se mu však zdálo, že sladká vůně pevniny lhala ve svém příslibu lepších věcí, neboť o pět hodin později se *Tritón* plavil šest mil k jižnímu břehu jihozápadního mysu Van Diemenovy země podél hornatého, nevlídného pobřeží vysokých, odpudivých útesů. Joe hleděl na pochmurné, jakoby

opancěrované břehy s mohutným pěnivým příbojem tříštícím se vysoko na pobřežních skálách a s klesajícím srdcem si uvědomil, že tady je skutečně vězení – obrovské, nelítostné vězení vytvořené nikoliv člověkem, ale přírodou samou. Napříč průlivem, který se před nimi otvíral, se táhl dlouhý val útesů a přes ně burácely obrovské pěnivě se lámající vlny. Bylo 2. srpna. V tomto podivném světě protinožců bylo období zimy. Nízko nad hlavou jim visely šedé zimní mraky a daleko vzadu zimní slunce zvolna zapadalo do chladného, neveselého jižního oceánu a zruměnilo cestu, kterou *Tritón* připlul.

Druhého dne ráno se Joeovým udiveným očím zjevil příjemnější pohled na Van Diemenovu zemi. Loď ležela ve velikém zálivu ze všech stran chráněném pevninou a na všech stranách splývaly k vodě svahy nádherně zvlněných lesnatých kopců. Třebaže byla zima, stromy byly obaleny listím a kopce se hřeben za hřebenem šedo zeleně, stříbrně a modravě vypínaly k bledé zimní obloze. Z této širé lesní krajiny vyrůstala na západě nádherná hora s čepičkou sněhu – vhodná stráž, aby hlídala tuto vzdálenou, tichou zemi.

Doktor Logan a kapitán kavaleristického oddílu byli udiveni stejně jako Joe.

„Člověče, vždyť tohle je hezčí než Loch Lomond!“ zvolal skotský lékař.

„V životě jsem neviděl nic krásnějšího,“ prohlásil kapitán Clarke.

Na palubu *Tritónu* vstoupil lodivod, aby je dovedl vzhůru po řece Derwent do Hobartu. Byl to veselý růžolící chlapík, který se chlubil, kolik má půdy na ostrovech v tomto velikém chráněném zálivu a jaké bohatství se v těchto končinách dá získat lovem velryb.

„Vida, tamhle je zrovna jedna!“ zvolal o hodinu později. „Tamhle je velryba! A tam je další!“

V nestálých zásvitech slunečního světla uviděl Joe mohutná zvířata ležící takřka na povrchu vody.

„Tamhle už zapalují ohně pro velrybáře!“

Na obou březích širé řeky se objevily dva maličké ostny světla, což bylo znamení pro lovce velryb, aby na svých člunech vypluli.

Postupně, jak se trojstěžník plavil vzhůru po řece Derwent, Joeovi se zlepšovala nálada. Vždyť tohle nebyla žádná pustá, neobydlená země. Míjeli mýtiny v řídkém lese a malé statky ležící uprostřed šťavnatých luk a úrodných polí a obklopené zahradami a sady. Viděl stohy sena a obilí a kohosi, kdo přikládal na oheň zelenající se větve. Až na cizokrajné stromy a obrovskou horu a širokou řeku to byla Anglie v únoru. Na světle stříbřitém úbočí uviděl Joe ovce, na blatech se pásly krávy. Spatřil dvě anglické děti, jak jedou na koních po nerovné cestě, a za nimi klusal na koni sluha. Snad v této cizí, a přece tak známé zemi, říkal si Joe, musí mít trochu naděje, třebaže je trestancem?

Bude pilně pracovat, poslouchat svého pána a dosáhne svobody. Najde Mary a Dicka a všichni tři budou pracovat dnem i nocí a obdělávat půdu a vystaví si domek.

K Joeovi přistoupil jeho zlý duch a postavil se u zábradlí vedle něho.

„Tohle je buš,“ pravil cockney a ukazoval na okolní lesnaté kopce. „Buš, to je strašný místo, Joe! Kromě popadanejších stromů a ještěrek a slimáků tam nic není. Není tam nic, co by člověk moh jíst, když je na útěku.“

„Ale já nechci utéct, Jacku,“ prohlásil Joe důrazně. „Chci pracovat a potom žít v malém domku, jako je tenhle.“

Ukázal na malý obílený domek při okraji vody; stál na oploceném pozemku, na němž bylo vysázeno několik jabloní.

Jack Knipe se trpce, nešťastně zasmál.

„Nevíš, co povídáš, Joe. Ta práce je nad lidský síly. Dřív než tě tam nechaj pracovat za peníze, seš čtyry roky tažný zvíře. Tažný zvíře – to a nic jinýho.“

Když se smrákalo, konec jejich cesty byl již na dohled. Vlevo na břehu řeky ležel před nimi Hobart, nízké, nepravidelně vystavěné městečko, a za ním se vysoko k obloze vypínal Mount Wellington a jeho sněžný, bílý vrchol objímalo zapadající slunce. V šest hodin odpoledne *Tritón* zakotvil ve vzdálenosti tří kabelů od vládní budovy. Bylo 4. srpna 1831 a od té doby, co vypluli od Spitheadu, uplynulo sto dvanáct dní. Joe stál s muži z Micheldeveru, Headley a Selbournu a hleděl na obrovskou horu, rudnoucí oblohu, temné lesnaté kopce a zchátralé městečko. Dopluhi na konec světa. Co je čekalo v této temnici se zemi hor, stromů a údolních farem?

Ještě po celých pět dní se neměli dozvědět, co jim chystá budoucnost, neboť trestaneckou loď musely nejdříve prohlédnout přístavní úřady. Doktor Logan musel podat zprávu o zdravotním stavu trestanců a posádky a trestance jednoho po druhém vyslychali, jakého zločinu se v Anglii dopustili a jaké je jejich řemeslo či zaměstnání.

„Tak vy jste tedy požadoval vyšší mzdu – takhle je to!“ vyštěkl na Joea vězeňský úředník úsečným vojenským hlasem.

„Ano, pane,“ odpověděl Joe.

„No, tady nemůže dojít k žádnému takovému nesmyslu,“ zaskřípěl úředníkův hlas. „Nebudete totiž dostávat vůbec žádnou mzdu.“

Joe, vysoký a širokoplecí, stál v lodní kajutě; když k němu úředník vzhlédl, povšiml si jeho upřímného obličejce a silných údů. Při stravě, kterou trestanci dostávali, Joe přibral náležitě na váze, a třebaže byl ochablý a bledý z nedostatku pohybu a z dlouhého pobytu v trestanecké ubikaci, přece bylo zřejmé, že z něho jednou bude pěkný, statný chlapík.

„Tady v naší kolonii potřebujeme chlapy k dobytku, orače, drvoštěpy, stavební dělníky a tesaře,“ pravil úsečný úředník. „Pracujte pilně, a jestli máte trochu rozumu, vysloužíte si svobodu.“

Potom pokynul na znamení, že Joe může odejít.

Čtvrtého dne jim vydali nové uniformy z hrubé šedé látky a šedé čepice se štítkem. Poněvadž byl teď uzavřen v trestanecké ubikaci, Joe pozoroval otevřeným okénkem, jak oddíl mladých rekrutů-kavaleristů

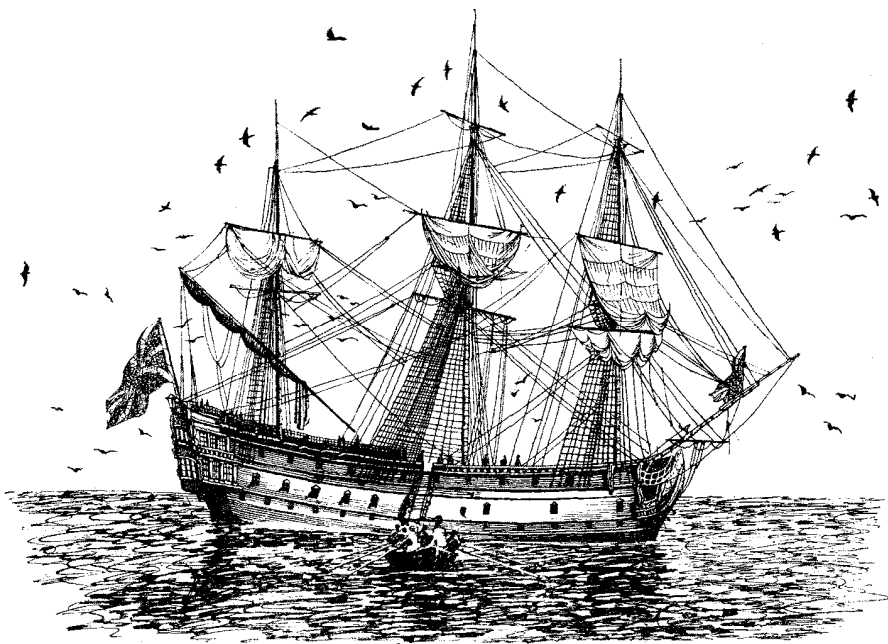
opouští loď a odjíždí na veslicích směrem k městu. Přes vodu se k Joeovi neslo vytrubování vojenské kapely a víření bubnů. Viděl řadu červenokabátníků seřazených na přístavní hrázi, jak hrají kapitánu Clarkovi a jeho oddílu na uvítanou.

Žádné víření bubnů však příštího rána nevívalo do Hobartu Joea a jeho druhy – zemědělské dělníky z Hampshiru. V tichosti je převezli přes klidnou vodu, s vojenskou přesností je seřadili na městské přístavní hrázi a potom museli pochodovat mezi dvěma řadami strážníků nedávno vystavěnou osadou do věznice. Příjezd trestanců tu byl tak běžný, že se jen málokdo z mužů nebo z žen, kteří šli po ulici, za nimi ohlédl.

Joe doufal, že se v Hobartu doslechne něco o Dickovi. A když ho odváděli do věznice, pokradmo občas pohlédl stranou na ženy chodící mezi domy, jestli snad neuvidí povědomou hlavu s kaštanovými vlasy a Marin smějící se pozvednutý obličej. Ale to všechno byly jen plané, hloupé naděje. Nebylo důvodu, proč by dva lidé, které ve Van Diemenově zemi miloval nejvíce, měli na něho čekat u řeky. Byli to trestanci jako on sám. Tato širá země se skalnatými rozeklanými kopci a chmurnými stále zelenými stromy je pohltila. Byli kdesi hluboko ve vnitrozemí na nějaké náhorní farmě nebo na nějakém statku poblíž řeky – na jednom z těch, kolem nichž se plavil při své cestě vzhůru po řece Derwent. Kdo ví, co je oba potkalo. Jediné, co se mohl dozvědět od trestanců, kteří dosud zůstali ve věznici, bylo, že na *Dryádě* došlo k nějakým nesnázím a že jen třetina jejich trestanců byla přidělena do služeb osadníkům. Ostatní – ti, kdo tyto nesnáze způsobili – se dostali k silničnímu oddílu, aby dokončili cesty a most na silnici na sever k New Norfolk.

„Kéž by Dick byl mezi těmi, které přidělili osadníkům,“ pomyslel si Joe nešťastně. Dick by nikdy nesnesl brutalitu kárných oddílů, kde trestanci byli v řetězech, ani dozorce s bičem. Dohnalo by ho to k šílenství.

O čtyři dny později Joea a jeho spoluvězně z *Tritónu* seřadili do osmi řad na věžeňském dvoře. Svůj rezervní erární oděv měli v hrubém pytlí u nohou, ruce připážené k tělu a oči upírali přímo před sebe. Vrchní věžeňský dozorce procházel řadami a tu a tam narovnal některému vězni čepici, zavrčel na jiného, protože měl rozepnutý knoflík, nebo zařval na třetího, protože ten se otočil, aby něco řekl svému příteli, jenž stál v řadě

za ním. Bylo to, jako by všichni sloužili v armádě. Přímo před řadami trestanců se táhlo nízké pódium a vedle něho stál po obou stranách hlouček vládních úředníků, osadníků a obchodníků, kteří chtěli získat čeládku. Joe na ně hleděl s klesajícím srdcem, neboť osadníci si jeho i jeho druhy prohlíželi pozorně s profesionální odborností. Na jednoho vězně si ukazovali, protože byl mladý a zřejmě i silný, a jiného zase odmítali, protože měl levou nohu vtočenou dovnitř. Bylo zcela jasné, že posuzují, nakolik jim trestanci mohou být užiteční na jejich farmách. Joe si náhle uvědomil, jaké asi pocity musí mít kuň nebo kráva v ohradě ve Stantonském Hurstbournu o tarmarku. Věžňové byli oceňováni podle síly svalů. Dva farmáři na okraji skupiny odbornicky hleděli na Joea a navzájem si sdělovali, k jakým závěrům došli. Joeovi se z ponížení dělalo až nevolno, ale bylo mu špatně i z toho, že si dříve myslel, že jeho příchod do trestanecké kolonie dopadne lépe. Oba farmáři se nezajímali o Joea jako o člověka. Posuzovali pouze svaly jeho paží a pravděpodobnou sílu jeho širokých ramen. Jack Knipe měl pravdu. Pro tyto kolonisty, kteří tu čekali na přiděl čeládky, on a všichni ostatní nešťastní zemědělní dělníci z jižní Anglie nebyli nic jiného než užitečná

zvířata.

Náhle se osadníci odmlčeli a stáli tam v uctivém, pozorném postoji vyjadřujícím takřka posvátnou hrůzu. Společně se svým pobočníkem, oblečeným v nachovou vojenskou uniformu, s vrchním policejním soudcem, s doktorem Loganem, vrchním lodním lékařem na *Tritónu*, s námořním kapitánem Brownem a kapitánem Clarkem vstoupil na vězeňský dvůr guvernér Van Diemenovy země. Jakmile všichni zaujali svá místa, guvernér postoupil vpřed a přísnýma, chladnýma, neusměvavýma očima pomalu přejížděl každou z osmi řad trestanců. Když jeho studený pohled padl na Joea, chlapec měl pocit, jako by mu ledově modrý světelný paprsek na vteřinu pronikl až do nejzazších, nejtajnějších koutů jeho bytosti.

Plukovník George Arthur, proslulý guvernér Van Diemenovy země, vládl kolonii despotickou mocí. Osadníky i kupce podroboval své vůli stejně nelítostně, jako trestal zahálčivé, opilé nebo vzpurné trestance. Byl schopný a spravedlivý a vyznačoval se velkou osobní poctivostí. Avšak ve své snaze o spravedlnost byl ochoten využívat podplácení, najímat si špehy a uplatňovat tyranskou moc. Vězně, kteří mu na své druhy donášeli, odměňoval tím, že jim štědře, ochotně uděloval milost, a v některých případech jim dokonce umožnil, aby se bezplatně vrátili domů – jako třeba Jacku Knipeovi. Byl to člověk se *systemem*. A tímto *systemem* chtěl změnit zahálčivou, opilou, zkaženou osadu ve vzkvétající, úctyhodnou kolonii, jež bude ke cti Anglii a celému impériu.

O těchto věcech Joe nevěděl. Viděl jen pánovitěho muže oblečeného v černý frakový kabát upnutý až ke krku, ve vojenské kalhoty s rudými lampasy a v černý vysoký kastor s bílou bambulkou na dýnku. Kolem pasu měl guvernér černý opasek, na němž mu visel mečík ve třípytivé pochvě. Zpola voják, zpola správní úředník, byl obrazem nesporné, nepochybné moci a nepopiratelného, nesporného práva. Obličej měl energický, upjatý a hubený. Jeho tmavé oči pronikavě hleděly zpod zamračeného obočí. Nos měl vysoký a úzký a jeho ústa i brada byly pevné a rezolutní. Celkem vzato, byl jeho zjev korektní, pánovitý a nepřijemně odstrašující. Joe často stál v posvátné bázni před výše postavenými osobami. Když byl ještě malým chlapcem ve Stantonském sv. Judovi, bál se majitele panství. Ve Winchesteru byl vystrašený ze tří

soudců zvláštního tribunálu. Ale všichni tito mocní doma v Anglii nebyli nic ve srovnání s guvernérem Van Diemenovy země. Plukovník Arthur vypadal jako člověk velice inteligentní, velice odvážný a velice pyšný. A také jako člověk bez srdce.

„Muži, vězňové koruny!“ pravil svým úsečným, drsným způsobem. „Byli jste sem posláni, abyste v pokání modlitbami a těžkou prací odčinili zločiny, jichž jste se dopustili doma v Anglii. Toto je nová země a vy vstoupíte do nového života. Budete-li pracovat pilně a své pány poslouchat horlivě, bude vám trest cestou milosti zmírněn a doba nucených prací zkrácena. Bude vám dovoleno, abyste pracovali k vlastnímu zisku a prospěchu, a posléze získáte svobodu.“

Plukovník Arthur se na chvíli odmlčel a pátravě přejížděl temnými, pronikavými očima řady trestanců.

„Budete-li však zahálčiví, nestoulní a neposlušní,“ pokračoval, „a budete-li se oddávat opilství, lhaní, krádežím nebo propůjčíte-li se k násilným skutkům – pak moji soudci mají příkázáno vás soudit a odsoudit do šlapacího mlýna, na trojúhelníkový pranýř, k zařazení do silničního oddílu, do oddílu vězňů spoutaných řetězy nebo – a to je nápravný prostředek poslední a nejstrašnější – do mého nového trestného tábora v Porth Arthuru. A posléze nezapomeňte, že v této kolonii máme i šibenici. A když je třeba, také jí užíváme.“

Znovu se odmlčel, aby si trestanci mohli uvědomit plný význam jeho slov a dobře si je vštípili v mysl.

„Máte možnost volby,“ pravil na závěr. „Můžete volit mezi cestou vzhůru, po níž budete v modlitbě, pokání a těžké práci vystupovat ke svobodě, a cestou k hlubinám ponížení, muk a běd, po níž budete klesat strhávání svou pošetilostí, bezbožností a neřestí.“

Na okamžik se otočil k doktoru Loganovi a pak znovu pohlédl na řady čekajících mužů.

„Vrchní lékař z vaší lodi mi podal uspokojujivé hlášení jak o vašem zdravotním stavu, tak i o vašem chování během plavby. Jste tudíž zařazení do druhé třídy trestanců odpykávajících si trest a budete ihned přiděleni svým pánům.“

Joe si oddychl, ne zrovna úlevou, ale spíše rezignací. Věděl teď, na čem je. Každý trestanec, který se plavil na *Tritónu*, věděl, jakou má před sebou volbu. Zbývalo už jen zjistit, k jakému pánovi se dostane. Bude

spravedlivý? Poctivý? Laskavý? Bude to člověk, k němuž je možno mít úctu, jako ji Joe měl k panu Batemanovi? Nebo to bude surovec – nějaký další pan Norris? Joe si obličej čekajících osadníků prohlížel s obnovenou úzkostí.

Guvernér vyzval vrchního dozorce, aby přečetl směrnice pro přidělování čeledi. Mělo se tím zajistit, aby si osadníci uvědomili i svůj díl povinností, které mají podle příslušné úmluvy. Vrchní dozorce se obrátil ke skupině kolonistů shromážděných kolem pódia a vyštěkával následující pokyny:

„Deset a půl libry masa týdně; deset a půl libry mouky; sedm uncí cukru; tři a půl unce mýdla; dvě unce soli; čaj jenom jako odměnu za dobře vykonávanou službu. Oděv, který je pán povinen poskytnout: ročně dva obleky z vlněné látky, tři páry vysokých bot, jeden klobouk nebo látkovou čepici.“

Deset a půl libry masa týdně!

Joe sotva věřil svým uším. Libru a půl na den! To bylo víc, než o čem kdy v Anglii snil, že by mohl sníst. Tolik masa snad nesní ani nějaký hrabě, soudce nebo sám sir Hugh Freebourne?

A pak se ho zmocnila z toho všeho hořkost. To, co udělali oné neblahé noci loňského listopadu doma ve Stantonově údolí on, Joshua a jeho bratři a Sam Mellett a všichni ostatní, udělali proto, že měli hlad; proto, že se svými rodinami hladověli už příliš dlouho. A za to byli uvězněni, zneuctěni, odtrženi od svých domovů, spoutáni řetězy a posláni na nejzazší konec světa, kde jako opovrhovaní, ubozí trestanci mají teď dostávat – dalo by se říci, že na základě svého práva – nejen jídlo, o které žádali ve Stantonově údolí, ale mnohem víc – desetkrát víc, než o čem se jim kdy snilo.

Pak nadešla obávaná chvíle přidělování. Vrchní dozorce předčítal ze seznamu čísla a jména trestanců a jména osadníků, jimž byli trestanci přiděleni. Joe měl absurdní nové číslo, o hodně vyšší než osmnáct tisíc, a srdce mu pod hrubým šedým kabátem prudce tlouklo, když čekal, až na něho dojde.

„Číslo 18 764, Jack Knipe – panu Sylvestrovi!“

Joe se díval, jak malý cockney odchází k tlustému kupci.

„Číslo 18 765, William Prior, a číslo 18 766, John Snow – majoru Rendellovi!“

Dva muži ze Selbournu přešli k vysokému opálenému, vojensky vyhlížejícímu muži, který byl před chvílí hluboko pohroužen v rozmluvu s kapitánem Clarkem. Měl upřímnou, rozumnou tvář a své nové čeledíny přivítal slušným, laskavým pokývnutím hlavy. Joe si přál, aby majoru Rendellovi bylo připadlo jeho číslo.

„Číslo 18 768 ...“

„Číslo 18 769 ...“

Třebaže bylo na vězeňském dvoře zima, Joe cítil, jak mu po čele stéká pot. Již jen tři čísla, a bude na řadě!

„Číslo 18 770 ...“

„Číslo 18 771 ...“

„Číslo 18 772, Joe Hinton – panu Hicksovi.“

Joe kráčel přes vězeňský dvůr k malému chlapíkovi, jenž byl oblečen ve svůj zjevně nejlepší oděv. Byl to malý, podsaditý muž, a přestože měl obličej i ruce ošlehané počasím, vypadal podivně z formy. Pod očima měl váčky, nos trudovitý, s drobnými žilkami, jež se mu táhly po hřbetu nosu až do skvrnitých tváří, a pod černým knírkem mu uslintaně, nemohoucně visela brada. Joeovi náhle připomněl krtkaře Enocha Mudge, vystrojeného do kostela.

Mužík si ho prohlédl od paty až k hlavě, a zřejmě byl spokojen s tím, co viděl.

„Kravák?“ vyštěkl.

„Doma jsem krmil prasata a krávy, pane Hicksi.“

„A co ovce? Vyznáš se trochu v ovčích? Jsme právě uprostřed bahnění.“

„Můj otec byl ovčák,“ odpověděl Joe poněkud nejistě.

„Dovedeš porážet stromy? Oplocovat? Kopat strouhy? Řezat prkna? Lámat kámen?“

Joe zavrtěl hlavou.

„Nikdy jsem to nedělal, pane Hicksi. Ale vynasnažím se ze všech sil.“

„To bych ti taky setsakra radil,“ zarafal pan Hicks.

Rychle se otočil na podpatku.

„Pojď se mnou!“

Joe se dotkl rukou čepice na pozdrav doktoru Loganovi a kapitánu Clarkovi, kteří přihlíželi. Bylo to němé rozloučení a také poděkování

dvěma lidem, kteří k němu od té doby, co opustil Anglii, byli trochu laskaví. Nikdy nezapomene na trestanecký ples na palubě *Tritónu* ani na to, jak kapitán energicky, nekněžsky sloužil v neděli ranní bohoslužby. Tehdy jeho rázný, mužný hlas byl jediným lidským zvukem na obrovské prostře šplouchajícího moře a vzdychajících plachet. Nikdy také nezapomene, jak byl doktor Logan laskavý k Joshuovi v posledních chvílích jeho života, ani na jeho prostá slova účasti, která pronesl k němu samému.

„Pospěš si, Hintone!“ pravil jeho nový pán skřípavým hlasem. „Tady ve Van Diemenově zemi nemaříme čas lelkováním.“

Za čtrnáct dní měl *Tritón* vyplout do Sydney a pak pokračovat na cestě do Kalkaty, a s ním měl odplout jak kapitán Clarke, aby se v Cawnpore, tisíc mil vzhůru po řece Gangu, připojil ke svému pluku, tak i doktor Logan, který mílí za mílí popluje po dmoucím se nekonečném moři domů do vlasti. Když je Joe zanechal zabrané v rozhovoru na věžeňském dvoře, náhle se ho zmocnil děs z toho, jak veliký je svět a jak malí jsou lidé.

„Vyskoč si nahoru!“ vyštěkl pan Hicks. „Tam ne – přece ne dopředu, člověče! Dozadu – mezi pytle!“

Joe vlezl dozadu na nejtěžší gig, jaký kdy viděl, a vklínil se mezi pytel obilí a pytel hřebíků. Za sebou – pod sedadlem pana Hickse – zahlédl několik nevzhledně zabalených balíků. Z jednoho vyčnívaly zuby nové pily. Byly tam i kbelíky, sekyra a soudek rumu a také stan a puška a spousta nábojů.

Mužík vyskočil na gig, pobídl koně bičem a obrovskou rychlostí vyrazil od vězení po nově upravené hobartské silnici. Kbelíky řinčely a bouchaly, pytle se sesouvaly na Joea a neúpravné šindelové domky nového městečka uháněly kolem a nakláněly se v opilém tanci.

„Na tomhle ostrově nejezdí nikdo klusem, Hintone,“ překřikoval pan Hicks všechn ten lomoz. „Všichni tu jezdíme tím nejrychlejším tryskem.“

O tři minuty později přitáhl koni uzdu tak divoce, že Joe málem vyletěl z korby gigu. Zastavili před obchodem se smíšeným zbožím.

„Zatracený blázen,“ myslel si rozhněvaně Joe. „Roztrhne koni hubu.“

Zachmuřený, špatně oholený příručí vynesl pytel cukru, pak

plechovku čaje, pytlík soli a toto zboží navršil na sedadlo vedle pana Hickse.

„Poslední zastávka, Hintone,“ prohodil pán k Joeovi přes rameno. „Potrvá hezkých pár dnů, než zas uvidíš Hobart.“

Joeovi se zdálo, že by se měl popást zrakem na něčem, co by mu poskytlo potěchu. Ale co tam bylo k vidění? Ubohé roztroušené dřevěné sruby a nepojmenované ulice, tu a tam s nějakou kamennou budovou vládního úřadu a několika rozestavěnými cihlovými usedlostmi. Zdejší obyvatelé stěží působili lepším dojmem než místo samo. Tři ucourané ženy si povídaly před obchodem, zatímco přes ulici, na prázdné parcele, dva malí otrhanci po sobě házeli kusy bláta. Po cestě k nim přijížděla lehká bryčka, v níž seděly dvě dámy v nemoderních kloboucích a dlouhých hedvábných pláštích. Lady Freebournová nosila takovýhle klobouk do kostela před pěti lety. Někáký jezdec projížděl tryskem okolo a jeho modrý plášť kolem něho jen vířil a bylo slyšet dalšího, který se blížil s dusotem hřmících kopyt. Bylo to neklidné, vyčkávající, beztvaré město. Třebaže Joe vyrostl na venkově a byl nezkušený, zdálo se mu, že Hobart je ten nejposlednější Zapadákov na světě. Pak pozvedl zrak k Mount Wellingtonu, jenž se tyčil nad šindelovými střechami; sníh na jeho vrcholku roztál, ale jeho pusté, srázné boční stěny se nepopíratelně vyznačovaly silnou, působivou krásou. Vzpomněl si na velkou zátoku chráněnou okolní pevninou, na širokou řeku, po níž pluli vzhůru, a na zvlněné, lesnaté kopce, a uvědomil si, že tady v Hobartu je jedno z nejznamenitějších míst pro město, jaké si jen dovedl představit.

A přesto když pan Hicks opět švihl bičem a gig poskočil a divoce se hnal vpřed, Joe byl rád, že odjíždí. Ve vnitrozemí jistě musí být nějaké větší, lidnatější město, kde spíše potká Mary a Dicka.

Za děsivého řinčení kbelíků pana Hickse jeli tryskem po hrbolaté cestě na levém břehu Derwentu. Joe nemohl pro lomoz hovořit se svým pánem, a tak se věnoval pozorování krajiny. Bylo předjaří a teplý, vlhký severozápadní vítr čeřil vody velké řeky a mírně pohyboval vrcholky australských dubů a rozmanitých blahovičníků na druhém břehu. Vypadaly podivně, tyhle stromy na konci světa – nebyly živě zelené a žluté jako jarní buky a duby doma, ale olivově šedé a modré a smutné, a vždycky tu a tam se táhl přes zelené hřebeny tenký šrám živé červeně, jako by se slunce příliš přiblížilo a vypálilo tu ohnivou stopu. Na obou

stranách viděl v buši mýtiny, tu selskou usedlost, onde srub nebo obílenou chalupu, pole slabě rašící zelení ozimé pšenice, pasoucí se ovce, skály a kamenitá úbočí, vypínající se útesy a úzké rokliny. Byla to podivná, vzrušující země, s podivnými, vzrušujícími vůněmi, neboť vždy čas od času k němu vítr přinesl z buše dolů květinovou vůni sladší a těžší než jakákoliv vůně, kterou znal v Anglii. Byla to vůně, jež mu zrychlovala tep a navozovala mu slunné, šťastné myšlenky – Mary a Phoebe a všechna léta jeho mládí. Byla to vůně, která v něm vzbuzovala touhu smát se. Vysoko v buši, mezi chmurnými modrými blahovičnický a australskými duby, zahlédl záblesky jasné slabounce medově zlaté mlhy. Pocházela ta čarovná vůně odtud?

O hodinu později pan Hicks zastavil svou nešťastnou herku na břehu Derwentu, na místě, kde se stavěla velká násypná cesta. Seskočil z gigu a vybídl Joes, aby slezl z korby.

„Tohle je velká stavba,“ pravil pyšně. „Zkrátí se tím převážení.“

Řeka tu totiž byla ještě velmi široká.

„K druhému břehu je to plných šest furlongů.“

Pan Hicks si strčil ruce do kapes a se zadostiučiněním hleděl, jak stavba pokračuje.

A Joe se také díval. S rostoucí hrůzou hleděl na stovky šedě oblečených trestanců, jak vlečou mohutné putny říčního bahna, nosí kamenné kvádry, lopotí se u tlustých lan a otáčejí rumpály.

„Nic nemůže tak zpřístupnit tuto zemi jako tohle,“ prohlásil pan Hicks.

Ale Joe byl k jeho slovům hluchý. Slyšel jen řinčení řetězů, křik dozorců a práskání biče. Hleděl na zachmuřené, zbědované tváře zedřených mužů a pociťoval bolest nad jejich ubohostí. Ti v řetězech měli šedivé a žluté uniformy a pracovali jako ospěnačkovaná zvířata – k pasu měli připevněny řetězy, které vedly dolů k okovům kolem kotníků. A nejhanebnější bylo, že někteří z šedě oblečených trestanců bez řetězů mávali biči nad zády svých nešťastných spoluvězňů. Byla to ta nejohrovnější a nejpotupnější podívaná, jakou kdy viděl – a Joe se celý sklíčený odvrátil.

Pan Hicks na něho pohlédl.

„Buď tohle – nebo práce pro mě, Hintone,“ poznamenal přísně.

Byl to snad důvod, proč zde zastavili? Aby mohl ukázat svému nově

přidělenému čeledínovi, jak funguje *system* plukovníka Arthura? Joe nevěděl. Nezáleželo mu na tom. Napadla ho totiž jiná, daleko strašnější myšlenka.

„Je to na cestě k New Norfolk, pane Hicksi?“

„Jo, je.“

Pak je možná mezi těmito ubožáky Dick – a Seth Parsley a Simon Ridge.

Joe znovu pohlédl na lopotící se dav trestanců a jednu po druhé si prohlížel zpoceně, námahou stažené, vyčerpané tváře pod čepicí se štítkem, zachmuřené a postříkané blátem.

„Zpátky k vozu, Hintone!“ zakřičel pan Hicks, který se již vrátil na cestu.

V téže chvíli Joe zahlédl Dicka. Viděl ho zcela zřetelně. Byl oblečen v šedém, neměl řetězy a s šesti dalšími muži kopal příkop ani ne dvacet stop od náspu.

„Dicku!“ zakřičel Joe. „Dicku!“

Dva vojáci, kteří stáli docela blízko u Joea a hlídali trestance, se překvapeně obrátili.

„Je to váš chlap?“ zavolal jeden z nich na pana Hickse.

„Jo, je,“ zavolal pan Hicks v odpověď.

„Tak si ho vezte na svou farmu. Nechceme tu mít žádné maléry.“

„Dicku! Dicku!“ křičel Joe znovu.

Ale Dick neslyšel.

Vojáci popadli Joea za ramena, dovlekli ho ke gigu a hodili ho mezi pytel obilí a pytel hřebíků. Když se pokoušel vzepřít, jeden voják ho důkladně uhodil do brady.

Pan Hicks šlehl svou herku, a už si to hnali po hrbolaté cestě k severu.

VŠICHNI VE VYHNANSTVÍ

O měsíc později Joe ležel před chatrčí z neohoblovaných prken a spleteného proutí, což bylo jeho jediné útočiště před jarními dešti, a omámen vyčerpáním téměř bezmyšlenkovitě hleděl na humpolácké, chvatně postavené ploty z modrých blahovičníků, na pár akrů nové orné půdy, z níž stoupala pára, na nedostavěnou usedlost, přilehlé stáje a promoklý stan pana Hickse. To vše a rozlehlé, spoře kapradím a přesličkou porostlé úbočí kopce za ním, zvedající se nejprve k nedotčenému, panenskému buši a pak vzhůru k obrovským balvanům dioritu a prapůvodním vyvýšeninám na výběžku ústřední náhorní plošiny, to byla celá farma jeho pána. Nebyla tam studna, nebyly stodoly, nebyly chlévy pro prasata, nebyly přístřešky pro dobytek, nebylo brambořiště, ba dokonce ani cesta. Bylo třeba vysušit bažiny kolem řeky; vyklučit nižší svahy úbočí; dostavět usedlost a vybudovat cestu. A to všechno měli udělat Joe, Elijah, sladovnický učedník z Halesworthu, a Paddy Delaney, rybář z Corku. Úkol byl tak obrovský a nekonečný, že s náradím a voly, které pan Hicks vlastnil, byl nemožný.

Joe se malátně zavrtil v teplém jarním slunci, příliš vyčerpaný, než aby uvažoval, a oddal se ospalé spokojenosti svého znaveného těla.

Byla neděle, den odpočinku, časně ráno, a jitřní svěžest naplňovala tento jižní svět. Nedaleko Joea jiskřilo slunce na vlhkých stéblech trávy a mlha, jež věnčila vzdálené srázy a rokliny v pohořích na jihu, zářila podivnou světélkující modří, jakou Joe nikdy předtím nespatriil. Vypínající se vrcholek Mount Fieldu, pokrytý sněhem, prorážel vzdálenou modř a v této zemi chmurných modrozelení, šedí, žlutí, červení a nově se zelenající trávy byla jeho bělost oslnivě velebná. Nad Joeovou hlavou vřeštělo hejno jako uhel černých kakadu a jejich šafránová ušní a ocasní pera zářila v jitřním světle. Joe líně pozvedl zrak a pozoroval je, jak letí dál a mizí ve skupině vysokých akácií na pokraji buše. Jejich skřehotání se mu protivilo a jejich podivné zbarvení ho

přivádělo do rozpaků jako všechno v jeho novém domově. Zde, ve Van Diemenově zemi, byly kmeny blahovičníků žluté a stříbrné; a stromy každoročně neshazovaly listí, ale kůru. Stíny byly modré, soumrak krátký, a jižní vítr, místo aby přinášel teplé vůně léta, vanul ledovým dechem Antarktidy.

Všechno bylo pusté, drsné a neočekávané. Jak tam toho časného nedělního rána ležel a v uších mu dosud hlasitě zněl chraptivý křik ptáků a jak pohlížel na rozeklanou krásu hor, zastřenou modravou mlhou, Joe náhle pocítil stesk po domově. Zatoužil po mírnější a známější scénérii, po útulné farmě pana Batemana s úhlednými stodolami, po půvabné křivce zelené pahorkatiny a po jemném pohvizdování anglických drozdů a kosů po dešti a po švitoření stantonských vrabců.

V té chvíli, jakoby v odpověď na jeho tužbu, k němu dolehl ze svahu za ním ten nejhampshirštější zvuk. Bylo to první ranní zabečení nových jehňátek. Joe se usmál lenivým, spokojeným úsměvem, protože to byla jeho jehňata – jedno vedle druhého. A on to věděl.

Když před měsícem opustil násep a Dicka, kopajícího příkop, pan Hicks hnal divoce svůj gig a spílal Joeovi hlupáků. Na noc se zastavili v New Norfolku, druhého dne ráno přebrodili řeku a vydali se po nerovné dobytčí cestě podél břehu Derwentu. Když přebrodili řeku Clyde, Ouse a Dee, farmářských usedlostí ubylo a byly dál od sebe, takže pět mil před koncem své cesty stěží spatřili nějakou farmu nebo srub. Cesta byla tak hrbolatá a místy tak posetá balvany dioritu, že oba museli z gigu vystoupit a strkat a tahat kola, aby je vyprostili z hlubokých puklin. Joe se cítil naprosto opuštěný. Už Hobart považoval za konec světa, a teď jel míle a míle do naprosté divočiny, kde nebydlili žádní lidé, s pánem, jehož – jak věděl – si nemůže vážít, a bez jakékoliv naděje, že najde Mary nebo že se bude stýkat s Dickem. Jak se tak plahočil a strkal a tahal gig po této bédné cestě, Joe si poprvé uvědomil, jak odloučený a opuštěný bude v životě, do něhož ho vypověděli. Ze tří stran se tyčila horská pásma, po nichž se plížil chmurný, hrozivý buš, a byla tu kamenitá úbočí a říční náplavy a půvabná řeka, průzračná a jiskřivá, rychle proudící přes velké balvany. Ale nebyla tu žádná přátelská tvář, žádné kamarádství. Nebyly tu ženy ani děti, žádný pocit společenství daleko rozptýlených lidí. Žádný kostelní zvon ho o nedělích nebude volat.

Ale když dojeli na konec světa – k nedostavěnému domu a přilehlé stáji, k plotu a potrhanému stanu –, byly tam ovce.

„Bahnice, pane!“ křičel Elijah, zatímco běžel ke gigu. „Vrhaj jehňata ostošest. Od té doby, co jste odešel, se narodily čtyry – a všechny jsou mrtvý, pane.“

„Cos dělal, Millere?“ zakřičel pan Hicks rozhněvaně a seskočil z gigu. „Copak se nedokážeš postarat ani o pár pitomých ovcí?“

Zakřičel na Delaneyho, aby převzal koně, přivolał podvratáčkou fenku, která hlučně štěkala od té chvíle, co přijeli, a těžkopádně vyrazil vzhůru po úbočí. Elijah a Joe šli v patách za ním.

„Vůbec se v ovcích nevyznám, pane,“ kňoural nešťastný trestanec. „Není to moje řemeslo.“

V prudkém dešti stoupali vzhůru mezi vysokým kapradím a zakrslými keřky, přes kameny a občas po přírodní loučce, až přišli k čekajícím bahnicím, obtíženým jehňaty. Ovce zvedly hlavy a smutně se zahleděly na tři muže a fenku. A Joe a Elijah a pan Hicks a psisko stáli v řadě na pustém úbočí a hleděli zase na ovce.

„Jsou to ty nejlepší anglické bahnice, jaké jsem mohl koupit,“ vybuchl pan Hicks. „Vrazil jsem do nich fůru prachů.“

Joe se rozhlédl v prudkém lijáku kolem sebe. Takhle už přšelo čtyři dny z pěti od té doby, co přijel do Van Diemenovy země.

„Potřebujete ohradu, pane Hicksi, a suchou stáj,“ řekl. „Je pro ně moc mokro.“

„Nemám stáj, hlupáku,“ utrl se jeho pán.

„Jehňata musíme dostat pod střechu, jestli je máme zachránit,“ odpověděl Joe klidně.

Vzpomněl si, co říkával jeho otec: že bahnice a jehňata vydrží chlad mrazivé anglické zimy, ale ne vlhko prudkého deště.

„Zas jedno přichází na svět, pane Hicksi,“ vyhrkl, když spatřil, jak se jedna bahnice výše na úbočí svalila na bok a těžce oddechovala. Šel k ovcí, klekl si vedle ní, trpělivě vyčkával a měkce, konejšivě, zpěvavě si po hampshirsku pobrukoval, dokud se neobjevila hlava jehněte. Pak pomohl mladé bahnici porodit jejího potomka.

Těsně před setměním sešel dolů k nově vztyčenému stanu, který přivezli v gigu, a oslovil svého pána.

„Nechte mě u ovcí, pane Hicksi,“ řekl. „Nejsem ovčák, ale udělám,

co je v mých silách.“

„Co potřebuješ?“ zeptal se pan Hicks nabručeně.

„Pro začátek ten starý dřevý stan,“ odpověděl bez váhání Joe.

„A oheň, abych zahřál nově narozená jehňata. A aby mi ostatní vaši chlapi pomohli postavit přístřešek.“

Joeovi nezbyvalo nic jiného, než aby se nabídl, že si vezme ovce na starost. Ani pan Hicks, ani Elijah, ani Paddy ovcím nerozuměli, a stádo by bylo zašlo, kdyby se o ně někdo pečlivě nestaral. Joe si prohlédl nejdřív jednu mladou bahnici, pak druhou, a hned si uvědomil, že byly příliš mladé a nezralé, než aby se bezpečně obahnily.

A tak Joe a Elijah a Paddy začali zoufalý závod s časem, aby zachránili mladé stádo. Se sekýrami se vydali na okraj buše, osekali haluze z akácií a vytahali suché větve, které spadly do podrostu, a velké pruhy visící kůry a na mírném svahu poblíž nedokončené usedlosti postavili rozviklaný přístřešek. Joe si to místo zvolil, protože tam rychle osychala půda. Pak pokosili suché listy velikých kapradin a chatrč zastřešili rudohnědými kaprad'ovými došky. Elijah a Paddy zacházeli neobratně s náradím a neustále reptali na bláto a na prudký déšť, ale po monotónním vyhrabávání kořenů a orání a oplocování to byla pro ně změna, a tak se pustili do práce radostněji než obvykle.

Joe dopravil první jehňata a jejich matky dolů do roztrhaného stanu a zahříval slaboučká stvořeníčka u velkého ohně z vláknité kůry. Jejich mokrá tělíčka pomalu oschla a slabý naříkavý křik novorozeňátek naplnil mlčící, deštěm zachvácenou divočinu. Pro Joea to znamenalo pracovat u přístřešku ve dne v noci; starat se o bahnice: pomáhat jehňatům. Ale byla to práce, kterou měl v krvi. Vzpomínka na otce mu vedla ruku. Také pracoval, jak by měl pracovat svobodný člověk: pro lásku k dobře vykonanému dílu, pro lásku ke zvířatům, jichž si vážil a jež měl rád. Bahnice byly vyhnanci z Anglie právě tak jako on, a jeho srdce jim šlo vstříc, když rodily své prvorozené v této vlhké, nehostinné jižní zemi.

Když byl neumělý přístřešek dokončen, Joe převáděl další a další bahnice a nově narozená jehňata dolů z kopce a horečnatě pro ně oplocoval výběh, aby se dovnitř nemohl dostat žádný vetřelec. Ve Van Diemenově zemi totiž hrozila ovcím větší nebezpečí než déšť, řekl pan Hicks přísně. Byli tu domorodci, kteří v létě nejspíš zase přijdou do

údolí. A byla tu také dravá zvěř. Bylo tu velké pruhované, vlku podobné stvoření, kterému osadníci říkali „tygr“ a které si vybíralo svou daň ze stád; a byl tu neohraný černý živočich s rozšklebenou narůžovělou tváří zvaný „ďábel“, a ten snědl ovci na posezení.

Na farmě byli se vším pozadu; dokonce i s tím málem, co chtěli udělat do léta. Opozdili se s oráním, se setím, s oplocováním. Brambořiště se muselo ještě překopat; a rozestavěného domu jako by se po měsíce nikdo nedotkl. Když Joe oplocoval výběh u přístřešku, tu a tam se na chvíli zastavil a pozoroval Elijaha a Paddyho, jak pracují pod ním na říčním náplavu. Jejich pohyby byly zbytečně neohrané a pomalé, jako by jim vůbec neleželo na srdci to, co dělají. A když se pan Hicks uchýlil do svého stanu – což dělával častěji, než se slušelo na usedlíka, který si chtěl na divočině vydobýt farmu –, pak oba trestanci se vši pravděpodobností usedli pod nejbližší blahovičnick a nedělali vůbec nic. Když se k nim jejich pán o hodinu později vrátil, obvykle je zasypal nadávkami. Jednou, rozružen jejich leností, se do nich pustil jezdeckým bičíkem. Ale ani kletby, ani bič mnoho nezmohly. Trestanci byli zachmuření, rozhněvaní, poplašení muži. Nebyli zrozeni pro práci v zemědělství. A v *systemu* plukovníka Arthura neexistovala pobídka, jež by z nich udělala poctivé pracovníky, neboť jako trestanci nemohli dostávat za svou práci mzdu.

„Nemáme žádné důvody, abysme se v týhle jejich kolonii ztrhali,“ řekl Elijah jednou večer Joeovi, když si všichni tři vařili příděl masa na blahovičnickém ohni před svými chatrčemi.

„A už vůbec ne pro pana Hickse, aby ho čert vzal!“ dodal Paddy Delaney. „Myslím, že to není o nic lepší chlap, než byl můj táta.“

„Jak to myslíš?“ zeptal se Joe.

„Jeho tátu pověsili za přepadení dublinský pošty,“ zasmál se Elijah a šťouchl Ira palcem.

„Co to má co dělat s panem Hicksem?“

Elijah se na Joea pošťouchle podíval.

„Co by tu člověk jako pan Hicks pohledával, kdyby ho sem nebyli poslali? Není důstojník ani gentleman jako ty ostatní. A nikdy dřív na žádný farmě nepracoval – za to ručím.“

„Ale kdo ho sem poslal?“

„Nejspíš jeho rodina. Okrad vlastní rodinu a oni to ututlali. Poslali ho

sem jakoby dobrovolně, dřív než se mu moh dostat na kobyliku zákon a poslat ho sem sám.“

„Nic takového *nevíte*,“ řekl Joe důrazně. „Jen si to vymýšlíte.“

Oheň náhle hlasitě zapraskal a naplnil vzduch pronikavou vůní eukalyptu. Jehňata vzadu na kopci přestala naříkat a jen syčení ohně a osamělý noční pták dole u řeky porušili vůkolní noční ticho.

„Ten to s tou svou pitomou farmou daleko nedotáhne,“ pokračoval Elijah po chvíli. „Nemá na to odvalu ani vejdrž.“

„A nemá na to ani správné čeledíny,“ odpověděl Joe znechuceně.

Elijah se líně ušklíbl.

„Až zkrachuje, pošlou nás zpátky do Hobartu.“

„Co tím chceš říct?“

„Jednoho krásnýho dne se v těchhle končinách objeví guvernér. A jestli pan Hicks do té doby nebude mít svou půdu obdělanou – anebo jestli se zas dá na pijatku, jako to udělal, než jsi přišel –, tak mu guvernér přidělenou čeleď sebere.“

„A my budem zpátky v Hobartu, Joe Hintone,“ zazubil se Irčan a radostně si mnul ze strany nos.

Joe pohlédl přes mýtinu na vojenský stan pana Hickse; silným plátnem odtamtud slabě prosvítala lucerna. Byl to ostrůvek světla v okolní tmě. Osamělý ostrůvek.

Joe pohlížel na tu osamělou tůňku světla a uvažoval, zda to, co Elijah nadhodil, je pravda. Pan Hicks nebyl farmář, to bylo jasné. Joe to uhádl podle toho, jak jel se svým koněm z Hobartu; a jeho neznalost bahnění a nejjednodušších zemědělských postupů brzy potvrdila jeho obavy. A nedovedl ani jednat s lidmi. Neměl ani pevnost, ani osobní disciplínu, aby ze své čeledi dostal to nejlepší. Trochu s nimi pracoval bok po boku, ale brzy se unavil a zalezl do stanu. A když se k nim vrátil, byl zardělý a vzrušený a nepřičetně se vztekal, že nedokončili to, co on sám s nimi nedokončil, protože byl příliš skleslý.

Když Joe onoho slunného zářijového rána ležel před svou chatrčí a pozoroval páru stoupající z mokré celtoviny páně Hicksova stanu, znovu přemýšlel o tom, co povídal Elijah.

Byl pan Hicks právě takovým vyhnancem jako Elijah a Paddy a on sám a ovce? Jaký to byl zločin – byl-li to zločin –, jenž ho vyhnal z Anglie? Jaké měl doma zaměstnání? A co ho přimělo, že se rozhodl stát

se zde farmářem? Neznalost? Jistota, že bude mít čeled' zadarmo? Naděje v rychlý zisk? Joe to nedovedl uhodnout. Ale věděl, že i při všem svém vyhrožování a klení je jeho pán osamělý, poražený a plný obav.

Jehňata vzadu na kopci ho znovu volala. Ve výběhu, který oplotil, jich bylo zavřeno třicet osm; byla dosud slabá a nejistě postávala na nohách, ale zázrak všech zázraků – všechna dobře sála u svých mám a den za dnem sílila. Teď, když se vrátí sluníčko, měla by prospívat. Šest jehňat zahynulo do jeho příchodu, a přes všechnu jeho péči dvě další jehňata a jedna bahnice pošly od té doby, co přijel. Ale stádo bylo zachráněno. Podaří-li se mu uchránit je před domorodci a tygry a d'ábly, bude vzkvétat.

Slunce ho nyní zalévalo tak teple jako anglické slunce v květnu. Horské hřebeny na jihu nabývaly fantastických modrých, světle fialových a růžových odstínů. A náhle byl vyburčován ze své netečnosti – mračno šarlatových dlouhoocasých papoušků se vznášelo ve vzduchu a pak se na chvíli sneslo na vršek plotu, který postavil.

„Jaká je to země!“ zvolal nahlas, usmívaje se na papoušky.

Joe nechal Elijaha a Paddyho rozvalovat se v jejich sousedních akáciových chatrčích, vzal si čisté šaty a kousek mýdla, prošel kolem tichého stanu pana Hickse a sešel se dolů k řece umýt. Byla to nejkrásnější chvíle z celého týdne; Derwent byla řeka blaženosti. Duněla smíchem, když proudila přes velké balvany, byla čistá a chladná a bystrá a průzračná. Joe si svlékl svůj kabát, ušpiněný od práce, kalhoty, spodky a vestu a úplně nahý se postavil vzpřímeně do vířící, čisté tůňky, plný radosti uprostřed sluncem zalité divočiny.

„Tak tohle je neděle. A tohle je Van Diemenova země,“ myslel si.

Na okamžik se zahleděl na své silné hnědé tělo, třpytící se v jasném slunci říční vodou. Svaly jeho paží byly tak pevné a šlachovité jako svaly pana Wilkinse, stantonského kováře; a když zhluboka nadechl jíttní vzduch do plic, měl hrud' širokou jako sud. Potom v údivu pohlédl dolů skrz čistou vodu na své velké mužské nohy.

„A tohle jsem já,“ zazubil se. Na prchavou vteřinu mu problesklo hlavou jiné, vzdálené nedělní mytí. Byl zase chlapcem; pouhým dítětem. Zvedl zmáčenou hlavu z maminčina škopku a naslouchal stantonským zvonům. Pozvali Mary na nedělní oběd. A potom byl zase ve Van

Diemenově zemi a hleděl přes třpytivou vodu na ubohý nedostavěný srub pana Hickse. Ponořil se do hlubší tůně s kusem mýdla v ruce a začal se po celém těle mydlit.

Později, když se utřel a oblékl, krácel zase nahoru na kopec podívat se na své bahnice a na jejich jehňata. Fenka vyklouzla z pánova stanu a šla za ním. A když usedl na balvan, vyskočila a olízla mu bradu.

„Lehni, Floss,“ usmál se a jemně jí vzal čenich do dlaně.

Po údobí chladného jarního počasí přišly rovnídennostní bouře. Vítr nařikal v okolním buši, hvízdal a vzdychal mezi visící kůrou a ohýbal sem a tam vršky dubů a akácií a blahovičníků. Bylo to divoké údobí, plné nenadálých poplachů. Jednou Joe zaslechl v buši ostré práskání, jako by se tam střílelo z pušek.

„Jsou domorodci ozbrojeni?“ zeptal se pana Hickse.

„To jsou stromy, ty hlupáku,“ odpověděl mu pán unaveně, oči ztěžklé nedostatkem spánku. „Troughnivějí zevnitř a za takovýchhle vichřic pak s praskotem padají.“

Když uvažoval o puškách, Joe se zeptal, jestli by nebylo moudré, kdyby byli proti divokým zvířatům a domorodcům ozbrojeni raději

všichni.

„Mohli by mi sebrat jehně, pane Hicksi, a já bych jim v tom nemohl nijak zabránit, ledaže bych byl tak blízko, že bych je dohonil pěšky. Výstřel z pušky do vzduchu by je mohl zastrašit.“

Pan Hicks pohlédl pozorně na svého nového čeledína.

„Až bude potřeba, dám ti rezervní pušku, co mám ve stanu,“ řekl úsečně. „Že domorodci přicházejí, poznáme podle jejich táborových ohňů na horských hřebenech.“

Vichry se vybouřily a přišlo opravdové léto, slunce se vylévalo z modré oblohy a buš a houštiny a blata rozkvetly. Vzduch byl naplněn bzukotem včel a jiného hmyzu a záblesky křídel podivných ptáků.

Joe pracoval nyní během dne spolu s Elijahem a Paddym při kácení stromů, vyhrabávání kořenů a čistění další země podél řeky a nahoru ke stádu chodíval jen za úsvitu, aby vyhnal ovce na otevřený svah, a večer, aby je zase zahnal do ohrady. Prosil, aby mohl vyčistit ovčí pastvinu od trní a nízkého křoví, do něhož se ovce zaplétaly; když se do nich bahnice zapletla a upadla, nemohla vstát a orli se na ni střemhlav vrhali a ještě zaživa ji klovali. Joe už ztratil jednu bahnici, která takto uvázla, a pohled na její znetvořené zbytky ho naplnil takovou hrůzou, že rychle seběhl dolů k panu Hicksovi a žádal na něm pušku.

„Dovolte mi, abych vyčistil pastvinu,“ naléhal.

Ale pan Hicks měl jeden ze svých opilých záchvatů a vztekle ho odbyl:

„Vrať se k řece a vymycuj blahovičnickové kořeny jako ti druzí. Už jsi zmařil dost času s těmi zatracenými ovci.“

„Ovce jsou to jediné na vaší farmě, čemu se daří,“ odpověděl Joe, rozzlobený pánovou nespravedlností.

Byla to pravda. Jak brambory, tak obilí byly zasety příliš pozdě, než aby prospívaly.

„Táhni dolů k náplavům, ty drzý pse!“ zařval pan Hicks, „nebo tě pošlu k soudu, aby tě zmrskali.“

A vratce se vrhl na Joea jezdeckým bičíkem.

Po celé dlouhé prašné léto se Joe rozpráhoval sekyrou či krumpáčem nebo se oháněl rýčem vedle darebáckého sladovnického učně z Haleworthu a loupežníkovy syna z Corku a toužil po poctivých společnících svého mládí. Na farmě jako by se nic nedařilo – nic kromě

jeho stáda ovcí. Pšeničné klasy vypadaly sněživě; listy brambor se horkem svraskaly; a v dlouhém údobí sucha vylézali z děr a štěrbin mezi balvany velcí černí tygrovití hadi a byli neustálou hrozbou pro ty, kdo pracovali na polích. Ve chlévě se rojily mouchy a uváděly v zuřivost voly, jichž používali ke stahování klád. Pokud šlo o pana Hickse, ten den za dnem zapadal hlouběji a hlouběji do bahna opilosti a zoufalství. Začal vydávat protichůdné příkazy, které je mátly, a na celé dny a noci odjížděl do hospody sedm mil po proudu. Když se vrátil a zjistil, že Elijah a Paddy v jeho nepřítomnosti téměř nic neudělali, divoce jim spílal mávaje bičíkem nebo propukal ve fňukavý sentimentální pláč.

Oba trestanci se posmívali jeho výbuchům vzteku i jeho slzám a pošklebovali se Joeovi, že pracoval víc než oni.

„Ale kdybychom chtěli, dokázali bychom to,“ vybuchl Joe. „Dokázali bychom, aby farma prospívala. Mohli bychom přimět zem, aby nesla úrodu.“

„Kvůli komu?“ zeptal se Elijah hořce.

„Kvůli němu, co?“ ušklíbl se Irčan a ukázal palcem na stan pana Hickse. „Kvůli takovému ožralému budižkničemu jako on?“

„Ne – kvůli *zemi*“ vybuchl Joe. „Je to dobrá země – jen se na ni podívejte!“

Ať člověk pohlédl vzhůru nebo dolů derwentským údolím, rozsáhlé plochy stříbřitě zlaté trávy se mírně vlnily v letním vánku. A nad loukami se rozprostírala kamenitá úbočí, která čekala jen na to, aby byla zbavena zakrslých křovisek, a byla by připravena pro stáda a stáda ovcí. A nad ovčími pastvinami se tyčil les, čekající na sekyru. A nad lesy čněly horské útesy a skaliska, tak divoké a krásné, že přímo uchvátily Joeovo srdce.

A přece v této krásné zemi neměl nic, co by ho těšilo, kromě svých prospívajících jehňat. Dick pracoval pod hrozbou biče v blátě při budování cesty. A Mary? Joe se otřásl, když si pomyslel, co se mohlo Mary přihodit v tomto světě hrubých a zpustlých mužů. A pokud šlo o něho, byl otrokem notorického ožraly.

Koncem února listonoš, který jednou za čtrnáct dní projížděl vzhůru údolím, přinesl Joeovi ubohé zmačkané psaníčko od matky, napsané na třech čistých stránkách vytržených z odložené účetní knihy pana Batemana. Matčiným písmem prosvítaly linky účetních kolon. Proč

nepsal? ptala se. Proč žádný z nich nenapsal? Je to, jako by všichni byli mrtvi – jako jejich otec. Paní Webbová dostala zprávu od syna Thomase, když se *Dryáda* zastavila u Madeiry; ale ona nedostala ani slůvko od svých dvou synů a od té chudinky Mary. Láme jí to srdce. Vypsala Joeovi stantonské novinky. Oběma se jim daří dobře, psala, a Phoebe se dokonce trochu spravila. Paní Batemanová je dobrá žena, třebaže to nesla těžce, že pan Bateman byl pro svou účast na Joeových nesnázích zbaven svého místa chudinského opatrovníka. Střecha staré chalupy se propadla, povídal pan Mellersh. A starou paní Ridgeovou odvezli do Headley.

„Prosím tě, piš, Joe,“ končila. „I kdybys mi musel psát špatné zprávy. Jsem tvoje matka a měla bych vědět, co je s mými syny.“

Phoebe připsala svým dětským, neumělým písmem: „Mám tě ráda, Joe. Prosím tě, napiš nám.“

Joe dopis pečlivě složil, do jednoho rohu udělal díрку a zavěsil si ho kolem krku na kousku roztrpeného provázku, jímž byl svázán pytel pšenice na setí. Jednoho dne se pokusí vyšetřit si chvilku, aby si na něj udělal váček z ovčí kůže. Byla to smutná, vzácná připomínka domova.

Ale jak jim může odpovědět z této divočiny? Co jim může pro útěchu napsat? Že se Mary ztratila? Že Dick pracuje na stavbě silnice a bič mu práská nad hlavou? Že jeho, Joea, zrovna ten den ráno kopl pán do obličeje, když utahoval jeho herce podpětku pro další cestu do hospody u brodu? Jak by mohl psát mamince a Phoebe takovéhle věci? Ne. Počká na lepší časy.

Avšak lepší časy jako by nikdy neměly přijít. Dokonce i Elijah a Paddy se vzdali naděje na vysvobození. V horečném zoufalství všichni tři sklízeli, co se dalo, z nevydařené pšenice a uvažovali, jak jim jejich pán příštího jara zajistí příděl mouky. Pan Hicks se zatím těžkopádně kolébal sem a tam, klel a zapadal stále hlouběji do bažiny opilství. Chátrající farma a čtyři muži, kteří na ní žili, jako by byli zapomenuti bohem a lidmi – vysoko v derwentském údolí, obklíčení horskými hřebeny a chmurným bušem, sešli z očí, sešli z mysli.

A pak, jednoho krásného podzimního dne koncem března, přišlo vysvobození. Nejprve je spatřili v dálce v oblaku prachu, jenž se vzdouval nad vybledlými stébly trávy podél vyježděné cesty vedoucí

údolím. V tu dobu vypalovali strniště a připravovali pole k orání.

„Tehle tejdén přece nemá přijet pošťák,“ poznamenal Paddy.

„A není to pan Hicks, protože ten je naloženej ve stanu jako herynek,“ řekl Elijah.

Joe si přiložil ruku k očím, aby si je zastínil před oslňujícím světlem.

„Je to celá řada jezdců,“ zvolal vzrušeně. „A vidím šarlat. Jeden z nich má na sobě šarlatovou uniformu.“

Elijah si také zastínil oči.

V čele kavalkády jel pán s vysokým černým kastorem s bílou vojenskou bambulkou nahoře na dýnku.

„Je to guvernér!“ zvolal Joe. „Je to plukovník Arthur!“

Joe nijak nemiloval svého pána; neměl k němu už ani špetku úcty. Stěží mu přál něco dobrého. Nicméně upustil dřevěné hrábě, rozběhl se ke chlěvu pro vědro, běžel je k Derwentu naplnit a pak opět letěl nahoru k panu Hicksovi, div mu plíce nepukly, jak při nedostatku času pospíchal. Chvilí stál u vchodu do stanu a díval se dolů na zmořeného usedlíka, jenž ležel natažen na zemi a chrápal jako prase. Vypadal, jako by se měsíc nepřevlékal. Týden už se neholil.

„Pane Hicksi!“ zakřičel Joe. „Pane Hicksi, údolím sem přijíždí guvernér!“

Jeho pán se zavrtěl, otevřel oči, slabě se usmál a překulil se na bok.

V zoufalství nad tím, že se mu nepodařilo vzbudit pána jemnějším způsobem, Joe popadl vědro vody a vychrstl je opilci na hlavu. Pak zavolal Floss a vyběhl na úbočí ke svým ovcím a nechal pana Hickse, aby si přivítal své hosty sám. Když od ohrady pohlédl dolů, spatřil, že kavalkáda se zastavila u trestanců na strništi. Pozoroval, jak se Elijah a Paddy na pozdrav uctivě dotkli čepice, vyslechli, co jim bylo řečeno, a pak se rozběhli k ohničkům na strništi a utloukli je. Udiven jejich činností, Joe pozoroval jezdce, jak zahýbají po vyježděné cestě k polodostavěné usedlosti. Pan Hicks vyklopýtal ven ze stanu, stál, svíral stanovou chlopeň, zíral na blížící se návštěvníky a z hlavy a kabátu mu stékala voda.

Joe a podvraták stoupali vzhůru schnoucím kapradím a zakrslým křovím. Tu vyplašili ovci pasoucí se ve stínu balvanu, tu minuli skupinu ovcí spících pod modrým blahovičnickem, tu šli kolem tří čtyř dalších, které se pokojně popásaly na nízkém, zaprášeném drnu. Posléze dorazili

k nejhořejší hranici ovčí pastviny, k horskému potůčku, jenž se valil přes široké kameny a na své cestě se stácel kolem pastviny a tvořil dvě strany tohoto rozlehlého uzavřeného prostoru. Třetí stranu Joe neuměle oplotil kameny, suchými větvemi, keři vyrvanými z kořenů, dokonce i velkými pruhy kůry – prostě vším, co mohlo zabránit ovcím, aby se toulaly po celém horském úbočí, neboť bez koně a jen s hloupou Floss jako pomocnicí musel využít svého důvtipu a polohy pastviska, aby udržel stádo pohromadě. Nahoře u potoka byl vzduch naplněn sladkými vůněmi z blízkého buše a útěšným, tlumeným šumotem vody padající přes kameny. Neboť zde pod akáciemi na pokraji horské bystřiny byla vláha a zeleň – na rozdíl od vyprahlého hnědého trávníku jinde na kopci. Na tomto místě se Joe zdržoval každý večer, protože miloval jeho osamělost a klid. Ale dnes spěchal. Když se vyšplhal výš než kterákoliv ovce, obrátil se a s mírným hampshirským pokřikováním, jemuž rozuměl pouze on a ovce a jež Floss konečně začínala chápat, sestupoval pomalu dolů z úbočí k farmě a stádo hnal před sebou.

„Haló, vy tam!“ zakřičel hlas zdola. „Pojďte dolů!“

„Ano, pane,“ volal Joe v odpověď. „Hned, jakmile zaženu stádo.“

Joe dále sestupoval ke skupině lidí čekajících v oblaku prachu a hlasité bečení ovcí jej odřízlo od dalších rozkazů z farmy. Pak zahlal bahnice a jejich jeřátka do ohrady u přístřešku, upevnil vrátka, seběhl k netrpělivému gentlemanovi v černém kastoru a na pozdrav se dotkl své trestanecké čapky.

„To jste byl vy, mládenče, kdo polil pana Hickse vodou?“ zeptal se plukovník Arthur a jeho hubená tvář byla přísná a tvrdá.

„Ano, pane.“

Pan Hicks se opíral o plot ohrady a zoufale se snažil vyhlížet střízlivě a schopně. Mokré vlasy se mu lepily k hlavě a kabát měl dočerna promáčený.

„Je to drzý pes,“ zavrčel.

Jezdci doprovázející guvernéra slezli z koní a přihlíželi, někteří z nich pobaveně, zmatkům a rozpakům, do nichž upadl pan Hicks jako pán i jako člověk.

„Jestliže bylo zapotřebí polít ho,“ řekl jasný, řízný hlas, „pak čeledín svému pánovi prospěl.“

Joe vzhlédl. Mluvčí byl vysoký, snědý, vojensky vyhlížející usedlík,

kterého viděl na věžeňském dvoře v Hobartu. Byl to major Rendell.

„Ten chlapík sehnal dolů pěkné stádo ovcí, pane,“ vmísil se mladý důstojník v šarlatové uniformě.

Plukovník Arthur se obrátil, aby se podíval přes plot do ohrady na Hicksovy ovce a jehňata. On sám měl stádo merinových ovcí; a jeho letošní jehňata byla slabá a špatná.

„Vypadají zdravé a silné,“ řekl guvernér rychle. „Vy jste ovčák?“

„Ano, pane.“

„Tak proč jste je neostříhal?“

Joe se zarděl. Nevěděl, jak se stříhají ovce. Když byl chlapcem, měl při střížích vždycky plné ruce práce s kravami a telaty. Prosil pana Hickse, aby šel dolů do údolí a najal stříhače, aby přišli nahoru na farmu. Ale nic se nezařídilo a ovce se pekly po celé léto ve svých těžkých kožešinách.

„Nejsem skutečný ovčák, pane. A nevím, jak se to dělá.“

Někdo se zasmál.

Guvernér se zamračil.

„A vy, pane Hicksi,“ vyptával se chladně, „proč jste nedohlédl, aby byl úkol splněn?“

Pan Hicks pokrčil rameny.

„Je to ovčákova starost,“ bránil se chabě.

„Je to farmářova povinnost, pane Hicksi, dohlédnout, aby jeho čeledíni plnili své úkoly.“

Plukovník odešel s nešťastným farmářem ke stanu, provázen pány, kteří jeli údolím v jeho družině. Joe je od plotu pozoroval, jak se shromáždili v chumlu u otevřené stanové chlopně. Z toho, jak se plukovník tvářil, Joe usoudil, že s panem Hicksem je už konec. On a Elijah a Paddy mu budou odebráni. A bez čeledínů, kteří by obdělávali jeho pozemky, bude muset farmu prodat.

Joe se obával, že by si mohli myslet, že naslouchá rozsudku plukovníka Arthura nad panem Hicksem, a proto vešel vrátky do ohrady a procházel se mezi ovce. Teď už dovedl rozeznat každou bahnici i každé jehně; měly rozličné povahy a vzhled a odlišný bekot.

Náhle se při svém bezcílném přecházení zastavil, neboť ho napadlo něco, na co až dosud ani nepomyslel.

Jestli ho pošlou pryč, co se stane s ovce?

Jeden z gentlemanů nasedl na koně a jel dolů ke strništi zavolat Elijah a Paddyho.

„Budete všichni přiděleni znovu,“ oznámil guvernér úsečně, když oba trestanci přišli od náplavu.

Pak se plukovník Arthur obrátil ke svému pobočníkovi – byl to zároveň jeho synovec – a požádal mladého důstojníka v šarlatové uniformě, aby si zapsal Joeovo číslo a jméno.

„Tenhle mladý ovčák, který neví, jak se stříhají ovce, půjde k majoru Rendellovi,“ rozhodl. „A ty druhé dva vezmeme zpátky do Hobartu. Dohlédněte, aby vrchní dozorce dostal podrobnosti o novém přidělení tohoto chlapíka hned, jak dorazíme do Hobartu.“

„Co se stane s ovce, pane?“ vybuchl Joe.

„Po tom vám nic není,“ utrl se guvernér, ohromen Joeovou smělostí. „Se stádem jsem to zařídil.“

„Číslo?“ štěkl mladý důstojník.

„18 772,“ odpověděl Joe.

„Jméno?“

„Joe Hinton.“

Guvernér se již obrátil na patě, aby šel ke svému koni, ale náhle se zase otočil zpátky.

„Hinton?“ zvolal.

Pohlédl na svého synovce.

„Tak se jmenoval ten trestanec, co před měsícem utekl ze stavby násypové cesty, ne?“

Pobočník vytáhl z kapsy jakýsi papír a přelétl pohledem seznam.

„Číslo 18 698, Richard Hinton, pane. Přijel na *Dryádě*.“

„Příbuzný?“ štěkl guvernér na Joea.

„Bratr.“

Guvernér, mladý pobočník, major Rendell a všichni ostatní pánové stáli a mlčky zírali na Joea. A Joe v hrůze zíral zase na ně.

Zpráva, že Dick uprchl, byla strašná. Dick byl teď psanec – pronásledovaný a štvaný všemi svobodnými muži. Jestli ho chytí, pošlou ho do strašlivé trestné kolonie v Port Arthuru. A jestli ho *nechytí*, pak se stane lupičem, vyděračem, vrahem. Jak Elijah a Paddy ujistili Joea, neexistuje žádná střední cesta pro člověka, který uprchne před *systemem*.

Zpráva, že Joe je uprchlíkův bratr, zhatila guvernérovy plány.

„Domnívám se, že ho nebudete chtít, majore Rendelle,“ pravil příkře a chladně se podíval na Joea.

Major pohlédl přes skupinku na svého nově přiděleného čeledína. Jejich oči se setkaly a major se slabě usmál.

„Vezmu si ho, pane!“

„Víte, jaké je tu riziko?“

Major přikývl.

„Vím, jaké je riziko.“

VYŠŠÍ MOC

„Umíš jezdit na koni, Joe?“ zeptal se major Rendell, když jel pomalu zpátky po břehu řeky a chlapec mu pěšky klusal po boku.

„Ne, pane. Ale brzy bych se to naučil.“

„Budeš muset,“ zasmál se jeho nový pán. „Tohle není země pro člověka bez koně. Kromě toho mé ovčí pastviny na severu se táhnou na míle daleko do kopců. Pěšky bys to nezvládl.“

Joe mlčky klusal a v duchu viděl obrovská skalní úbočí posetá tisícem ovcí a šťastně se usmíval – dokud si nevzpomněl na Dicka, Pak se zachmuřil.

„Umí tvůj bratr jezdit?“

„Ne, pane.“

Náhle se mu vynořila absurdní vzpomínka na Dicka, jak se na baronetově pastvině ve Stantonu se smíchem tiskne k loveckému koni vyhazujícímu všema čtyřma. Dick se držel stehny a vítězně křičel, když na klisně divoce uháněl přes louku k Mary, sedící na vratech ohrady.

„Aspoň, pane,“ dodal, „nikdy k tomu neměl pořádnou příležitost. Ale Dick – ten dovedl všechno, když chtěl.“

Major Rendell shlédl zamyšleně na Joea.

„To je tvůj starší bratr?“

Joe za klusu přikývl. Rozhovor se stočil nešťastným směrem. Přál si, aby skončil.

„Ty se mu obdivuješ?“ vyptával se major nemilosrdně.

Že se mu obdivuje? Že se obdivuje Dickovi? Ne, s tím byl konec téměř před třemi lety. To skončilo onoho slunného červnového rána ve stantonském kostele.

Joe zavrtěl hlavou. Pak, po chvíli mlčení, pohlédl svému pánovi přímo do očí.

„Ale je to můj bratr, pane,“ řekl téměř vzdorně.

Pokračovali mlčky. Po jejich pravici se ve světle podzimního slunce

mihotala a blyštěla řeka Derwent. Joe namáhavě dýchal ve snaze udržet krok se svým pánem. Posléze major Rendell zastavil koně ve stínu obrovského rozložitého blahovičnicku a Joe se s pánovým svolením vrhl na zem a tam lapal po vzduchu.

„Byl bych ti koupil tu Hicksovu herku,“ řekl major, „ale on tomu ubohému zvířeti úplně zkazil hubu. Uvidím, co se mi podaří sehnat na příští dobytčí pastvině dole na řece.“

Mají před sebou dlouhou cestu, řekl. Z velkostatku pana Lorda v Laurennu musí jet rychle do Hamiltonu a pak zamířit na severovýchod. Usedlíci jsou ve válce s domorodci. Musí jet za dne rychle, aby dorazili na nějakou vzdálenou farmu před soumrakem, protože černí vyhladili malé skupinky bělochů, které zastihli, jak táboří v buši.

„Nebesa chrání hlupáky,“ zasmál se major a pohodil hlavou proti proudu řeky směrem k pozemkům pane Hickse. „Jen sám pámbu ví, jak jste vy čtyři a to stádo ovcí zůstali ušetřeni, když jste udělali tak málo příprav k obraně.“

Joeovy myšlenky se obrátily k opilému, po domově tesknícímu usedlíkovi.

„Co se s ním stane, pane?“

„S panem Hicksem? Zapadne zpátky do Hobartu, počítám. Všichni to dělají.“

„Kdo všichni?“

„No přece usedlíci, kteří zkrachují. Každoročně jsou jich celé tucty. Pan Hicks bude mít v kapse odhadní cenu za svůj pozemek a za ovce. A koneckonců,“ povzdychl, „jsou tam obchody s džinem.“

O čtyřicet hodin později oba jeli divokou, kamenitou krajinou na severovýchod. Občas minuli vlhkou, k jihu směřující roklinu, kam slunce pronikne jen zřídka, roklinu zelenající se velkými stromovitými kapradinami a křovisky, které Joe předtím nikdy v životě nespatriil. Pohlížel do těchto hlubokých, tajuplných míst a myslel si: „Tohle je úkryt pro Dicka.“ Ale čím se bude Dick živit? V buši jsou vačice a divoké kočky a klokani, povídal major Rendell. A jezera výše na náhorní plošině jsou plná ryb. Jenže jak může člověk zabít klokana bez psů a bez pušky? Může je chytit do oka, jako Dick a on chytávali králíky za svých nočních pytláckých výprav doma? A jak může člověk žít v

těchto opuštěných místech bez domu a beze stanu, a když nablízku na něho číhají domorodci? Kromě toho se blížila zima. Vítr studeně fičel a na nejvyšších místech ležel v tenkých bílých jazycích mezi skálami sněh. Joeovi se dělalo úzkostí nanic, kdykoliv na Dicka pomyslel.

Měl však málo času, aby při tom dlouhém putování na sever přemýšlel o čemkoliv kromě cesty, protože stezka byla pořád nerovná a občas byla zatarasená vývraty a někdy se ztrácela mezi balvany a křovisky. A stále si museli dávat pozor na hady a museli spěchat, spěchat, spěchat, aby dorazili na další farmu před setměním.

„Nadzvedávej zadek, Joe,“ smál se major Rendell. „Nech se nadzvedávat podle pohybu koně.“

Joe klopytal vedle svého pána, kde to stezka dovolovala, tu jel vpředu, tu se loudal vzadu na mírném koni, kterého major koupil, a kosti mu chřestily a vrzaly, jako by je všechny vhodil do pytle.

„Nic si z toho nedělej, chlapče,“ zasmál se opět jeho pán. „Nehrb se. A netrap se. Brzy se naučíš jezdit.“

Nebýt myšlenky na Dicka a bolestivé lekce jezdeckého umění, Joe by byl jásal radostí. Čerstvý jižní vítr mu zezadu foukal na krk a straky a ťuhýci nad hlavou hlasitě křičeli z širé větrné oblohy o své svobodě. Všechno bylo svobodné – dokonce i on. Neboť řízením osudu byl přidělen k dobrému pánovi – k člověku, který chápal svého bližního a respektoval jej; k pánovi jako pan Bateman; ke gentlemanovi jako kapitán Clarke a doktor Logan na palubě *Tritónu*. Joeovo srdce si našlo vřelý vztah k majoru Rendellovi. Byl to první člověk od té doby, co Joshua zemřel, který mu říkal křestním jménem. Tím se z Joea stal opět člověk, nebyl jen párem paží, které se rozmachovaly sekýrou, nebo širokými zády nosícími pytle, nebo párem silných nohou určených k tomu, aby kráčely za pluhem. Byl opět člověkem s minulostí a budoucností, člověkem, který jednoho dne přestane být trestancem.

Na noc se zastavili v odlehlé usedlosti postavené z kamenných kvádrů. Vysoká, okenicemi zabeďněná okna jí dodávala spíše pustého vzhledu pevnosti než domova. Odsedlali koně a připojili se k usedlíkovi a jeho domácnosti. Jeho pohostinnost přijímali tak bodře, jak byla poskytována. Joe se připojil k ostatní čeládce a jedl s trestancem-pacholkem, trestancem-kuchařem a trestankyněmi-chůvami. Byly to první ženy, které spatřil od té doby, co viděl ucourané paničky v ulicích

Hobartu, a dychtivě se jich vyptával, jestli někdy neslyšely o Mary.

„Mary Hoganová,“ povídal. „Je mladá, není jí ještě dvacet. Má kaštanově rudé vlasy.“

Ale ženy vrtěly hlavami. Ne, nikdy o Mary neslyšely.

„Přijela sem před dvěma lety na *Circe*,“ naléhal. „Má ohnivé vlasy. Víte to jistě, že jste ji nikdy neviděly?“

Znovu zavrtěly hlavami. Ne, nikdy to děvče neviděly.

V druhé usedlosti, kam přijeli, se jedno přihlouplé děvče v odpověď na jeho vážné vyptávání rozchichotalo.

„Proč se směješ?“ zeptal se ostře.

„Myslím si, že je to tvoje milá,“ culila se.

A všichni v kuchyni se hlučně rozesmáli.

Joe se pod svým tmavým opálením do temna zarděl a měl zlost na sebe i na celý svět.

„Pochází z mé vesnice,“ mumlal nešťastně. „Nic víc.“

Srdce ho pod trestaneckým kabátem bolelo a bolelo. Jak se má Mary stát jeho milou, když se nikdy nesetkají?

Druhého dne ráno, když jel vedle svého pána po pustých výšinách, uvědomil si, jak bylo pošetilé očekávat, že se někdo v těchto odlehlých usedlostech setkal s Mary. Sem přišli jenom pocestní jako oni a postilion poštovního vozu. Jejich pánové a paní možná čas od času navštěvovali

své vzdálené sousedy, ale s trestaneckým služebnictvem to bylo jiné. Ti nevidí nikoho kromě ovcí a strak a kulíků, jak je týden dlouhý. A přece když toho večera dorazili ke svahu a shlíželi dolů na další osamělou farmu, Joe mimovolně pobídl svého koně kupředu. Možná je tam, pomyslel si. Možná že právě tady, v této bílé usedlosti s prostým průčelím, ze stran obklopené dřevěnými hospodářskými budovami a obehnané zátarasy proti lavinám, na něho čeká po všechny ty měsíce.

Mary v usedlosti nebyla. Po pravdě, usedlost se jen málo lišila od ostatních dvou farem, které navštívili, až na to, že stála na rozcestí nerovné stezky, po níž jeli major a on, a jiné, frekventovanější cesty, jež směřovala na jih do Hobartu a na sever do Launcestonu. Zde byli uprostřed noci vyburcováni hřměním koňských kopyt, štěkotem psů na farmě a později výstřely z pistolí daleko na severu. Jezdci proletěli kolem farmy vražednou rychlostí, a když se psi utišili, Joe ležel a naslouchal ostrému dusotu kopyt na suché, tvrdé půdě, dokud nedozněl v dálce.

„Honí domorodce?“ zeptal se pacholka, v jehož chatrči byl na noc zamčen.

„Spíš to budou desperáti,“ přišla nevrlá odpověď. „Ty vždycky jezděj rychle.“

Desperáti!

I Dick byl teď desperát. Uprchlík před zákonem. Člověk, na jehož hlavu byla vypsána odměna. Joe ležel na slámě a nešťastně myslel na zoufalé muže, kteří tryskem projeli kolem. Podobně jako jim, i Dickovi bylo nyní souzeno vyhýbat se cestám ve dne a ujíždět rychle v noci.

Pak zaslechli výstřely.

„O'Reillyho hospoda,“ poznamenal pacholek.

„Co tím myslíš?“

„U O'Reillyho bejvaj dycky maléry. Burcujou staříka, aby jim dal soudky rumu.“

Druhého dne se Joe a jeho pán vydali po stezce na sever hned za úsvitu, protože teď, v dubnu, se dny krátily a museli co nejvíce využít denního světla. Bylo chladněji, ale stále ještě sucho a jasno; a vítr hvízdal uschlými travinami a suchými, svěšenými, věčně zelenými listy blahovičníků a akácií a vydával přitom smutný, skřípavý zvuk.

Joe se zeptal, zda tu nikdy nemají podzimní deště.

„Ale jistěže, Joe. První dva dubny, co jsem byl s manželkou na ostrově, neustále přšelo,“ odpověděl major. „Ale letos jsme od jara měli jenom samé sucho.“

Projížděli kolem O'Reillyho hospody. Všechno tam vypadalo klidně a nerušeně. Hospodský, usazený na bedničce na zápraží pod stříškou, pokuřoval z hliněné dýmky. Pak jeli tryskem vzhůru mezi řídkými křovinami po mírně stoupajícím svahu a Joe konečně pocítil jakousi radost z toho, že je v sedle a vidí, jak půda ubíhá jeho koni pod kopyty. V poledne si odpočinuli, opření zády o blahovičnick s aromatickými listy, a ospale hleděli na prázdnou krajinu.

„Včera v noci tu byli desperáti,“ řekl major.

„Vím.“

„Není to zrovna nejlepší život pro slušného člověka.“

Joe neřikal nic, protože nebylo co říci. Místo toho upřeně hleděl na vránu třepotající se pomalu proti větru nad chomáčem listí na vrcholku zakrslého blahovičnicku sto yardů odtud.

„Tvůj bratr Dick je blázen, že utekl.“

Joe se neklidně zavrtil, chtěl bránit svého bratra. Jenže major Rendell měl pravdu. Dick byl *opravdu* blázen. Vždycky býval blázen – pyšný, vzteklý, přehnaně sebevědomý blázen.

„Pověz mi, jak jste se vy oba dostali do maléru?“ zeptal se pán.

Joe cítil, že tento snědý muž, který se vedle něho opíral o blahovičnick, je poctivý a spravedlivý, a tak mu bez hořkosti či výhrad všechno vypověděl. Vyprávěl mu o dědečkovi, který hospodařil na vlastní půdě, o rostoucím zbídačování jeho otce a o jejich hladu; o tom, jak Joshua žádal, aby jim zvýšili mzdy, a o brutálním výsměchu pana Norrise. Pověděl mu o Dickově zlobě a o hněvu ostatních mladců a o tom, jak spálili stohy.

„Teď se mi zdá, pane, jako by to všechno bylo předurčeno.“

„Jak to myslíš?“

„Co jiného jsme mohli udělat, pane? Pořád jsme měli hlad. Tam doma nás mořili hladem. A nechávali hladovět naše matky a sestry. A naše ženy a děti – těch z nás, kdo je měli.“

„A je to tady trochu lepší?“ zeptal se major.

„Guvernér aspoň dohlíží, abychom dostávali najíst, pane.“

Rozhostilo se mezi nimi ticho, zrozené z čerstvého vzduchu a

ospalosti a porozumění, jež mezi nimi existovalo; neboť to, že jeli pět dnů sami divočinou, je tak sblížilo, jak by se to nemohlo stát jindy a jinde. Major Rendell byl důstojník, jenž odešel na časný odpočinek ze služby v Indii – bylo mu pětatřicet. Joe byl hampshirský venkovský chlapec a nebylo mu ještě dvacet. V Anglii by se jejich cesty nemohly nikdy setkat. Avšak zde, ve Van Diemenově zemi, se propast mezi nimi zúžila, třebaže jeden byl usedlík kolonista a druhý trestanec. Oba byli muži – muži svedení dohromady ve světě holých horských pahrbků, temného buše a hnědých, prašných svahů. Osamělost toho všeho a rozlehlost větrné oblohy rozdíl mezi nimi zmenšila.

Pak major Rendell vyprávěl o sobě, tiše, s dlouhými odmlkami, v nichž pomalu žvýkal chléb a sýr, který si vezli s sebou v sedlových brašnách.

Indie není místo pro ženu a dítě. Je tam horko a nezdravo. A tak když synovi byly dva roky, major se vzdal svého důstojnického místa, a když se doslechl o zdejší chladnějším podnebí a o možnostech, jež se nabízejí ve Van Diemenově zemi, odplul z Kalkaty do Sydney a pak se přepravili menším člunem přes Okouní úžinu a proti proudu řeky Tamar do Launcestonu.

„Je to krásný kus země, co jsem si vybral, Joe,“ řekl. „Má náplavy a dobrou červenou ornou půdu a velké ovčí pastvisko, o kterém jsem ti povídal, a k tomu sto akrů užitkového lesa. Je tam všechno, o čem se mi kdy snilo.“

Postavili si pěkný kamenný dům, povídal, a vysázeli alej anglických dubů.

„Jsou jen tři stopy vysoké,“ usmál se. „Ale vyrostou. Budou poskytovat stín a okrasu mému synovi a synovi mého syna.“

Zmlkli a oba mysleli na budoucnost, zatímco tůhýci a straky nad nimi pokřikovali a tuhé, svěšené listí blahovičnicku chřestilo v mírném vánku.

„Jsem ospalý,“ zívá major. „Kvůli těm zatraceným jezdcům a psům na farmě jsem půlku noci oka nezamhouřil. Vem si mé hodinky a pušku, Joe, a probud' mě za půl hodiny.“

Joe tedy seděl s hodinkami svého pána v ruce a s jeho puškou přes kolena a rozhlížel se kolem sebe po mlčenlivé křovinaté zemi; tu se upřeně zahleděl na jedno z nízkých zakrslých křovisek roztroušených po

holém svahu, tu na druhé. Sotva by byly mohly poskytnout úkryt zajíci, nicméně on si je měřil očima zoufaleji, než si kdy při svých pytláckých výpravách doma prohlížel temné řady hampshirských živých plotů. Byl na stráži. Důvěřovalo se mu; poprvé za více než rok se mu naprosto, bezvýhradně důvěřovalo. Rozsah majorovy důvěry ho děsil. Na míle daleko tu nebylo človíčka; měl na koleně pušku; a o dvacet stop dále se na drsné trávě tiše pásli dva koně. Nic mu nebránilo, aby svého pána zastřelil a pak vyskočil na hřbet tomu lepšímu koni a odjel do buše připojit se k Dickovi. Nic kromě něho samého.

Pohlédl udíveně dolů na spící postavu vedle sebe, na tvář spočívající na jedné paži, na celé tělo bezstarostně, pohodlně natažené, a povšiml si širokého, bronzového čela a tváře, světlých řas, pevné brady a silných, odhodlaných, bezstarostných úst, a obdivoval se odvaze a jistotě tohoto muže, který mu tak důvěřoval.

O pětáctyřicet minut později oba jezdci objížděli příkrou výspu. Zatímco major spal, na oblohu se vplížila lehká, slabá šed', ani mrak, ani mlha. Joe se na ni nechápavě mračil, jak se od kopce pomalu šířila proti větru k jihu. Pak pokrčil rameny a pustil to z hlavy jako další podivný přírodní úkaz této jižní země. Jak jeli k severu, závoj, lehký jako babí léto, poněkud zhoustl. Slunce stále ještě svítilo, ale bylo oloupeno o svou zářivost a viselo na obloze zřetelně kulaté jako měsíc.

„To se mi nelíbí, Joe,“ zamračil se major.

„Co je to, pane?“

„První léto, co jsme tu byli, svítilo slunce takhle po celý týden. Byl to kouř z požárů buše přes sto mil daleko za Úžinami.“

„Požár na pevnině!“ zvolal Joe.

Major Rendell přikývl.

Avšak když objeli příkrou výspu, viděli, že to není požár na pevnině. Kouř krouživě vystupoval ze strže pod nimi jako přírodním komínem. Vůně hořících blahovičníků je uhodila do tváře.

Major přitáhl koni uzdu.

„Naše cesta vede dolů tím údolím,“ pravil pochmurně. „A po obou stranách jsou níže na úbočích akry lesa.“

„Můžeme se držet nahoře v kopcích, pane?“

„Budeme muset.“

Zvolili si cestu po kamenitém, příkrém úbočí, rovnoběžně s

dýmajícím kotlem dole. V houstnoucím vzduchu je oči začínaly pálit a koně nepokojně odfrkávali. Byla to riskantní, zrádná jízda, protože svažité půda nebyla pevná a bylo tu plno hadů, kteří se nedrželi ospale ve svých dírách pod balvany, ale rychle vylézali a prchali před plameny. Koně před nimi uskakovali stranou a ve vzrůstající panice kňučivé ržáli, protože zvuk ohně jim teď burácel v uších – děsivé praskání a prskání tisíce stromů a pak náhlý řev, jak plameny sežehly suché visící pruhy kůry kolem dalšího blahovičníku. V patách za hady se hnali klokani, kteří hlasitě dusali po suché půdě, když tryskem uháněli vzhůru po kamenitém svahu, za nimi pak vačice a divoká kočka a jakési odporné, vlku podobné zvíře s pruhy na hřbetě.

„To je tygr!“ zakřičel major.

Zvedl pušku k rameni, počkal, až zvíře vyběhlo z úkrytu kapradin, a zastřelil je.

„O jednoho vrahouna míň,“ řekl vítězoslavně. „Loni mě tygr připravil o pět bahnic.“

Joeovy myšlenky se nezabývaly ovce. Děs zvířat prchajících ze smrtelné pasti v údolí mu umožnil pochopit plnou hrůzu ohně v buši. Nic nemohlo žít v cestě plamenům – ani ještěrka, ani had, ani mravenec.

„Bůh pomoz každému muži nebo ženě tam dole,“ pomyslel si, zatímco se díval na obrovské vlny hnědožlutého kouře, které se vzdouvaly a valily se k severu ke konci údolí.

Nyní dorazili k obzvláště obtížnému úseku kopce, neboť půda tam spadala velmi příkře a Joeův kůň ztrácel na volném kamení oporu.

„Uděláš líp, když sležeš a povedeš ho,“ radil mu major. „Ale snaž se jít co nejrychleji, protože se musíme dostat na stezku na konci údolí, dřív než nám ji plameny odříznou.“

Joe se svým koněm klopýtal přes chomáče hrubé ostřicové trávy a mezi navzájem spletenými nízkými keři a klouzajícími kameny a balancoval vysoko nad launcestonskou cestou. Právě v tu chvíli z náhorní planiny, kterou přešli, náhle zadul dolů vítr a na chvíli zploštil a rozehnal kouř tak, že Joe i major mohli vidět přímo na dno údolí.

„Podívejte!“ vykřikl Joe v hrůze.

Po launcestonské cestě se hnal selský vůz tažený dvěma koňmi. Vozka stál a nejspíš používal biče. Ale při všem, co dělal, byl v každém pohybu jeho napjatého těla vepsán strach a zoufalá touha po rychlosti.

Vedle něho byla ještě jedna postava, možná dvě. A korba vozu byla vysoko naložená něčím, co vypadalo jako stoly a židle a hrnce a pánve.

„Bůh jim pomoz!“ vykřikl major.

Vůz se strašně kymácel na nerovné cestě. A vožka stále mával pažemi a pobízel koně – a správně činil, protože protější úbočí bylo rudé plameny. Celé stromy plápolaly a praskaly jako velké hořící pochodně.

„Možná že to dokáže,“ křičel major.

Vítr se stočil a vlny kouře skryly muže a jeho rodinu i jejich vůz.

Joe obrátil svou bledou tvář k pánovi.

„Určitě zahynou, pane. Jistě zahynou, že? Žářem dole na cestě jim musí praskat kůže.“

Dokonce i zde na úbočí měli tváře horké a napjaté od plamenů z dolejší pece.

Joe se šplhal po příkrém úbočí a koně vedl za sebou. Jedním okem dával pozor na hady a druhým hleděl na vířící, dmoucí se mračna kouře vpravo dole. Snažil se držet krok s mužem a jeho vozem, zoufale se snažil, aby byl na svahu přímo nad nimi, až vítr zase odvane závoj kouře. Potil se a lapal po dechu a dusil se a v duchu si spílal, že je až příliš velký blázen, když v takovém terénu vede jezdeckého koně –

neboť náhle bylo pro něho naléhavě důležité, aby tam byl a viděl muže a jeho rodinu uniknout z ohně.

A pak se kouř znovu rozestoupil.

Joe byl přímo nad zmotanou kupou věcí z převráceného vozu. Vůz se musel převrhnout právě v té chvíli. Jeden kuň se vyprostil z postraňků a zachvácen hrůzou se rozběhl se ržáním vzhůru do kopce k Joeovi. Druhý ležel na zemi a řičel. Joe zděšeně pozoroval postavu, jež s něčím těžkým v náruči přelezla bočnici vozu. Postava se na chvíli vzpřímila, stále držíc své břemeno. Pak se kouř znovu vířivě snesl dolů.

„Je to žena!“ vydechl Joe.

„A nese dítě,“ zakřičel major, v tu chvíli už dvacet yardů vpředu.

Joe pustil otěže svého koně a vrhl se dolů po úbočí. Smekal se, narážel a padal mezi trnám a zahnědlým kapradím a přes uvolněné kameny, až se s zuchnutím dostal na dno údolí.

Zde na dně kotle bylo horko a kouř k zadušení. Viděl sotva na šest stop před sebe.

„Haló, paní!“ křičel mezi dlaněmi přiloženými k ústům. „Už jdu. Kde jste, paní?“

Nikdo neodpovídal; teprve po chvíli se ozval velice udivený hlas se slabým irským přízvukem:

„Tady, pane, tady.“

Joeovo srdce zapomnělo jednou zabušit.

Na druhé straně kouřové clony se rozplakalo dítě a Joe k němu klopýtavě zamířil.

Pak se náhle, ani ne tři stopy před ním, objevila Mary a držela v náruči plačící děcko.

„Mary!“ vydechl Joe.

Chvíli na něho nechápavě pohlížela a dítě jí mezitím v hrůze tahalo za její rozčuchané rezavé vlasy. Drobné jazýčky plamenů ji přes suchou trávu pálily do nohou.

„Joe!“ zvolala chraptivě. „Joe, to jsi ty!“

Obrátila se šíleně k rozbitému vozu a pak zase zpátky k Joeovi.

„Co mám dělat, Joe?“ zvolala. „Tuhle je dítě. A tam je Evan. Je pod vozem.“

S lavinou kamení padajícího z úbočí se náhle vedle nich objevil major Rendell.

„Kde je váš manžel, paní?“ zeptal se rychle.

„Pod vozem, pane. Zlomil si nohu,“ vzlykala. „Je tam zaklíněný. Nemůžu jím pohnout.“

„Joe,“ řekl major mezi dusivým kašlem, „pomoz paní na mého koně. Odvezu ji i s dítětem kousek výš na kopec, pryč z tohotohle prokletého kouře. Za dvě minuty se vrátím. Podívej se, co můžeš udělat pro toho ubožáka. Zkus z něj nějak odtáhnout ten vůz.“

Joe klopýtal kupředu k nejasné siluetě rozbitého vozu, jenž se rýsoval v kouři, a udupával drobné stružky ohně, které běžely suchou trávou.

Byla vdaná. Mary byla vdaná! Měla muže a dítě. Uprostřed praskotu a žáru a kouře cítil, že je otupělý zármutkem.

Marin Evan ležel na boku. Muselo ho to vymrštit z vozu jen okamžik předtím, než se vůz na něho převalil. Kůň zapletený v postraňcích byl teď mrtvý. Ale muž dosud žil. Když Joe vedle něho poklekl, otevřel oči a slabě se usmál.

„Se mnou je už konec, chlapče,“ řekl. „Zlomil jsem si hřbet.“

Vysoký blahovičník, planoucí od pně až k posledním listům, náhle s praskotem spadl ani ne padesát yardů odtud. Jiskry a popel se snášely mezi stoly a židle, rozházené kolem převráceného vozu.

„Nech mě, chlapče. Odejdi odtud, dokud můžeš,“ zašeptal zlomeně mužík.

„Ne, pane,“ pravil Joe a na oplátku se usmál do jeho tmavých očí. „Nejdřív z vás sundám ten velký vůz. Pak vás s majorem vyneseme na kopec. Uvidíte, že ano.“

Joe rychle vstal a vyházel z vozu poslední věci, které v něm ještě zůstaly: pytel brambor, dětskou postýlku, rozbitý olejový portrét duchovního v černém, vyklopenou truhlici povlaků a příkrývek na postel. Pak obešel vůz, postavil se u Evana a snažil se nadzvednout těžké kolo, jež muže přimáčklo k zemi. Byla to práce, jež rvala svaly, a pot proudil Joeovi po zádech jednak z námahy, jednak ze spalujícího žáru od plápolajícího úbočí za cestou. Kdyby se mu jen podařilo kolo a vůz nadzvednout přímo vzhůru tak, aby se vůz převrátil, měl by pak volné obě ruce, aby mohl zraněného muže odnést. Ale ať se snažil jakkoliv, nebyl s to zvednout kolo víc než o stopu.

„Můžete se nadzvednout na lokty, pane, teď když jsem vás uvolnil, a

tak vylézt?“ zasípal.

Evan to zkusil, tvář zkroucenou bolestí, a pot mu stékal po bledé, zvrásněné tváři. „Je to starý muž, ten Marin manžel,“ pomyslel si Joe, když se lopotil s těžkým kolem. „Vypadá aspoň na čtyřicet.“

„Přestaňte, pane,“ vydechl, když viděl, jakou bolestí muž trpí. „Zkusíme to jinak.“

Joe opět nadzvedl kolo, nejistě zabalancoval na jedné noze a druhou nohou zahákl pevnou, důkladnou židli, jež spadla z vozu, a vtáhl ji pod kolo. Tím byl Evan zbaven děsivé váhy neohrabaného vozu; a Joe, když opatrně položil kolo na robustní židli, mohl nebohého muže odtáhnout.

Plameny se rychle šířily bílou trávou na dně údolí a jedna židle, jež odletěla dále než ostatní, byla už ožehnutá ohněm a doutnala. Nedalo se s tím nic dělat. Žár v rokli byl tak nesnesitelný, že za pár minut vzplane i sám vůz. A tak třebaže malý mužík byl strašlivě zraněný, Joe ho vzal do náruče a vrávoral vířícím kouřem k příkrému svahu kopce.

Když vystoupil pár stop po kamenitém svahu, Joe si na chvíli odpočinul a opřel své břemeno o velký balvan. Evan těžce zasténal a pak otevřel oči.

„Postarejte se o to děvče a o dítě,“ zašeptal. „Je to hodné děvče ... hodné děvče.“

Joe slyšel, jak kůň majora Rendella sestupuje po svahu právě nad nimi.

„Postarejte se o děvče,“ zamumlal muž znovu.

A pak, když major dojel až k nim, mužovi sklesla hlava nazad.

Marin Evan byl mrtev.

Mary se spícím dítětem v náruči seděla u velkého balvanu a bledá hleděla suchýma očima na tři muže a koně, jak se pomalu vynořují přes okraj kopce. Major šel první a vedl koně, za ním kráčel Joe a podpíral jejího muže, nepřirozeně, těžkopádně zhrouceného a tichého v sedle, s hlavou skleslou na hrud'

„Je mrtvý,“ řekla. Rty měla bledé a celá byla strnulá. „Vím, že je mrtvý.“

Major přikývl.

„Srazil si vaz,“ řekl. „Neměl žádnou naději.“

Oba muži jemně a uctivě sundali Evana ze sedla a položili ho na bílou travu vedle ní. Pak major zvedl ruce malého mužíka a sepjal je,

takže Evan ležel jako onen rytíř na hrobce v kostele ve Stantonském Hurstbournu.

„Tak by si to byl přál, Joe,“ vzlykala Mary tiše. „Byl to opravdu zbožný člověk.“

Major přelétl pohledem z Joea na Mary.

„Vy se znáte?“ zeptal se překvapeně.

Joe přikývl.

„To je Mary,“ řekl. „Mary Hoganová. Je to moje nevlastní sestra, pane.“

„Tvoje nevlastní sestra!“ zvolal major. „Ale jak, pro všechno na světě ...“ Spolkl zbytek otázky – teď nebyl ani čas, ani místo na takové vyptávání.

Mary seděla s dítětem v náručí, hleděla do mrtvé tváře svého manžela a slzy jí pomalu kanuly po tvářích.

Oba muži stáli kousek opodál, respektující její žal.

„Byla sem vypovězena, pane,“ zašeptal Joe. „Za něco, co jsem zavinil já. Byla to hloupá dětinskost.“

„Opravdu, Joe?“

Joe nešťastně šoupal botou po suché trávě.

„Dick a já jsme ji svým způsobem vyprovokovali, aby se projela na koni majitele panství. A kůň se s ní spláčil, pane, a zabil se o zed’.“

„To je sotva zločin.“

„Tvrдили, že toho koně ukradla, pane.“

„To je všechno, co provedla?“ zeptal se major nevěřicně.

„To je všechno.“

Slabý větřík, který vál z jihu, se v několika posledních minutách stočil k jihozápadu a zesílil, takže kouř, jenž olizoval úbočí jejich kopce, byl teď hnán zpátky. Když Joe a jeho pán zpozorovali, jak se chovají vlny kouře, přistoupili k okraji prudkého svahu a ještě jednou pohlédli dolů do hořícího údolí.

„Každý strom na protější straně údolí vzplane,“ zvolal major Rendell. „Ale pokud tenhle vítr potrvá, budete tu v bezpečí. Pojedu co nejrychleji k nejbližší farmě a zařídím, aby sem přijeli s vozem; ovšem chvíli to potrvá, protože oběma směry budeme muset oheň objíždět.“

„Můžu vám pomoci, pane?“

Major se zatvářil komicky kysele.

„Bez koně, Joe?“

„Bez koně?“

„Koně nečekají tam, kde je necháš, chlapče. To není jako pluh.“

„Jak to myslíte?“

„No, odhodil jsi otěže, když ses vrhl dolů z kopce, a kůň utekl.“

Joe se chvatně rozhlédl kolem dokola po holém, větrem vymeteném kopci. Pán měl pravdu – nikde nebylo ani vidu po mírném koni, kterého Joeovi koupil.

„Ztratil jsem vám koně, pane!“ zvolal Joe zděšeně. „Ztratil jsem vám cenného koně.“

„Nemáš s koňmi zrovna štěstí,“ usmál se major. „Ale hlavu vzhůru! Možná že se vrátí – a možná se vrátí i ten druhý – ten, co utekl od vozu tvé nevlastní sestry. Nejsou divocí a možná že se nám je ráno podaří chytit, až budou méně vystrašení pachem toho požáru dole.“

Byl již soumrak, když se major vydal na cestu.

Nechal Joeovi pušku, láhev s vodou a zbytek chleba a řekl mu, aby odkopal suchý drn, dřív než rozdělá táborový oheň.

„Dej pozor, aby všude kolem ohně byl plný yard holé země. Celá krajina je po tomhle suchu jako krabice s troudem.“

Oné chladné podzimní noci Joe a Mary seděli, opřeni o velký balvan a hleděli do ohně z kůry blahovičníků, trní a uschlého kapradí. Marina levá ruka spočívala na Joeově pravici, tak jako tolikrát v dětství, když věci dopadly špatně a jeden z nich potřeboval útěchu, kterou mu druhý mohl poskytnout. Dítě usnulo Mary na druhé paži. Jeho kulatá, uplakaná tvářička byla mihotavě, přerývaně osvětlována planoucím dřevem, zatímco na druhé straně plamenů ležel jeho otec, natažený s důstojností, jaké za života nikdy nedosáhl. Evan byl malý muž, a přece to bylo to poslední, co by si o něm kdo pomyslel teď, když umřel. A na obzoru za mrtvým mužem, nahoře nad kopcem, se valil kouř z hořícího údolí a dolní část těchto dmoucích se mračen byla zabarvena do šarlatova a růžovočervena a hnědožluta. Joe často uvažoval, kde se asi zase setká s Mary, ale ani v nejdivočejších představách si nevymyslel tak fantastickou, bolestnou scénu jako tato.

„Byl to dobrý člověk, Joe,“ zašeptala Mary, když už nemohla dál plakat. „Nikdy mě nesekýroval, ani mě nebil, ani mi nepředhazoval, co jsem.“

„Proč by to dělal, Mary?“

Mary na něho pohlédla a pak se odvrátila.

„Nevíš, jaké to bylo,“ otrásla se hrůzou, „když jsem sem přišla.“

„Vyprávěj mi o tom.“

A Mary mu přerývaně vyprávěla. Byla přidělena ke zlému pánovi, povídala, k opilci a sukničkáři. Měla sloužit jako chůva u jeho paní. A ta, když viděla, jak si jí její manžel prohlíží a snaží se jí svést, jí udělala modřinu na oku a poslala ji na úřad k potrestání.

„Ale proč? To přece nebyla tvoje chyba.“

Mary pokrčila rameny.

„Tak už to tady chodí,“ řekla tvrdě.

„A co bylo pak?“

„No totéž, znovu a znovu.“

„To je tolik zlých pánů?“

„A konečně jsem přišla k Morganům,“ povzddechla Mary.

„K Morganům? Co to bylo za lidi?“

„Ale Joe,“ vzhlédla Mary překvapeně. „Přece Evan a jeho žena.“

„Jeho žena?“ zvolal Joe. „Copak ty nejsi jeho žena?“

Mary se slabounce usmála.

„Jeho druhá žena, Joe.“

Dítě se ve spánku zavrtělo, otevřelo temné velšské oči a rozkňouralo se.

„No tak, no tak, Dilys, děvenko,“ pravila zpěvavě Mary a jemným, ženským způsobem ji houpala v náručí. „Mary je tady Dilys, miláčku. Mary je tady. V Marině náručí se ti nemůže nic stát.“

Joe hleděl na děvče a na dítě celý udivený.

„Copak ty nejsi matka toho dítěte?“ zeptal se.

Mary zavrtěla hlavou a položila si prst na rty, vybízějíc Joea, aby byl zticha, dokud děcko zase neusne.

„Nastoupila jsem jako chůva,“ zašeptala, „když se Dilys narodila.“

„A co bylo potom?“

Ale Mary nebyla připravena vyprávět Joeovi, co se přihodilo. Vzpomínala na paní Morganovou a na Evana a na dítě v době, kdy k nim poprvé přišla.

„Byli tak šťastní, Joe, ti dva a dítě. Byli to dobří manželé – jako Mellershovi tam doma.“

Mary odhodila dozadu své ryšavé vlasy a oči jí zazářily jedním z jejích divných, neočekávaných úsměvů.

Joe hleděl na Marinu tvář, zlacenou ohněm, a v tomto prchavém úsměvu poznal v ženě, kterou našel, děvče, které ztratil.

„A co bylo potom?“ zašeptal.

„Před čtyřmi měsíci dostala paní Morganová horečku. Do týdne byla mrtvá.“

„A manžel si vzal tebe?“

Mary přikývla.

Dlouhou dobu mlčeli a hleděli do řevavých oharků.

„Byl tak opuštěný, Joe. Byl bez ní tak ztracený.“

„A ty?“

„Byl laskavý, Joe. A dítě mě potřebovalo.“

Joe chápal, jak to bylo.

„Nemohl si mě nechat, byla by z toho ostuda a pomluvy, Joe,“ pokračovala Mary jemně. „A byl příliš laskavý, než aby mě poslal zpátky k takovým pánům, jaké jsem měla dřív.“

„Tak se s tebou oženil,“ řekl Joe a s úsměvem ji znovu uchopil za ruku.

Potom byla řada na Mary, aby se vyptávala, co se přihodilo Joeovi.

„Nemohla jsem uvěřit, že jsi to ty,“ řekla, „když jsi tam stál v tom kouři. Myslela jsem, že se mi to jenom zdá. Nebo že jsem mrtvá a nevím o tom. A ty že jsi duch.“

„Pěkný duch!“ usmál se Joe. „Už jsi někdy viděla, aby byl anděl takhle zřízený?“

Zvedl rozdrápanou, puchýřovitou ruku, aby ukázal na své špinavé a neupravené oblečení. Mozolnaté dlaně měl zraněné od svého střemhlavého sestupu po skalnatém úbočí a od divokého zvedání těžkého kola vozu a jeho šedé kalhoty byly roztrhané na cáry.

„Dal ses na pytláctví?“ vyptávala se Mary. „Poslali tě sem za pytláčení?“

Joe zavrtěl hlavou.

„Dick i já jsme pytláčili,“ odpověděl, „ale nechytili nás. To nebylo ono.“

A Joe jí vyprávěl všechno, co se stalo. Popsal veliký hlad, jímž trpěli té zimy, co ona odjela, a jak do Údolí přicházelo stále více mlátiček.

„Dick a ostatní mlatici neměli žádné vyhlídky,“ řekl.

Pak vyprávěl, jak v celé jižní Anglii narůstaly nepokoje a jak muži v Kentu zapalovali stohy a jak davy chodily po kraji a rozbíjely mlátičky a jak se zemědělní dělníci spojili, aby žádali sedláky o zvýšení mezd.

„Taky ve Stantonu jsme dali dohromady žádost a šli jsme k panu Batemanovi,“ řekl.

Vylíčil jí události té hrozné listopadové noci, kdy on a bratři Blackové a Sam Mellett a Dave Watmore a Smithové zabušili na dveře fary a žádali pana Wentworthe, aby se vzdal poloviny desátků.

„Nepovídej!“ zvolala Mary a málem se rozesmála. „A co on na to?“

Ve zbývajícím Joeově vyprávění už nebylo nic k smíchu. Brutální šprým pana Norrise naplnil Mary znechucením a se vzrůstajícím zármutkem sledovala osudy svých přátel z dětství až k jejich krutému odsouzení.

„Takže vy jste tu všichni!“ zvolala hořce. „Dick a Seth Parsley a Joshua Black a Ridgeovi a Tom Webb a ty. A všechno jenom proto, že jste měli hlad!“

„Joshua tu není,“ pravil Joe a vylíčil Joshuovu smrt na palubě *Tritónu*. „Byl to hodný člověk, Mary. A dobrý přítel. Takového už nenajdu.“

Marino obočí se přemítavě zvrásnilo.

„To je divné, Joe,“ řekla. „Ale já si Joshuu dobře nevybavuju. Byl to ten ženatý muž, co v kostele zpíval tak hlasitě?“

Joe přikývl.

Jak tu na chladném úbočí kopce ve Van Diemenově zemi seděli u dohasínajícího ohně z blahovičníků a trní, pomyšlení na kostel ve Stantonském sv. Judovi jim oběma vybavilo záplavu vzpomínek. Mary vzpomínala na kostel o žních, vyzdobený snopy obilí a červenými jablky a tlustými, nadýmajícími se dýněmi; vzpomínala na vysoké dubové stolice a na to, jak ze zadu vypadaly vybledlé modré klobouky slečen Croftsových. A pak si vzpomínala na lepší, vážnější věci: na laskavost a zdravý rozum Joeova tatínka a maminky, na to, jak byla Phoebe roztomilá, na Dickovu veselost a nevrlou laskavost pana Mellershe.

„Vypadá to jako jiný svět,“ povzdechla.

Joeovy vzpomínky začínaly na kruchtě, kde hrával na tatínkův

klarinet, a skončily zděšeným pomyšlením, že kůň, kterého mu koupil major Rendell, běží divokým tryskem přes náhorní planinu a v sedlové brašně na hřbetě má klarinet od pana Mellershe, zabalený do jeho, Joeovy, čisté trestanecké košile.

„Chudák tvoje maminka,“ povzdechla Mary. „Teď jí zůstala jenom Phoebe.“

Joe uchopil provázek, který měl uvázaný kolem krku.

„Mám od ní dopis, Mary, tady pod košilí.“

Vytáhl zmačkané listy vytržené z účetní knihy pana Batemana, zapálil v ohni úzký proužek kůry a nahlas jí dopis přečetl.

Po Marině tváři se začaly opět koulet slzy.

„Chudák maminka,“ plakala. „Chudák Phoebe. Chudák Dick.“

Joe uvažoval, proč nedodala „Chudáci my oba“.

„Ale my nejsme chudáci,“ pomyslel si později, když ucítil, jak mu Marina hlava jemně sklesla na rameno.

Krátce po půlnoci se dítě probudilo a s pláčem se dožadovalo jídla. Z okoralého chleba a vody z majorovy láhve udělali kašičku a Mary jí prsty trochu vecpala dítěti do úst. Když to Dilys bezzubě sežmoulala a znovu usnula, oba seděli dál u žhnoucích oharků a čekali na úsvit a vždy tu a tam pohlédli na siluetu malého velšského usedlíka, položeného na trávě o dvanáct stop dál.

„Ach Joe,“ řekla posléze Mary, „jsem tak ráda, žeš přišel. Bylo to souzeno, že přijdeš. Vím jistě, že to bylo souzeno.“

POZEMEK PANÍ MORGANOVÉ

Téměř o šest měsíců později Joe a major Rendell sjížděli z ovčích pastvin nad Dubovou farmou. Za nimi vlevo se rýsovalo Velké západní pohoří a drsný, příkrý pahrbek a přímo před nimi se rozprostírala střední část údolí řeky Quamby. Bylo jaro. Akácie byly světle medově zlaté a podivný ptačí křik a třpyt jiskřivých křídel naplňovaly vzduch. Joe se cítil unavený a spokojený, protože bahnění už skoro skončilo a sezóna se vydařila.

„Je to nádherná země, Joe,“ povídal major, zatímco vdechoval sladkou svěžest jarního rána a šťastně pohlížel na půdu, jež mu patřila. „Je nádherné získat takovou zemi a hospodařit tu.“

Po pravdě řečeno, v nové usedlosti nad říčními náplavami se všem dařilo dobře. Paní Rendellová opět čekala rodinu a Mary se šťastně – takřka vesele – věnovala péči o dvě děti: o svou nevlastní dceru Dilys a o malého Roberta Rendella. A pokud jde o Joea, měl chlapské zaměstnání a chlapskou odpovědnost. Přestože měl status trestance, nosil pušku a jezdil na koni. Byl dovedný ovčák – cenný čeledín. A v duši to věděl.

Joe se zazubil.

„Je to dobrá země, dokonce i pro trestance, pane,“ odpověděl.

„No právě, Joe!“ zvolal major a střelil po něm pohledem. „Zrovna tak jsem si to vždycky myslel! A kdyby se ti chudáci dali přimět k tomu, aby smýšleli jako ty, také by tu našli štěstí.“

„Většina z nich nejsou venkované, pane. A nemají dobré pány.“

„Pán může být dobrým pánem pouze dobré čeládce,“ přišla rychlá odpověď.

Byla to pravda. Většinu trestanců tvořila sedlina anglických vězení. Byli to kapsaři, padělatelé, vyděrači, zběhové, defraudanti, lupiči. Mnozí z nich za celý svůj život neodpracovali jediný den poctivě, těžké práce. A že je zákon vybral z jejich přečpaných londýnských brlohů a uliček,

že je vrhl na druhý konec světa a pak je postavil k rýčům a pluhům ve velké, neobydlené, bohem zapomenuté zemi, jako byla země Van Diemenova, to byl pro ně osud příliš strašný, než aby se s ním vyrovnali. Jejich duch v nich odumřel, třebaže jejich těla žila dál, a pracovali jen chvílemi a špatně — zachmuření, tajnůstkářští a zrádní. Nedoufali v lepší časy. Došli na konec cesty.

Joeovi se jevila budoucnost zcela jinak, protože on viděl, že pro něho život zde v této nové kolonii teprve začíná.

Nejlepší ze všeho bylo, že miloval Mary. V posledních dvou týdnech jí to řekl. A Mary ho místo odpovědi objala kolem krku a pravila, že ona ho také vždycky milovala.

„Evan byl dobrý člověk, Joe,“ řekla. „Ale nebyl to manžel, v jakého jsem vždycky doufala. Chtěla jsem tebe, Joe. Vždycky tebe.“

„Vždycky?“ usmál se a vrhl na ni škádlivý pohled.

Mary chvíli uvažovala a pak se její živá irská tvář zvrásnila smíchem.

„Od té doby, cos hodil na Dicka ten velký žaltář,“ zasmála se. „Vypadals tak zlostně celé to odpoledne, Joe, jak sis to dupal za námi vzhůru na Stantonovu hůrku. A když jsi vylezl na toho nešťastného loveckého koně na baronetově pastvině a směle ses postavil Dickovi, vypadal jsi tak hrdý a mladý a byls tak ruměný ve tváři! Ach Joe, byla bych tě objala; dokonce i tehdy jsem tě měla tak ráda!“

Bylo pěkné být milován.

Avšak vzpomínka na tu vzdálenou červnovou neděli na pastvině majitele panství jim oběma přinesla hořký smutek – dokonce i uprostřed jejich radosti. Neboť před šesti týdny Dicka chytili. Joe a Mary věděli, že byl poslán do oné hrozné nové trestné kolonie v Port Arthuru. Bylo strašné vzpomínat si, jak se všichni tři smáli na té slunné hampshirské louce, a pak si pomyslet, kde je jeden z nich teď.

„Nemůžeme pro něj nic udělat, Joe,“ řekla Mary smutně. „Nikdy jsme pro něj nemohli nic udělat.“

Svým způsobem to byla pravda. Ale Joeovi to neposkytlo žádnou útěchu.

Později, když se Mary vrátila ke svému příběhu, řekla mu, jak při soudu ve Winchesteru viděla jenom jeho a jeho matku.

„Pořád jsem se dívala jen na vás,“ povídala, „a myslela jsem si, že

jestli mě někdo může zachránit, budeš to ty nebo ona. A když jsi vstal a všichni ti právníci začali na tebe křičet a Dick tě strhl, věděla jsem, že je se mnou konec – že mě nikdy nepustí na svobodu.“

Pak mu vyprávěla, jak pečlivě opatrovala šatstvo, které jí jeho matka poslala, a jakou měla radost, když našla jeho nůž.

Na chvílku zbledla.

„Jistě sis nepředstavoval, co pro mě ten nůž bude znamenat, Joe,“ řekla a trochu se zachvěla. „V těch svých prvních třech místech jsem ho nosila při sobě všude, kam jsem šla. Nepoužila jsem ho. Ale věděla jsem, že ho mám. Dal jsi mi něco, čím jsem se mohla bránit.“

Zazněl výstřel.

Joe se vyplašeně probudil ze svého snění o Mary.

„Ty dneska ráno napůl spíš,“ smál se major a sklonil pušku.

„Co to bylo, pane?“

„Jenom klokan, který běžel nahoru mezi akáciemi. Netrefil jsem ho, samozřejmě. Bylo to příliš daleko.“

Joe se zamračil.

Major Rendell střílel všechnu divokou zvěř v dohledu. To byla jeho jediná chyba. Joe se usilovně snažil mu to odpustit. Major se narodil a byl vychován v důstojnické rodině, připomněl si, a dlouhá léta sloužil v Indii a tam se od člověka očekává, že bude střílet na slony a tygry a leopardy, předpokládal Joe. Kvůli svému pánovi cítil ulehčení, že pětiletá válka proti domorodcům se chýlila ke konci a že těch pár lidí ze starých kmenů, kteří to přežili, prchalo v panice z jednoho vzdáleného loviště do druhého. Domorodci ve Van Diemenově zemi byli totiž právě tak divocí jako klokani, a když byli vyhnáni z hor a údolí, jež jim po právu náležely, byli poděšení a krutí. Joe během svého třináctiměsíčního pobytu na ostrově ani jednou nespátřil domorodce, ale věděl, že loni zabili dvě Angličanky a čtyři děti ani ne patnáct mil od místa, kudy nyní jeli. A kdyby se teď náhle objevil domorodec na majorově ovčích pastvině, Joe si nebyl jistý, zda by nebyl právě tak rychle vyřízen jako jiní divocí tvorové v buši.

„Chci, abys byl vzhůru, Joe, protože nesu zprávy,“ řekl major a znovu tím přerušil Joeovy myšlenky. „Dobré zprávy pro vás oba.“

„Pro nás oba?“

„Pro tebe a pro paní Morganovou.“

Major přijel časně za svítání do Joeovy boudy v kopcích a na jeho otevřené, upřímné tváři se zračily dobré zvěsti. Joe, který probděl celou noc u ovce, jež se měla obahnit, si myslel, že je to jen ranní spokojenost člověka, který pohodlně strávil osm hodin v posteli. Ale teď věděl, že to bylo něco víc.

„Pro mě a pro Mary, pane?“

„Včera odpoledne jí přišel dopis z guvernérový kanceláře. Potvrzuje se v něm, že jejímu muži byly přiděleny pozemky podél řeky Quamby a že dědictvím přešly na ni.“

„Takže jsou její, pane?“ zvolal Joe vzrušeně. „Jsou opravdu její?“

Major spokojeně přikývl, potěšen téměř stejně jako Joe. Byl to prostý, upřímný člověk a rád oznamoval lidem radostná překvapení. Celou cestu dolů z ovčácké boudy vychutnával předem, jak to Joeovi oznámí.

„A mám ještě další dobrou novinku. Pozemky jsou docela blízko. Tři míle proti proudu – sotva dál.“

„Tak blízko!“ zvolal Joe.

Kde leží pozemky přidělené Evanu Morganovi, bylo pro ně záhadou po celých těch šest dlouhých měsíců, protože mapka, v níž byl zakreslen přidělený pozemek, byla zničena při údolním požáru spolu s ostatním majetkem malého Walesana. Mary věděla jen to, že pozemky jsou „podél řeky Quamby“. Její manžel, povídala, sklíčený smrtí své ženy, prodal svou usedlost jižně od Hobartu a zažádal si o tyto daleko menší pozemky na druhé straně ostrova.

„Jsi šťastný člověk,“ smál se major. „Není to zrovna velkostatek. Po pravdě řečeno, je to skoro ten nejmenší příděl půdy, o jakém jsem tady v okolí slyšel. Pět set akrů, to je všechno – a většinou les. Ale je to *půda*, Joe. Je to *půda*.“

„Je to Marina půda,“ přišla tichá odpověď. „Není moje. Já jsem trestanec.“

„Ale nebudeš pořád trestancem, člověče!“ zvolal major. „Za tři roky – jestli se nedostaneš do malérů – tě podmíněně propustí. Budeš moci pracovat za mzdu. Budeš moci pracovat pro sebe.“

O čtyři hodiny později všichni tři – major, Mary a Joe – seděli v gigu, soustředěně studovali mapu a pak se dychtivě rozhlíželi po

okolním údolím a po úbočí kopce zvedajícího se po jejich levici. Cestovali na západ po břehu Quamby, dokud nedorazili k malé říčce padající z kamenité výspy, jež se lysá vypínala nad stromy.

„To je ta říčka, co je tu zakreslená, že?“ ptala se Mary a ukazovala na potok vyznačený na mapě.

„Ano, a tady je ohyb Quamby!“ zvolal Joe. „Podívejte se. Quamby se tu stáčí k severu právě jako na mapě!“

„Tak tohle je váš pozemek, paní Morganová,“ pravil major a máchnutím ruky obsáhl pruh pobřežních náplavů před nimi a krásný suchý svah nad bažinnými blahovičníky.

„A tohle jsou tvé stromy!“ zvolal Joe a přelétl očima až nahoru k temné čáře buše.

Mary upřeně pohlížela na rozkošně zvlněnou jarní krajinu před sebou a na chvíli byla příliš vděčná a překvapená, než aby mohla promluvit. Tohle všechno jí zanechal Evan! Odkázal to obyčejné chůvě-trestankyni – úplně bezvýznamné osobě! Ona, opuštěná dcera irského dráteníka, vlastní všechny ty krásné pastviny, všechny stromy, tu malou usměvavou říčku.

„Joe,“ vypravila ze sebe posléze. „Nemůžu uvěřit, že je to pravda. Evan mě nemohl tolik milovat!“

„Bylas jeho žena,“ řekl Joe jemně. „Staráš se o jeho dítě. Takhle je to docela správné.“

Major už seskočil z gigu, mapu v ruce, a dlouhými kroky kráčel ke kopci.

„No tak, Joe!“ zvolal. „Pojď se podívat na tuhle pastvinu.“

Teď, když se dostal přes úzký pruh bažiny, major se shýbl a pozorně si prohlížel trávu rostoucí na úbočí kopce.

„Půjdeš s námi?“ obrátil se Joe k Mary.

Zavrtěla hlavou. „Přijdu za chvíli. Teď ne.“

Chtěla si zavzpomínat, tiše a sama, na malého Walesana, který zanechal Dilys a jí takové bohatství. Cítila se zároveň provinilá, šťastná i smutná: provinilá, protože ho dost nemilovala, šťastná, protože Joea, dítě a jí čeká krásná budoucnost, a smutná, protože nikdy nebude moci říci Evanovi, jak je mu vděčná.

„Je dobrá,“ řekl major, už zase vzpřímený. „Na takovéhle trávě bys mohl pást docela slušné stádo.“

Joe zavrtěl hlavou. Vzal si od svého pána mapu a odhadoval hranice Mariných pozemků.

„Ne, pane. Jenom pár ovcí. Víc ne. Je to příliš malá farma, než aby jich mohlo být víc. Za rok za dva by spásly trávu až na holou zem, kdybych jich pěstoval příliš mnoho.“

„Budeš muset chovat taky pár prasat a jednu dvě krávy. A můžeš to zkusit s jablky, Joe. Nejdřív uvidíme, jak se bude dařit mým jabloním. Pak se můžeš rozhodnout.“

Joe přikývl.

„Ano, pane. A říční náplav a ty nižší svahy zoráme a osejeme pšenicí.“

Teď byla řada na majorovi, aby zavrtěl hlavou.

„Budeš mít problém s pracovními silami, Joe. Obávám se, že ti nepřidělí žádné čeledíny, dokud plukovník George Arthur bude naším guvernérem.“

„Proč ne?“

„Nedomnívá se, že by bývalí trestanci byli vhodnými pány pro jeho vězně,“ odpověděl bez obalu major.

Joe se zamračil a snažil se skrýt, jak se ho to dotklo. Pravda, v hloubi srdce to tušil ještě dřív, než to major vyslovil. Potupa, že kdysi byl trestancem, mu půjde v patách po celý život – bez ohledu na to, jak dobrým bude občanem.

„Nedostaneš zdarma žádnou pracovní sílu, abys zveleboval pozemky paní Morganové,“ pokračoval major. „Nejdřív si budeš muset udělat všecko sám, a z prvního zisku si najmeš pomocníky. Vyděláš peníze, Joe, neboj se. Pozoroval jsem, jak pracuješ.“

Joe byl celý život bez krejcaru, a tak si nedovedl představit, že by kdy měl dost peněz, aby si sám někoho najal na práci.

„Pan Morgan zanechal v bance v Hobartu čtyři sta liber,“ podotkl major. „Není to mnoho, ale náradí a dobytek za to nakoupíš.“

„Joe,“ volala Mary vesele z úpatí svahu. Seskočila z gigu a stála na úzkém pruhu suché, rovné země právě nad bažinami.

„Tady si postavíme chalupu,“ křičela. „Je to rozkošné místo.“

„Je příliš blízko u řeky, paní Morganová,“ volal na ni zpátky major.

Vesele k ní sestupovali, nakaženi návratem Marina dobrého rozmaru – Mary tančila po úzké rovince, až jí rudé vlasy ve vánku poletovaly.

„Proč příliš blízko u řeky, pane?“ zeptala se. „To se mi právě líbí. Ráda vidím, když na mě řeka ve slunci mrká.“

„Protože řeka pořád jen nemrká, paní Morganová,“ zasmál se major. „Časně zjara se občas vyvalí z břehů. Sněhy tam nahoře na náhorní rovině tají příliš rychle, a řeka se s rachotem řítí dolů údolím a zaplavuje všechny pozemky, které leží trochu níže.“

„Budeme stavět výš, Mary,“ řekl Joe. „Je tam jiná rovinka, docela blízko u potoka poblíž skupiny akácií. A bude tam taky místo pro stodolu a pro chlív.“

„Musí to být velká chalupa, Joe, se spoustou a spoustou světnic,“ pravila Mary a znovu se roztančila.

„Nepotřebujeme spoustu světnic,“ namítl Joe.

„Ale ano, potřebujeme,“ smála se a točila se přitom dokolečka. „Poviju ti dvanáct synů.“

Náhle ustala v tanci.

„A pak, Joe!“ zvolala. „Je tu tvoje maminka a Phoebe! Přijedou za námi – vím, že přijedou –, hned jak budeme mít peníze na cestu.“

Celé příští léto a podzim Joe těžce pracoval pro Rendellovy – nestaral se jenom o stádo, ale také pomáhal při stavbě stodoly na žoky vlny. Od jiného přiděleného čeledína se naučil, jak řezat a spojovat prkna a jak pokrývat střechu šindeli. Mary, dychtící po životě, jenž ji očekával, brávala děti do polí a pozorovala, jak se rozřezávají sadbové brambory a sázejí se do řádek, jak se prořezávají jabloně a dojí krávy. O nedělích oba jezdívali se svolením Rendellových na Mariny pozemky a začali oplocovat pastvinu.

Po tolikém smutku a osamění to byly pro oba zlaté časy. Už téměř před rokem napsali domů a sdělili Joeově matce, že se našli a že žijí s Rendellovými; a brzy po vánocích od ní dostali odpověď. Ona i Phoebe děkují Bohu, že se oba zase našli a že pracují pro tak hodného pána. Řekla tuto novinu panu a paní Batemanovým a panu Mellershovi a slečnám Croftsovým a všichni jim přejí všechno nejlepší. Ale co Dick? Co je s jejím ubohým synem Dickem? Jak to, že nikdo z nich nic nenapsal o jejich bratru Dickovi?

Dick!

Dick jim působil neustálou starost a zármutek uprostřed veškeré té tiché radosti. Neboť Dick dokázal nemožné! V lednu uprchl z Port Arthuru!

Každý trestanec na ostrově slyšel o proslulé Orlí šíji, po níž se jediná dala uprchnout z trestné kolonie. Byl to nevysoký pruh písku, ne více než šedesát stop široký, a na jeho obou stranách se rozprostíralo moře a hrozilo tam nebezpečí od žraloků. Úzký výběžek země byl hlídán vojáky a lítými psy.

„Dick uprchl!“ pravil Joe nevěřicně Mary jednoho únorového večera, když se vrátil z ovčího trhu ve Westbury. „Uprchl! Všechny je přechytračil!“

Hlas mu zvonil obdivem. Dickova nezkrotná vůle být volný naplnila náhle Joea vřelou bezděčnou pýchou.

Ale co si může člověk počít se svobodou takto získanou? Co si může kterýkoliv trestanec počít ve Van Diemenově zemi mimo *system* guvernéra Arthura?

Dick se přidal k nejpopovětšší tlupě desperátů v zemi. Zapálili farmu poblíž Richmondu a vyplenili hostinec ani ne deset mil od Launcestonu. Jména mužů v této tlupě se ozývala z každých úst. Dopustili se žhářství a vyděračství a ozbrojeného přepadu. Všichni poctiví lidé byli proti nim.

V srpnu 1833, když se potřetí začaly bahnit ovce od té doby, co pracoval jako ovčák na ostrově, byl Joe jednou v noci ve své chýši v horách. Bahnice, jejichž čas se blížil, byly uzavřeny v malé salaši poblíž, a jak ve dveřích své chýše seděl nad uhasínajícími oharky ohně z kůry, slyšel ve stínech jejich jemný pohyb. Na výšinách bylo mrazivé jasno a hvězdy jižní oblohy mu třpytivě zářily nad hlavou. Ale dole, v údolí Quamby, se na úbočích držela bílá mlha, zahalující Dubovou farmu a vršky bažinných blahovičníků a odřezávající ho od všeho kromě ovcí a hvězd.

Za nocí, jako byla tato, myslíval na otce – jiného ovčáka, který hlídával své stádo na jiných kopcích pod jinými hvězdami. Protože dospěl v muže, viděl ho nyní dospělýma očima. Otec možná přijímal své nezdary příliš pokorně, myslel si, a jen slabě si uvědomoval ztrátu důstojnosti, když klesl z malorolníka na zemědělského dělníka, který sloužil u jiného pána. A přece, jaký to byl člověk! A jaký pastýř!

Okolnosti, za nichž otec zemřel, se mu stále vtíraly na mysl. Pokusil se zachránit své bahnicí se ovce před darnellskou štvanicí. Popadl koně předního jezdce a snažil se obrátit celou skupinu lovců, aby mu koně nerozehnali vyděšené ovce, obtížené mláďaty. A ve chvílce byl rozdrčen. Bez nejmenšího zaváhání riskoval život a obětoval blaho celé své rodiny. Joe občas smutně uvažoval, zda on, syn svého otce, může kdy dosáhnout takové přímočaré rozhodnosti. Byl by ochoten obětovat radost ze života a z lásky k Mary a slíbených dvanáct synů kvůli stádu ovcí?

Oné srpnové noci pohlédl na pušku, kterou měl po boku, a znovu naslouchal slabému pohybu bahnic. Ve Van Diemenově zemi se nebylo třeba obávat jezdců a smečky honících psů. A noční loupeživé potulky „tygrů“ a „d'áblů“ sotva mohly poslat muže na smrt; byla to jen škodná, kterou bylo možno přelstít, polapit a zastřelit. Znovu naslouchal hlubokému nočnímu tichu. Všechno je v pořádku, pomyslel si. Všechno je v pořádku. Mary spí ve velkém dětském pokoji v půvabném kamenném domě; po obou stranách postele má dětskou postýlku a v nohách lůžka kolébku, kde spí další děťátko její paní. Major Rendell a paní Rendellová spí ve velké rodinné posteli s nebesy, která byla právě dopravena z Anglie lodí a volským potahem. Ovce spí ve stádu. Všechno je v pořádku s jeho přáteli na ostrově. Všechno je v pořádku.

A přece, dokonce i v tom okamžiku, kdy si říkal, že je všechno v pořádku, věděl, že tomu tak není.

Nastražil uši.

Zdálky se k němu blížil tvrdý dupot mnoha koňských kopyt tlukoucích o zmrzlou zem.

Okamžitě vstal a vysokými botami rychle udupal oheň, protože v jasném ovzduší nad údolní mlhou mohlo být zář ohně vidět na míle daleko – teplé oko světla mezi zimními kopcí. Pak znovu naslouchal dusotu kopyt. Blížily se k němu z kopců na jihu; sestupovaly po drsné horské stezce, jež vedla z vysoké, kamenité náhorní planiny s velkými ledovými jezery.

Joe uchopil pušku.

Jenom desperáti mohli jet v noci z takovéhle končiny v takovém počtu.

Přistoupil k ovčí ohradě a pak stál tvář k blížící se skupině jezdců, s

ovcemi za zády, a v kmitavém světle hvězd čekal, až se ze stínů skupiny akácií padesát yardů nad ním vynoří první jezdec. Znovu nastražil uši, zmaten zvuky, které k němu doléhaly. Vlivem nějakého zvláštního uspořádání kopců dusot blížících se jezdců náhle ustal. Přesto však po horské stezce bušila jiná kopyta, teď stejně daleko, jako byla předtím ta druhá.

Zazněl výstřel a opakovanou ozvěnou znovu a znovu duněl v okolních kopcích. A pak další výstřel a ještě jeden. Joe konečně věděl, co se děje: oddíl kavaleristů pronásleduje desperáty.

Náhle první skupina jezdců vyrazila ze stínů akácií a hřměla ne směrem k Joeovi, ale přímo dolů po příkrém svahu do údolí zakrytého mlhou. Joe je po úžasnou půlminutu pozoroval uhánět nad sebou po obrysu kopce.

Pak zazněl další výstřel a předposlední jezdec se zhroutil v sedle. Jeho druh ho předjel a zraněný muž, sklouzávající stále níž a níž přes bočnici sedla, slabě zatáhl za uzdu, odbočil poněkud ze stezky a posléze spadl.

Kůň, zbavený břemene, vyhodil kopyty a vyrazil dolů do mlhy ve stopách svých druhů, zanechávaje jezdce ležet ve stínu buše. Joe běžel do kopce ke zraněnému muži, když tu zpomezi stromů vyrazil oddíl vojáků. Nehleděli nalevo ani napravo a střemhlav se hnali dolů do mlhy ve stejně zoufalém a prudkém spěchu jako desperáti.

Joe sevřel pušku a přiblížil se k hromádce ve stínu křoví. Muž ležel s jednou paží přes obličej a druhou si svíral žebra. Krev mu začala prosakovat kabátem a mezi prsty.

Jemně a ostražitě nadzvedl Joe mužovi paži z obličeje a zíral do štvaných, zmučených očí.

Byl to Dick.

Za svítání se zdálo, že Dick nepřežije další hodinu. Joeovi se bůhvíjak podařilo zpola odvléct, zpola odnést bratra do ovčácké chýše; položil ho na svůj slamník, stáhl si hrubou košili a ovázal zející ránu v Dickově hrudi, aby zastavil krvácení.

Dick ležel a mráкотně, v děsivé, přízračné malátnosti pozoroval každý Joeův pohyb. Byl celý popelavý, jako by ho vojákova kulka byla již přenesla přes hranici smrti a nyní se díval zpět, jak Joe ošetřuje

nějakého jiného muže.

„Nemá to cenu, Joe,“ usmál se unaveně. „Umírám.“

Hovořil chraptivě, krev mu dusila dech.

„Líp, když bude po mně,“ pravil skřípavě.

Venku jedna bahnice rodila své jehňátko a Joe, rozpolcen mezi povinností ovčáka a bratrskou láskou, rychle přecházel mezi ovci a bratrem. Předtím se v noci narodilo jiné jehně a bylo polomrtvé zimou. Joe, zoufalý, protože neměl oheň, přinesl jehně z ohrady dovnitř a položil je vedle bratra. Dick chabě pohnul levou paží a Joe vstrčil jehně Dickovi pod kabát.

„Aspoň ... budu k něčemu dobrý,“ kašlal umírající muž. „K něčemu ... dobrý ... pro jednou.“

Ležel na zádech, slabě se usmíval a jedním prstem hladil jehně po vlhkém kožíšku.

Byla neděle, a v neděli ráno v době bahnění měla Mary povoleno přivést z usedlosti Joeovi slaninu, čerstvý chléb a konvičku ranního mléka. Přijížděla, nejen aby mu přivezla snídani, ale také aby zjistila, zda nepotřebuje něco pro jehňata. Toho rána, sotva obloha zesvětlila, Joe znovu a znovu chodil ke dveřím chýše a hleděl dolů z kopce na bílou mlhu a toužil po první známce, že k němu Mary zezdola přijíždí. Dick rychle scházel. Oči měl teď zavřené a přestal hladit naříkající jehně.

Joe zoufale potřeboval Mary, protože Dick umíral. A on nesmí umřít. Jistě mohou udělat ještě něco jiného, aby zastavili životodárnou krev prýšticí z velkého otvoru v hrudi – něco, co on přehlédl – něco, co snad zná Mary?

Konečně uslyšel zezdola měkké údery kopyt a slabé zařehtání poníka, na kterém Mary jela. Běžel jí dolů naproti. Mary ujížděla rychle a teď, bledá a vyplašená, u něho zastavila.

„Joe,“ oddechovala těžce, „stalo se něco strašného. Farma je obklíčena vojáky. Hledají Dicka. Našli jeho koně.“

Seskočila z poníka a vrhla se mu do náruče.

„Nesměj se dovědět, že je to tvůj bratr,“ vzlykala divoce. „Nesměj, Joe. Nesměj. Kdyby se to dozvěděli, byl by to tvůj konec.“

Joe ji objal kolem ramen a prst druhé ruky jí položil na ústa.

Jeho mlčení ji vyděsilo ještě víc.

„Co je, Joe? Co se stalo?“

Zavedl ji do chýše.

Dick už nespál.

Byl mrtvý.

Jehně žalostně nařikalo v záhybech jeho kabátu.

„Dicku!“ vzkřikla Mary a poklekla u něho. „Dicku!“

Chvíli klečela a držela mu hlavu v náručí, jako by byl malé dítě, které potřebuje útěchu.

„Je mrtvý,“ řekl Joe.

„Já vím, že je mrtvý,“ vzlykala Mary. „Vím, že je mrtvý.“ Po chvíli ho položila zpátky na slámu a vyděšeně pohlédla Joeovi do tváře.

„Co budeme dělat, Joe?“ zeptala se a celá se chvěla přerývanými vzlyky. „Co budeme dělat?“

„Jak to myslíš?“

„Tys mu poskytl přístřeší. Poskytl jsi přístřeší psanci!“

„Ale byl to přece Dick!“ zvolal ohromeně. „Byl zraněný!“

„Je to zločin, Joe,“ vzlykala Mary. „A je to dvojnásobný zločin, když to udělá trestanec.“

Mary se zvedla z kolen a přitiskla Joea k sobě.

„Nikdy se nesmějí dozvědět, cos udělal,“ plakala mu do kabátu. „Jestli se to dovědí, pošlou tě mezi trestance, co jsou přikováni na řetěze, nebo do Port Arthuru.“

V hrůze se k němu tiskla, jako by se ho někdo užuž snažil od ní odtrhnout.

„Nikdy se nevezmeme,“ naříkala.

Joe se uvolnil, odhodil jí ryšavé vlasy z obličeje a pohlédl jí pevně do očí.

„Mary,“ řekl jemně, „na tomto ostrově je spravedlnost. Víím, že je.“

„Kdypak se nám dostalo *spravedlnosti*, Joe?“ zvolala divoce. „*Kdy? Kdy?*“

Celý jejich strašlivý příběh, od smrti baronetova loveckého koně až po Dickův bědný konec, mu proletěl hlavou.

„Potkala jsi Morganovy, Mary,“ odpověděl tiše. „A já jsem potkal majora Rendella. To je ta spravedlnost, které se nám dostalo.“

Když se trochu uklidnila, nechal ji s churavějícím jehnětem a požádal ji, aby je napojila mlékem. Pak si vzal jejího koně a sjel dolů na farmu. Nejprve zašel za majorem a pak za kapitánem, jenž velel vojákům.

„Ten muž, kterého hledáte,“ řekl, „je mrtvý. Leží v mé chýši nahoře v kopcích. Byl to můj bratr.“

O necelé dva roky později byl Joe podmíněně propuštěn.

Teď už nebyl čeledínem přiděleným majoru Rendellovi, ale svobodným dělníkem, který směl pronajmout své služby, komu chtěl.

Netřeba říkat, že se rozhodl zůstat u svého dřívějšího pána. Čtyři dny v týdnu pracoval pro majora a zbytek týdne porážel stromy, řezal prkna a uprostřed dolního svahu na Mariných pozemcích stavěl srub pro Mary a pro sebe. Enoch Bowers, Rendellův přidělený tesař, mu vždycky v neděli odpoledne pomohl se stropnicemi a okenními rámy a poskytl mu pomoc i při vztyčování hřebenové vaznice.

A když bylo všechno postaveno a dvě světnice a kuchyň dokončeny, oženil se Joe s Mary a odvedl si ji domů.

„Vítám tě na Stantonské farmě,“ smál se, když přenášel nevěstu přes práh a přitom si narazil hlavu nahoře o nadpraží.

„Stantonská farma u Westbury,“ zasmála se Mary. „Dědičný domov Hintonů na druhé straně světa.“

„A taky Dilinky,“ zašeptala malá Dilys Morganová, jež se držela Joea za šos.

„A taky tvůj domov, milunko,“ zvolala na ni Mary Joeovi přes rameno.

Měli v úmyslu postavit další dvě místnosti, hned jakmile ušetří dost peněz, aby mohli zaplatit přepravu pro paní Hintonovou a pro Phoebe, ale jak se věci vyvinuly, museli začít stavět ihned. Paní Rendellová potřebovala totiž novou chůvu a přála si, aby na toto místo nastoupila Phoebe. Naléhala na manžela, aby zařídil jejich cestu na nejbližší vystěhovalecké lodi.

Nastal podzim, a obě ženy byly dosud na širém moři. Bouře v období rovnodennosti se přehnala údolím Quamby a setřásla všechny žaludy z majorových mladých dubů.

„Co to tu, k čertu, děláš, Joe?“ zakřičel major, když spatřil svého někdejšího ovčáka, jak žaludy sbírá a cpe si je do kapes.

„Mary a já, pane,“ odpověděl Joe se slabým uzarděním, „si také chceme vysázet dubovou alej.“

„Pro vaše syny a syny vašich synů?“ Joe přikývl.

„Právě tak, pane. Byl bych rád, kdyby Dilinčiny děti a naši vnuci mohli šplhat po anglickém stromě.“

OBSAH

1. Mary Hoganová. Červen 1829.....	7
2. Mary odchází ze scény	21
3. Březnová noc.....	30
4. Lov na lidi	42
5. Kapitán Oprátka.....	57
6. Winchester.....	77
7. Plavba na <i>Tritónu</i>	95
8. Bez doprovodu bubnů	113
9. Všichni ve vyhnanství	128
10. Vyšší moc.....	144
11. Pozemek paní Morganové.....	163

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 148

Hester Burtonová

BEZ DOPROVODU BUBNŮ

Z anglického originálu No Beat of Drum, vydaného nakladatelstvím Oxford University Press v Londýně roku 1966, přeložil Milan Rejl. Ilustroval Ervín Urban. Vydal jako svou 5629. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1979. Odpovědná redaktorka Jitka Minaříková. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Zoe Blahová. Ze sazby písma Baskerville vytiskl Tisk, n. p., závod 2, Veveří 39, Brno. 11,89 AA (text 10,78, ilustrace 1,11), 11,96 VA. Náklad 40 000 výtisků. 1. vydání

13-737-79 14/64

Vázaný výtisk 24,- Kčs

Pro čtenáře od dvanácti let